

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

KRZYWDZENIE DZIECI W POLSCE

RAPORT

Nikt nie może być poddany
torturom ani okrutnemu,
poniżającemu traktowaniu.
Zakazuje się stosowania kar
cielesnych

*(art. 40 Konstytucji
Rzeczypospolitej Polskiej)*

Warszawa, 2008

Wstęp

Od kilkunastu lat zaczyna przebijać się do świadomości społecznej problem przemocy w rodzinie, w tym w szczególności zjawisko krzywdzenia dzieci.

Początkowo problem ten był marginalizowany i przemilczany. Stopniowo jednak zaczęto podejmować różne działania mające na celu łagodzenie skutków społecznych tego zjawiska. Jednak skala zjawiska, która w pełni zaczyna dopiero docierać do szerokiej społeczności m. in. poprzez media, wymaga szerszego podejścia do tematu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i uwzględnienia tej kwestii w polityce społecznej państwa.

Na problem krzywdzenia dzieci należy spojrzeć z szerokiej perspektywy zarówno pod kątem zdiagnozowania zjawiska przemocy wobec dzieci jak i prowadzonych działań w tym zakresie.

W poniższym Raporcie przedstawiona zostanie diagnoza skali zjawiska przemocy wobec dzieci, którą na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przygotował Ośrodek Badania Opinii Publicznej TNS OBOP, a także opisane zostaną działania podejmowane na rzecz przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci w Polsce przez administrację rządową oraz samorządową.

Raport zawierać będzie opis realizowanych Programów rządowych oraz wybranych działań informacyjno – społecznych realizowanych między innymi przez organizacje pozarządowe, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, samorządy a także resorty zaangażowane w realizację zadań mających na celu przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci.

Przedstawiony Raport jest podstawą do stworzenia odpowiednich mechanizmów systemowych oraz zmian legislacyjnych mających na celu stworzenie spójnego systemu przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci.

Materiał ten pozwoli odpowiedzieć na pytanie jakie działania należy realizować i upowszechniać, aby dzieci wychowywały się w atmosferze miłości i spokoju? Jak doprowadzić do tego aby w przyszłości rodzice i opiekunowie dzieci potrafili stosować metody wychowawcze wykluczające stosowanie kar cielesnych wobec dzieci? W jaki sposób skutecznie doprowadzić do przekazywania prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny?

I. Diagnoza zjawiska krzywdzenia dzieci w Polsce w oparciu o badania przeprowadzone przez Ośrodek Badania Opinii Publicznej TNS OBOP

W maju i w czerwcu bieżącego roku, na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej TNS OBOP zrealizował badanie dotyczące problemu przemocy w rodzinie wobec dzieci.

Celem przeprowadzonych badań było oszacowanie rozmiarów zjawiska przemocy wobec dzieci w podstawowej komórce społecznej, jaką jest rodzina, rozpoznanie postrzeganej społecznie skali zjawiska krzywdzenia dzieci, zidentyfikowanie postaw społecznych i reakcji na tego typu przemoc, rozpoznanie funkcjonujących stereotypów, a także poznanie pośrednich lub bezpośrednich kontaktów z sytuacjami przemocy wobec dzieci w rodzinie, okoliczności temu towarzyszących oraz zidentyfikowanie ofiar i sprawców w rozróżnieniu na doświadczanie i stosowanie czterech form przemocy: psychicznej, ekonomicznej, fizycznej oraz seksualnej.

Badanie – 3 000 wywiadów - zostało przeprowadzone na ogólnopolskiej, losowej, reprezentatywnej próbie Polaków w wieku 18 i więcej lat, a także na podstawie 502 wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami grup zawodowych „pierwszego kontaktu”:

- pedagogów;
- policjantów;
- kuratorów;
- pracowników służby zdrowia;
- pracowników socjalnych Ośrodków Pomocy Społecznej.

1.1. Krzywdzenie dzieci według opinii ofiar, sprawców, świadków przemocy

Opinie na temat zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci – postawy wobec stereotypów

Respondenci poproszeni zostali o ustosunkowanie się do szeregu obiegowych opinii dotyczących przemocy w rodzinie wobec dzieci oraz jej poszczególnych form: przemocy psychicznej, fizycznej, ekonomicznej i seksualnej. Okazuje się, że większość Polaków nie zgadza się z negatywnymi stereotypami na temat przemocy. Jednak niektóre obiegowe opinie mają wciąż wielu zwolenników.

Tabela zamieszczona poniżej przedstawia postawy Polaków wobec stereotypów o krzywdzeniu dzieci.

Istnieją różne opinie na temat przemocy w rodzinie wobec dzieci. Czy zgadza się Pan(i), czy nie zgadza z następującymi opiniami:			
N=3000	Zgadzam się	Nie zgadzam się	<i>Trudno powiedzieć</i>
Obrażanie dziecka, wyzwiska, to normalna rzecz w życiu rodzin.	8%	91%	1%
Rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeśli chcą wydać jego pieniądze.	10%	84%	6%
Prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie.	77%	14%	9%
Istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc w rodzinie wobec dzieci.	12%	84%	4%
Rodzice mają prawo ukarać swoje dziecko laniem.	24%	69%	7%
Przemoc w rodzinie wobec dzieci, to wyolbrzymiony problem – kłótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu.	22%	73%	5%
Rodzice mają prawo ukarać dziecko pozbawiając je posiłku.	2%	98%	0%
Pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc.	19%	75%	6%
W ogóle nie istnieje coś takiego jak wykorzystanie seksualne dzieci w rodzinie.	9%	87%	4%
Najlepiej jest, jeśli dziecko, które ktoś w rodzinie skrzywdził seksualnie, nikomu się nie poskarży.	2%	96%	2%

Stwierdzenia dotyczące przemocy fizycznej wobec dzieci

Ponad dwie trzecie (69%) Polaków nie zgadza się ze stwierdzeniem, że rodzice mają prawo ukarać swoje dziecko laniem, jednocześnie aż jedna piąta (24%) społeczeństwa uznaje takie zachowanie. Aprobata dla karania dziecka laniem jest tym większa im niższe wykształcenie mają jej wyraziciele (od 20% wśród respondentów legitymujących się dyplomem wyższej uczelni do 28% wśród badanych, którzy jako ostatnią ukończyli szkołę podstawową). Także mężczyźni (30%), osoby stosunkowo młode - w wieku 18-29 lat (30%) oraz respondenci nie posiadający dzieci w wieku do 18 roku życia (32%) częściej niż pozostali sądzą, że lanie dziecka jest prawem rodzica. Blisko trzy czwarte (73%) ankietowanych nie zgadza się z opinią, że przemoc w rodzinie wobec dzieci to wyolbrzymiony problem, jednak odsetek osób przekonanych, że kłótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu przekracza jedną piątą społeczeństwa (22%) – przekonanie to jest tym częściej wyrażane im niższe wykształcenie mają osoby się z nim zgadzające (od 13% wśród ankietowanych

z wykształceniem wyższym do 29% wśród badanych z wykształceniem podstawowym) oraz im gorzej respondenci oceniają swoją sytuację materialną (od 18% wśród dobrze ją ewaluujących do 25% wśród oceniających ją źle). Przekonanie, iż kłótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu wyrażają również częściej niż pozostałe osoby najstarsze – w wieku 60 i więcej lat (26%) oraz mężczyźni (25%).

W celu lepszego zrozumienia postaw Polaków wobec stosowania kar fizycznych spytano czy zabicie dziecka za karę przynosi więcej dobrych czy złych skutków oraz poproszono o odpowiedź na pytanie, czy rodzicom wolno bić dziecko, przy założeniu, że przemoc fizyczna przyniesie dobre skutki. Pytania te zostały wcześniej zadane w ogólnopolskim, reprezentatywnym badaniu z 4-8 lutego 2005 i miały za zadanie zbadać, czy skuteczność kary może być jej usprawiedliwieniem. Wyniki uzyskane w sondażu sprzed trzech lat zestawiono z rezultatami uzyskanymi w badaniu.

Czy Pana(i) zdaniem, zabicie dziecka „za karę” przynosi więcej dobrych skutków czy złych?		
	2005 rok N=1004	2008 rok N=3000
Więcej dobrych	14%	7%
Więcej złych	71%	84%
<i>Trudno powiedzieć</i>	15%	9%

Zarówno obecnie, jak i trzy lata temu zdecydowanie przeważają opinie, iż zabicie dziecka „za karę” przynosi więcej złych skutków. Wyniki wskazują również na to, iż w ciągu ostatnich kilku lat świadomość na temat stosowania przemocy fizycznej w celu wychowawczym zmieniła się na korzyść odchodzenia od stosowania dyscypliny fizycznej w procesie wychowania dzieci. Odsetek osób dostrzegających więcej złych niż dobrych skutków dyscyplinowania poprzez przemoc fizyczną wzrósł o 13 punktów proc. przy jednoczesnym spadku o 7 punktów procentowych odsetka osób, które dostrzegają w przemocy fizycznej „za karę” więcej dobrych niż złych skutków.

Założmy, że bicie dziecka przyniesie dobre skutki. Czy wtedy rodzicom wolno dziecko zbić?		
	2005 rok N=1004	2008 rok N=3000
Wtedy wolno	22%	13%
Nawet wtedy nie wolno	68%	78%
<i>Trudno powiedzieć</i>	10%	9%

Zarówno trzy lata temu, jak i obecnie skuteczność kary nie jest jej usprawiedliwieniem. Większość ankietowanych jest zdania, iż nawet gdyby

bicie dziecka przyniosło dobre skutki rodzicom nie wolno stosować przemocy fizycznej.

Zatem, na poziomie deklaracji, zabicie dziecka jest powszechnie uważane nie tylko za nieskuteczne, ale i za złe moralnie. Istnieje jednak nadal spora grupa przekonanych o skuteczności tego typu kary. Są to głównie ankietowani nie posiadający dzieci do 18 roku życia (19%), osoby z wykształceniem podstawowym bądź gimnazjalnym (18%), mężczyźni (18%) oraz badani, którzy w dzieciństwie doświadczyli przemocy fizycznej (18%).

Stwierdzenia dotyczące przemocy psychicznej wobec dzieci

Obrażanie dziecka, wyzwiska, to normalna rzecz w życiu rodzin – z tym stereotypem nie zgadza się zdecydowana większość Polaków (91%). Również większość (75%) badanych jest przeciwna opinii, że pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc.

Aprobują te stwierdzenia odpowiednio 8% i 19% Polaków. Z pierwszym stereotypem zgadzają się częściej niż inni osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (10%) oraz źle oceniające swoją sytuację materialną (12%). Drugi stereotyp dotyczący przemocy psychicznej jest aprobowany tym częściej im słabszym wykształceniem legitymują się jego zwolennicy (od 12% wśród ankietowanych z wykształceniem wyższym do 24% wśród respondentów, których edukacja zakończyła się na szkole podstawowej) oraz im gorzej respondenci oceniają swoją sytuację materialną (od 17% wśród Polaków dobrze oceniających materialne warunki swojego życia do 22% wśród źle je oceniających). Również częściej niż inni zgadzają się z opinią, że pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc respondenci, którzy żyją samotnie w gospodarstwie domowym (26%), osoby najstarsze – w wieku 60 i więcej lat (26%) oraz mężczyźni (23%).

Analogicznie do pytania o skuteczność kary fizycznej zapytano o efektywność kary psychicznej.

Czy Pana(i) zdaniem, poniżanie słowne na przykład zwymyślanie dziecka „za karę” przyniesie więcej dobrych skutków czy więcej skutków złych?	
	N=3000
Więcej dobrych	5%
Więcej złych	90%
<i>Trudno powiedzieć</i>	5%

Powszechnie (90% wskazań) poniżanie słowne czy zwymyślanie dziecka jest postrzegane, jako przynoszące więcej złych skutków.

Załóżmy, że poniżanie słowne na przykład zwymyślanie dziecka „za karę” przyniesie dobre skutki. Czy wtedy rodzicom wolno dziecko zwymyślać?	
	N=3000
Wtedy wolno	7%
Nawet wtedy nie wolno	85%
<i>Trudno powiedzieć</i>	8%

Również w przypadku tezy o skuteczności przemocy psychicznej zdecydowana większość (85%) respondentów nie pozwoliłaby na jej użycie wobec dziecka.

Stwierdzenia dotyczące przemocy ekonomicznej wobec dzieci

Ponad cztery piąte (84%) Polaków uważa, że mylą się ci, według których rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeżeli chcą wydać jego pieniądze. A prawie wszyscy (98%) Polacy nie zgadzają się na karanie dziecka poprzez pozbawienie go posiłku.

Co dziesiąty (10%) Polak sądzi, że rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeśli chcą wydać jego pieniądze – najczęściej osobami aprobującymi tę opinię są respondenci z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym oraz zasadniczym zawodowym (po 13%), ankietowani, którzy źle oceniają swoją sytuację materialną (13%), a także mężczyźni (12%). 2% społeczeństwa jest zdania, że rodzice mają prawo ukarać dziecko pozbawiając je posiłku.

Tak samo, jak w przypadku przemocy fizycznej i psychicznej respondentom zadano pytanie o skuteczność przemocy ekonomicznej.

Czy Pana(i) zdaniem, odebranie dziecku „za karę” jego własnych pieniędzy przynosi więcej dobrych skutków czy więcej skutków złych?	
	N=3000
Więcej dobrych	10%
Więcej złych	78%
<i>Trudno powiedzieć</i>	12%

W przypadku oceny skuteczności przemocy ekonomicznej Polacy nie są już tak jednomyślnie przekonani o jej nieskuteczności. Co dziesiąty (10%) respondent przyznaje, że jest to sposób wymierzania kary, który przynosi więcej dobrych niż złych skutków. Częściej niż pozostali wyrazicielami tej opinii są młodzi Polacy – w wieku o 18 do 29 lat (18%) oraz respondenci nie posiadający dzieci w wieku do 18 roku życia (16%).

Załóżmy, że odebranie dziecku „za karę” jego własnych pieniędzy przyniesie dobre skutki. Czy wtedy rodzicom wolno dziecko zwymyślać?	
	N=3000
Wtedy wolno	23%
Nawet wtedy nie wolno	66%
<i>Trudno powiedzieć</i>	<i>11%</i>

Moralne przyzwolenie na stosowanie przemocy ekonomicznej odczuwa blisko jedna czwarta (23%) respondentów, a co dziewiąty (11%) Polak nie ma wyrobionego zdania na ten temat.

Zwolennikami stosowania przemocy ekonomicznej w sytuacji, gdy uznajemy ją za skuteczną są częściej niż inni respondenci nie posiadający dzieci (35%), ankietowani dobrze oceniający swoją sytuację materialną (28%), badani z wykształceniem średnim i wyższym (po 26%) oraz mężczyźni (26%).

Stwierdzenia dotyczące przemocy seksualnej wobec dzieci

Zdecydowana większość (87%) Polaków nie zgadza się ze stwierdzeniem, iż w ogóle nie istnieje coś takiego jak wykorzystywanie seksualne dzieci w rodzinie. Prawie wszyscy (96%) ankietowani odrzucają także twierdzenie, iż najlepiej jest, jeśli dziecko, które ktoś w rodzinie skrzywdził seksualnie nikomu się nie poskarży. Twierdząco ustosunkowują się do tych stwierdzeń odpowiednio 9% i 2% Polaków.

Większość (77%) Polaków uważa, że prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie, przeciwnego zdania jest 14% ankietowanych. Ogromna większość (84%) badanych nie zgadza się z twierdzeniem, że istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc w rodzinie wobec dzieci, podczas gdy aprobuje takie stwierdzenie 12% osób.

Stwierdzenia dotyczące ingerencji w sytuacjach przemocy w rodzinie wobec dzieci

Polacy zostali poproszeni o opinie na temat postaw wobec pomagania dzieciom – ofiarom przemocy.

Czy i w jakim stopniu zgada się Pan(i) z następującymi opiniami o przemocy w rodzinie wobec dzieci:							
N=3000	Zdecydowa nie się zgadzam	Zgadza m się	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Nie zgadzam się	Zdecydowa nie się nie zgadzam	<i>Trudno powiedzi eć</i>
Pomaganie dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie jest obowiązkiem moralnym każdego człowieka.	81%	95%	14%	2%	4%	2%	1%
Lepiej nie wtrącać się bo można potem samemu mieć kłopoty.	9%	21%	12%	25%	76%	51%	4%
Lepiej nie wtrącać się bo nie wiadomo po czyjej stronie jest racja.	8%	25%	17%	27%	68%	41%	7%
Lepiej nie wtrącać się bo można jeszcze bardziej zaszkodzić pokrzywdzonemu dziecku.	7%	18%	11%	24%	77%	53%	5%

Prawie powszechna (95% wskazań) jest w Polsce opinia, że pomaganie dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie jest obowiązkiem moralnym każdego człowieka.

Znacząca grupa badanych dostrzega jednak okoliczności, które usprawiedliwiają nie reagowanie na przemoc wobec dzieci.

Badani uzasadniają swoją bierność następującymi powodami:

- Jedna piąta (21%) respondentów obawia się kłopotów, które mogą ich spotkać
- Jedna czwarta (25%) ankietowanych ma wątpliwości po czyjej stronie jest racja
- 18% obawia się jeszcze bardziej zaszkodzić poszkodowanemu dziecku

Warto wspomnieć, że Ośrodek Badania Opinii Publicznej w sondażach z 1997 oraz 1999 r. zadał Polakom podobnie skonstruowane pytanie. Jego treść była jednak bardziej ogólna tzn. pytano o pomaganie ofiarom przemocy w rodzinie bez określenia, czy są nimi dzieci, czy inni jej członkowie. W porównaniu z wynikami uzyskanymi w tym roku wyniki zaczerpnięte ze

wspomnianych sondaży wydają się mniej korzystne dla ofiar – po 87% społeczeństwa zgodziło się wtedy z opinią, iż pomaganie ofiarom przemocy w rodzinie jest obowiązkiem moralnym każdego człowieka, podczas gdy obecnie zgadza się z tym stwierdzeniem 95% społeczeństwa. Można przypuszczać, że Polacy czują się bardziej zobligowani moralnie do pomagania dzieciom niż innym osobom w gospodarstwie domowym.

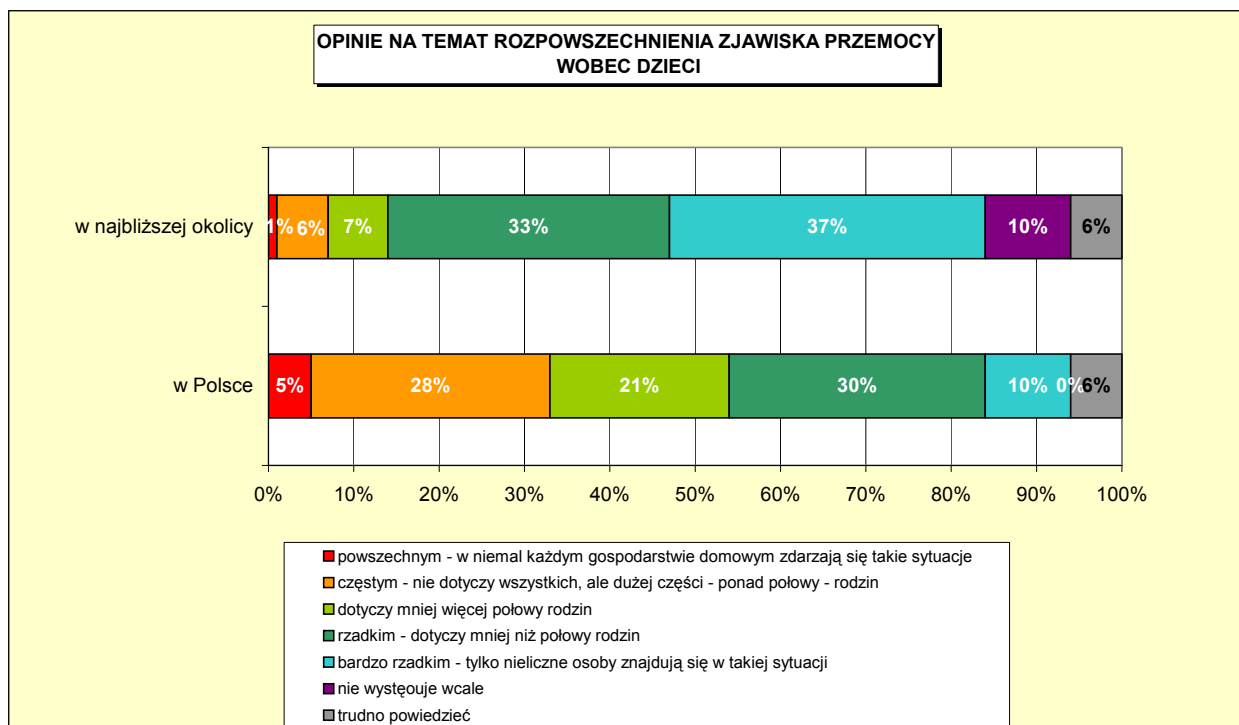
Opinie o rozpowszechnieniu zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci w Polsce i najbliższej okolicy

W jakim stopniu zdaniem Polaków przemoc w rodzinie wobec dzieci występuje w Polsce oraz okolicy ich miejsca zamieszkania?

Respondenci uważają, że natężenie przemocy większe jest w skali całego kraju niż w ich okolicy – tzn. częściej dostrzegają to zjawisko jako występujące w Polsce niż w swoim sąsiedztwie. W kraju, zdaniem 5% badanych, przemoc w rodzinie wobec dzieci jest zjawiskiem powszechnym, podczas gdy w najbliższej okolicy potrafi ją zidentyfikować zaledwie 1% społeczeństwa. W opinii 28% ankietowanych w Polsce przemoc nie dotyczy wszystkich, ale dużej części – ponad połowy rodzin, podczas gdy w odniesieniu do najbliższej okolicy odsetek wskazań wynosi 6%.

O tym, że przemoc w Polsce dotyczy mniej więcej połowy rodzin przekonany jest co piąty (21%) ankietowany, jednak w swojej okolicy takie natężenie przemocy dostrzega 7% badanych.

Podobny odsetek osób postrzega przemoc, jako zjawisko rzadkie – dotyczące mniej niż połowy rodzin – w przypadku najbliższej okolicy 33% wskazań, a w przypadku całego kraju 30% wskazań. Zdaniem 37% Polaków przemoc w rodzinie wobec dzieci jest w ich najbliższej okolicy zjawiskiem bardzo rzadkim – dotyczy mniej niż połowy rodzin, natomiast w przypadku występowania przemocy w Polsce tylko co dziesiąty (10%) badany jest zdania, że tylko nieliczne osoby znajdują się w takiej sytuacji. Co dziesiąty badany (10%) mówi, że w jego okolicy przemoc w rodzinie wobec dzieci nie występuje wcale. 6% badanych nie potrafi wypowiedzieć się na temat skali zjawiska przemocy w obu przypadkach.

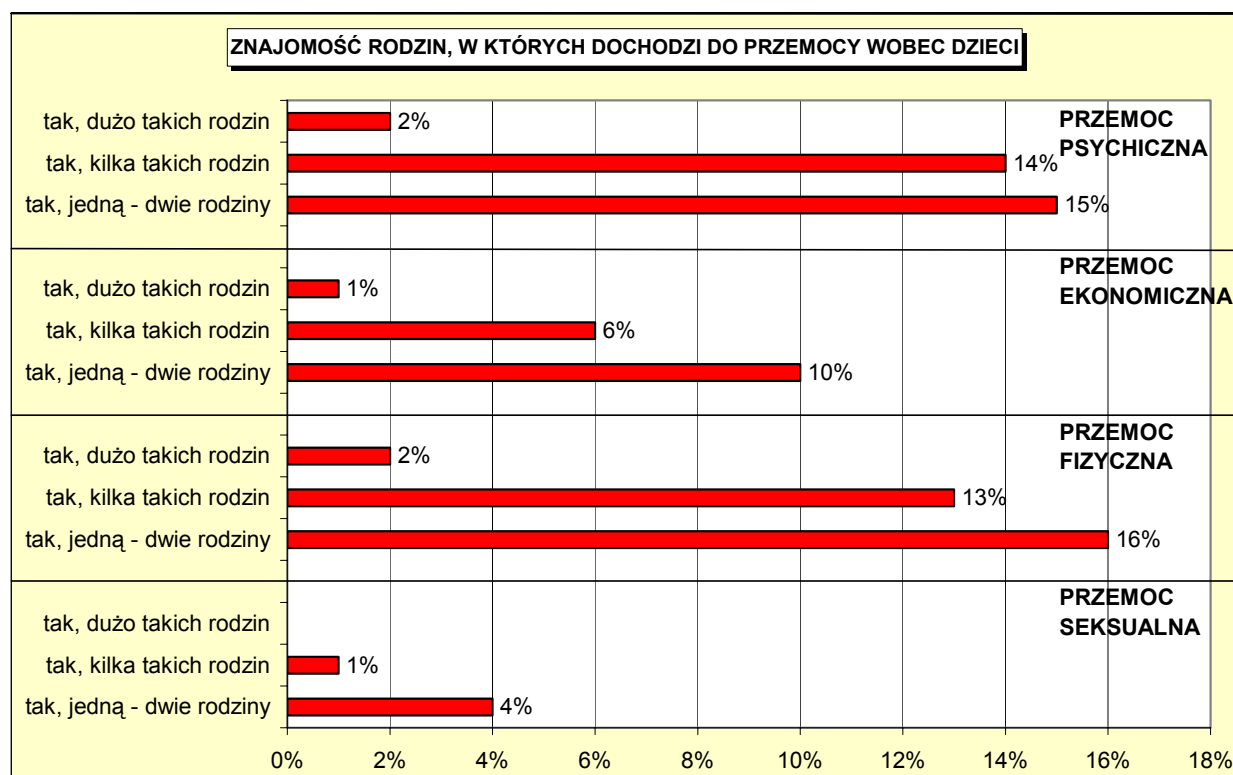

Warto odnotować, że osoby, które doświadczyły przynajmniej jednego rodzaju przemocy w dzieciństwie częściej niż inne uważają, że w Polsce przemoc w rodzinie wobec dzieci jest zjawiskiem częstym (32%), a także częściej niż inne postrzegają zjawisko krzywdzenia dzieci w rodzinie, jako dotyczące mniej więcej połowy rodzin (25%). W porównaniu, ze średnimi wynikami rozkładu odpowiedzi na to pytanie istotnie mniej (o 4 punkty proc.) osób, które doświadczyły przemocy w dzieciństwie jest zdania, że przemoc w rodzinie wobec dzieci jest zjawiskiem rzadkim.

Osoby, które doświadczyły którejkolwiek formy przemocy w dzieciństwie również częściej niż inne dostrzegają zjawisko krzywdzenia dzieci w rodzinie w swojej najbliższej okolicy (na ulicy, osiedlu), jako występujące często oraz dotyczące mniej więcej połowy rodzin (odpowiednio 8% i 11% wskazań).

Znajomość rodzin z problemem przemocy w rodzinie wobec dzieci

44% Polaków zna – w swoim otoczeniu, sąsiedztwie – przynajmniej jedną rodzinę, o której słyszało lub wie, że dochodzi w niej do przemocy wobec dzieci, podczas gdy 56% społeczeństwa nie zna takiej rodziny. Blisko jedna trzecia (31%) ankietowanych ma w swoim otoczeniu przynajmniej jedną rodzinę, o której wie, że wobec dzieci stosowana jest tam przemoc psychiczna, tyle samo (31%) respondentów twierdzi, że zna przynajmniej jedną rodzinę, w której stosuje się wobec dzieci przemoc fizyczną, 17% Polaków słyszało o rodzinie, w której stosowana jest przemoc ekonomiczna, a 5% potrafi wskazać w swojej okolicy rodzinę, o której słyszał lub wie, że dzieci są tam wykorzystywane seksualnie.

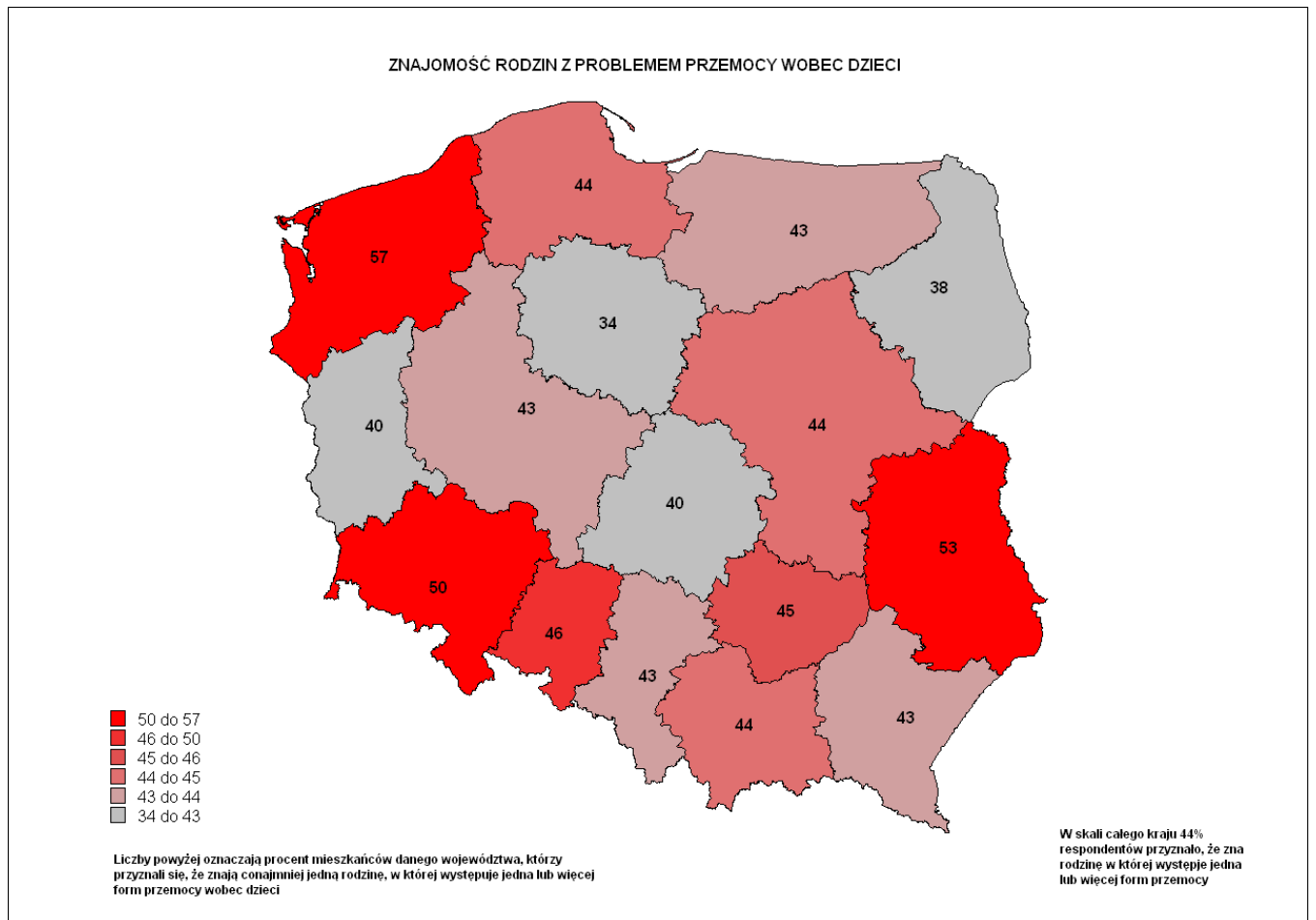

Wyniki nie sumują się do 100% - pominięto odpowiedzi „nie”.

Respondenci rzadko przyznają się do znajomości wielu rodzin, w których dochodzi do przemocy wobec dzieci. W przypadku przemocy psychicznej 2% badanych zna dużo takich rodzin, jeśli chodzi o przemoc ekonomiczną - 1%, a w przypadku przemocy fizycznej - 2%. Mniej niż jeden respondent przyznał się do znajomości wielu rodzin, w których stosowana jest przemoc seksualna.

Relatywnie najczęściej respondentów zna jedną-dwie rodziny, w których dochodzi do poszczególnych form przemocy: 16% ankietowanych zna jedną-dwie rodziny, w których dochodzi do przemocy fizycznej, 15% - jedną-dwie,

w której dochodzi do przemocy psychicznej, 10% - przemocy ekonomicznej, a 4% - przemocy seksualnej.

Najczęściej znajomość rodzin, w których dochodzi do przemocy wobec dzieci deklarują mieszkańcy województw: zachodniopomorskiego (57%), lubelskiego (53%) oraz dolnośląskiego (50%). Stosunkowo najrzadziej sytuacje takie występowały w województwach kujawsko-pomorskim (34%) oraz podlaskim (38%).

Występowanie zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci według ofiar, sprawców i świadków

Przemoc wobec członków rodziny – deklaracje sprawcy

Respondentów zapytano, czy zdarzyło im się stosować poszczególne formy przemocy wobec członków swojego gospodarstwa domowego.

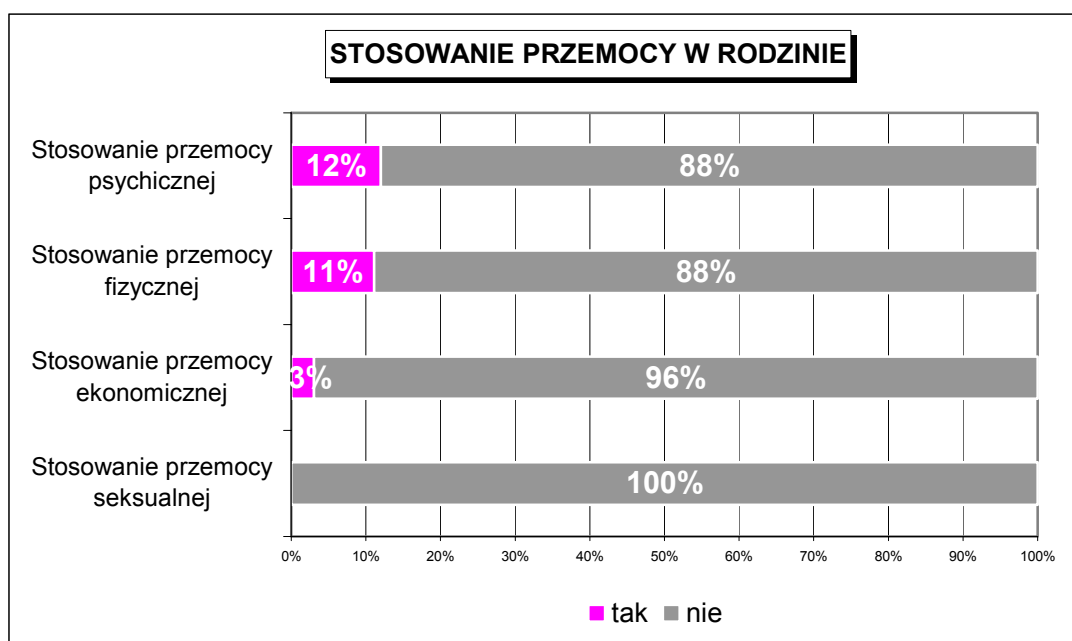
Jedna piąta (19%) badanych przyznaje, że stosowała przemoc (przynajmniej jedną jej formę) wobec członków swojej rodziny.

12% badanych przyznaje się do stosowania wobec członków gospodarstwa domowego przemocy psychicznej. Stosuje ją 27% osób, które doświadczyły tego rodzaju przemocy w dzieciństwie i jedna piąta (21%) osób, które doświadczyły w dzieciństwie którejkolwiek formy przemocy.

11% Polaków przyznaje się do stosowania przemocy fizycznej. Częściej niż inni stosują ją osoby, będące ofiarami tego typu przemocy w dzieciństwie (30%) i jedna czwarta (24%) osób, które doświadczyły w okresie niepełnoletności którejkolwiek formy przemocy.

Trzech na stu (3%) Polaków przyznaje się do stosowania przemocy ekonomicznej (stosowało ją przynajmniej raz). Częściej niż inni stosują tę formę przemocy osoby, które doświadczyły tego typu przemocy w dzieciństwie (17%) oraz te, które doświadczyły którejkolwiek formy przemocy w okresie, kiedy były dziećmi (2%).

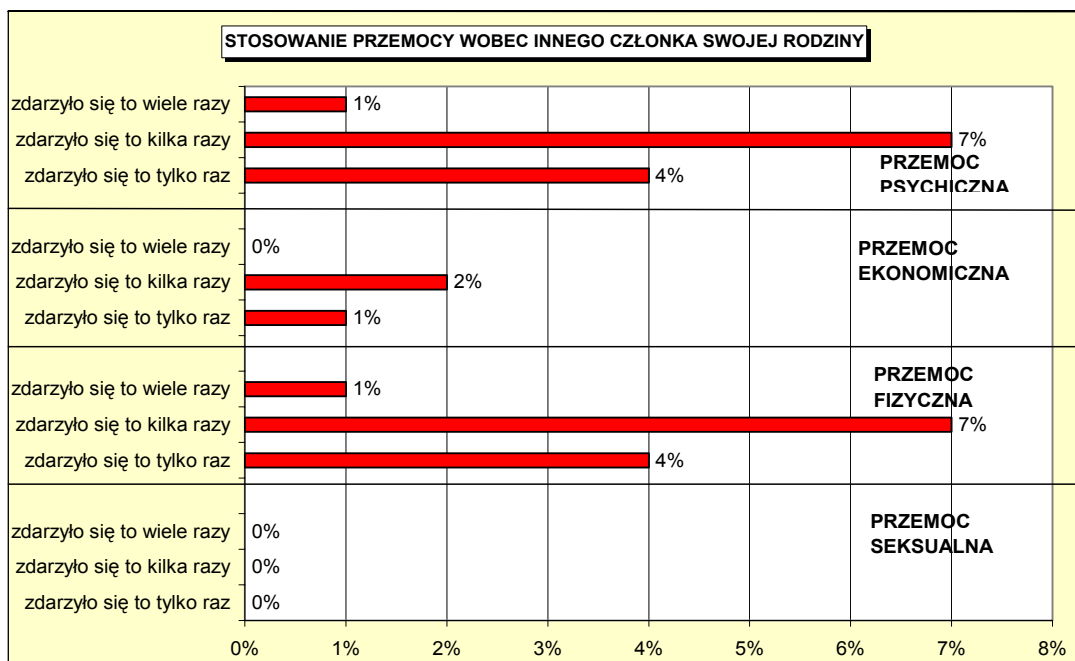
Mniej niż 1% respondentów przyznało się do bycia sprawcami przemocy seksualnej.

Do stosowania przemocy psychicznej tylko raz przyznaje się 4% badanych, kilka razy 7% badanych, a wiele razy 1% respondentów. O stosowaniu przemocy ekonomicznej tylko raz mówi 1% badanych, a do stosowania jej kilka razy przyznaje się 2% ankietowanych osób.

4% respondentów zastosowało przemoc fizyczną tylko raz, 7% kilka razy a 1% wiele razy.

Do stosowania przemocy seksualnej wobec innego członka rodziny przyznało się mniej niż 1% osób.

Przemoc wobec dzieci w gospodarstwie domowym – deklaracje sprawcy

8% badanych przyznało się do bycia sprawcą przynajmniej jednej formy przemocy wobec dziecka zamieszkującego to samo gospodarstwo domowe (bez względu na to czy było to jego czy czyjeś dziecko).

Do stosowania jednej z czterech form przemocy wobec dziecka w gospodarstwie domowym przyznało się 5% badanych, a do stosowania dwóch form 2% respondentów, natomiast do stosowania trzech i czterech form przemocy wobec dziecka w gospodarstwie domowym przyznało się mniej niż 1% badanych.

Przemoc psychiczna

5% badanych przyznało się do bycia sprawcą przemocy psychicznej wobec dziecka mieszkającego z nim w gospodarstwie domowym (bez względu na to czy było to jego czy inne dziecko).

Przemoc ekonomiczna

Jeden na stu (1%) badanych twierdzi, że stosował przemoc ekonomiczną wobec dziecka w gospodarstwie domowym.

Przemoc fizyczna

Przemoc fizyczną w gospodarstwie domowym wobec dziecka stosowało 5% respondentów.

Przemoc seksualna

Mniej niż 1% badanych przyznał się do stosowania przemocy wobec dziecka w gospodarstwie domowym

Przemoc wobec własnego dziecka – deklaracje sprawcy

15% Polaków posiadających dzieci do 18 roku życia stosowało wobec swojego dziecka którąkolwiek formę przemocy przynajmniej raz, 12% Polaków przyznaje się do zastosowania wobec swojego dziecka przynajmniej jednej z czterech form przemocy więcej niż raz, natomiast do stosowania którejkolwiek formy przemocy wiele razy przyznaje się 1% badanych.

Ponad jedna trzecia (35%) rodziców - sprawców, którzy w dzieciństwie doświadczyli którejkolwiek formy przemocy przynajmniej raz stosowało przemoc wobec swoich dzieci.

Przemoc psychiczna

8% badanych stosowało przemoc psychiczną wobec swoich dzieci przynajmniej raz. Przemoc psychiczna stosowana przez rodziców dzieci przybierała różne formy: jedna czwarta (24%) rodziców straszyla je, jedna piąta (21%) groziła mu, po 16% rodziców wyśmiewało się z dziecka i przezywało je bądź wyzywało, 11% krzyczało na dziecko, a 12% robiło coś innego.

Wśród innych wyrazów przemocy psychicznej respondenci wymienili: porównywanie dziecka z innymi, mówiąc że inni lepiej się uczą i mają lepsze wyniki, mówienie dziecku, że jak się nie zmotywuje to w życiu nic nie osiągnie, powiedzenie dziecku, że się go nie kocha, wywoływanie poczucia winy, zostawienie w pokoju i wyjście.

Przemoc ekonomiczna

Do stosowania przemocy ekonomicznej wobec swojego dziecka przyznaje się 2% rodziców. 11% sprawców przemocy ekonomicznej wobec dziecka przyznało się do zabierania mu pieniędzy, 7% przyznaje, że zniszczyło dziecku zabawki i ubrania, a 58% przyznaje się do zastosowania innych form przemocy ekonomicznej. Respondenci w następujący sposób opisują inne stosowane przez nich kary ekonomiczne: *nie pozwoliłem dziecku na realizację czegoś, co chce, ze względu na wcześniejsze zachowanie - czegoś mu nie kupiłem, by wiedział, że źle zrobił, nie pozwoliłam dysponować pieniędzmi, zabrałem telefon komórkowy na jeden dzień, tego dnia zabroniłam synowi korzystać z jego skarbonki, powiedziałem, że nie kupię mu zabawki, nie dałem pieniędzy bo jest niegospodarny, kontrola wydatkowe, nie dostał kieszonkowego, zmniejszone kieszonkowe za karę, zakaz korzystania z komputera, zawieszenie kieszonkowego.*

Przemoc fizyczna

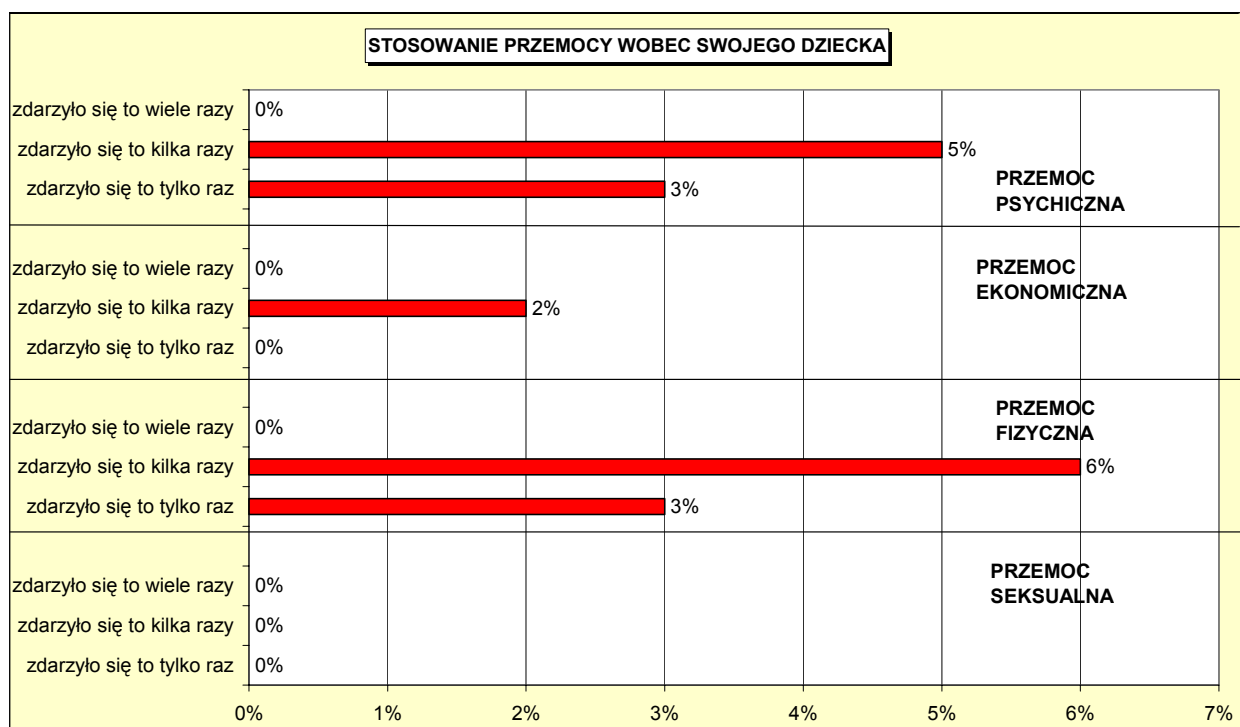
Przemoc fizyczną przynajmniej raz stosowało wobec swojego dziecka 9% rodziców. Formy przemocy fizycznej stosowane przez rodziców to: dawanie klapsa (56%), szarpanie popychanie (20%), uderzenie lekko ścierką oraz paskiem lub innym przedmiotem (15%), ciągnięcie za ucho, włosy (5%), uderzenie dziecka paskiem lub innym przedmiotem, tak że na ciele dziecka pozostały ślady – siniaki, skaleczenia (5%). Do stosowania innych form przemocy fizycznej przyznało się 4% rodziców.

Przemoc seksualna

Mała liczba respondentów, którzy przyznali się do stosowania przemocy seksualnej nie uprawnia do wnioskowania na ten temat.

Liczba form przemocy stosowanych wobec swoich dzieci

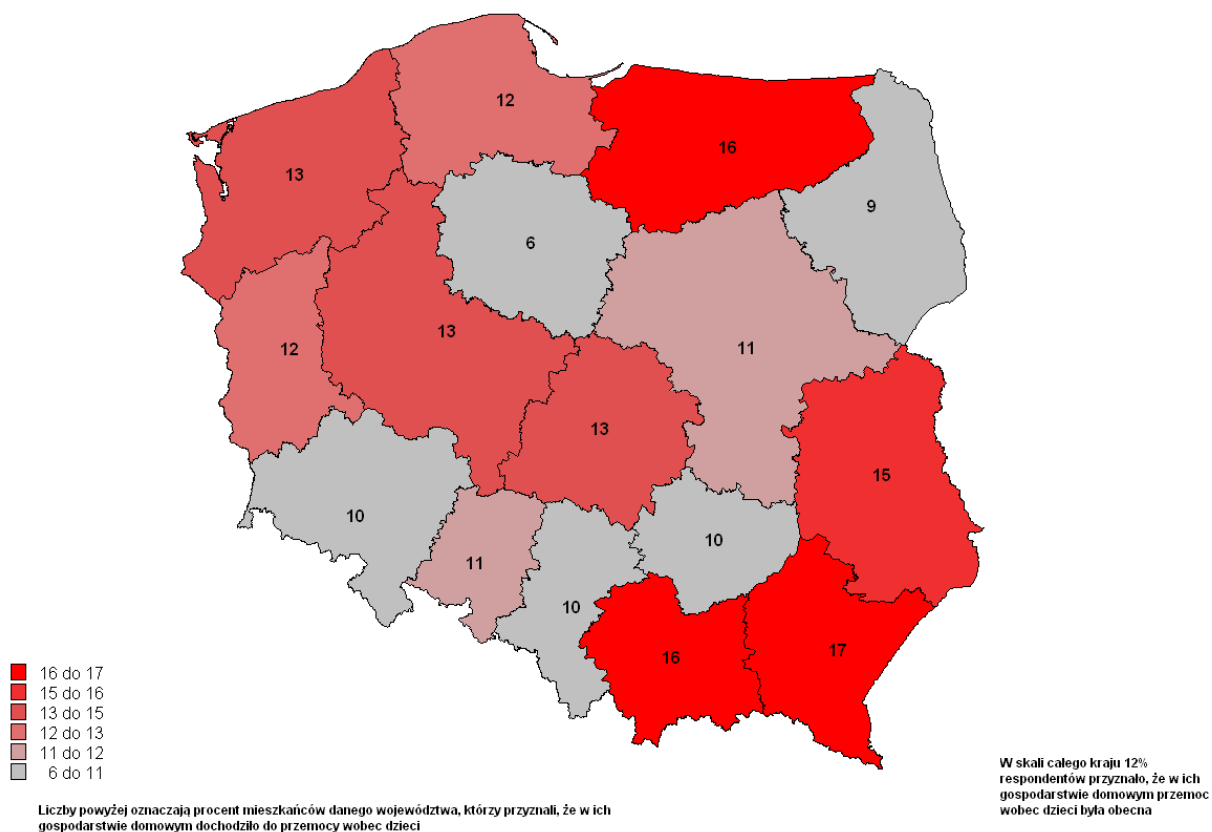
Spośród osób, które posiadają dzieci do 18 roku życia 11% przyznaje się do zastosowania 1 formy przemocy wobec swojego dziecka, 3% deklaruje, iż stosowało 2 formy przemocy, natomiast do użycia trzech form przemocy przyznało się 1% respondentów. Mniej niż jeden procent badanych deklaruje, iż stosowało wobec swojego dziecka cztery omawiane formy przemocy.

Zamieszkiwanie w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do przemocy wobec dzieci

12% badanych deklaruje, że mieszka w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do jakiegokolwiek formy krzywdzenia dzieci. W gospodarstwie domowym co jedenastego (9%) Polaka dochodziło do przemocy psychicznej wobec dzieci. 7% ankietowanych przyznaje, że w domu, w którym mieszka stosowana była wobec dzieci przemoc fizyczna, a 3% badanych mówi, że w jego domu dzieci były ofiarami przemocy ekonomicznej. Mniej niż jeden procent badanych wspomina, że w jego gospodarstwie domowym dochodzi bądź dochodziło do przemocy seksualnej wobec dzieci.

ZAMIESZKIWANIE W GOSPODARSTWIE, W KTÓRYM DOCHODZIŁO DO PRZEMOCY WOBEC DZIECI

Do zamieszkiwania w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do przemocy wobec dzieci najczęściej przyznają się mieszkańcy województw: podkarpackiego (17%), warmińsko-mazurskiego (16%) oraz małopolskiego (16%). Najrzadziej o mieszkaniu w gospodarstwie domowym, w którym stosuje się przemoc wobec dzieci wypowiadają się mieszkańcy województw: kujawsko-pomorskiego (6%) oraz podlaskiego (9%).

Charakterystyka ofiar przemocy w rodzinie – deklaracje sprawcy

Charakterystyka ofiar

Aby scharakteryzować dzieci – ofiary przemocy – zapytaliśmy sprawców o wiek i o płeć dziecka, wobec którego zastosowano przemoc, gdy zdarzenie miało miejsce po raz ostatni.

Ofiary przemocy psychicznej

17% respondentów przyznaje, iż ostatni raz stosowała przemoc psychiczną wobec swojego dziecka, gdy było ono w wieku poniżej 7 lat. Jedna trzecia badanych (34%) używało tej formy przemocy, gdy dziecko miało od 7 do 10 lat, jedna piąta (21%) respondentów stosowała wobec dziecka przemoc psychiczną, gdy miało ono od 11 do 15 lat, a 17%, gdy dziecko miało od 16 do 18 lat. Częściej ofiarami tej formy przemocy są chłopcy (52%).

Ofiary przemocy ekonomicznej

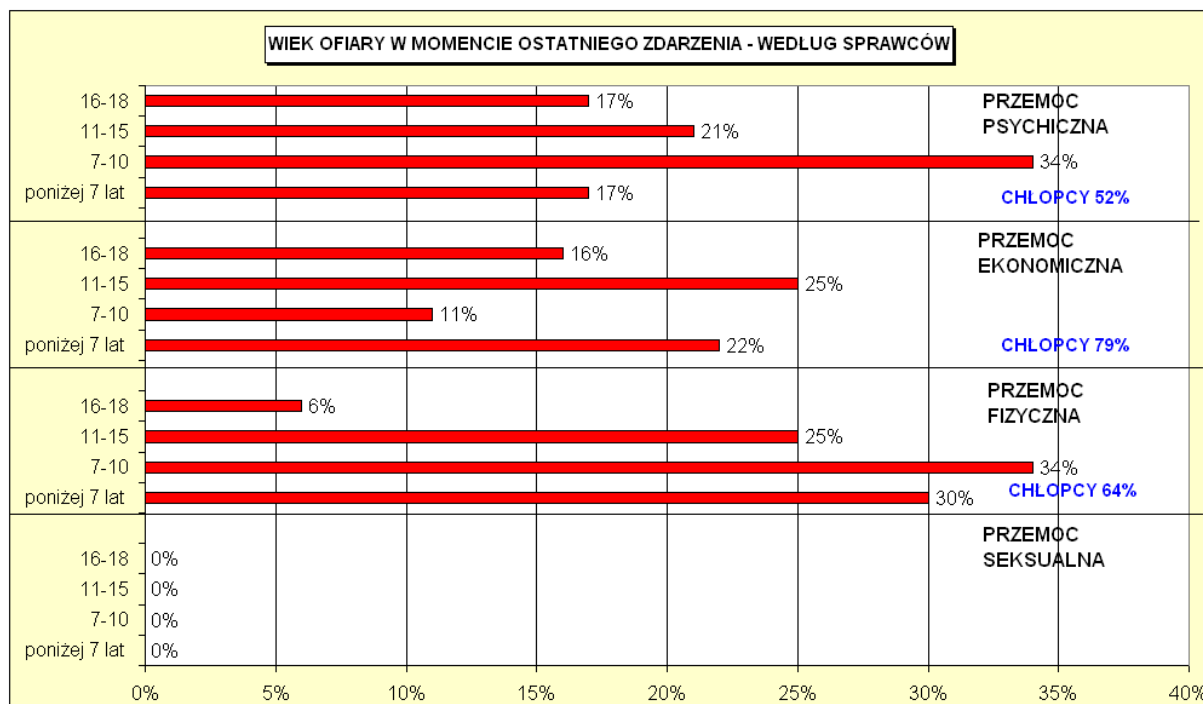
Jedna piąta (22%) badanych twierdzi, iż ostatni raz stosowało przemoc ekonomiczną wobec swojego dziecka, gdy miało ono poniżej 7 lat, 11% respondentów przyznaje się, że po raz ostatni zastosowali tę formę przemocy, gdy dziecko miało od 7 do 10 lat, jedna czwarta (25%), gdy dziecko miało od 11 do 15 lat, a 16% rodziców stosowało po raz ostatni przemoc ekonomiczną, gdy dziecko miało od 16 do 18 lat. Z deklaracji sprawców wynika, że większość ofiar przemocy ekonomicznej stanowią chłopcy (79%).

Ofiary przemocy fizycznej

30% respondentów deklaruje, iż ostatni raz stosowało przemoc fizyczną wobec swojego dziecka, gdy było ono poniżej 7 roku życia, jedna trzecia rodziców (34%) stosowała po raz ostatni przemoc fizyczną wobec dziecka, gdy miało od 7 do 10 lat, jedna czwarta (25%) deklaruje, iż przemoc ta miała ostatnio miejsce, gdy dziecko miało od 11 do 15 lat, a 6% badanych mówi, że po raz ostatni zastosowały ten rodzaj przemocy, gdy dziecko było w wieku od 16 do 18 lat. W opinii sprawców dwie trzecie ofiar tego rodzaju przemocy stanowią chłopcy (64%), a jedną trzecią dziewczynki (36%).

Ofiary przemocy seksualnej

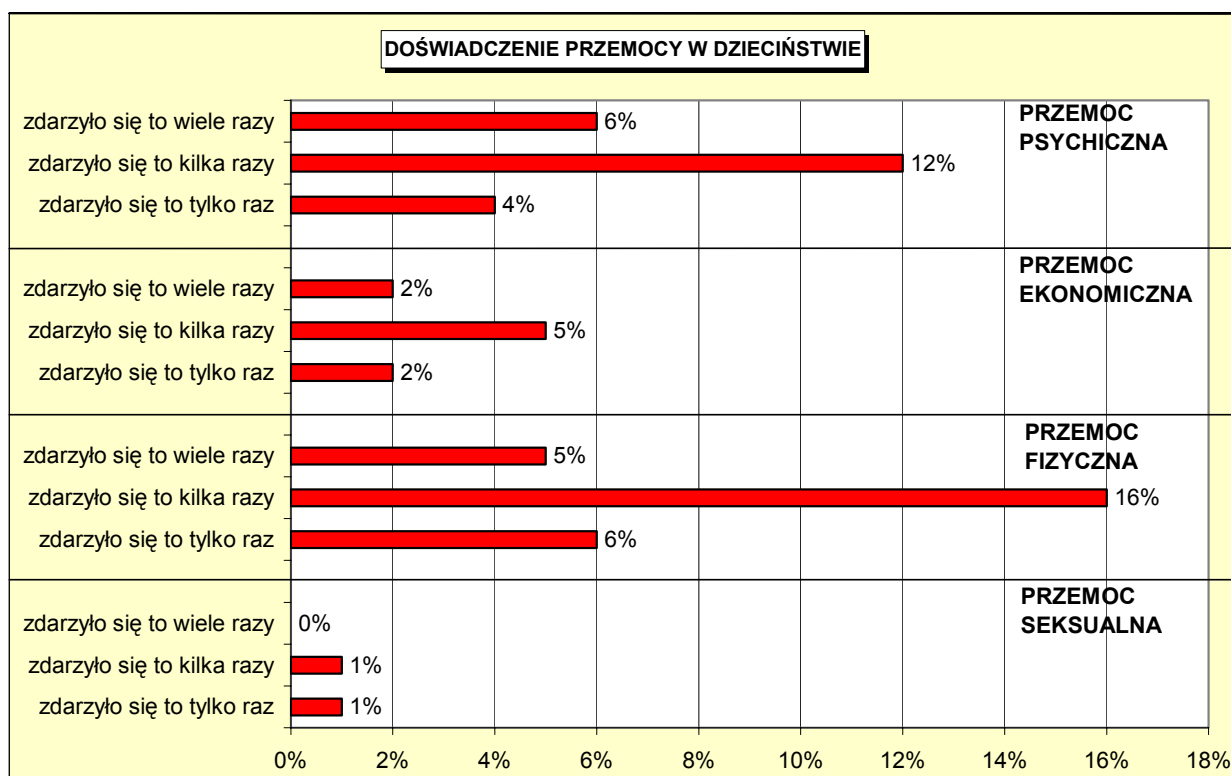
Tylko jedna osoba przyznała, iż zastosowała przemoc seksualną wobec własnego dziecka, więc nie można na tej podstawie wnioskować na ten temat.

Sprawcy o doświadczaniu przemocy w dzieciństwie

Większość (63%) Polaków nie przyznaje się do bycia ofiarą przemocy w dzieciństwie, jednak blisko dwie piąte (37%) deklaruje, że stosowano wobec nich którąkolwiek formę przemocy przynajmniej raz, natomiast do bycia ofiarą przynajmniej jednej formy przemocy częściej niż raz przyznało się 29% Polaków, a wiele razy doświadczyło przemocy w dzieciństwie 9% naszego społeczeństwa.

Respondenci najczęściej doświadczyli w dzieciństwie przemocy fizycznej (27%) oraz psychicznej (21%). Zdecydowanie mniej respondentów przyznało, że gdy byli dziećmi stosowano wobec nich przemoc ekonomiczną (9%) i seksualną (2%).

Na wykresie pominięte zostały odpowiedzi „nie”.

Ofiary przemocy fizycznej i psychicznej najczęściej doświadczyły jej kilka razy (odpowiednio 16% i 12% wskazań). Wiele razy przemocy psychicznej doświadczyło 6% badanych, a 5% respondentów doświadczyło wiele razy przemocy fizycznej, taki sam odsetek osób doświadczył przemocy ekonomicznej kilka razy (5%).

Jedna piąta (21%) Polaków doświadczyła w dzieciństwie jednej formy przemocy, 12% respondentów doświadczyło dwóch form przemocy, trzech form przemocy doświadczyło 4% badanych, a 1% biorących udział w badaniu przyznało, że w dzieciństwie stosowano wobec nich wszystkie cztery formy przemocy.

Spoleczno-demograficzny profil ofiar poszczególnych form przemocy doświadczonych w dzieciństwie – przeżycia sprawcy

Ofiary przemocy psychicznej w dzieciństwie

Nieco częściej ofiarami tej formy przemocy byli mężczyźni (23%) niż kobiety (20%). Najczęściej po raz ostatni tej formy przemocy respondenci doświadczyli mając 10-13 lat.

Ofiary przemocy ekonomicznej w dzieciństwie

Mężczyźni (10%) częściej niż kobiety (8%) przyznają się do bycia ofiarami przemocy ekonomicznej w dzieciństwie. Tego typu przemoc miała miejsce po raz ostatni najczęściej, gdy respondenci mieli 14-16 lat.

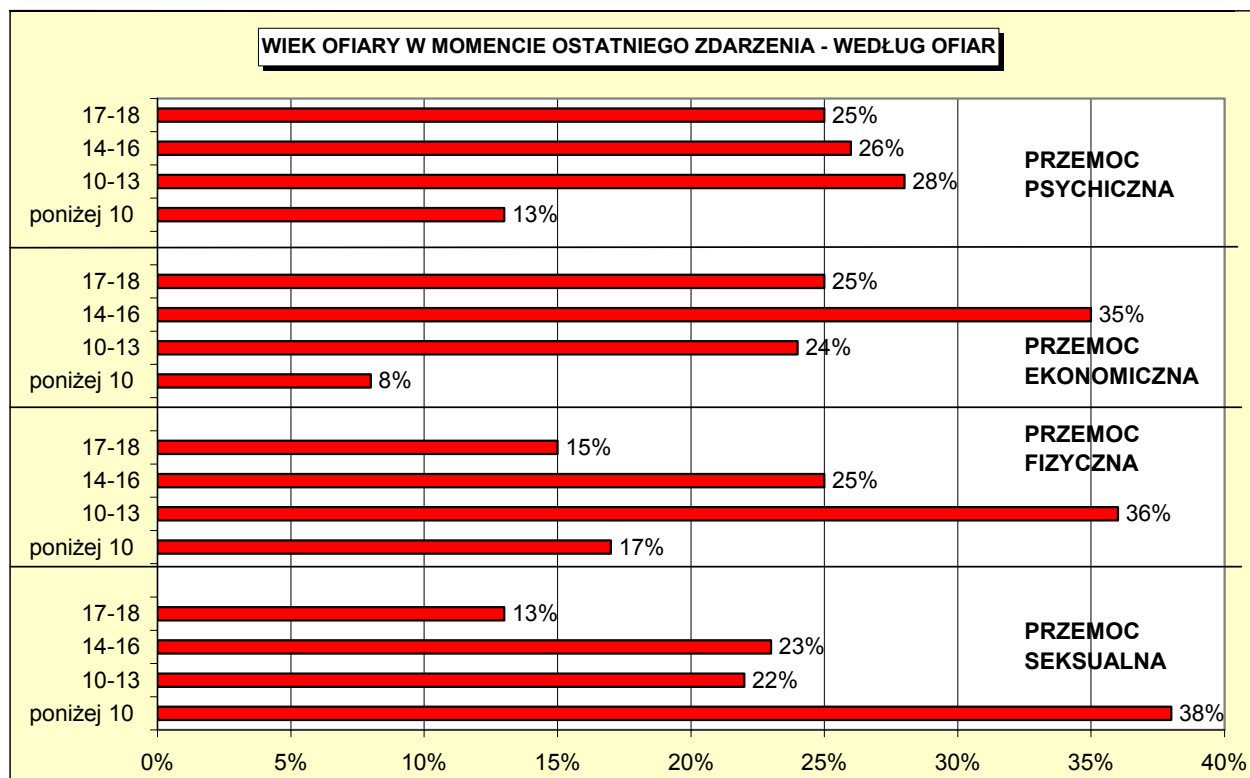
Ofiary przemocy fizycznej w dzieciństwie

Ofiarami przemocy fizycznej po raz ostatni byli najczęściej respondenci w wieku 10-13 lat. Co trzeci mężczyzna (31%) i co czwarta kobieta (24%) mówi o byciu ofiarą przemocy fizycznej w dzieciństwie.

Ofiary przemocy seksualnej w dzieciństwie

Częściej kobiety niż mężczyźni były ofiarami przemocy seksualnej. Kiedy zdarzenie miało miejsce po raz ostatni, najczęściej ofiary miały poniżej 10 lat.

Wiek ofiary doświadczającej przemocy w dzieciństwie po raz ostatni.

Sprawcy przemocy z dzieciństwa respondentów

Wyniki badań wskazują, iż najczęściej dzieci były krzywdzone przez swoich najbliższych, czyli ojca i matkę.

Na pytanie kto dopuścił się przemocy wobec respondentów, kiedy byli dziećmi najczęściej wskazywanym sprawcą był ojciec – w przypadku przemocy psychicznej wskazało go 68% badanych, w przypadku przemocy ekonomicznej 63% respondentów, w przypadku przemocy fizycznej 62%, a w przypadku przemocy seksualnej 12% ankietowanych.

Na drugim miejscu co do częstotliwości wskazań sprawców przemocy pojawia się matka – mówi o niej jedna trzecia (32%) osób, które doświadczyły przemocy psychicznej, ponad dwie piąte (43%) ofiar przemocy ekonomicznej i 38% ankietowanych krzywdzonych fizycznie oraz 5% doświadczających przemocy seksualnej.

Brat to sprawca przemocy wskazywany w trzeciej co do częstości kolejności. 8% badanych deklaruje, że doświadczyło od tej osoby przemocy fizycznej, a po 7% respondentów doznało od brata przemocy psychicznej i ekonomicznej, natomiast 14% respondentów wskazało go jako sprawcę przemocy seksualnej.

Siostra, wskazywana jest jako sprawca przemocy głównie w kontekście przemocy ekonomicznej (8% wskazań). Po 3% badanych mówiło o siostrze w kontekście przemocy psychicznej i fizycznej, 1% respondentów deklarował, że doznał od tej osoby przemocy seksualnej.

W niektórych rodzinach sprawcami przemocy wobec respondentów był ojczym – po 2% ofiar doświadczyło od tej osoby przemocy psychicznej, ekonomicznej i fizycznej. 1% doznał przemocy seksualnej.

Ciocia, wujek lub inna osoba z rodziny stosowali przemoc psychiczną wobec 5% badanych, przemoc fizyczną wobec 4% respondentów, a przemoc ekonomiczną wobec 2% ankietowanych.

Przemocy psychicznej i fizycznej od osoby niespokrewnionej doznało w rodzinie po 4% Polaków, a 2% ankietowanych było ofiarą stosowanej przez tą osobę przemocy ekonomicznej.

SPRAWCY PRZEMOCY – WEDŁUG OFIAR				
	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc fizyczna	Przemoc seksualna
ojciec	68%	63%	62%	12%
matka	32%	43%	38%	5%
brat (bracia)	7%	7%	8%	14%
siostra (siostry)	3%	6%	3%	1%
ojczym	2%	2%	2%	1%
macocha	1%	2%	1%	0%
babcia	2%	2%	2%	0%
dziadek	2%	3%	1%	0%
partner, konkubent matki	1%	2%	1%	5%
partnerka, konkubentka ojca	0%	0%	0%	0%
wujek, ciotka lub inna osoba z rodziny	5%	3%	3%	30%
inna osoba niespokrewniona	4%	2%	4%	29%
nie pamiętam	1%	0%	2%	5%

Charakterystyka sprawców przemocy wobec dzieci

Spoleczno-demograficzny profil sprawców na podstawie deklaracji osób, które stosowały przemoc wobec własnych dzieci

W poniższej analizie wzięto pod uwagę deklaracje osób, które mają dzieci w wieku do 18 lat oraz przynajmniej raz wyrządziły krzywdę swojemu dziecku w rozróżnieniu na cztery formy przemocy.

15% rodziców dzieci w wieku do 18 roku życia dopuściło się wobec nich przemocy przynajmniej raz. Dla przypomnienia przemoc psychiczną stosuje wobec swoich dzieci 8% rodziców, 2% stosuje przemoc ekonomiczną, 9% fizyczną, a nikt nie przyznał się do stosowania przemocy seksualnej wobec swojego dziecka.

7% rodziców dzieci w wieku do 18 roku życia przyznało, że dopuściło się wobec nich przemocy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Sprawcy przemocy psychicznej

Częściej do stosowania przemocy psychicznej wobec dzieci przyznały się osoby lepiej wykształcone. Może to wynikać z faktu, że częściej identyfikują ten rodzaj przemocy niż badani o niższym poziomie edukacji. W rozpowszechnieniu przemocy psychicznej wobec dzieci nie ma istotnych różnic w przypadku płci rodzica - sprawcy. Istotnie częściej niż inni stosują ten rodzaj przemocy wobec swoich dzieci osoby w wieku 40-49 lat (11%), natomiast istotnie rzadziej młodzi rodzice w wieku 18-29 lat (1%).

Warto zauważyć, iż tę formę przemocy stosuje wobec swoich dzieci jedna czwarta (24%) badanych, którzy doświadczyli tego typu przemocy w dzieciństwie i blisko jedna piąta (18%) respondentów, którzy doświadczyli którejkolwiek formy przemocy, gdy byli niepełnoletni.

Bycie ofiarą przemocy psychicznej w dzieciństwie sprzyja stosowaniu tego typu przemocy wobec własnych dzieci.

Sprawcy przemocy ekonomicznej

Częściej mężczyźni (4%) niż kobiety (1%) przyznają się do stosowania tej formy przemocy wobec swoich dzieci, jak również zdecydowanie częściej o jej stosowaniu mówią osoby, które doświadczyły tego typu przemocy w dzieciństwie (16%).

Sprawcy przemocy fizycznej

Częściej niż pozostali do stosowania przemocy fizycznej wobec swoich dzieci przyznają się osoby z wykształceniem wyższym (15%) i średnim (12%) – prawdopodobnie dlatego, gdyż osoby słabiej wykształcone nie identyfikują swoich zachowań jako przemocy.

Częściej niż inni o tym rodzaju przemocy mówią także osoby w wieku 40-49 lat (15%). Najczęściej przemoc tę stosowały osoby, które w dzieciństwie były jej ofiarami (28%) oraz respondenci, którzy doświadczyli w dzieciństwie którejkolwiek formy przemocy (22%).

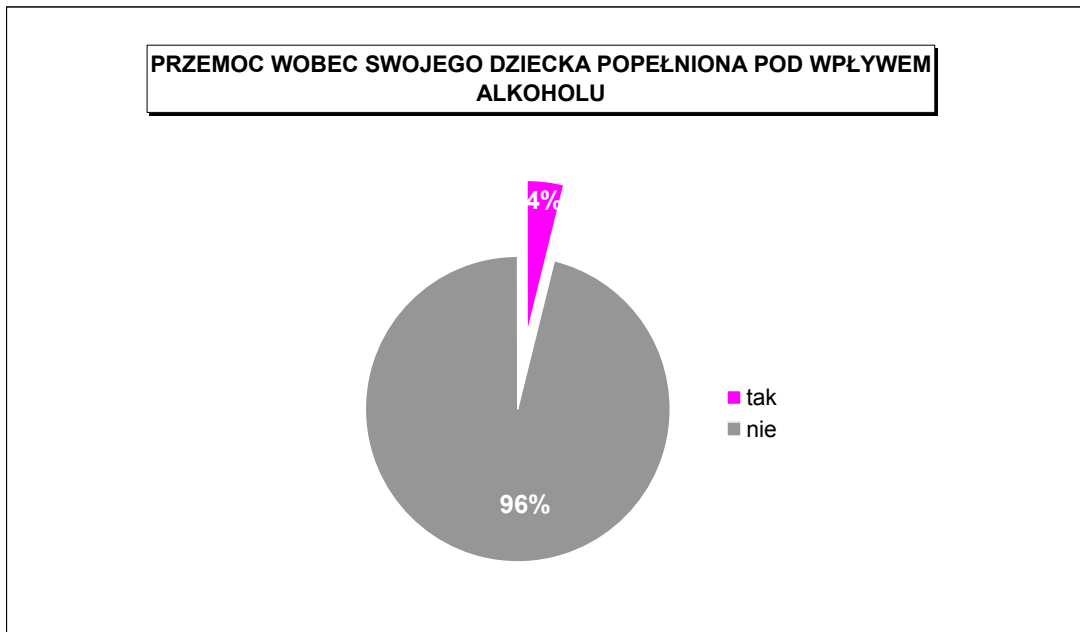
Sprawcy przemocy seksualnej

Mniej niż jeden na stu badanych rodziców przyznało się, do stosowania przemocy seksualnej wobec swoich dzieci.

Czynniki sprzyjające przemocy wobec dzieci

Przemoc wobec swojego dziecka pod wpływem alkoholu – według sprawców

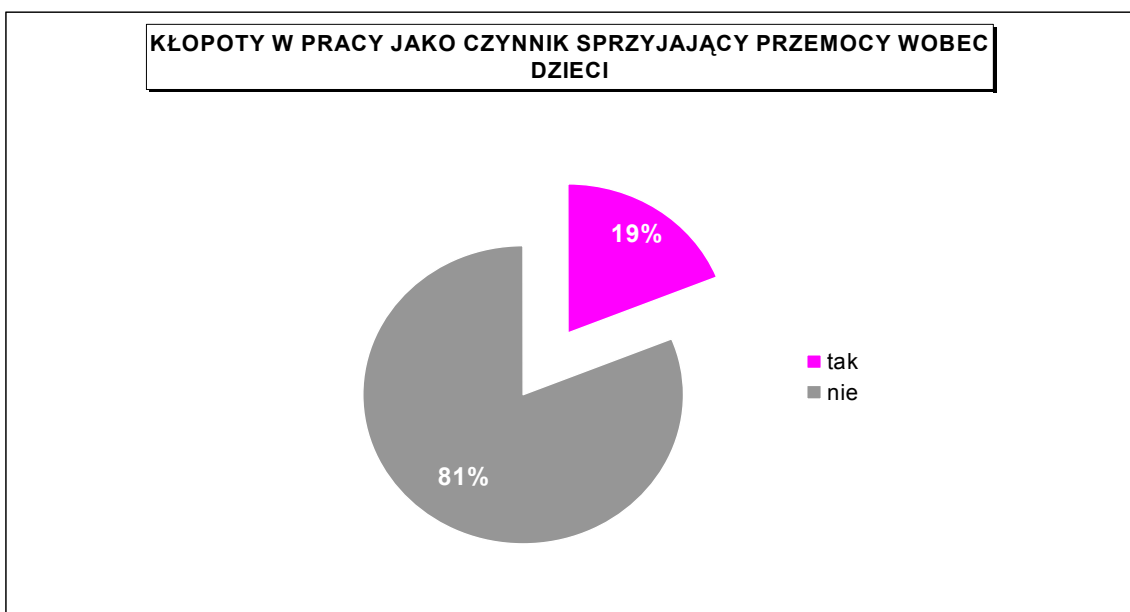
Czterech na stu (4%) sprawców którejkolwiek przemocy wobec swoich dzieci przyznaje, że dopuściło się krzywdzącego dziecku czynu (przemocy psychicznej, fizycznej, ekonomicznej bądź seksualnej) pod wpływem alkoholu.

Wśród sprawców przemocy psychicznej wobec dzieci 3% przyznało się, że działało pod wpływem alkoholu. Jeśli chodzi o przemoc ekonomiczną to 15% stwierdziło, że było pod wpływem alkoholu w momencie popełniania czynu. A do stosowania przemocy fizycznej pod wpływem alkoholu nie przyznał się żaden respondent.

Kłopoty w pracy jako czynnik sprzyjający przemocy wobec dzieci – według sprawców

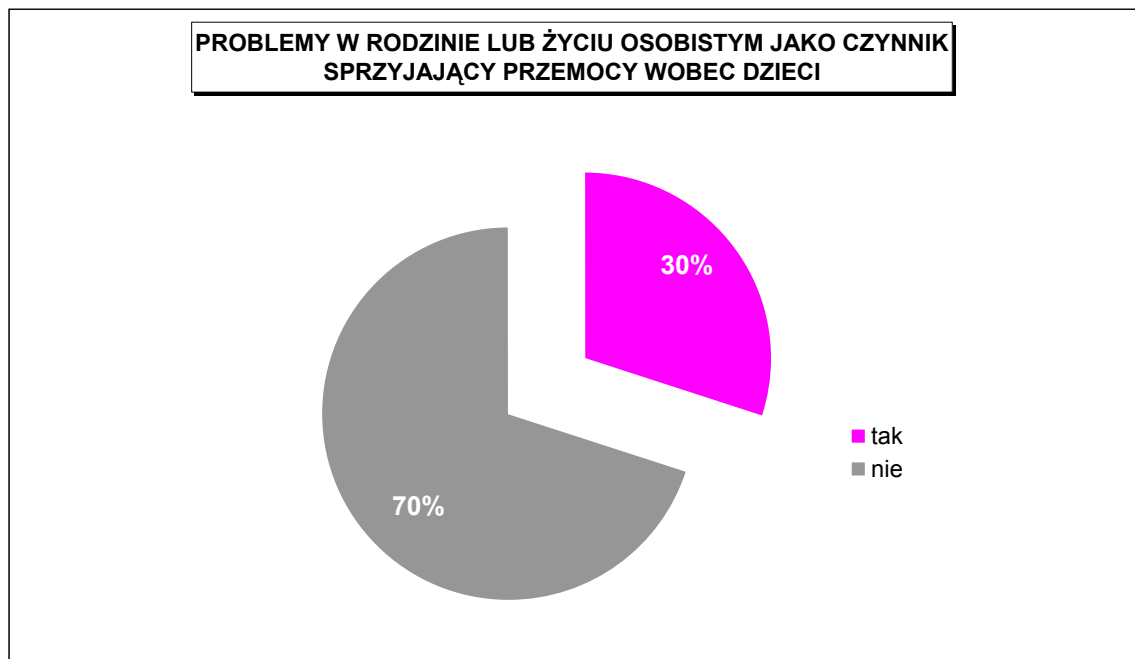
Blisko jedna piąta (19%) badanych przyznaje, że dopuściła się przemocy wobec swojego dziecka w momencie przeżywania kłopotów w pracy.

Jedna piąta (24%) sprawców przemocy psychicznej stwierdziła, że w momencie stosowania przemocy miała kłopoty w pracy. Do stosowania przemocy ekonomicznej w momencie kłopotów w pracy przyznało się 6% respondentów stosujących ten rodzaj przemocy wobec swojego dziecka. Wśród sprawców przemocy fizycznej 14% rodziców przyznało, że w momencie stosowania przemocy miało kłopoty w pracy.

Problemy w rodzinie lub życiu osobistym jako czynnik sprzyjający przemocy wobec dzieci– według sprawców

Blisko jedna trzecia (30%) sprawców dopuściła się przemocy wobec swojego dziecka, gdy miała problemy w rodzinie lub życiu osobistym.

Wśród sprawców przemocy psychicznej 37% twierdzi, że w momencie popełniania przemocy przeżywało problemy w życiu osobistym. Natomiast wśród sprawców przemocy ekonomicznej jedna piąta (21%) mówi, że stosowała przemoc wobec dziecka w czasie, kiedy w ich życiu osobistym wystąpiły problemy. Do stosowania przemocy fizycznej w momencie kłopotów w życiu osobistym przyznało się 20% respondentów stosujących ten rodzaj przemocy wobec swojego dziecka.

Korzystanie z pomocy różnych instytucji i organizacji oraz ocena ich skuteczności

Korzystanie z pomocy różnych instytucji i organizacji – opinie rodzin, w których stosowano przemoc wobec dzieci

Zdecydowana większość (82%) rodzin, w których doszło do stosowania którejkolwiek przemocy (fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej) wobec dzieci twierdzi, że nie korzystała z pomocy instytucji i organizacji, natomiast blisko jedna piąta (18%) badanych korzystała z tego typu pomocy. Ze wsparcia różnych instytucji i organizacji skorzystały najczęściej rodziny, w których wystąpił problem psychicznej przemocy wobec dzieci – jedna piąta (21%) takich rodzin, 13% rodzin, w których doszło do przemocy fizycznej wobec dzieci oraz 12% rodzin, w których doszło do przemocy ekonomicznej.

Tabela przedstawia wyniki odpowiedzi osób, które korzystały z pomocy instytucji/organizacji w związku z przemocą w rodzinie wobec dzieci.

KORZYSTANIE Z POMOCY W ZWIĄZKU Z PRZEMOCĄ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	Przemoc psychiczna N=53	Przemoc ekonomiczna N=9	Przemoc fizyczna N=26	Przemoc seksualna N=3
tak, z pomocy terapeutycznej, psychologicznej w odpowiednich instytucjach, organizacjach	31%	53%	59%	67%
tak, z pomocy policji, dzielnicowego (np. wizyty policji)	40%	5%	30%	0%
tak, z pomocy pracownika socjalnego, z pomocy społecznej, ośrodka pomocy rodzinie, centrum interwencji kryzysowej itp.	32%	38%	15%	0%
tak, z pomocy kuratora, sądu, prokuratury	11%	29%	0%	0%
tak, z pomocy prawnej, konsultacji prawnych	3%	5%	0%	0%
tak, z pomocy w ramach grup wsparcia; grup samopomocowych dla ofiar	10%	0%	15%	33%
tak, z telefonu zaufania	2%	26%	2%	0%
tak, z pomocy szkoły lub świetlicy, placówki środowiskowej, socjoterapeutycznej dla dzieci	6%	9%	6%	0%
tak, z pobytu w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	9%	0%	16%	33%
tak, z pomocy polegającej na uruchomieniu procedury zobowiązującej do leczenia odwykowego	3%	0%	0%	0%
tak, z pomocy polegającej na uruchomieniu procedury, założeniu „Niebieskiej Karty”	4%	15%	4%	0%
tak, z pomocy Kościoła, księdza, proboszcza z parafii	15%	0%	9%	0%
tak, z pomocy lekarskiej, medycznej	-	-	16%	0%
tak, z innych form pomocy	0%	0%	2%	0%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

W przypadku przemocy psychicznej i fizycznej rodziny najczęściej sięgały po pomoc policji i dzielnicowego. Rodziny, w których doszło do przemocy wobec dzieci na tle psychicznym, ekonomicznym i fizycznym korzystały najczęściej z pomocy terapeutycznej i psychologicznej w odpowiednich instytucjach oraz z pomocy społecznej (pracownika socjalnego, ośrodka pomocy rodzinie, centrum interwencji kryzysowej), a także relatywnie często z pomocy szkoły lub świetlicy, placówki środowiskowej, socjoterapeutycznej dla dzieci. W przypadku wystąpienia przemocy psychicznej wobec dziecka w rodzinie zwracano się również stosunkowo często o pomoc do Kościół lub księdza, a w przypadku wystąpienia przemocy fizycznej o pomoc lekarską, medyczną oraz z korzystania z pobytu w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Z telefonu zaufania najczęściej korzystały rodziny, w których domu wystąpiła pomoc ekonomiczna.

Z pomocy kuratora, sądu i prokuratury korzystały osoby w przypadku wystąpieniu w ich domu wobec dzieci przemocy psychicznej i ekonomicznej.

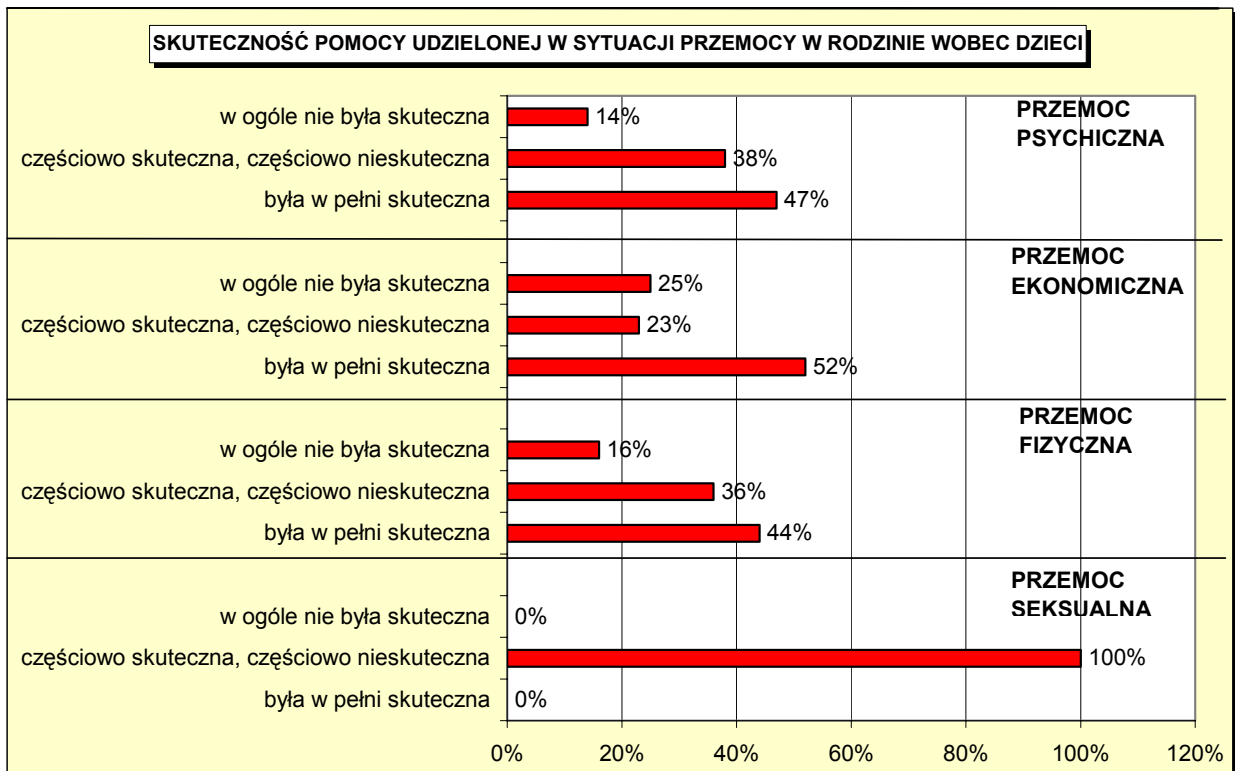
Z pomocy w ramach grup wsparcia, grup samopomocowych dla ofiar korzystały osoby, w których domu doszło do przemocy psychicznej i fizycznej.

Ocena skuteczności otrzymanej pomocy

Respondenci, którzy w sytuacji przemocy wobec dziecka w rodzinie zwracali się o pomoc do instytucji/organizacji **zazwyczaj** oceniali otrzymaną pomoc jako **w pełni skuteczną** (52% w przypadku przemocy ekonomicznej, 47% w przypadku przemocy psychicznej, 44% w przypadku przemocy fizycznej).

Jako **częściowo skuteczną** oceniło pomoc instytucji/organizacji 38% rodzin, które korzystały z pomocy instytucji w przypadku przemocy psychicznej, 23% rodzin zwracających się do organizacji w przypadku przemocy ekonomicznej oraz 36% w przypadku przemocy fizycznej.

Wśród rodzin, które korzystały z pomocy udzielonej przez organizacje/instytucje w związku z przemocą wobec dzieci w rodzinie - jedna czwarta (25%) w przypadku przemocy ekonomicznej, 16% w przypadku przemocy fizycznej, oraz 14% korzystających z pomocy w przypadku przemocy psychicznej uważa, że w ogóle **nie była ona skuteczna**.

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć” oraz odmowy odpowiedzi.

Najważniejsze wyniki i wnioski

Opinie na temat zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci – postawy wobec stereotypów

- Większość Polaków nie zgadza się z negatywnymi stereotypami na temat przemocy wobec dzieci. Jednak znaczący jest odsetek osób, którym bliskie są szkodliwe stwierdzenia na temat krzywdzenia dzieci: jedna piąta (24%) społeczeństwa aprobuje karanie swojego dziecka laniem, a 22% jest przekonana, że kłótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu. Jedna piąta (19%) badanych zgadza się z opinią, że pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc, a co dziesiąty (10%) Polak sądzi, że rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeśli chcą wydać jego pieniądze. Co jedenasty respondent (9%) zgadza się ze stwierdzeniem, iż w ogóle nie istnieje coś takiego jak wykorzystywanie seksualne dzieci w rodzinie.
- Stereotypy działają głównie wśród osób słabo wykształconych. Respondenci, którzy zgadzają się z negatywnymi stereotypami na temat dzieci to głównie badani, których edukacja zakończyła się na szkole podstawowej, gimnazjum bądź szkole zasadniczej zawodowej oraz respondenci źle oceniający swoją sytuację materialną. Częściej niż inni zgadzają się z krzywdzącymi dzieci stereotypami mężczyźni oraz badani nie posiadający dzieci w wieku do 18 roku życia, ale także osoby najstarsze w wieku 60 i więcej lat, jak również badani, którzy doświadczyli przemocy w dzieciństwie.
- Zdecydowanie przeważają w społeczeństwie opinie, iż stosowanie przemocy fizycznej, ekonomicznej, czy psychicznej wobec dzieci przynosi więcej złych niż dobrych skutków. Skuteczność kary czy to emocjonalnej, fizycznej czy ekonomicznej nie jest zdaniem większości Polaków jej usprawiedliwieniem.
- Prawie powszechna jest w Polsce opinia, że pomaganie dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie jest obowiązkiem moralnym każdego człowieka.
- Większość Polaków uważa, że prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie i nie zgadza się z twierdzeniem, że istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc w rodzinie wobec dzieci.

Opinie o rozpowszechnieniu zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci w Polsce

- Natężenie przemocy większe jest zdaniem respondentów w skali całego kraju niż w ich okolicy. Badani częściej dostrzegają to zjawisko globalnie - w Polsce niż lokalnie - w swoim sąsiedztwie.
- W Polsce przemoc w rodzinie wobec dzieci jako zjawisko powszechne dostrzega 5% badanych, podczas gdy, w najbliższej okolicy jest to zjawisko rozpoznawalne powszechnie tylko przez 1% ankietowanych. Jako częstą przemoc w rodzinie wobec dzieci dostrzega w Polsce 28% respondentów, a w swojej okolicy tylko 6% badanych, natomiast jako dotyczącą mniej więcej połowy rodzin w Polsce dostrzega przemoc 21% respondentów, a w swoim sąsiedztwie 7% badanych.
- Osoby, które doświadczyły którejkolwiek formy przemocy w dzieciństwie częściej niż inne postrzegają zjawisko przemocy w rodzinie, jako częste oraz dotyczące mniej więcej połowy rodzin.

Znajomość rodzin z problemem przemocy w rodzinie wobec dzieci

- Ponad dwie piąte (44%) Polaków zna przynajmniej jedną rodzinę, o której słyszało lub wie, że dochodzi w niej do przemocy wobec dzieci
- Blisko jedna trzecia (31%) ankietowanych ma w swoim otoczeniu przynajmniej jedną rodzinę, o której wie, że wobec dzieci stosowana jest tam przemoc psychiczna, tyle samo (31%) respondentów twierdzi, że zna przynajmniej jedną rodzinę, w której stosuje się wobec dzieci przemoc fizyczną, 17% Polaków słyszało o rodzinie, w której stosowana jest przemoc ekonomiczna, a 5% potrafi wskazać w swojej okolicy rodzinę, o której słyszało lub wie, że dzieci są tam wykorzystywane seksualnie.

Występowanie zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci według ofiar, sprawców i świadków

- Jedna piąta (19%) badanych przyznaje, że stosowała przemoc (przynajmniej jedną jej formę) wobec członków swojej rodziny.
- 12% Polaków przyznaje się do stosowania wobec członków swojej rodziny przemocy psychicznej. Stosuje ją 27% osób, które doświadczyły tego rodzaju przemocy w dzieciństwie i jedna piąta (21%) osób, które doświadczyły w dzieciństwie którejkolwiek formy przemocy.
- 11% Polaków przyznaje się do stosowania w rodzinie przemocy fizycznej. Częściej niż inni stosują ją osoby, będące ofiarami tego typu

przemocy w dzieciństwie (30%) i jedna czwarta (24%) osób, które doświadczyło w okresie niepełnoletności którejkolwiek formy przemocy.

- Trzech na stu (3%) przyznaje się do stosowania wobec rodziny przemocy ekonomicznej.
- Mniej niż 1% respondentów przyznało się do bycia sprawcami przemocy seksualnej wobec członków swojej rodziny.
- Przemoc wobec członków rodziny istotnie częściej stosują osoby, które w przeszłości same były ofiarami przemocy.
- 15% Polaków posiadających dzieci do 18 roku życia stosowało wobec swojego dziecka którąkolwiek formę przemocy przynajmniej raz, 12% Polaków przyznaje się do zastosowania wobec swojego dziecka przynajmniej jednej z czterech form przemocy więcej niż raz, natomiast do stosowania którejkolwiek formy przemocy wiele razy przyznaje się 1% badanych.
- 9% rodziców stosowało przynajmniej raz wobec swojego dziecka przemoc fizyczną, 8% badanych stosowało przemoc psychiczną, a 2% rodziców stosowało przemoc ekonomiczną. Do stosowania wobec swojego dziecka przemocy seksualnej przyznało się mniej niż 1% badanych.
- Bycie ofiarą przemocy w dzieciństwie wiąże się ze stosowaniem przemocy wobec swojego dziecka. Ponad jedna trzecia (35%) rodziców, którzy w dzieciństwie doświadczyli którejkolwiek formy przemocy przynajmniej raz zastosowali przemoc wobec swoich dzieci.
- 12% badanych deklaruje, że mieszka w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do jakiegokolwiek formy krzywdzenia dzieci. W gospodarstwie domowym co jedenastego (9%) Polaka dochodziło do przemocy psychicznej wobec dzieci. 7% ankietowanych przyznaje, że w domu, w którym mieszka stosowana była wobec dzieci przemoc fizyczna, a 3% badanych mówi, że w jego domu dzieci były ofiarami przemocy ekonomicznej. Mniej niż jeden procent badanych wspomina, że w jego gospodarstwie domowym dochodzi bądź dochodziło do przemocy seksualnej wobec dzieci.

Ofiary przemocy – dzieci

- Ofiarami przemocy (czy to psychicznej, ekonomicznej, czy fizycznej), której sprawcą są rodzice dzieci do 18 roku życia są częściej chłopcy niż dziewczynki.
- Z deklaracji sprawców o wieku ofiar w momencie stosowania wobec nich przemocy psychicznej po raz ostatni wynika, że najczęściej (34% wskazań) są to dzieci w wieku od 7 do 10 lat. Jedna piąta (21%)

sprawców po raz ostatni zastosowała przemoc emocjonalną wobec swojego dziecka, gdy miało ono od 11 do 15 lat.

- Jedna czwarta (25%) badanych twierdzi, iż ostatni raz stosowało przemoc ekonomiczną wobec swojego dziecka, gdy miało ono od 11 do 15 lat, nieco mniej – 22% sprawców, stosowało po raz ostatni ten rodzaj przemocy wobec dzieci poniżej 7 roku życia.
- Jedna trzecia rodziców (34%) stosowała po raz ostatni przemoc fizyczną wobec swojego dziecka, gdy miało od 7 do 10 lat, a 30% respondentów deklaruje, że ostatni raz stosowało tę formę przemocy, gdy dziecko miało mniej niż 7 lat.

Ofiary przemocy w dzieciństwie

- Blisko dwie piąte (37%) społeczeństwa deklaruje, że w dzieciństwie stosowano wobec nich którąkolwiek formę przemocy przynajmniej raz, natomiast do bycia ofiarą przynajmniej jednej formy przemocy częściej niż raz przyznało się 29% Polaków. Wiele razy doświadczyło przemocy w dzieciństwie 9% respondentów.
- Respondenci najczęściej doświadczyli w dzieciństwie przemocy fizycznej (27%) oraz psychicznej (21%). Zdecydowanie mniej respondentów przyznało, że gdy byli dziećmi stosowano wobec nich przemoc ekonomiczną (9%) i seksualną (2%).
- W przypadku przemocy psychicznej, ekonomicznej i fizycznej częściej mężczyźni (chłopcy) niż kobiety (dziewczynki) byli – w dzieciństwie - ofiarami poszczególnych form przemocy. Najczęściej ofiarami przemocy psychicznej były osoby w wieku 10-13 lat (28%), ten przedział wiekowy charakteryzuje również respondentów, którzy najczęściej padali ofiarami przemocy fizycznej (36%). Ofiarami przemocy ekonomicznej były najczęściej osoby w wieku 14-16 lat.
- W przypadku przemocy seksualnej częściej kobiety niż mężczyźni były jej ofiarami. Kiedy zdarzenie miało miejsce po raz ostatni, najczęściej ofiary miały poniżej 10 lat.
- Najczęściej dzieci były krzywdzone przez swoich najbliższych, czyli ojca i matkę.

Charakterystyka sprawców przemocy wobec dzieci

- 7% rodziców dzieci w wieku do 18 roku życia przyznaje, że dopuściło się wobec nich przemocy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

- Częściej do stosowania przemocy psychicznej wobec dzieci przyznały się osoby lepiej wykształcone. Może to wynikać z faktu, że częściej identyfikują ten rodzaj przemocy niż badani o niższym poziomie edukacji. W rozpowszechnieniu przemocy psychicznej wobec dzieci nie ma istotnych różnic w przypadku płci rodzica - sprawcy. Istotnie częściej niż inni stosują ten rodzaj przemocy wobec swoich dzieci osoby w wieku 40-49 lat (11%), natomiast istotnie rzadziej młodzi rodzice w wieku 18-29 lat (1%).
- Warto zauważyć, iż tę formę przemocy stosuje wobec swoich dzieci jedna czwarta (24%) badanych, którzy doświadczyli tego typu przemocy w dzieciństwie i blisko jedna piąta (18%) respondentów, którzy doświadczyli którejkolwiek formy przemocy, gdy byli niepełnoletni. Bycie ofiarą przemocy psychicznej w dzieciństwie sprzyja stosowaniu tego typu przemocy wobec własnych dzieci.
- Częściej mężczyźni (4%) niż kobiety (1%) przyznają się do stosowania przemocy ekonomicznej wobec swoich dzieci, jak również zdecydowanie częściej o jej stosowaniu mówią respondenci, którzy doświadczyli tego typu przemocy w dzieciństwie (16%).
- Częściej niż pozostali do stosowania przemocy fizycznej wobec swoich dzieci przyznają się osoby z wykształceniem wyższym (15%) i średnim (12%) – prawdopodobnie dlatego, gdyż osoby słabiej wykształcone nie identyfikują swoich zachowań jako przemocy. Częściej niż inni o tym rodzaju przemocy mówią także osoby w wieku 40-49 lat (15%). Najczęściej przemoc tę stosowały osoby, które w dzieciństwie były jej ofiarami (28%) oraz respondenci, którzy doświadczyli w dzieciństwie którejkolwiek formy przemocy (22%).
- Mniej niż jeden na stu badanych rodziców przyznało się, do stosowania przemocy seksualnej wobec swoich dzieci.

Przemoc wobec dziecka popełniana pod wpływem alkoholu

- Czterech na stu (4%) sprawców przemocy wobec swoich dzieci przyznaje, że dopuściło się krzywdzącego dziecko czynu (przemocy psychicznej, fizycznej, ekonomicznej bądź seksualnej) pod wpływem alkoholu.

Współistnienie przemocy wobec dzieci i kłopotów w pracy i życiu osobistym

- Problemy w życiu osobistym, jak i kłopoty w pracy sprzyjają stosowaniu przemocy wobec dzieci. Blisko jedna piąta (19%) badanych przyznaje, że dopuściła się przemocy wobec swojego dziecka w momencie, gdy miała

kłopoty w pracy. Blisko jedna trzecia (30%) sprawców dopuściła się przemocy wobec swojego dziecka, gdy miała problemy w rodzinie lub życiu osobistym.

Korzystanie z pomocy różnych instytucji i organizacji oraz ocena ich skuteczności

- Zdecydowana większość (82%) rodzin, w których doszło do stosowania którejkolwiek przemocy (fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej) wobec dzieci twierdzi, że nie korzystała z pomocy instytucji i organizacji, natomiast blisko jedna piąta (18%) badanych korzystała z tego typu pomocy. Ze wsparcia różnych instytucji i organizacji skorzystały najczęściej rodziny, w których wystąpił problem psychicznej przemocy wobec dzieci – jedna piąta (21%) takich rodzin, 13% rodzin, w których doszło do przemocy fizycznej wobec dzieci oraz 12% rodzin, w których doszło do przemocy ekonomicznej.
- Respondenci, którzy w sytuacji przemocy wobec dziecka w rodzinie zwracali się o pomoc do instytucji/organizacji zazwyczaj oceniali otrzymaną pomoc jako w pełni skuteczną (52% w przypadku przemocy ekonomicznej, 47% w przypadku przemocy psychicznej, 44% w przypadku przemocy fizycznej). Jako częściowo skuteczną oceniło pomoc instytucji/organizacji 38% rodzin, które korzystały z pomocy instytucji w przypadku przemocy psychicznej, 23% rodzin zwracających się do organizacji w przypadku przemocy ekonomicznej oraz 36% w przypadku przemocy fizycznej. Wśród rodzin, które korzystały z pomocy udzielonej przez organizacje/instytucje w związku z przemocą wobec dzieci w rodzinie - jedna czwarta (25%) w przypadku przemocy ekonomicznej, 16% w przypadku przemocy fizycznej, oraz 14% korzystających z pomocy w przypadku przemocy psychicznej uważa, że w ogóle nie była ona skuteczna.

1.2. Krzywdzenie dzieci według opinii profesjonalistów

Opinie na temat zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci – postawy wobec stereotypów

Kwestionariusz rozpoczyna się listą twierdzeń (zbudowanych w oparciu o funkcjonujące w społeczeństwie stereotypy) dotyczących różnych aspektów i form przemocy stosowanej wobec dzieci. Twierdzenia te dotyczą poszczególnych rodzajów form przemocy: fizycznej, psychicznej, ekonomicznej i seksualnej. Poproszono ankietowanych o ustosunkowanie się do nich.

Wyniki pokazują, że respondenci będący przedstawicielami grup zawodowych „pierwszego kontaktu” z przypadkami występowania przemocy w rodzinie, generalnie nie zgadzają się ze stereotypowymi stwierdzeniami dotyczącymi przemocy w rodzinie wobec dzieci. Wyjątkiem jest stwierdzenie, że *„Prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie.”* Zdecydowana większość ankietowanych zgadza się z tym sformułowaniem. Badani w znacznej większości wyrażali zdecydowane opinie, o czym świadczy stosunkowo niski odsetek odpowiedzi *„trudno powiedzieć”*.

Stosunkowo najwięcej wątpliwości wzbudziła kwestia tego, czy rodzice powinni pytać dziecko o zdanie, gdy chcą wydać jego pieniądze – nie miało zdania na ten temat 15% policjantów i 12% pracowników służby zdrowia oraz tego, czy rodzice mają prawo ukarać dziecko laniem – 16% wśród policjantów i 12% wśród pracowników służby zdrowia. Odsetek odpowiedzi *„trudno powiedzieć”* przekroczył poziom 10% również wśród lekarzy w odniesieniu do kwestii, czy prawo w Polsce słabo chroni dzieci będące ofiarami przemocy w rodzinie (14%) oraz wśród policjantów, gdy chodzi o ocenę, czy pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie nie jest jeszcze przemocą.

Stwierdzenia dotyczące przemocy fizycznej wobec dzieci

Zdecydowana większość ankietowanych nie zgadza się z twierdzeniami dotyczącymi przemocy fizycznej stosowanej w rodzinie wobec dzieci.

Z twierdzeniem *„Rodzice mają prawo ukarać swoje dziecko laniem.”* nie zgadza się: 95% kuratorów, 89% pracowników socjalnych, 88% pedagogów szkolnych, 74% pracowników służby zdrowia oraz 61% ankietowanych policjantów. Z kolei z twierdzeniem tym zgadza się odpowiednio: 1% kuratorów, 5% pracowników socjalnych, 8% pedagogów szkolnych, 14% pracowników służby zdrowia oraz prawie co czwarty (23%) policjant, co jest wynikiem znacznie wyróżniającym się na tle innych grup zawodowych.

Drugim twierdzeniem dotyczącym przemocy w rodzinie wobec dzieci było: *„Przemoc wobec dzieci w rodzinie, to wyolbrzymiony problem – klótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu.”*. W przypadku tego sformułowania również znaczna większość respondentów udzieliła odpowiedzi *„nie zgadzam się”*. Rozkład procentowy wygląda w następujący sposób: kuratorzy – 93%, pedagodzy szkolni – 88%, policjanci – 83%, pracownicy socjalni 81%, pracownicy służby zdrowia – 78%. Z twierdzeniem tym zgadza się odpowiednio: 7%, 7%, 11%, 13% i 14% ankietowanych przedstawicieli grup zawodowych.

Wśród badanych grup „pierwszego kontaktu” pod względem akceptacji prawa rodziców do karania swoich dzieci laniem, szczególnie na tle innych wyróżniają się dwie grupy: policjanci (23%) i pracownicy służby zdrowia (14%).

O tym, że przemoc w rodzinie wobec dzieci to wyolbrzymiony problem nieznacznie częściej przekonani są pracownicy służby zdrowia (14%) oraz pracownicy socjalni (13%).

Stwierdzenia dotyczące przemocy psychicznej wobec dzieci

Znaczna większość uczestniczących w badaniu przedstawicieli grup „pierwszego kontaktu” zdecydowanie odrzucało także stereotypy dotyczące przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci. Odpowiedzi negatywnej na pytanie o akceptację twierdzenia *„Obrażanie dziecka, wyzwiska, to normalna rzecz w życiu rodzin”* udzieliło 94% pracowników socjalnych, 91% kuratorów, 89% pracowników służby zdrowia, 86% pedagogów szkolnych oraz 81% policjantów. Twierdząco ustosunkowała się do tego twierdzenia ponad jedna szósta (16%) policjantów, co dziesiąty (10%) pedagog szkolny, prawie jedna dziesiąta (9%) pracowników służby zdrowia, ponad jedna dwudziesta (6% kuratorów) oraz co dwudziesty (5%) pracownik socjalny.

Rozkład wyników zbliżony do poprzedniego jest również w drugim twierdzeniu dotyczącym przemocy psychicznej. Brzmiało ono: *„Pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc.”* Nie zgadza się z tą tezą 95% kuratorów, 93% pracowników socjalnych, 88% pedagogów szkolnych, 84% pracowników służby zdrowia oraz 79% policjantów. Wśród badanych grup zgadza się z nią natomiast ponad jedna dziesiąta (11%) pedagogów szkolnych, co dziesiąty pracownik służby zdrowia i policjant (po 10%), ponad jedna dwudziesta (6%) badanych pracowników socjalnych oraz zaledwie 2% kuratorów.

Stwierdzenia dotyczące przemocy ekonomicznej wobec dzieci

Spośród stereotypowych stwierdzeń dotyczących przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci, najsilniej i niemal jednogłośnie przedstawiciele grup „pierwszego kontaktu” odrzucili stwierdzenia mówiące, że rodzice mają prawo ukarać dziecko pozbawiając je posiłku. Z tym stwierdzeniem nie zgadzają się wszyscy pracownicy socjalni i policjanci (po 100%), prawie wszyscy pedagodzy szkolni i kuratorzy (po 99%) oraz 96% pracowników służby zdrowia. Z twierdzeniem tym zgada się jedynie trzech na stu (3%) pracowników służby zdrowia oraz co setny kurator (1%). Wśród przedstawicieli pozostałych grup zawodowych nie wystąpiły przypadki akceptacji tego sformułowania.

Drugie twierdzenie dotyczące przemocy ekonomicznej brzmiało: „*Rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeśli chcą wydać jego pieniądze.*” Z tezą tą nie zgadza się ponad dziewięć dziesiątych (92%) pedagogów szkolnych, ponad cztery piąte kuratorów i pracowników socjalnych (po 86%), ponad trzy czwarte (78%) pracowników służby zdrowia oraz ponad trzy piąte (67%) policjantów. Największy odsetek osób zgadzających się z tym stwierdzeniem występuje wśród policjantów (18%), zgadza się z nim również co dziesiąty (10%) pracownik służby zdrowia, prawie jedna dziesiąta pracowników socjalnych i kuratorów (odpowiednio 9% i 8%) oraz co pięćdziesiąty (2%) pedagog szkolny.

Stwierdzenia dotyczące przemocy seksualnej wobec dzieci

Stereotypowe stwierdzenia dotyczące przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci, o które zapytaliśmy w badaniu, zostały przez osoby „pierwszego kontaktu” powszechnie odrzucone. Najsilniej nie zgadzano się z opinią, że najlepiej jest jeżeli dziecko, które ktoś w rodzinie skrzywdził seksualnie nikomu się nie poskarży (od 95% wśród pracowników służby zdrowia, 98% wśród kuratorów, policjantów i pracowników socjalnych do 99% wśród pedagogów szkolnych). Opinię, że sytuacja, w której dziecko, które doświadczyło w rodzinie przemocy seksualnej, nikomu się nie skarży, jest pożądana, wyraża od 1% pracowników socjalnych czy pedagogów do 4% lekarzy.

98% pedagogów szkolnych, 96% pracowników socjalnych, 95% kuratorów, 94% pracowników służby zdrowia oraz 88% policjantów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że w ogóle nie istnieje coś takiego jak wykorzystywanie seksualne dzieci w rodzinie. Odmiennego zdania jest prawie jedna dziesiąta (8%) policjantów, co dwudziesty (5%) pracownik służby zdrowia i po 4% kuratorów i pracowników socjalnych. Mniej niż 1% pedagogów szkolnych zgadza się z tym stwierdzeniem.

Stwierdzenia ogólne dotyczące przemocy w rodzinie wobec dzieci

Badani przedstawiciele grup „pierwszego kontaktu” z przypadkami przemocy w rodzinie powszechnie nie zgadzali się z opinią, że istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc w rodzinie wobec dzieci. Odpowiedzi takiej udzieliło 96% kuratorów, 95% pracowników socjalnych, 94% pedagogów szkolnych, 93% pracowników służby zdrowia i 88% policjantów. Zgadza się z tą opinią prawie jedna dziesiąta (8%) policjantów, ponad jedna dwudziesta (6%) pracowników służby zdrowia, co dwudziesty (5%) pracownik socjalny oraz co pięćdziesiąty (po 2%) pedagog szkolny czy kurator.

Kolejne ogólne stwierdzenie dotyczące przemocy w rodzinie brzmiało: *„Prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie”*. Zgadza się z tą tezą cztery piąte (80%) pedagogów szkolnych i pracowników socjalnych, prawie trzy czwarte (72%) pracowników służby zdrowia, siedem dziesiątych (70%) kuratorów oraz 69% policjantów. Nie zgadza się z tym stwierdzeniem prawie jedna czwarta (24%) policjantów, jedna piąta (20%) kuratorów, po 14% pracowników służby zdrowia i pedagogów szkolnych oraz 13% pracowników socjalnych.

GRUPY PIERWSZEGO KONTAKTU WOBEC STEREOTYPÓW I OPINII															
	Pedagodzy szkolni			Kuratorzy			Pracownicy socjalni			Pracownicy służby zdrowia			Policjanci		
	Zgadz am się	Nie zgadz am się	Trudn o powie dzieć	Zgadz am się	Nie zgadz am się	Trudn o powie dzieć	Zgadz am się	Nie zgadz am się	Trudn o powie dzieć	Zgadz am się	Nie zgadz am się	Trudn o powie dzieć	Zgadz am się	Nie zgadz am się	Trudn o powie dzieć
Obrażanie dziecka, wyzwiska, to normalna rzecz w życiu rodzin.	10%	86%	4%	6%	91%	3%	5%	94%	1%	9%	89%	2%	16%	81%	3%
Rodzice nie muszą pytać dziecka o zgodę, jeśli chcą wydać jego pieniądze.	2%	92%	6%	8%	86%	6%	9%	86%	5%	10%	78%	12%	18%	67%	15%
Prawo w Polsce słabo chroni dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie.	80%	14%	6%	70%	20%	10%	80%	13%	7%	72%	14%	14%	69%	24%	7%
Istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc wobec dzieci w rodzinie.	2%	94%	4%	2%	96%	2%	5%	95%	0%	6%	93%	1%	8%	88%	4%
Rodzice mają prawo ukarać swoje dziecko laniem.	8%	88%	4%	1%	95%	4%	5%	89%	6%	14%	74%	12%	23%	61%	16%
Przemoc wobec dzieci w rodzinie, to wyolbrzymiony problem – kłótnie, rękoczynny zdarzają się w każdym domu.	7%	88%	5%	7%	93%	0%	13%	81%	6%	14%	78%	8%	11%	83%	6%
Rodzice mają prawo ukarać dziecko pozbawiając je posiłku.	0%	99%	1%	1%	99%	0%	0%	100%	0%	3%	96%	1%	0%	100%	0%
Pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc.	11%	88%	1%	2%	95%	3%	6%	93%	1%	10%	84%	6%	10%	79%	11%
W ogóle nie istnieje coś takiego jak wykorzystanie seksualne dzieci w rodzinie.	0%	98%	2%	4%	95%	1%	4%	96%	0%	5%	94%	1%	8%	88%	4%
Najlepiej jest, jeśli dziecko, które ktoś w rodzinie skrzywdził seksualnie nikomu się nie poskarży.	1%	99%	0%	2%	98%	0%	1%	98%	1%	4%	95%	1%	2%	98%	0%

Kontakt z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci

Przemoc fizyczna wobec dzieci

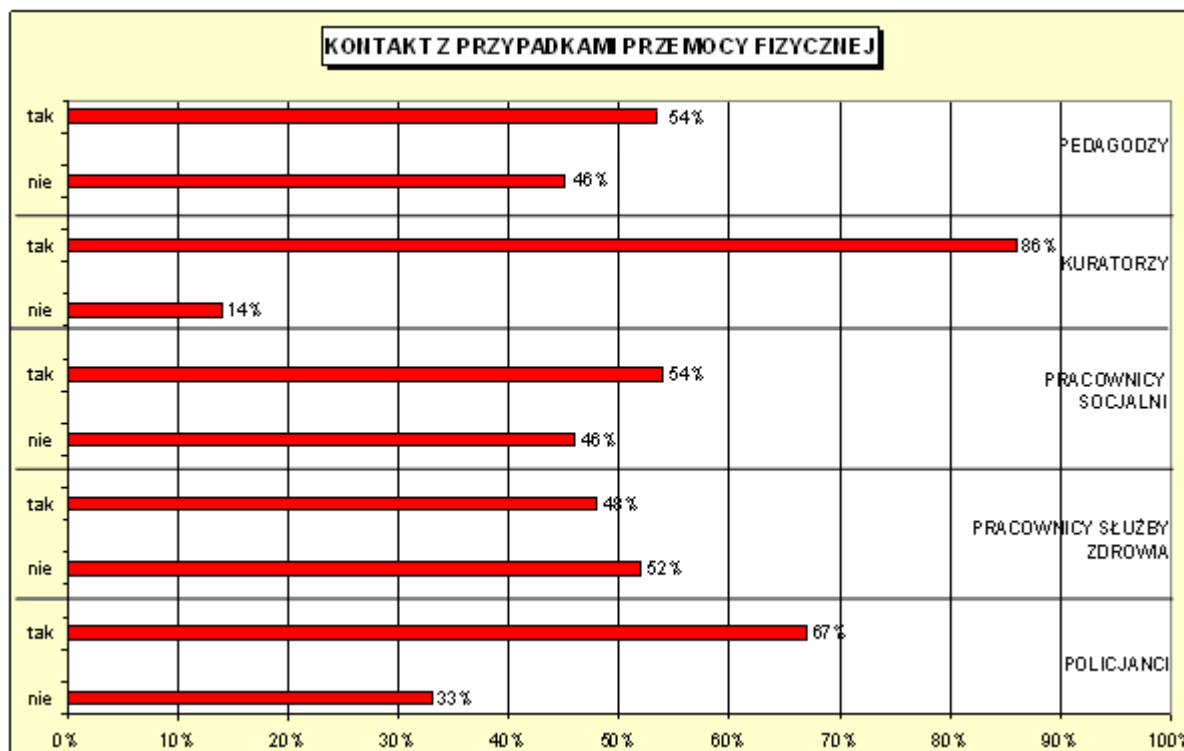
Wyniki badania pokazują, że przedstawiciele grup zawodowych „pierwszego kontaktu” mają kontakt z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci.

Zdecydowanie najczęściej styczność z przynajmniej jednym przypadkiem przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci deklarują kuratorzy (86%). Dodatkowo ciekawym jest, że dwie piąte (41%) kuratorów na pytanie o znajomość przypadków przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci, stwierdza, iż miała z nimi styczność kilka razy, a ponad jedna trzecia kuratorów (37%) deklaruje, że takich przypadków było wiele. Świadczyć to może o znacznej skali tego problemu. Jedynie 14% spośród badanych kuratorów nigdy w swojej pracy nie zetknęła się z problemem przemocy w rodzinie wobec dzieci.

Drugą pod względem częstości kontaktów z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci jest grupa policjantów. Dwie trzecie (67%) wśród nich przynajmniej raz w swojej karierze zawodowej zetknęła się z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci. Przy czym ponad jedna trzecia (36%) badanej grupy twierdzi, że z tą formą przemocy zetknęła się kilka razy, a 12%, mówi, że miało to miejsce wiele razy.

Nieco rzadziej z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci mają styczność pedagodzy szkolni i pracownicy socjalni, jednak także jest to większość badanych respondentów z tych grup (po 54%). Pracownicy socjalni mają jednak styczność z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci nieco częściej niż pedagodzy szkolni – skumulowane odsetki odpowiedzi „*tak, kilka razy*” oraz „*tak, wiele razy*” wynoszą w pierwszej grupie 38%, a w drugiej 24%.

Z problemem tym miała także styczność nieco mniej niż połowa (48%) badanych pracowników służby zdrowia.

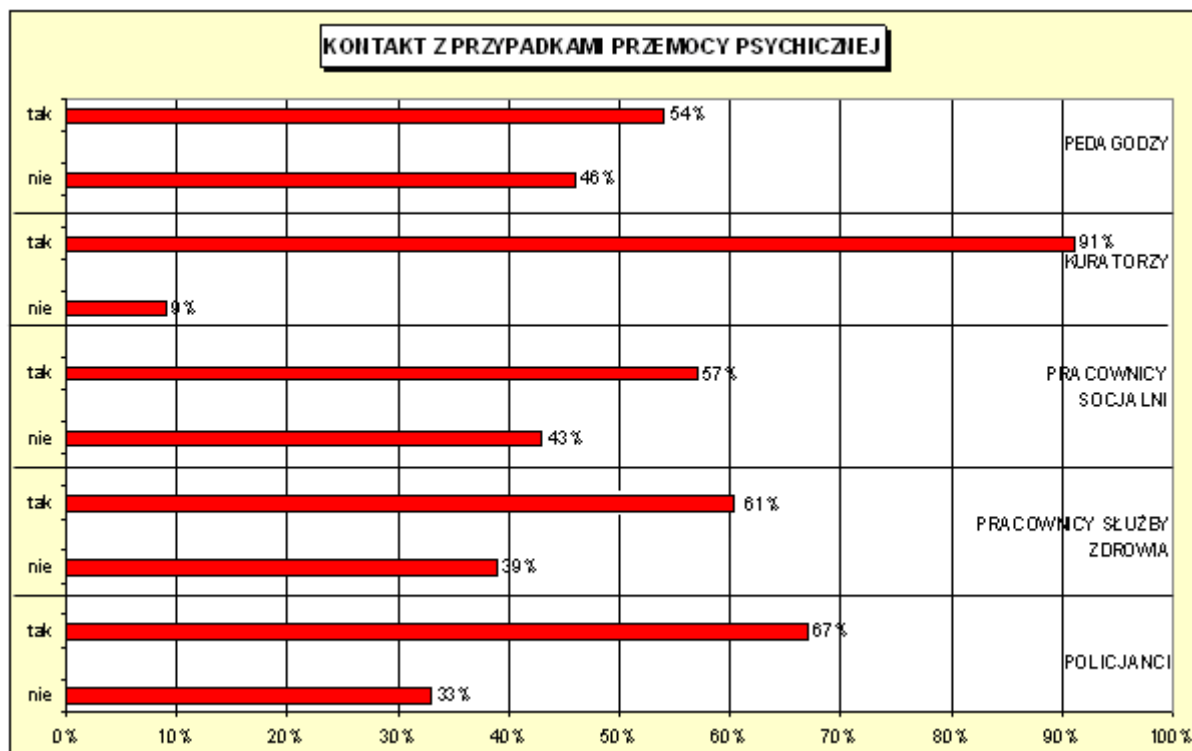
Przemoc psychiczna wobec dzieci

Podobnie jak w przypadku przemocy fizycznej w rodzinie, także z sytuacjami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci najczęściej kontakt mają kuratorzy. Dziewięć dziesiątych (91%) badanych respondentów przynajmniej raz miała styczność z taką formą przemocy w rodzinie. Prawie dwie piąte (39%) tej grupy miała z nią styczność kilka razy, a ponad jedna trzecia (35%) wiele razy.

Drugą pod względem częstości deklarowanego kontaktu z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci grupą „pierwszego kontaktu” są policjanci. Dwie trzecie (67%) badanych z tej grupy zetknęła się z problemem przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci. Ponad jedna trzecia (37%) respondentów z tej grupy twierdzi, że z taką formą przemocy spotkała się kilka razy, a 16% badanych policjantów - że wiele razy.

O kontakcie z mającymi miejsce w rodzinie sytuacjami przemocy psychicznej wobec dzieci mówi również większość (61%) pracowników służby zdrowia.

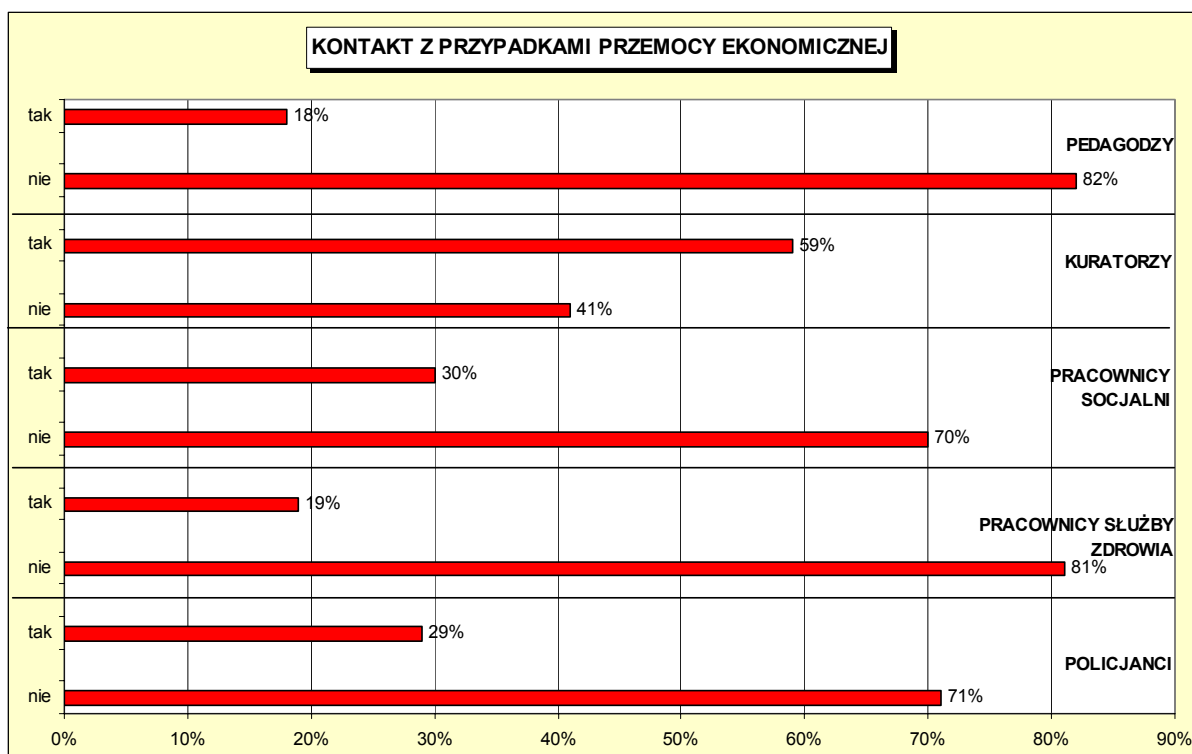
W mniejszym stopniu styczność z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci deklarują pracownicy socjalni i pedagodzy, chociaż w obu przypadkach więcej niż połowa respondentów spotkała się z psychiczną przemocą w rodzinie (odpowiednio 57% i 54%).

Przemoc ekonomiczna wobec dzieci

Na pytanie o styczność z przypadkami przemocy ekonomicznej w rodzinie w stosunku do dzieci twierdząco najczęściej odpowiadają kuratorzy - ponad połowa (59%) badanej grupy twierdzi, że zetknęła się z tą formą przemocy.

Przedstawiciele innych grup „pierwszego kontaktu” w zdecydowanej większości nie mieli w swojej pracy do czynienia z takimi sytuacjami. Kontakt z przemocą ekonomiczną w rodzinie wobec dzieci zadeklarowało 30% pracowników socjalnych, 29% policjantów, 19% pracowników służby zdrowia oraz 18% pedagogów.

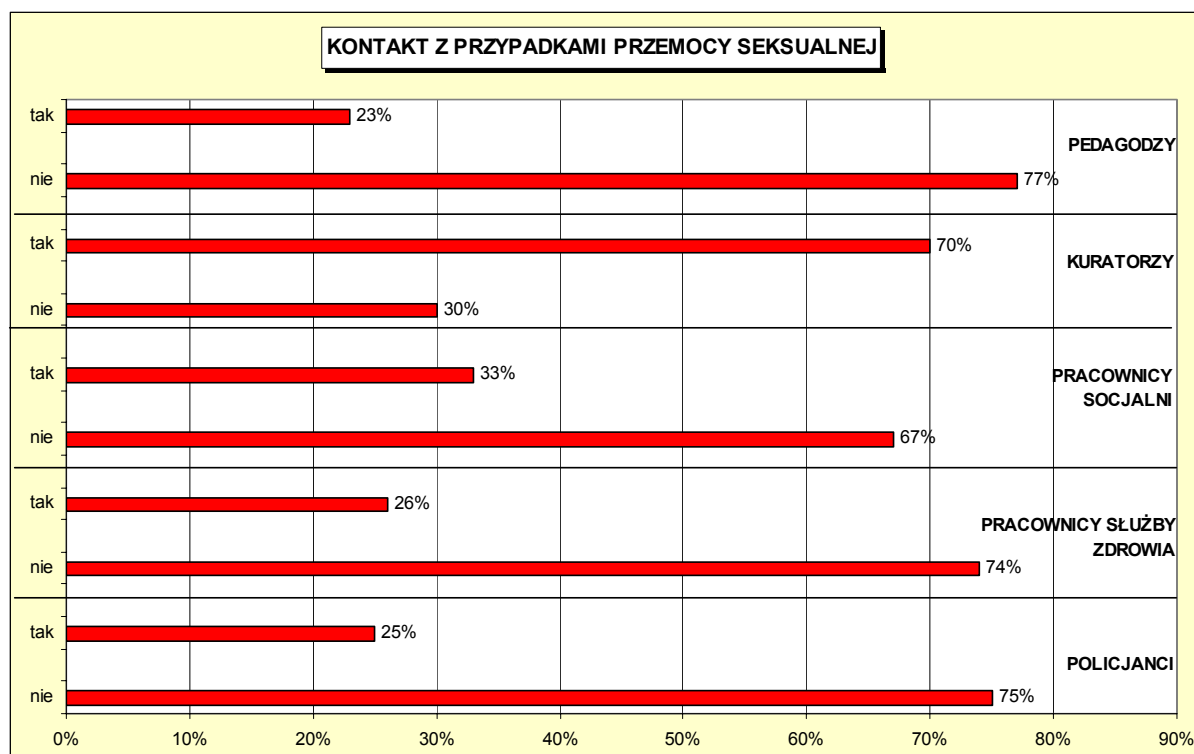

Przemoc seksualna wobec dzieci

Pracownicy „pierwszego kontaktu” stosunkowo rzadko mieli również styczność z przypadkami przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci.

Jedyną wśród badanych grup istotnie częściej mającą kontakt z dziećmi będącymi ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie są kuratorzy. Siedmiu z dziesięciu (70%) przedstawicieli tej grupy zawodowej twierdzi, że zetknęli się z tym problemem. Wśród badanych kuratorów prawie dwie piąte (39%) deklarowało, że byli świadkami takiej sytuacji kilkakrotnie.

Inne grupy zawodowe „pierwszego kontaktu” w większości nie miały styczności z seksualną odmianą przemocy w rodzinie wobec dzieci. Kontakt z dziećmi, które doświadczyły w swoich rodzinach przemocy seksualnej, deklaruje jedna trzecia pracowników socjalnych (33%), jedna czwarta pracowników służby zdrowia (26%) i policjantów (25%) oraz niemal tyle samo pedagogów szkolnych (23%).

Źródła wiedzy lub podejrzeń o stosowaniu przemocy w rodzinie wobec dzieci

Przemoc fizyczna wobec dzieci

Najczęstszym źródłem wiedzy **pedagogów szkolnych** o stosowaniu w rodzinie przemocy fizycznej wobec dzieci są sami pokrzywdzeni – dzieci (wskazuje je 61% badanych). Nieco rzadziej pedagodzy deklarują, iż sami zauważyli ten problem (45%) lub że dowiedzieli się o nim od nauczyciela (33%) czy innych dzieci w klasie lub szkole (31%).

Pedagodzy szkolni (wskazani przez 57% badanych kuratorów) oraz nauczyciele (56%) są zasadniczymi źródłami informacji o sytuacjach stosowania przemocy fizycznej w rodzinie dla **kuratorów**. Również połowa (52%) badanych kuratorów twierdzi, że sama zauważa takie sytuacje, a nieco mniej, że dowiedziała się o nich od pokrzywdzonego dziecka (47%) czy od pracownika socjalnego (46%).

Ponad dwie piąte (41%) **pracowników socjalnych** mówi, że najczęściej dowiaduje się o przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci od kogoś z sąsiedztwa ofiary. Prawie jedna trzecia (32%) z nich twierdzi też, że sama zauważa tego typu sytuacje. Rzadziej pracownicy socjalni wskazują w tym kontekście nauczyciela (25%) czy kuratora (17%).

Pracownicy służby zdrowia twierdzą, że sami zauważają przejawy przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci. Odpowiedzi takiej udzieliła ponad jedna trzecia (37%) ankietowanych. Co piąty przedstawiciel służby zdrowia

(20%) deklaruje, że o tej formie przemocy dowiedział się od samego pokrzywdzonego dziecka. W mniejszym stopniu dla badanych z tej grupy liczą się inne źródła informacji: matka lub ktoś inny z rodziny (po 13%) czy pielęgniarka/lekarz (12%).

Relatywnie najczęściej wskazywanym przez **policjantów** źródłem informacji o przemocy fizycznej w rodzinie są matki pokrzywdzonych dzieci (41%). Jedna trzecia policjantów mówi, że o takich sytuacjach dowiaduje się od pedagogów szkolnych (33%) lub od samych pokrzywdzonych dzieci (32%). Co czwarty policjant deklaruje, że sam zauważa takie przypadki (25%) lub że wie o nich od kogoś innego z rodziny dziecka (24%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy fizycznej w rodzinie wobec dziecka					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	45%	52%	32%	37%	25%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	61%	47%	13%	20%	32%
od matki	17%	36%	4%	13%	41%
od ojca	8%	13%	2%	8%	13%
od rodzeństwa	12%	25%	6%	8%	16%
od innych dzieci w klasie/szkole	31%	19%	15%	5%	12%
od kogoś innego z rodziny dziecka	17%	34%	12%	13%	24%
od nauczyciela	33%	56%	25%	8%	17%
od dzielnicowego/policjanta	15%	39%	15%	5%	12%
od kuratora	17%	33%	17%	2%	4%
od pracownika socjalnego	6%	46%	12%	3%	20%
od pielęgniarki/ lekarza	17%	22%	7%	12%	7%
od pedagoga szkolnego	13%	57%	20%	3%	33%
od kogoś z sąsiedztwa	18%	41%	41%	10%	22%
od kogoś innego	15%	15%	13%	3%	9%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	2%	0%	0%	3%	1%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Przemoc psychiczna wobec dzieci

Pedagodzy szkolni o psychicznej przemocy w rodzinie dowiadują się najczęściej od samego pokrzywdzonego dziecka. Odpowiedzi takiej udzieliło dwie trzecie (67%) ankietowanych. Dwie piąte (41%) pedagogów natomiast o psychicznych przejawach przemocy w rodzinie wobec dzieci wie z własnych

obserwacji. Rzadziej wskazywane są w tym kontekście inne źródła: matka (24%), nauczyciel (23%) czy inne dzieci w klasie lub szkole (20%).

Dwie trzecie (67%) **kuratorów** sama zauważa problem psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci. Dla większości badanych z tej grupy ważnymi źródłami informacji o takich sytuacjach są: pedagodzy szkolni (58%), same ofiary (56%), nauczyciele (53%) czy matki dzieci (45%).

Prawie dwie piąte (38%) **pracowników socjalnych** stwierdza, że wie o problemie psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci z własnych obserwacji. Dla mniejszej liczby przedstawicieli tej grupy źródłem wiedzy o takich sytuacjach są pedagodzy szkolni lub ktoś z sąsiedztwa rodzin, w których występuje ten problem (po 29%), nauczyciele (24%) bądź same ofiary (15%).

Blisko połowa **pracowników służby zdrowia** (46%) twierdzi, że o przypadkach stosowania psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci wie z własnych obserwacji. Jeżeli wskazywane są przez tę grupę inne źródła, są to głównie: matka dziecka lub ktoś inny z rodziny (po 13%), bądź ktoś z sąsiedztwa (10%).

Czterech z dziesięciu badanych **policjantów** (40%) natomiast twierdzi, że ich głównym źródłem wiedzy o psychicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci są matki ofiar. Jedna trzecia ankietowanych z tej grupy deklaruje, że o takich formach agresji wie od pedagogów szkolnych bądź z własnych obserwacji (po 33%). Prawie tyle samo policjantów o przemocy psychicznej w rodzinie dowiaduje się od pokrzywdzonego dziecka lub kogoś innego z jego rodziny (po 30%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy psychicznej w rodzinie wobec dziecka.					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	41%	67%	38%	46%	33%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	67%	56%	15%	27%	30%
od matki	24%	45%	6%	13%	40%
od ojca	9%	19%	3%	9%	18%
od rodzeństwa	9%	27%	6%	6%	25%
od innych dzieci w klasie/szkole	20%	18%	9%	0%	15%
od kogoś innego z rodziny dziecka	17%	38%	21%	13%	30%
od nauczyciela	23%	53%	24%	8%	19%
od dzielnicowego/policjanta	2%	29%	12%	3%	12%
od kuratora	9%	35%	13%	3%	6%
od pracownika socjalnego	6%	43%	13%	3%	18%
od pielęgniarki/ lekarza	5%	21%	10%	7%	4%
od pedagoga szkolnego	8%	58%	29%	1%	33%
od kogoś z sąsiedztwa	15%	38%	29%	10%	19%
od kogoś innego	10%	38%	6%	6%	19%
trudno mi powiedzieć	5%	14%	2%	4%	1%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Przemoc ekonomiczna wobec dzieci

Pedagodzy szkolni twierdzą, że najczęściej o przemocy ekonomicznej w rodzinie dowiadują się bezpośrednio od pokrzywdzonego dziecka. Odpowiedzi takiej udzieliło ponad dwie trzecie (67%) ankietowanych pedagogów. Ponad jedna trzecia (36%) z nich deklaruje, że ten problem zauważa sama. W mniejszym stopniu źródłem informacji na ten temat są inne dzieci w szkole lub klasie (26%) lub nauczyciele (24%).

Kuratorzy również w większości (58%) twierdzą, że o ekonomicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci dowiadują się od ofiar, a co drugi (50%) mówi, że sam zauważa takie sytuacje. Jednak wielu profesjonalistów z tej grupy korzysta również z innych źródeł: pracownika socjalnego (48%), pedagoga szkolnego (41%), nauczyciela (41%) lub kogoś z sąsiedztwa (36%).

Pracownicy socjalni relatywnie najczęściej deklarują, iż o przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci wiedzą z własnych obserwacji (34%) lub że dowiadują się o niej od pokrzywdzonego dziecka (26%), jego matki lub kogoś z sąsiedztwa (po 20%).

Jedna trzecia (po 32%) **pracowników służby zdrowia** jako źródło informacji o ekonomicznej przemocy w rodzinie wobec dzieci wskazuje ofiary przemocy lub własne obserwacje.

Pokrzywdzone dzieci lub własne obserwacje to również relatywnie najczęściej przez **policjantów** wymieniane źródła informacji o przemocy ekonomicznej w rodzinie (odpowiednio 35% i 32%), jednak osoby z tej grupy wskazują również w tym kontekście pedagoga szkolnego, rodzeństwo (po 29%) czy też inną osobę z rodziny ofiary (27%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dziecka.					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	36%	50%	34%	32%	32%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	67%	58%	26%	32%	35%
od matki	12%	33%	20%	12%	21%
od ojca	0%	25%	6%	0%	9%
od rodzeństwa	2%	30%	3%	8%	29%
od innych dzieci w klasie/szkole	26%	16%	3%	4%	9%
od kogoś innego z rodziny dziecka	4%	31%	17%	4%	27%
od nauczyciela	24%	41%	17%	4%	18%
od dzielnicowego/policjanta	0%	22%	14%	0%	6%
od kuratora	10%	27%	6%	0%	6%
od pracownika socjalnego	9%	48%	11%	8%	6%
od pielęgniarki/ lekarza	0%	14%	9%	8%	6%
od pedagoga szkolnego	8%	41%	17%	4%	29%
od kogoś z sąsiedztwa	0%	36%	20%	8%	21%
od kogoś innego	10%	8%	11%	0%	15%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	0%	0%	0%	4%	0%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Przemoc seksualna wobec dzieci

Źródłem informacji o przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci dla **pedagogów** stosunkowo najczęściej są same pokrzywdzone dzieci (43%) albo też wiedzą o tym problemie z własnych obserwacji (38%). Rzadziej wskazywane są inne źródła: nauczyciele (24%), inne dzieci w klasie lub szkole czy kurator (po 13%).

Prawie dwie piąte (39%) **kuratorów** twierdzi, że w przypadkach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci ich głównym źródłem informacji są pedagodzy szkolni. Jedna trzecia z nich sama zauważyła ten problem (34%), dowiaduje się od samego dziecka (32%) lub od nauczyciela (31%).

Pracownicy socjalni deklarują, że problem przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci najczęściej zauważają sami (22%) lub też źródłem ich informacji są pedagodzy szkolni (20%) czy ktoś inny z rodziny bądź z sąsiedztwa dziecka (po 18%).

Trzech na dziesięciu (30%) **pracowników służby zdrowia** twierdzi, że przypadki przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci zauważyła sama. Dla 18% profesjonalistów z tej grupy źródłem informacji na ten temat była matka (18%).

Policjanci natomiast mówią, że o przejawach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci najczęściej dowiadują się od matki pokrzywdzonego dziecka (37%). Co piąty policjant deklaruje, że zauważył sam (20%) lub wskazuje inne źródła informacji na ten temat: pokrzywdzone dziecko, pracownika socjalnego lub kogoś z sąsiedztwa (po 20%).

Źródła wiedzy bądź podejrzeń o stosowaniu przemocy seksualnej w rodzinie wobec dziecka.					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
zauważyłem(am) sam	38%	34%	22%	30%	20%
dowiedziałem(am) się od pokrzywdzonego dziecka	43%	32%	6%	13%	20%
od matki	9%	25%	16%	18%	37%
od ojca	0%	9%	4%	5%	7%
od rodzeństwa	6%	15%	2%	8%	17%
od innych dzieci w klasie/szkole	13%	6%	6%	0%	7%
od kogoś innego z rodziny dziecka	7%	27%	18%	13%	17%
od nauczyciela	24%	31%	12%	3%	10%
od dzielnicowego/policjanta	10%	15%	6%	3%	3%
od kuratora	13%	25%	14%	0%	3%
od pracownika socjalnego	8%	27%	10%	3%	20%
od pielęgniarki/ lekarza	4%	24%	6%	8%	7%
od pedagoga szkolnego	4%	39%	20%	5%	7%
od kogoś z sąsiedztwa	11%	17%	18%	5%	20%
od kogoś innego	11%	15%	12%	13%	13%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	0%	2%	2%	5%	3%

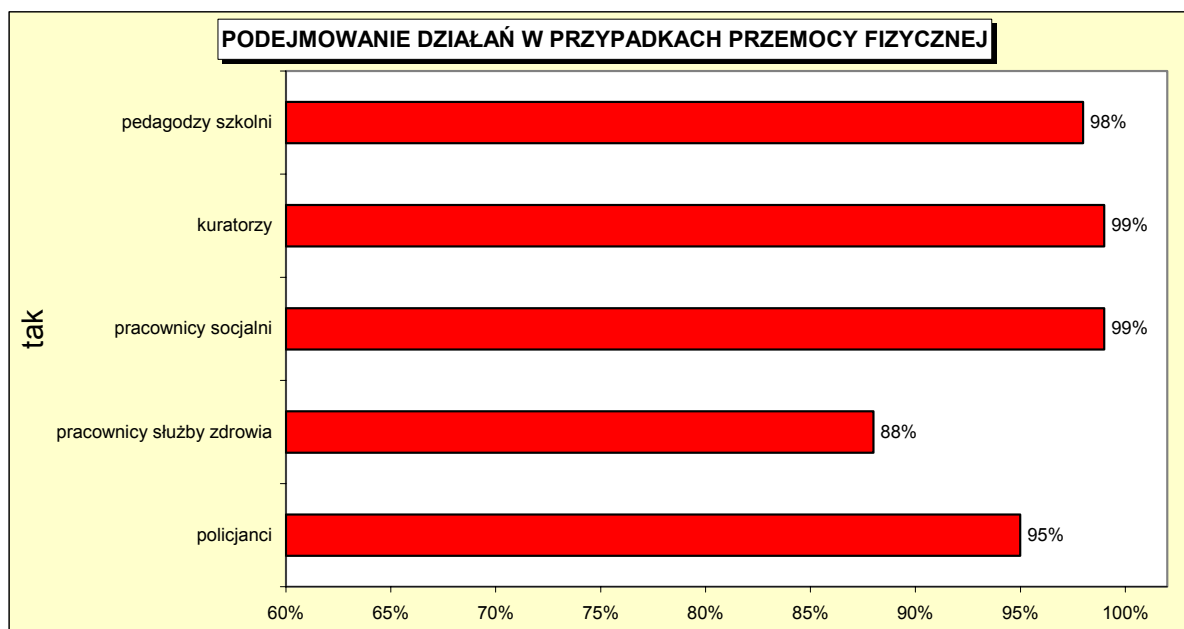
Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Reagowanie w sytuacjach przemocy w rodzinie wobec dzieci

Przemoc fizyczna wobec dzieci

Na ogół respondenci, jeśli spotkali się w swojej pracy z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci, podejmowali jakieś działania, aby jej przeciwdziałać. Najpowszechniej reagowali na przypadki przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci pracownicy socjalni (99% osób, które zetknęły się

z przypadkami przemocy), kuratorzy (99%) i pedagodzy szkolni (98%). Nieznacznie rzadziej reagowali na sytuacje przemocy fizycznej w rodzinie policjanci (95%), a relatywnie najrzadziej zdarzało się, żeby działania podejmowali pracownicy służby zdrowia (88%).

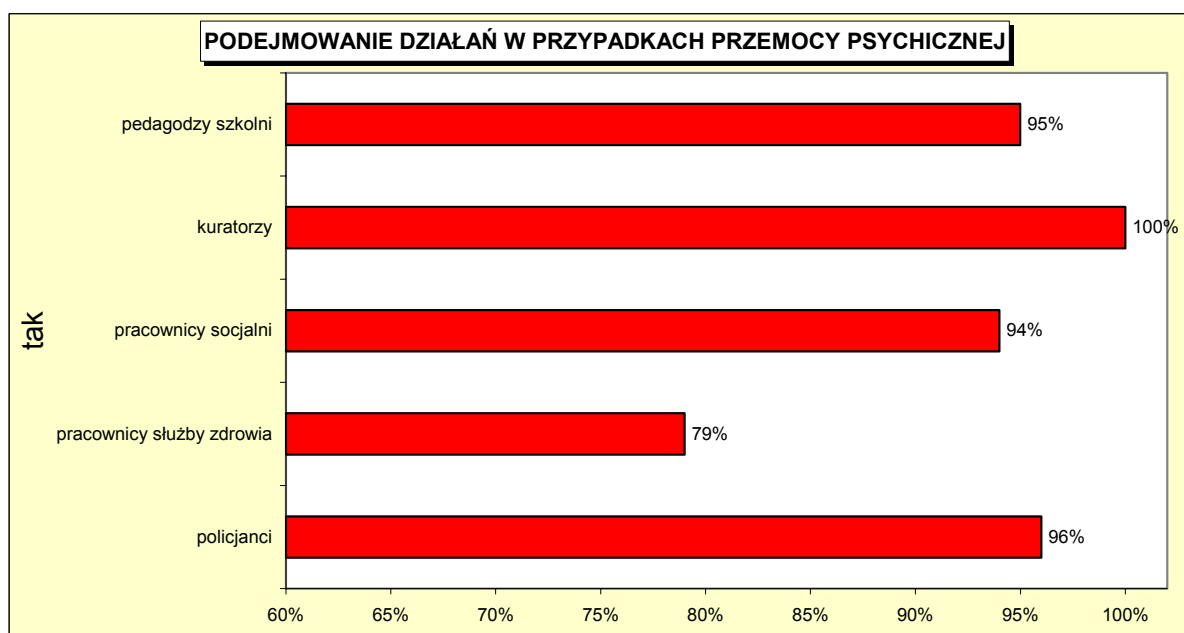
Respondenci w zdecydowanej większości deklarują, że w przypadkach spotkania się z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci reagowali bardzo szybko. Prawie cztery piąte (79%) pracowników służby zdrowia, trzy czwarte (76%) kuratorów, dwie trzecie (67%) policjantów, prawie trzy piąte (58%) pedagogów szkolnych oraz ponad połowa (54%) pracowników socjalnych deklaruje, że na przemoc fizyczną zareagowali po pierwszym podejrzeniu.

Ponad dwie piąte pracowników socjalnych (43%) i pedagogów szkolnych (41%), prawie jedna trzecia (32%) policjantów oraz jedna piąta (po 21%) kuratorów i pracowników służby zdrowia deklaruje podjęcie działań po upewnieniu się.

SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY FIZYCZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagogzy szkolni:	58%	41%	0%	1%
Kuratorzy:	76%	21%	1%	2%
Pracownicy socjalni:	54%	43%	3%	0%
Pracownicy służby zdrowia:	79%	21%	0%	0%
Policjanci:	67%	32%	1%	0%

Przemoc psychiczna wobec dzieci

Respondenci w przeważającej większości podejmowali jakieś działania również, kiedy mieli do czynienia z przemocą psychiczną w rodzinie wobec dzieci. Najczęściej (100%) reagowali w tego rodzaju sytuacjach kuratorzy. Tylko nieco rzadziej podejmowali jakieś działania policjanci (96%), pedagodzy szkolni (95%) i pracownicy socjalni (94%). Najrzadziej w przypadkach stosowania przez kogoś z rodziny przemocy psychicznej wobec dzieci reagują pracownicy służby zdrowia (79%).

Gdy przedstawiciele badanych grup zawodowych stykają się z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci, reagują nieco wolniej niż w sytuacji kontaktu z przemocą fizyczną. Podjęcie działań już po pierwszym podejrzeniu deklaruje większość – trzy piąte - pracowników służby zdrowia (62%), policjantów (61%) i kuratorów (60%). Mniej niż połowa pracowników socjalnych (48%) i pedagogów szkolnych (47%) reaguje już przy pierwszym podejrzeniu zaistnienia przemocy psychicznej wobec dziecka.

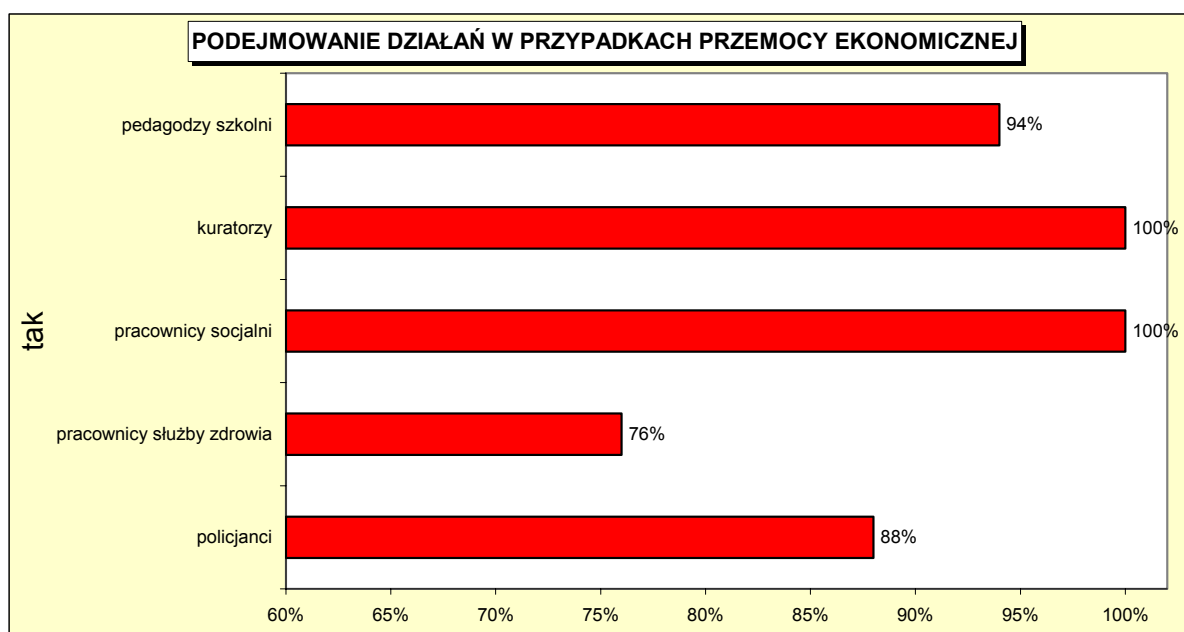
Pozostali badani z podjęciem działań czekają na upewnienie się – opcję tę wskazała ponad połowa badanych pedagogów szkolnych oraz pracowników socjalnych (po 52%), prawie dwie piąte (39%) ankietowanych policjantów, ponad jedna trzecia badanych kuratorów (37%) oraz pracowników służby zdrowia (34%).

**SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY PSYCHICZNEJ
W RODZINIE WOBEC DZIECI**

	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	47%	52%	0%	1%
Kuratorzy:	60%	37%	2%	1%
Pracownicy socjalni:	48%	52%	0%	0%
Pracownicy służby zdrowia:	62%	34%	2%	2%
Policjanci:	61%	39%	0%	0%

Przemoc ekonomiczna wobec dzieci

Podobnie jak w przypadkach zetknięcia się z przemocą fizyczną i psychiczną, respondenci na ogół podejmowali jakieś działania, gdy w swojej pracy napotkali przemoc ekonomiczną w rodzinie wobec dzieci. Zrobili coś w tej sprawie wszyscy ankietowani kuratorzy i pracownicy socjalni (po 100%), którzy mieli kontakt z przemocą ekonomiczną. Niewiele rzadziej reagowali pedagodzy szkolni (94%). Trochę rzadziej (88%) podejmowanie działań deklarują policjanci. Pracownicy służby zdrowia stosunkowo najrzadziej (76%) podejmowali jakieś działania, gdy zetknęli się z przypadkami przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci.

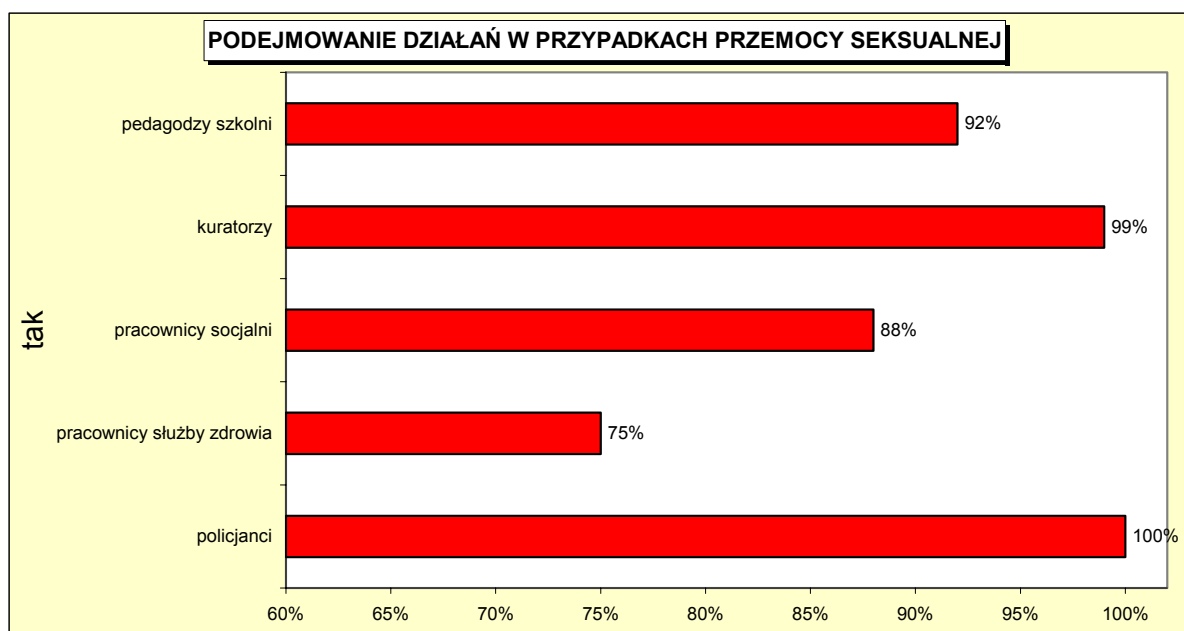
Dość szybka reakcja respondentów ma miejsce również w przypadkach przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci. Natychmiast po pierwszym podejrzeniu reaguje trzy piąte pedagogów szkolnych (60%) i kuratorów (58%). W mniejszym stopniu tak szybko działania podejmują pracownicy służby zdrowia (47%), policjanci (43%) czy pracownicy socjalni (40%).

Po upewnieniu się, że taka forma przemocy miała miejsce, reaguje ponad połowa pracowników socjalnych oraz pracowników służby zdrowia (odpowiednio 54% i 53%), co drugi policjant (50%), ponad dwie piąte (42%) kuratorów oraz prawie trzy dziesiąte (29%) pedagogów szkolnych.

SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY EKONOMICZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	60%	29%	4%	7%
Kuratorzy:	58%	42%	0%	0%
Pracownicy socjalni:	40%	54%	3%	3%
Pracownicy służby zdrowia:	47%	53%	0%	0%
Policjanci:	43%	50%	7%	0%

Przemoc seksualna wobec dzieci

Większość respondentów, jeśli zetknęła się z przypadkami przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci, to podejmowała jakieś działania by jej przeciwdziałać. Najpowszechniej robili coś w związku z zaistniałą sytuacją policjanci (100%), kuratorzy (99%) oraz pedagodzy szkolni (92%). Istotnie rzadziej niż w przypadku innych rodzajów przemocy, w przypadku przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci podejmują działania pracownicy socjalni (88%). Relatywnie w najmniejszym stopniu reagowali na przemoc seksualną, podobnie jak i na inne rodzaje przemocy, pracownicy służby zdrowia – trzy czwarte (75%) badanych z tej grupy podjęła jakiegokolwiek działania.

Respondenci twierdzą, że bardzo szybko podejmują działania w przypadkach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci. Ośmiu z dziesięciu (80%) kuratorów, ponad trzy czwarte (77%) pracowników służby zdrowia, ponad trzy piąte pedagogów szkolnych (64%) czy policjantów (62%) oraz nieco mniej niż połowa pracowników socjalnych (48%) deklaruje, iż ich reakcja ma miejsce zaraz po pierwszym podejrzeniu popełnienia w rodzinie przemocy seksualnej w stosunku do dzieci.

Po upewnieniu się reagują przede wszystkim pracownicy socjalni (50% osób), a w mniejszym stopniu policjanci (35%), pedagodzy szkolni (27%), pracownicy służby zdrowia (23%) czy kuratorzy (15%). Tylko nieliczni z podjęciem działań czekają do momentu, gdy sprawa stanie się znana.

SZYBKOŚĆ PODEJMOWANIA DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY SEKSUALNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI				
	po pierwszym podejrzeniu	po upewnieniu się	po tym, jak sprawa stała się znana	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	64%	27%	6%	3%
Kuratorzy:	80%	15%	4%	1%
Pracownicy socjalni:	48%	50%	2%	0%
Pracownicy służby zdrowia:	77%	23%	0%	0%
Policjanci:	62%	35%	3%	0%

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC DZIECI					
– TABELA ZBIORCZA					
	PEDAGODZY SZKOLNI	KURATORZY	PRACOWNICY SOCJALNI	PRACOWNICY SŁUŻBY ZDROWIA	POLICJANCI
PRZEMOC FIZYCZNA	98%	99%	99%	88%	85%
PRZEMOC PSYCHICZNA	95%	100%	94%	79%	96%
PRZEMOC EKONOMICZNA	94%	100%	100%	76%	88%
PRZEMOC SEKSUALNA	92%	99%	88%	75%	100%

Formy podejmowanych działań

Pedagodzy szkolni

W związku z różnego rodzaju przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci pedagodzy szkolni najczęściej podejmowali działania polegające na różnego rodzaju rozmowach. Były to rozmowy zarówno z samym dzieckiem – ofiarą przemocy, jak i rodzicami lub opiekunami dziecka. W przypadku przemocy psychicznej czy fizycznej rozmowę z dzieckiem podejmowało cztery piąte respondentów (odpowiednio 81% i 80%), w ten sposób reagowało też prawie trzy czwarte (74%) ankietowanych mających styczność z przemocą ekonomiczną oraz trzy piąte (60%) badanych w przypadku przemocy seksualnej.

W następnej kolejności pedagodzy rozmawiali z rodzicami/opiekunami dziecka – najczęściej, gdy w grę wchodziła przemoc fizyczna (87%) w rodzinie, nieco rzadziej, gdy chodziło o przemoc psychiczną (81%) i ekonomiczną (75%). Jedyne połowa (50%) pedagogów podjęła rozmowy z rodzicami/opiekunami w przypadkach przemocy seksualnej.

Pedagodzy, jeśli mieli do czynienia z przemocą w rodzinie wobec dzieci, zwracali się do wychowawcy klasy: 73% w przypadku przemocy fizycznej, 62% psychicznej, niecała połowa (45%) badanych w sytuacjach przemocy ekonomicznej oraz ponad dwie piąte (41%) respondentów, gdy chodziło o przemoc seksualną.

W przypadkach przemocy fizycznej duże znaczenie miały ponadto: rozmowa z dyrektorem szkoły (57%), otoczenie dziecka opieką psychologiczną (53%) oraz pomoc ze strony szkoły (43%). Gdy chodziło o przemoc psychiczną, poza działaniami wymienionymi powyżej, pedagodzy przede wszystkim dbali o zapewnienie dziecku pomocy psychologicznej (61%) czy zwracali się do dyrektora szkoły (42%).

Poza wymienionymi już rozmowami w przypadkach przemocy ekonomicznej pedagodzy szkolni również rozmawiali o problemie z wychowawcą klasy lub pracownikiem ośrodka pomocy społecznej (po 45%).

Działaniem w największym stopniu podejmowanym przez pedagogów w przypadkach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci jest otoczenie dziecka opieką psychologiczną (66%), następnie wskazywane są rozmowy z ofiarą, z rodzicami, z wychowawcą klasy, a rzadziej skierowanie sprawy do policji lub prokuratury (38%) lub podejmowanie rozmowy z dyrektorem szkoły (37%).

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Pedagogzy szkolni				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
rozmowa z rodzicami / rodzicem / opiekunem / opiekunami dziecka	87%	81%	75%	50%
rozmowa z dzieckiem	80%	81%	74%	60%
rozmowa z wychowawcą klasy	73%	62%	45%	41%
rozmowa z dyrektorem szkoły	57%	42%	32%	37%
otoczenie dziecka opieką psychologiczną	53%	61%	27%	66%
pomoc ze strony szkoły	43%	33%	42%	24%
skierowanie sprawy na policję, do prokuratury	40%	17%	5%	38%
rozmowa z pracownikiem ośrodka pomocy społecznej	36%	27%	45%	24%
rozmowa z dzielnicowym	28%	10%	4%	17%
skierowanie dziecka do lekarza	15%	4%	0%	27%
współpraca z innymi instytucjami/organizacjami	14%	5%	7%	13%
inne działania	5%	2%	0%	2%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Kuratorzy

Kuratorzy, którzy w swojej pracy spotkali się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci w zdecydowanej większości deklarują, że podjęli szereg działań, a ich forma zależy od rodzaju przemocy.

Przy styczności z przemocą fizyczną lub seksualną najczęściej kuratorzy podejmowali współpracę z sądem lub z prokuraturą: 91% w przypadku przemocy fizycznej i 85% w przypadku przemocy seksualnej, a także przeprowadzali wywiad środowiskowy i opracowywali sprawozdanie

(89% w sytuacji przemocy fizycznej i 75% przy przemocy seksualnej) oraz współpracowali z policją (89% przy przemocy fizycznej i 73% - seksualnej). Działaniami podejmowanymi przez kuratorów w przypadku przemocy fizycznej w rodzinie wobec dziecka są ponadto w niemal takim samym stopniu: motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań (88%), rozmowa ze sprawcą (87%), niezapowiedziana wizyta u podopiecznego (86%), współpraca z ośrodkiem pomocy społecznej lub ze szkołą i placówkami wychowawczo-opiekuńczymi (po 85%), przekazanie ofierze informacji o instytucjach udzielających pomocy (80%).

Poza wyżej wymienionymi działaniami podejmowanymi przy styczności z przemocą seksualną w rodzinie wobec dzieci, w nieco mniejszym stopniu reakcja kuratorów polega na rozmowie ze sprawcą (70%), niezapowiedzianej wizycie u podopiecznego (69%), czy też współpracy ze szkołą/placówką opiekuńczo-wychowawczą (66%).

Gdy kuratorzy stykają się z przypadkami przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci podejmują przede wszystkim następująca działania: motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań (91%), rozmowa ze sprawcą (89%), współpraca z sądem czy prokuraturą (85%), niezapowiedziana wizyta u podopiecznego (84%) oraz współpraca ze szkołą bądź placówkami wychowawczo-opiekuńczymi (82%), z ośrodkiem pomocy społecznej (81%) czy opracowanie sprawozdania po wywiadzie środowiskowym (81%).

W przypadku zaistnienia przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci kuratorzy głównie przeprowadzają wywiad środowiskowy i opracowują sprawozdanie (86%), motywują sprawcę do podjęcia innych działań (86%), rozmawiają ze sprawcą (84%), podejmują współpracę z ośrodkiem pomocy społecznej (81%), bez zapowiedzi odwiedzają podopiecznego (81%) lub współpracują z sądem i prokuraturą (80%).

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Kuratorzy				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
współpraca z sądem, prokuraturą	91%	85%	80%	85%
współpraca z Policją	89%	79%	69%	73%
przeprowadzenie wywiadu środowiskowego i opracowywanie sprawozdań	89%	81%	86%	75%
motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań	88%	91%	86%	62%
rozmowa ze sprawcą	87%	89%	84%	70%
odwiedzenie podopiecznego (wizyta niezapowiedziana)	86%	84%	81%	69%
współpraca z ośrodkiem pomocy społecznej	85%	81%	81%	62%
współpraca ze szkołą oraz placówkami wychowawczo-opiekuńczymi	85%	82%	72%	66%
przekazanie ofierze (ofiaram) przemocy w rodzinie informacji o instytucjach, w których może szukać pomocy	80%	81%	67%	57%
współpraca z przedstawicielami służby zdrowia	75%	65%	50%	54%
współpraca z innymi instytucjami/organizacjami	41%	42%	23%	33%
inne działania	70%	69%	72%	46%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Pracownicy socjalni

Najczęściej podejmowanym przez pracowników socjalnych działaniem w przypadkach styczności z przemocą w rodzinie wobec dzieci jest przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego (79% - przemoc fizyczna, 67% - przemoc psychiczna, 66% - przemoc ekonomiczna i 61% - przemoc seksualna), a także udzielanie ofiarom różnego rodzaju pomocy (80% - przemoc ekonomiczna, 79% - przemoc fizyczna, 69% - przemoc psychiczna oraz 59% w przypadkach przemocy seksualnej).

Pracownicy socjalni w przypadkach zetknięcia się z przemocą w rodzinie wobec dzieci również często podejmują współpracę z kuratorem lub sądem rodzinnym (przemoc fizyczna – 82%, przemoc psychiczna 69%, przemoc seksualna – 68% i przemoc ekonomiczna – 40%). Twierdzą oni także, że udzielają ofiarom wsparcia psychologicznego lub prawnego. Odpowiedź taką wskazało prawie trzy czwarte (71%) pracowników socjalnych mówiących o przemocy fizycznej, ponad dwie piąte (64%) w przypadku przemocy psychicznej, ponad dwie piąte (61%), jeżeli chodzi o przemoc seksualną oraz prawie połowa (49%) ankietowanych twierdzących, że zareagowali na przemoc ekonomiczną.

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Pracownicy socjalni				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
współpraca z kuratorem, sądem rodzinnym	82%	69%	40%	68%
przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego	79%	67%	66%	61%
udzielenie wsparcia psychologicznego, prawnego	71%	64%	49%	61%
udzielenie różnego rodzaju pomocy	79%	69%	80%	59%
współpraca z Policją	78%	69%	31%	55%
współpraca ze szkołą i innymi instytucjami wychowawczo-opiekuńczymi	75%	73%	37%	50%
rozmowa z ofiarą/ofiarami przemocy	60%	61%	54%	48%
udzielenie ofierze/ofiarom informacji na temat pomocy	56%	48%	43%	48%
motywowanie sprawcy do podjęcia innych działań	75%	61%	49%	48%
rozmowa ze sprawcą/sprawcami przemocy	59%	63%	63%	39%
motywowanie ofiary przemocy do podjęcia terapii dla ofiar przemocy w rodzinie	43%	48%	29%	34%
współpraca z innymi instytucjami/organizacjami	10%	9%	9%	7%
inne działania	31%	25%	23%	18%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Pracownicy służby zdrowia

Pracownicy służby zdrowia, którzy podejmowali jakieś działania związane z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci, z którymi spotkali się w swojej pracy, deklarują, że często podejmują rozmowy z członkiem rodziny w celu motywowania do przeciwdziałania sytuacji przemocy w przypadkach przemocy psychicznej (46%), fizycznej (36%) i ekonomicznej (42%). Często także przekazywali informację o przemoc innej instytucji – ośrodkowi pomocy społecznej lub powiatowemu centrum pomocy rodzinie. Działo się tak w przypadku 43% aktów przemocy fizycznej, 37% ekonomicznej i 36% psychicznych form przemocy. Natomiast, jeżeli chodzi o przemoc seksualną, te dwa rodzaje działań podejmowała jedynie mniej niż jedna czwarta (23%) pracowników służby zdrowia.

Policja i prokuratura zawiadamiane były przez pracowników służby zdrowia przede wszystkim o przypadkach przemocy fizycznej (57%) oraz seksualnej (63%). Dużo rzadziej zdarzało się to, gdy chodziło o przemoc psychiczną (18%) oraz ekonomiczną (16%).

Prawie połowa (42%) ankietowanych lekarzy i pielęgniarek twierdzi także, że w przypadkach zetknięcia się z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci przeprowadzają oni wywiad z inną osobą (np. opiekunem dziecka czy innym członkiem rodziny) w celu pozyskania dodatkowych informacji. Nieco rzadziej mówią o tym w przypadkach przemocy psychicznej (34%), a dwa razy rzadziej w przypadku przemocy ekonomicznej (21%) oraz seksualnej (20%).

Ponad jedna trzecia (36%) pracowników służby zdrowia, którzy interweniowali w przypadkach przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci kierowali ofiarę na poradę terapeutyczną. W przypadkach przemocy seksualnej, ekonomicznej i fizycznej działo się to rzadziej – odpowiednio 23%, 21% i 19%.

Częściej w przypadkach przemocy ekonomicznej (26%) oraz psychicznej (23%) niż fizycznej (8%) i seksualnej (3%) pracownicy służby zdrowia podejmowali działania w formie rozmowy ze sprawcą przemocy – motywowania do zaprzestania przemocy czy poinformowania o możliwych konsekwencjach.

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Pracownicy służby zdrowia				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
rozmowa z inną osobą - członkiem rodziny – motywowanie do przeciwdziałania sytuacji przemocy	36%	46%	42%	23%
zainteresowanie sprawą (sytuacją rodziny) ośrodka pomocy społecznej, ośrodka pomocy rodzinie itp.	43%	36%	37%	23%
rozmowa ze sprawcą – motywowanie do zaprzestania przemocy, poinformowanie o możliwych konsekwencjach, sankcjach	8%	23%	26%	3%
przeprowadzenie wywiadu z pacjentem w celu pozyskania informacji, czy obrażenia są wynikiem przemocy w rodzinie	36%	29%	21%	13%
przeprowadzenie wywiadu z inną osobą (np. opiekunem dziecka, osobą towarzyszącą w przychodni, innym członkiem rodziny) w celu pozyskania informacji, czy obrażenia są wynikiem przemocy w rodzinie	42%	34%	21%	20%
rozmowa z ofiarą – motywowanie do przeciwdziałania sytuacji przemocy	21%	21%	21%	13%
skierowanie na poradę terapeutyczną (psychiatryczną/psychologiczną)	19%	36%	21%	23%
poinformowanie ofiary lub innej osoby o instytucjach świadczących pomoc ofiarom przemocy w rodzinie	25%	18%	16%	7%
zawiadomienie Policji, prokuratury	57%	18%	16%	63%
zawiadomienie szkoły	13%	14%	11%	0%
wystawienie zaświadczenia o stwierdzonych obrażeniach	21%	7%	5%	10%
poinformowanie ofiary o miejscu i warunkach wystawienia obdukcji	19%	11%	0%	7%
inne działania	8%	4%	5%	13%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Policjanci

Policjanci, którzy zetknęli się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci najczęściej podejmują działania w formie rozmów. W ponad czterech piątych (po 83%) przypadków kontaktu z przemocą fizyczną i psychiczną i ponad trzech piątych (63%) przemocy ekonomicznej rozmawiali oni z ofiarą bądź ofiarami przemocy. Rzadziej, bo mniej niż połowa ankietowanych (45%) twierdzi, że podejmuje takie działanie w przypadkach przemocy seksualnej.

Policjanci twierdzą także, że podejmują działania w formie rozmowy ze sprawcą bądź sprawcami przemocy w rodzinie wobec dzieci. Mówi o tym ponad cztery piąte (81%) policjantów, którzy interweniowali w przypadkach przemocy

fizycznej, ponad trzy czwarte (78%) przemocy psychicznej, siedem dziesiątych (70%) z badanych policjantów, którzy podejmowali działania w przypadkach przemocy ekonomicznej oraz tak jak w przypadku rozmów z ofiarą – niecała połowa (45%), jeżeli chodzi o przemoc seksualną.

Większość policjantów dokonuje czynności dochodzeniowo-śledczych w przypadkach: przemocy fizycznej (65%), przemocy ekonomicznej (63%) oraz przemocy psychicznej (59%). Mniej niż połowa (41%) natomiast, jeżeli chodzi o przemoc seksualną.

Często także policjanci mówią o tym, że do ich obowiązków należy przekazanie dokumentacji odpowiednim organom (69% - przemoc fizyczna, 46% przemoc psychiczna, 41% przemoc seksualna i 40% przemoc ekonomiczna) oraz przekazanie informacji odpowiednim instytucjom (56% - przemoc fizyczna, 39% przemoc psychiczna, 35% przemoc seksualna i 50% przemoc ekonomiczna)

Bezpośredniej interwencji na miejscu zdarzenia w przypadkach przemocy w rodzinie wobec dzieci dokonuje połowa policjantów (50%) w przypadkach przemocy fizycznej, 41% - przemocy seksualnej, trzech na dziesięciu (30%) policjantów, gdy dokonano przemocy psychicznej, oraz jedynie co dziesiąty (10%) funkcjonariusz, który twierdzi, że spotkał się z przypadkami przemocy ekonomicznej.

Działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci – Policjanci				
	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc seksualna
rozmowa z ofiarą/ofiarami przemocy	83%	83%	63%	45%
rozmowa ze sprawcą/sprawcami przemocy	81%	78%	70%	45%
czynności dochodzeniowo-śledcze	65%	59%	63%	41%
sporządzenie notatki urzędowej dotyczącej przemocy w rodzinie na miejscu zdarzenia – „Karty A”	65%	55%	17%	24%
przekazanie dokumentacji odpowiednim organom	69%	46%	40%	41%
przekazanie informacji odpowiednim instytucjom	56%	39%	50%	35%
sporządzenie notatki urzędowej dotyczącej przemocy w rodzinie w jednostce Policji– „Karty A”	51%	36%	10%	21%
przekazanie ofierze informacji dla ofiar przemocy w rodzinie – „Karty B”	50%	38%	3%	17%
interwencja bezpośrednia	50%	30%	10%	41%
pomoc doraźna ofierze przemocy	24%	7%	10%	24%
inne działania	7%	3%	0%	0%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Ocena skuteczności podejmowanych działań

Zdecydowana większość ankietowanych przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” ocenia swoje działania podejmowane przeciwko **przemocy fizycznej** w rodzinie wobec dzieci jako skuteczne.

Twierdzi tak ponad cztery piąte (83%) pedagogów szkolnych, ośmiu z dziesięciu policjantów (80%) czy pracowników socjalnych (79%), ponad trzy czwarte kuratorów (77%) oraz dwie trzecie (66%) pracowników służby zdrowia.

Jako nieskuteczne swoje działania w przypadkach przemocy fizycznej stosunkowo najczęściej oceniają pracownicy socjalni (15% badanych).

Dość duży jest też odsetek braku oceny, szczególnie wśród pracowników służby zdrowia, z których jedna czwarta (26%) nie jest w stanie określić skuteczności swoich działań.

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY FIZYCZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	83%	2%	15%
Kuratorzy:	77%	4%	19%
Pracownicy socjalni:	79%	15%	6%
Pracownicy służby zdrowia:	66%	8%	26%
Policjanci:	80%	3%	17%

W przypadkach **przemocy psychicznej** w rodzinie wobec dzieci również większość badanych oszacowuje swoje działania jako skuteczne. Twierdzi tak trzy czwarte badanych kuratorów i pracowników socjalnych (po 75%), siedmiu na dziesięciu (70%) policjantów, dwie trzecie (67%) badanych pedagogów szkolnych oraz ponad połowa (55%) pracowników służby zdrowia.

Jako nieskuteczne określa podejmowane działania 16% pracowników służby zdrowia, 14% pracowników socjalnych oraz co dziesiąty (10%) pedagog szkolny.

Nie mają zdania w tej kwestii stosunkowo najczęściej pracownicy służby zdrowia (29%).

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY PSYCHICZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	67%	10%	23%
Kuratorzy:	75%	9%	16%
Pracownicy socjalni:	75%	14%	11%
Pracownicy służby zdrowia:	55%	16%	29%
Policjanci:	70%	8%	22%

Jeżeli chodzi o **przemoc ekonomiczną** w rodzinie wobec dzieci podejmowane działania były skuteczne zdaniem ponad trzech czwartych (77%) badanych kuratorów, prawie trzech czwartych (po 74%) ankietowanych pedagogów szkolnych oraz pracowników socjalnych, ponad trzech piątych (63%) badanych policjantów oraz prawie sześciu na dziesięciu (58%) pracowników służby zdrowia.

Podjęte środki najczęściej nie były skuteczne w opinii pracowników socjalnych, odpowiedzi tej udzieliła prawie jedna czwarta (23%) badanych.

Skuteczności swoich działań podejmowanych w sytuacji przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci stosunkowo najczęściej nie potrafią ustalić pracownicy służby zdrowia (32%) oraz policjanci (27%).

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY EKONOMICZNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	74%	8%	18%
Kuratorzy:	77%	11%	12%
Pracownicy socjalni:	74%	23%	3%
Pracownicy służby zdrowia:	58%	10%	32%
Policjanci:	63%	10%	27%

Znacząca większość badanych pracowników grup zawodowych pierwszego kontaktu jest zdania, że podejmowane przez nich działania w przypadkach **przemocy seksualnej** w rodzinie wobec dzieci były skuteczne.

Twierdzi tak aż dziewięciu na dziesięciu (90%) policjantów, ponad cztery piąte (86%) badanych kuratorów, ośmiu z dziesięciu (80%) pracowników socjalnych, 70% pedagogów szkolnych oraz trzy piąte (60%) badanych pracowników służby zdrowia.

Relatywnie najczęściej nie potrafili zdecydowanie odpowiedzieć na to pytanie pracownicy służby zdrowia (37%) oraz pedagodzy szkolni (28%).

OCENA SKUTECZNOŚCI PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W PRZYPADKACH PRZEMOCY SEKSUALNEJ W RODZINIE WOBEC DZIECI			
	były skuteczne	nie były skuteczne	<i>nie wiem</i>
Pedagodzy szkolni:	70%	2%	28%
Kuratorzy:	86%	3%	11%
Pracownicy socjalni:	80%	4%	16%
Pracownicy służby zdrowia:	60%	3%	37%
Policjanci:	90%	3%	7%

Charakterystyka dzieci będących ofiarami różnych form przemocy w rodzinie

Przemoc fizyczna wobec dzieci

Zdaniem **pedagogów szkolnych** ofiarą fizycznej przemocy w rodzinie najczęściej padają dzieci do lat 10-ciu. Twierdzi tak prawie trzy piąte (59%) respondentów z badanej grupy. Następną, co do liczebnością grupą wiekową, która doświadcza przemocy fizycznej są dzieci od 10 do 13 lat, uważa tak prawie jedna trzecia (31%) badanych pedagogów szkolnych.

Stosunkowo największy odsetek **kuratorów** (39%) jest zdania, że fizycznej przemocy w rodzinie najczęściej ulegają dzieci od 6 do 10 lat. Jednak niewiele mniej, bo jedna trzecia (33%) z nich jest zdania, że są to dzieci w różnym wieku. Co czwarty (25%) kurator uważa natomiast, że najczęstszymi ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie są dzieci w wieku od 10 do 13 lat.

Jedna trzecia (33%) **pracowników socjalnych** twierdzi, że dzieci – ofiary przemocy fizycznej w rodzinie najczęściej są w przedziale wiekowym od 6 do 10 lat, a co trzeci (30%) z nich stwierdził, że ten przedział to 3 do 6 lat. Niewiele ponad jedna piąta (22%) pracowników socjalnych jako grupę najczęściej zagrożoną przemocą w rodzinie podaje dzieci w wieku od 10 do 13 lat.

Pracownicy służby zdrowia twierdzą natomiast, że najczęściej ofiarami przemocy padają dzieci od 3 do 6 lat – dzieje się tak ich zdaniem w prawie jednej trzeciej (31%) znanych im przypadków przemocy fizycznej w rodzinie. Jednocześnie prawie jedna czwarta (24%) z nich odpowiedziała, że są to dzieci jeszcze młodsze – do 3 roku życia. Bardzo zbliżony jest odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” (23%).

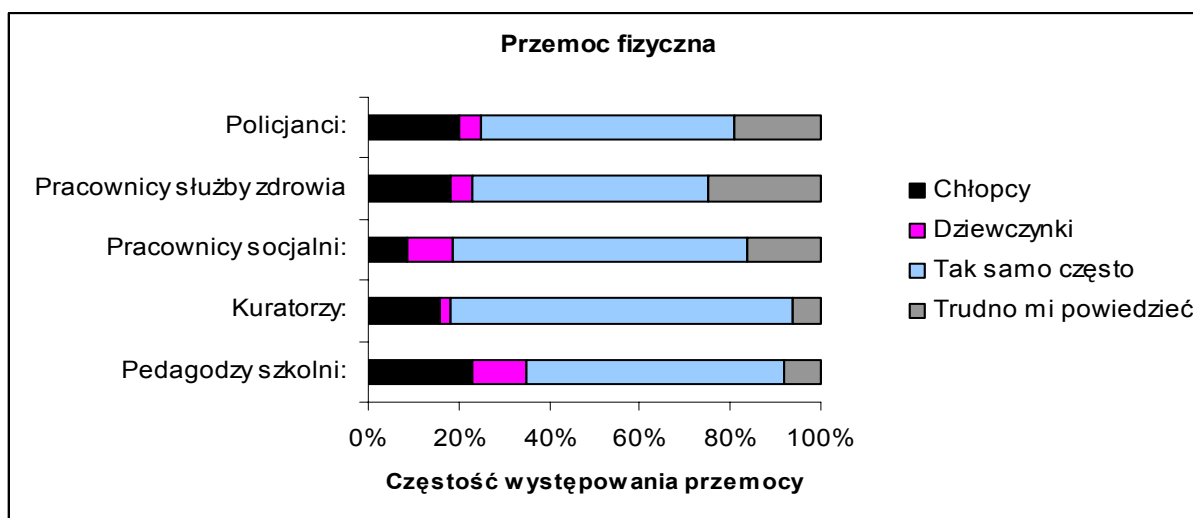
Policjanci natomiast relatywnie najczęściej nie są w stanie jednoznacznie sprecyzować, która grupa wiekowa wśród dzieci jest najbardziej zagrożona przemocą w rodzinie - dwie piąte (40%) policjantów na to pytanie odpowiada, że są to dzieci w różnym wieku. Ponad jedna piąta (22%) z nich powiedziała, że są to dzieci od 6 do 10 roku życia.

Wiek dzieci będących ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno mi powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	59%	31%	15%	5%	8%	10%
Kuratorzy:	5%	22%	39%	n. d.	25%	10%	0%	33%	5%
Pracownicy socjalni:	9%	30%	33%	n. d.	22%	9%	0%	18%	13%
Pracownicy służby zdrowia:	24%	31%	20%	n. d.	11%	9%	2%	14%	23%
Policjanci:	1%	6%	22%	n. d.	11%	9%	1%	40%	10%

Zdaniem większości wszystkich przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci ulegają tak samo często chłopcy, jak i dziewczynki. Twierdzi tak ponad trzy czwarte (76%) kuratorów, ponad trzy piąte (64%) pracowników socjalnych, prawie trzy piąte (57%) pedagogów szkolnych i policjantów (56%) oraz ponad połowa (52%) pracowników służby zdrowia.

Poza pracownikami socjalnymi w badanych grupach zawodowych przeważa opinia, iż ofiarami przemocy fizycznej są raczej chłopcy niż dziewczynki, na chłopców wskazują zwłaszcza pedagodzy szkolni (23%) oraz policjanci (20%).

Znaczący jest odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”, szczególnie wśród pracowników służby zdrowia (25%), policjantów (19%) oraz pracowników socjalnych (17%).

Płeć dzieci będących ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie				
	Częściej chłopcy	Częściej dziewczynki	Tak samo często chłopcy jak dziewczynki	<i>trudno mi powiedzieć</i>
Pedagodzy szkolni:	23%	12%	57%	8%
Kuratorzy:	16%	2%	76%	6%
Pracownicy socjalni:	9%	10%	64%	17%
Pracownicy służby zdrowia:	18%	5%	52%	25%
Policjanci:	20%	5%	56%	19%

Przemoc psychiczna wobec dzieci

Pedagodzy szkolni twierdzą, że przemocy psychicznej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci z przedziału od 10 do 13 lat (odpowiedzi takiej udzieliło 32% respondentów z tej grupy) lub między 13. a 16. rokiem życia (30%).

Podobnie jak w przypadku pedagogów, tak i wśród **kuratorów** najczęściej pada odpowiedź, że przemocy psychicznej w rodzinie doświadczają głównie dzieci w wieku 10-13 lat – twierdzi tak ponad jedna trzecia (37%) ankietowanych kuratorów. Trzech na dziesięciu z nich (po 30%) jest zdania, że przemoc taka dotyka głównie dzieci z przedziałów wiekowych od 6 do 10 lat, od 13 do 16 lat albo, że te dzieci są w różnym wieku.

Pracownicy socjalni także twierdzą, że najbardziej zagrożoną grupą dzieci, jeżeli chodzi o psychiczną przemoc w rodzinie są te w wieku od 10 do 13 lat – przekonanych jest o tym prawie dwie piąte badanych (36%). Jedna czwarta (26%) wskazała przedział wiekowy od 6 do 10 lat.

Jedna trzecia (34%) **pracowników służby zdrowia** jest zdania, że przemocy psychicznej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci z przedziału wiekowego od 6 do 10 lat. Ponad jedna czwarta (28%) tej grupy respondentów twierdzi, że są to dzieci z przedziału od 10 do 13 lat. 22% badanych pracowników służby zdrowia nie potrafi jednoznacznie ustosunkować się do tej kwestii.

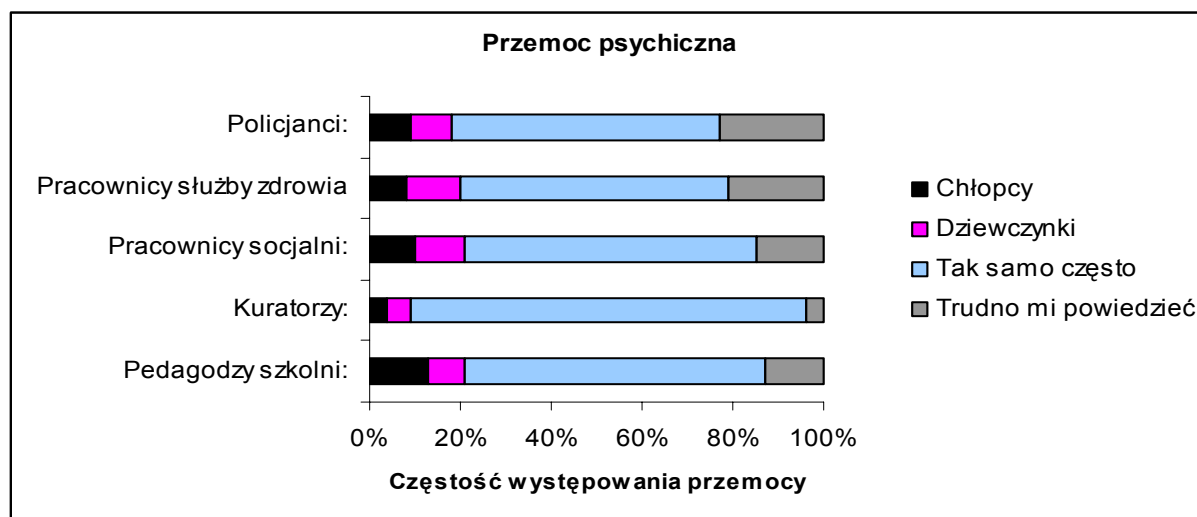
Podobnie jak w przypadku przemocy fizycznej, **policjanci** relatywnie najczęściej (37%) nie są w stanie jednoznacznie określić wieku dzieci najbardziej zagrożonych przemocą w rodzinie – oceniają, że są to dzieci w różnym wieku. Jedna piąta (21%) z nich odpowiedziała na to pytanie „*trudno powiedzieć*”.

Wiek dzieci będących ofiarami przemocy psychicznej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno mi powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	20%	32%	30%	10%	18%	14%
Kuratorzy:	0%	4%	30%	n. d.	37%	30%	9%	30%	2%
Pracownicy socjalni:	2%	12%	26%	n. d.	36%	18%	6%	20%	11%
Pracownicy służby zdrowia:	2%	13%	34%	n. d.	28%	20%	4%	10%	22%
Policjanci:	1%	4%	14%	n. d.	15%	6%	2%	37%	21%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

Zdaniem większości przedstawicieli wszystkich badanych grup pierwszego kontaktu przemocy psychicznej w rodzinie ulegają tak samo często chłopcy jak i dziewczynki. Odpowiedzi takiej udzieliło prawie dziewięć dziesiątych (87%) kuratorów, dwie trzecie (66%) pedagogów szkolnych, ponad dwie piąte (64%) pracowników socjalnych oraz po 59% pracowników służby zdrowia i policjantów.

Dość znaczny odsetek policjantów (23%) oraz pracowników służby zdrowia (21%) nie ma zdania w tej kwestii.

Przemoc ekonomiczna wobec dzieci

W każdej badanej grupie stosunkowo najwyższy odsetek badanych nie potrafi określić wieku, w jakim dzieci stają się ofiarami przemocy ekonomicznej

w rodzinie. Udział osób, które nie odpowiadają na to pytanie wynosi od 30% wśród kuratorów do 56% wśród pracowników służby zdrowia.

Pedagodzy szkolni jako ofiary przemocy ekonomicznej w rodzinie typują nieco częściej dzieci między 13 a 16 rokiem życia (21%).

Prawie jedna czwarta **kuratorów** uważa, że tej formy przemocy doświadczają raczej dzieci z przedziału wiekowego od 13 do 16 lat (23%), niewiele mniej osób sądzi, że mają one od 10 do 13 lat (20%). 22% kuratorów twierdzi, że są one w różnym wieku.

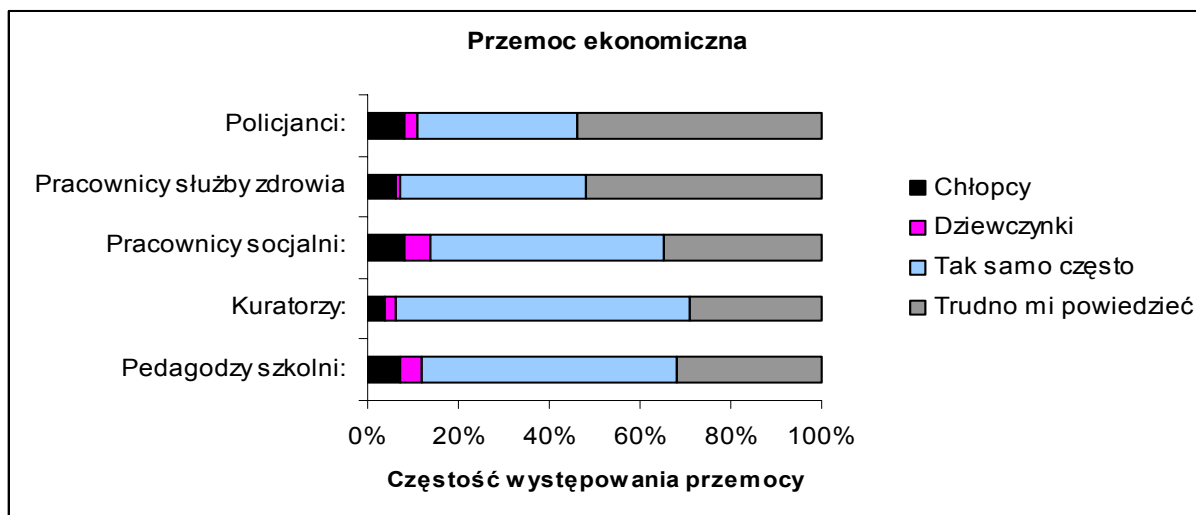
Podobnie sytuacja wygląda w przypadku **pracowników socjalnych**. Prawie jedna czwarta (23%) jest zdania, że to dzieci w wieku od 10 do 13 lat najbardziej zagrożone są przemocą ekonomiczną w rodzinie.

Wiek dzieci będących ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno mi powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	18%	12%	21%	14%	11%	38%
Kuratorzy:	4%	5%	9%	n. d.	20%	23%	15%	22%	30%
Pracownicy socjalni:	3%	10%	12%	n. d.	23%	16%	8%	14%	36%
Pracownicy służby zdrowia:	2%	4%	7%	n. d.	13%	18%	6%	9%	56%
Policjanci:	1%	3%	5%	n. d.	6%	8%	3%	21%	53%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać wiele odpowiedzi.

W przypadku przemocy ekonomicznej żadna z badanych grup „pierwszego kontaktu” nie była w stanie wskazać, czy to chłopcy czy dziewczynki padają częściej ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie. Znaczna część ankietowanych twierdzi, że dzieje się tak samo często w stosunku do chłopców jak i dziewczynek. Odpowiedzi takiej udzieliło 65% kuratorów, 56% pedagogów szkolnych, 51% pracowników socjalnych, 41% pracowników służby zdrowia oraz 35% policjantów.

Wysoki odsetek respondentów nie miał zdania na ten temat (54% - policjanci, 52% - pracownicy służby zdrowia, 35% - pracownicy socjalni, 32% - pedagodzy szkolni oraz 29% kuratorzy).

Przemoc seksualna wobec dzieci

Zdaniem **pedagogów szkolnych** najczęściej ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie padają dzieci do lat 10 (29%). Jedna czwarta (26%) badanej próby uznaje, że są to dzieci w wieku od 10 do 13 lat. Tyle samo (26%) badanych nie było w stanie ustosunkować się do tego pytania.

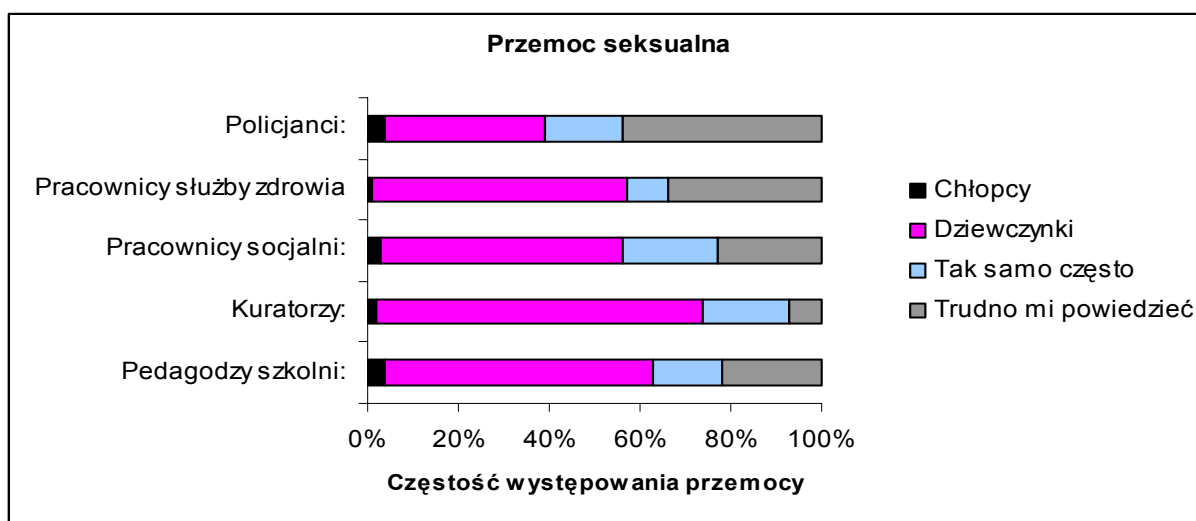
Prawie jedna trzecia (31%) respondentów będących **kuratorami** twierdzi, że przemocy takiej doświadczają przede wszystkim dzieci z przedziału od 10 do 13 lat. Prawie trzy dziesiąte (28%) ankietowanych natomiast uznaje, że te dzieci są młodsze – od 6 do 10 lat.

Ponad jedna czwarta (27%) **pracowników socjalnych** nie wyraziła jednoznacznej opinii w tej kwestii. Jedna piąta badanych przedstawicieli tej grupy zawodowej jest zdania, że ofiarami przemocy seksualnej częściej są dzieci w wieku od 6 do 10 lat bądź od 10 do 13 lat (po 20%) czy też w wieku 13-16 lat (19%).

Relatywnie największa liczba policjantów (50%) oraz pracowników służby zdrowia (43%) odpowiedziała na to pytanie „*trudno powiedzieć*”. Jednocześnie jedna piąta **pracowników służby zdrowia** twierdzi, że przemoc seksualna w rodzinie jest udziałem dzieci w przedziale wiekowym od 10 do 13 lat (20%) lub 13-16 lat (19%), a prawie jedna czwarta (23%) **policjantów**, że problem ten dotyczy dzieci w różnym wieku.

Wiek dzieci będących ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie									
	do 3 lat	powyżej 3 lat do 6 lat	powyżej 6 lat do 10 lat	Do 10 lat	powyżej 10 lat do 13 lat	powyżej 13 lat do 16 lat	powyżej 16 lat do 18 lat	w różnym wieku	trudno mi powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	n. d.	n. d.	n. d.	29%	26%	21%	5%	10%	26%
Kuratorzy:	5%	18%	28%	n. d.	31%	20%	3%	18%	11%
Pracownicy socjalni:	4%	14%	20%	n. d.	20%	19%	3%	14%	27%
Pracownicy służby zdrowia:	8%	4%	9%	n. d.	20%	19%	4%	6%	43%
Policjanci:	1%	3%	3%	n. d.	4%	15%	1%	23%	50%

Zdaniem badanych przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” zdecydowanie najczęściej przemocy seksualnej w rodzinie doznają dziewczynki. Odpowiedzi takiej udzieliło prawie trzy czwarte (72%) kuratorów, prawie trzy piąte (59%) pedagogów szkolnych, ponad połowa pracowników służby zdrowia (56%) czy pracowników socjalnych (53%) oraz ponad jedna trzecia (35%) policjantów.

Płeć dzieci będących ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie				
	Częściej chłopcy	Częściej dziewczynki	Tak samo często chłopcy jak dziewczynki	trudno mi powiedzieć
Pedagodzy szkolni:	4%	59%	15%	22%
Kuratorzy:	2%	72%	19%	7%
Pracownicy socjalni:	3%	53%	21%	23%
Pracownicy służby zdrowia:	1%	56%	9%	34%
Policjanci:	4%	35%	17%	44%

Utrudnienia w udzielaniu pomocy dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie

Zdaniem ankietowanych przedstawicieli wszystkich grup zawodowych „pierwszego kontaktu” zdecydowanie największym problemem utrudniającym im niesienie skutecznej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie jest opór i trudny kontakt z rodziną dziecka. Twierdzi tak ponad dwie trzecie (69%) badanych pedagogów, prawie tyle samo (po 65%) pracowników socjalnych oraz policjantów, prawie trzy piąte (58%) kuratorów oraz prawie połowa (48%) pracowników służby zdrowia.

Drugim relatywnie często wymienianym problemem jest opór i niechęć ze strony poszkodowanego dziecka. Na ten aspekt zwraca uwagę prawie połowa (47%) badanych policjantów, czterech z dziesięciu (40%) pracowników socjalnych, prawie dwie piąte (37%) ankietowanych pedagogów szkolnych, prawie jedna trzecia (31%) biorących udział w badaniu pracowników służby zdrowia oraz ponad jedna czwarta (28%) kuratorów.

Ankietowani także często twierdzą, że problemem, na który napotykać przy próbach niesienia pomocy ofiarom różnego rodzaju przemocy w rodzinie skierowanej wobec dzieci są regulacje prawne, niedostatecznie chroniące ofiarę. Odpowiedzi takiej udzieliło ponad dwie piąte badanych pracowników socjalnych (44%) i kuratorów (43%), jedna trzecia (34%) badanych pedagogów szkolnych, ponad jedna czwarta (27%) policjantów oraz co czwarty (25%) pracownik służby zdrowia.

Respondenci także zwracają uwagę na biurokratyczne procedury utrudniające im interwencję. Problem ten wskazało po 34% badanych kuratorów i policjantów, jedna trzecia (33%) pedagogów szkolnych, ponad jedna czwarta (29%) pracowników socjalnych oraz jedynie 16% pracowników służby zdrowia.

Utrudnienia w udzielaniu pomocy dzieciom- ofiarom przemocy w rodzinie.					
	Pedagodzy szkolni	Kuratorzy	Pracownicy socjalni	Pracownicy służby zdrowia	Policjanci
opór, niechęć ze strony poszkodowanego dziecka	37%	28%	40%	31%	47%
opór, trudny kontakt z rodziną dziecka	69%	58%	65%	48%	65%
przepisy prawne niedostatecznie chroniące ofiarę	34%	43%	44%	25%	27%
brak jasnych procedur, gdzie pokierować ofiarę	25%	15%	23%	29%	17%
biurokratyczne procedury	33%	34%	29%	16%	34%
społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy	22%	30%	18%	25%	16%
niechęć innych ludzi do reagowania	19%	28%	36%	17%	47%
brak odpowiedniej wiedzy, przygotowania praktycznego	3%	6%	3%	11%	3%
zbyt mało instytucji wspierających	16%	30%	17%	13%	16%
niechęć do współpracy ze strony innych instytucji	3%	1%	9%	0%	1%
coś innego	1%	7%	1%	9%	6%
<i>trudno mi powiedzieć</i>	3%	1%	0%	8%	4%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wskazać do trzech odpowiedzi.

Do najczęściej wymienianych barier należą również:

- niechęć innych ludzi do reagowania – wskazana przez 47% policjantów, 36% pracowników socjalnych, 28% kuratorów, 17% pracowników służby zdrowia
- brak jasnych procedur, gdzie pokierować ofiarę – wymieniony przez 29% pracowników służby zdrowia i 25% pedagogów
- społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy – wskazane przez 30% kuratorów i 25% pracowników służby zdrowia

Najważniejsze wyniki i wnioski

- Pracownicy „pierwszego kontaktu” nie pozostają obojętni na sytuację przemocy w rodzinie wobec dzieci, jeśli zetkną się z takimi przypadkami, to niemal powszechnie podejmują jakieś działania, aby jej przeciwdziałać.
- Najczęściej z przypadkami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci styczność mają kuratorzy, prawie dziewięciu na dziesięciu deklaruje, że przynajmniej raz zetknęło się z taką formą przemocy. Nieco rzadziej podczas swojej pracy zawodowej z przemocą fizyczną spotykają się przedstawiciele innych badanych grup zawodowych – w około połowie przypadków.
- Z przemocą psychiczną stosowaną w rodzinie wobec dzieci również najczęściej spotykają się kuratorzy, ponad dziewięciu na dziesięciu spotkało się z tym rodzajem przemocy. Przedstawiciele innych grup zawodowych także często mieli styczność z przypadkami przemocy psychicznej (od 54% do 67%).
- Z przemocą ekonomiczną w rodzinie wobec dzieci zdecydowanie najczęściej spotykali się kuratorzy (prawie sześciu z dziesięciu badanych). Wśród innych grup zawodowych odsetki te wahają się od 18% do 30%.
- Z przemocą seksualną w rodzinie stosowaną wobec dzieci, podobnie jak w przypadku trzech innych rodzajów przemocy, najczęściej spotykają się w swojej pracy zawodowej kuratorzy. Siedmiu na dziesięciu twierdzi, że spotkała się z tego rodzaju przejawami przemocy. W pozostałych badanych grupach udział osób, które zetknęły się z taką formą przemocy kształtuje się na poziomie od 23% do 33%.
- Bardzo często badani deklarują, że o przemocy w rodzinie wobec dzieci dowiadują się od samych ofiar lub zauważają takie przejawy sami. Źródła informacji o stosowaniu przemocy w rodzinie wobec dzieci zależą także od badanej grupy profesjonalistów oraz od rodzaju przemocy. Z relatywnie największej liczby źródeł o sytuacjach przemocy w rodzinie wobec dzieci korzystają kuratorzy.
- Respondenci, którzy twierdzą, że przynajmniej raz spotkali się z przemocą fizyczną w rodzinie wobec dzieci prawie zawsze podejmowali jakieś działania, aby jej przeciwdziałać. Najrzadziej reagowali przedstawiciele służby zdrowia (88%), w pozostałych grupach zawodowych odsetki te mieściły się w przedziale od 95% do 99%. Respondenci twierdzą, że ich działania były podjęte szybko (ok. dwie trzecie przypadków - po pierwszym podejrzeniu, ok. jedna trzecia przypadków - po upewnieniu się).
- W przypadku przemocy psychicznej w rodzinie wobec dzieci działania podejmowali wszyscy badani kuratorzy. Policjanci, pedagodzy, pracownicy socjalni jedynie trochę rzadziej podejmowali jakieś działania

(odpowiednio 96%, 95%, 94%). Najrzadziej próby niesienia pomocy dzieciom - ofiarom przemocy psychicznej w rodzinie deklarują pracownicy służby zdrowia (79%).

- Wszyscy kuratorzy i pracownicy socjalni twierdzą, że podejmowali działania w przypadkach przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec dzieci. Nieco rzadziej pomoc ofiarom rodzinnej przemocy ekonomicznej nieśli pedagodzy szkolni (94%) i policjanci (89%). Najrzadziej ofiarom tej formy agresji pomagali pracownicy służby zdrowia (76%).
- Wśród przedstawicieli grup zawodowych, którzy spotkali się z przypadkami przemocy seksualnej w rodzinie w stosunku do dzieci, wszyscy policjanci i prawie wszyscy kuratorzy podjęli jakieś działania zapobiegawcze. Trochę rzadziej reagowali pedagodzy szkolni (92%) oraz pracownicy socjalni (88%). Trzy czwarte (75%) pracowników służby zdrowia twierdzi, że zareagowała w przypadkach przemocy seksualnej w rodzinie wobec dzieci.
- W związku z różnego rodzaju przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci pedagodzy szkolni najczęściej podejmowali działania polegające na różnego rodzaju rozmowach. Były to rozmowy zarówno z samym dzieckiem – ofiarą przemocy, jak i rodzicami lub opiekunami dziecka.
- Kuratorzy, którzy w swojej pracy spotkali się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci, w zdecydowanej większości deklarują, że podjęli szereg działań. Tak więc najczęściej kuratorzy podejmowali współpracę z sądem lub z prokuraturą. Często podejmowali oni współpracę z jednostką Policji. Kuratorzy podejmowali także działania w postaci rozmowy ze sprawcą przemocy. Kuratorzy deklarują, że ich działania opierają się także na bezpośrednim kontakcie z ofiarami przemocy.
- Najczęściej podejmowanym przez pracowników socjalnych działaniem w przypadkach styczności z przemocą w rodzinie wobec dzieci jest przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego. Pracownicy socjalni w przypadkach zetknięcia się z taką przemocą również często podejmują współpracę z kuratorem lub sądem rodzinnym oraz udzielają ofiarom wsparcia psychologicznego i prawnego.
- Pracownicy służby zdrowia, którzy podejmowali jakieś działania związane z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci, z którymi spotkali się w swojej pracy, deklarują, że często podejmują rozmowy z członkiem rodziny w celu motywowania do przeciwdziałania sytuacji przemocy. Często także przekazywali informację o przemocy innej instytucji – ośrodkowi pomocy społecznej lub powiatowemu centrum pomocy rodzinie. Policja i prokuratura zawiadamiane były przez pracowników służby zdrowia przede wszystkim o przypadkach przemocy fizycznej oraz seksualnej.

- Policjanci, którzy zetknęli się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec dzieci najczęściej podejmują działania w formie rozmów – zarówno ze sprawcą jak i ofiarą przemocy. Większość policjantów dokonuje czynności dochodzeniowo-śledczych, przekazują dokumentację odpowiednim organom i instytucjom.
- Zdecydowana większość ankietowanych przedstawicieli grup zawodowych „pierwszego kontaktu” ocenia swoje działania podejmowane przeciwko przemocy w rodzinie wobec dzieci jako skuteczne.
- Zdaniem przedstawicieli wszystkich badanych grup zawodowych „pierwszego kontaktu” generalnie przemocy fizycznej w rodzinie ulegają dzieci poniżej 10-go roku życia. Znaczna większość respondentów twierdzi, że przemocy fizycznej w rodzinie ulegają tak samo często chłopcy jak i dziewczynki, jednak jeżeli wskazują jedną z płci częściej są to chłopcy.
- Zdaniem większości respondentów z badanych grup zawodowych przemocy psychicznej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci w wieku od 6 do 16 lat. Sprecyzowanego zdania w tej kwestii nie mają policjanci. Znaczna większość ankietowanych twierdzi, że przemocy psychicznej w rodzinie ulegają tak samo często chłopcy jak i dziewczynki.
- Ankietowani najczęściej nie są w stanie jednoznacznie sprecyzować wieku dzieci będących najczęściej ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie. Na to pytanie najczęściej padała odpowiedź „*trudno powiedzieć*”. Wśród konkretnych odpowiedzi częściej niż inne pojawia się przedział od 10 do 16 lat. Ankietowani twierdzą, że przemocy ekonomicznej w rodzinie tak samo często ulegają chłopcy jak i dziewczynki.
- Zdaniem pedagogów szkolnych, kuratorów i pracowników socjalnych przemocy seksualnej w rodzinie najczęściej ulegają dzieci w wieku od 6 do 16 lat. Pracownicy służby zdrowia i policjanci najczęściej nie są w stanie udzielić odpowiedzi na to pytanie. Zdaniem znacznej większości przedstawicieli badanych grup ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie padają dużo częściej dziewczynki niż chłopcy.
- Największym problemem utrudniającym przedstawicielom wszystkich grup zawodowych „pierwszego kontaktu” niesienie skutecznej pomocy dzieciom - ofiarom przemocy w rodzinie jest opór i trudny kontakt z rodziną dziecka.

II. Działania Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci

II.1. Ustawodawstwo

Zagadnienia dotyczące przeciwdziałania przemocy wobec dzieci uregulowane są w szczególności w następujących aktach prawnych:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- Kodeks karny,
- Kodeks postępowania karnego,
- Kodeks postępowania cywilnego,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

II.1.1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493)

Podstawowym aktem prawnym w obszarze zapobiegania przemocy w rodzinie w tym również wobec dzieci jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493).

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie ma na celu zahamowanie zjawiska przemocy w rodzinie poprzez kompleksowe, zintegrowane działania. Wstęp do zawiera zaprezentowanie aktualnego stanowiska Państwa w zakresie zmyślenia wokół problemu patologicznego zjawiska jakim jest przemoc w rodzinie. Realizacja zapisów ustawy powinna przyczynić się do wprowadzenia radykalnej polityki – zerowej tolerancji dla sprawców przemocy a także konieczności poniesienia przez sprawcę wszelkich negatywnych konsekwencji swego czynu.

Zgodnie z przepisami ustawy, na samorządy lokalne nałożono szereg zadań mających na celu zapobieganie i zwalczanie zjawiska. Działania o charakterze profilaktycznym wpisane zostały jako zadania własne gminy. Do nich należy przede wszystkim zaliczyć tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Samorządy gminne zobligowane zostały do prowadzenia poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy, do opracowania i realizacji programów ochrony ofiar, a także do prowadzenia ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Samorządy powiatowe mają realizować zadania własne, a także zadania zlecone. Jako zadania własne powiaty prowadzą ośrodki wsparcia oraz ośrodki interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy w rodzinie.

Bardzo ważnym, zupełnie nowym zadaniem z zakresu administracji rządowej przypisanym powiatom jest tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych*, zadaniem specjalistycznych ośrodków wsparcia poza świadczeniem podstawowych usług bytowych, jest zapewnienie ofiarom przemocy w rodzinie przede wszystkim profesjonalnej pomocy mającej na celu wzmocnienie ofiary i doprowadzenie do tego aby ofiara uniezależnić się od sprawcy i samodzielnie egzystować w środowisku.

Zgodnie z obowiązującymi standardami, specjalistyczny ośrodek wsparcia może udzielić pomocy nie więcej niż trzydziestu osobom, które w czasie pobytu będą mogły uczestniczyć w grupach wsparcia, grupach terapeutycznych a także będą poddawane terapii indywidualnej ukierunkowanej na wsparcie ofiary przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed sprawcą przemocy. Jednostka ta ma również za zadanie udzielanie poradnictwa: psychologicznego, prawnego, socjalnego i medycznego. Dzieci – ofiary przemocy, otaczane są opieką i wsparciem psychologicznym oraz specjalistyczną pomocą socjoterapeutyczną i terapeutyczną. Wszystkie te działania o charakterze terapeutyczno – wspomagającym są realizowane po opracowaniu diagnozy rodziny i skonstruowaniu planu pomocy ofierze przemocy w rodzinie.

Zgodnie z upoważnieniem ustawowym wspomniane rozporządzenie określa również szczegółowe kierunki prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Zadanie to przypisane zostało jako zadanie zlecone samorządom powiatowym. Warunkiem przystąpienia do realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego jest uznanie przez sprawcę przemocy w rodzinie faktu stosowania tej przemocy. Realizacja oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych ma na celu przede wszystkim: powstrzymanie sprawców przed dalszym stosowaniem przemocy, rozwijanie umiejętności samokontroli, a także kształtowanie umiejętności wychowywania dzieci bez stosowania przemocy co jest szczególnie ważne w kontekście przekazywania dzieciom i młodzieży właściwych wzorców postępowania.

Oddziaływaniom korekcyjno – edukacyjnym są poddawane;

- osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, które odbywają karę pozbawienia wolności;
- osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonywanie kary, zobowiązując je do poddania się oddziaływaniom korekcyjno – edukacyjnym

- osoby stosujące przemoc, które uczestniczą w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków;
- a także osoby, które z innych, nie przewidzianych rozporządzeniem, powodów zgłoszą się do uczestnictwa w programie.

Na samorządy województwa, zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zostały nałożone zadania dotyczące promowania nowych rozwiązań, opracowania programów ochrony ofiar, modelowych czy też ramowych programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy a także organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Wojewoda natomiast utrzymał swoją funkcję monitorującą zjawisko przemocy w rodzinie.

Zgodnie z przepisami omawianej ustawy minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego ma zadanie dokonywać analizy rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie, organizować ogólnopolskie akcje podnoszące świadomość społeczeństwa w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, a także monitorować realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Celem ustawy jest również systemowe podejście do problemu przemocy i stworzenie instytucjonalnych mechanizmów ochrony, wsparcia i pomocy jej ofiarom. Nakłada ona szereg zadań na gminę, powiat, samorząd województwa, wojewodę, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego oraz inne podmioty, polegających na: edukowaniu, organizowaniu szkoleń, prowadzeniu poradnictwa i interwencji oraz tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, budowie i realizacji lokalnych programów ochrony ofiar na poziomie województwa i gminy, tworzeniu i prowadzeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar, prowadzeniu ośrodków interwencji kryzysowej i realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc.

Przepisy ustawy w zakresie procesowym, kładą szczególny nacisk na odizolowanie sprawcy przemocy od ofiary i zapewnienie jej bezpieczeństwa. W szczególności sprowadzają się do możliwości orzeczenia przez sąd, zakazu kontaktowania się z pokrzywdzonym i nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania, w ramach stosowania środków zapobiegawczych w postępowaniu karnym, środków karnych i środków związanych z poddaniem sprawcy próbie.

II.1.2. Zasady udzielania pomocy dzieciom – ofiarom przemocy, w ramach obowiązującego w Polsce prawa.

- **Dziecko w prawie polskim**

Dzieckiem jest każda osoba, która nie ukończyła 18 lat.

Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletniości pod władzą rodziców. Dziecko od chwili urodzenia ma zdolność prawną, ale nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych. Po ukończeniu 13. roku życia dziecko uzyskuje częściową zdolność do czynności prawnych.

Przepisy określające zdolność prawną oraz zdolność do czynności prawnych osoby małoletniej zawiera ustawa - kodeks cywilny:

Art. 15 k.c.

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Art. 20 k.c.

Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

Art. 92 k.r.o.

Dziecko pozostaje aż do pełnoletniości pod władzą rodzicielską.

Art. 93 k.r.o.

§ 1. Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom.

Art. 95 k.r.o.

§ 1. Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka. § 2. Dziecko pozostające pod władzą rodzicielską winno rodzicom posłuszeństwo.

Art. 96 k.r.o.

Rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim. Obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotowywać je należycie do pracy dla dobra społeczeństwa odpowiednio do jego uzdolnień.

Instytucja prawna "sygnalizacji" polega na przekazywaniu wiadomości pomiędzy prokuraturą a sądem w interesie i dla ochrony małoletniego dziecka. Do takich przepisów należą:

Art. 23 k.p.k.

W sprawie o przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego, we współdziałaniu z małoletnim lub w okolicznościach, które mogą świadczyć

o demoralizacji małoletniego albo o gorszącym wpływie na niego, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zawiadamia sąd rodzinny w celu rozważenia środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

Art. 51 k.k.

Sąd, uznając za celowe orzeczenie pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, zawiadamia o tym właściwy sąd rodzinny.

Art. 572 k.p.c.

§ 1. Każdy komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

§ 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

- **Zasady udzielania bezpośredniej pomocy dziecku krzywdzonemu**

Pomoc udzielona dziecku musi być bezzwłoczna. Regulują to przepisy prawa karnego i cywilnego:

Art. 160 k.k.

§ 1. Kto naraża człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Jeżeli na sprawcy ciąży obowiązek opieki nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Przez określenie "sąd opiekuńczy" należy rozumieć sąd rejonowy wydział rodzinny i nieletnich, działający na podstawie kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Ten sam sąd działający na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109) nosi nazwę sądu dla nieletnich. Ten właśnie sąd jest właściwy do zajmowania się wszystkimi sprawami dotyczącymi dziecka. W sprawie małoletniego dziecka do tego sądu

może zwrócić się każdy - nie ma w tym przedmiocie żadnych ograniczeń.

- **Dwa rodzaje działań podejmowanych dla dobra dziecka**

Gdy brak dostatecznych wiadomości o sytuacji dziecka - np. w rodzinie, gdzie wychowuje się dziecko, występuje problem alkoholowy, co stwierdza członek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, lub zachodzi podejrzenie niewydolności wychowawczej rodzica lub rodziców dziecka, co sugeruje np. pedagog szkolny lub nauczyciel, **lub zachodzi podejrzenie przemocy w rodzinie**, co stwierdzi np. pracownik socjalny - taka sytuacja powinna być wyjaśniona. Może to być poprzez złożenie, np. przez wymienione wyżej osoby, do sądu rodzinnego wniosku o wgląd w sytuację rodziny bądź o wgląd w sytuację małoletniego dziecka.

Sąd niezwłocznie podejmie działanie w postaci weryfikacji tych podejrzeń w drodze przeprowadzenia wywiadu przez kuratora sądowego:

Art. 570 k.p.c.

Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia danych dotyczących małoletniego i jego środowiska, a w szczególności dotyczących zachowania się i warunków wychowawczych małoletniego, sytuacji bytowej rodziny, przebiegu nauki małoletniego i sposobu spędzania czasu wolnego, jego kontaktów środowiskowych, stosunku do niego rodziców lub opiekunów, podejmowanych oddziaływań wychowawczych, stanu zdrowia i znanych w środowisku uzależnień małoletniego.

Zwrócenie się przez ofiarę przemocy do organizacji pozarządowych pomagających dzieciom, np. w związku z podejrzeniem molestowania seksualnego nie zwalnia w żadnym przypadku tejsze organizacji z obowiązku niezwłocznego powiadomienia sądu rodzinnego. Wynika to z art. 572 k.p.c., art. 160 § 1 k.k. oraz z art. 572 § 1 i 2 k.p.c.

Art. 572 k.p.c.

§ 1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

§ 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Przepis ten przewiduje obowiązek zawiadamiania sądu opiekuńczego o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu. Obowiązek ten nałożony jest nie tylko na podmioty określone w tym artykule, ale także na

osoby fizyczne. Ma on więc charakter powszechny.

Art. 568 k.p.c.

§ 1. Sądem opiekuńczym jest sąd rejonowy.

§ 2. W sprawach małoletnich sądem opiekuńczym jest sąd dla nieletnich. Sąd ten rozpoznaje sprawy opiekuńcze małoletnich z ustalonego dla niego obszaru właściwości.

Art. 570 k.p.c.

Sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z urzędu.

Należy pamiętać, że sytuacje i zdarzenia dotyczące dobra małoletniego dziecka są kwestiami uzasadniającymi wszczęcie postępowania z urzędu, po powzięciu przez sąd opiekuńczy informacji w tym przedmiocie, a obowiązek przekazania ich jest przewidziany w art. 572 k.p.c.

W przypadku podejrzenia, że dziecko jest bite lub znalazło się w innej sytuacji bezpośrednio zagrażającej jego życiu lub zdrowiu, należy natychmiast zabrać dziecko, izolując je zarówno od sprawcy, jak i ofiary przemocy, po czym bezzwłocznie powiadomić o tym sąd rodzinny. W tym celu najlepiej skorzystać z pomocy organu najbardziej dyspozycyjnego - czyli policji.

Powiadamanie o takiej sytuacji innych podmiotów niż przewidziane ustawowo, np. organizacje społeczne, może spowodować, wobec braku natychmiastowej interwencji, narażenie zdrowia, a nawet życia dziecka. Osoby powiadamiające taką organizację lub przedstawiciele samej organizacji mogą być zaatakowane przez przedstawicieli ustawowych dziecka, czyli rodziców, w drodze skierowania oskarżenia o "oszczerstwo" (czyli zniesławienie).

W sytuacji zabrania dziecka należy wezwać policję. Jeżeli zajdzie potrzeba wejścia do zamkniętego pomieszczenia (mieszkania), policja może to uczynić w sytuacji podejrzenia bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia dziecka. W przypadku wątpliwości w tym przedmiocie, policja uzyska zgodę prokuratora (po godzinach pracy prokuratury - dyżurnego prokuratora) na wyważenie drzwi. Numer telefonu do dyżurnego prokuratora znany jest oficerowi dyżurnemu, który nam nie udzieli takiej informacji, musi więc być w tej sprawie pośrednikiem.

- **Działania podejmowane przez sąd rodzinny**

Sąd może zawiesić władzę rodzicielską, ograniczyć ją lub pozbawić władzy rodzicielskiej jednego lub obojga rodziców dziecka.

Art. 109 kr.o.

§ 1. Jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd opiekuńczy wyda odpowiednie zarządzenia.

§ 2. Sąd opiekuńczy może w szczególności:

- 1) zobowiązać rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń,
- 2) określić, jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu, albo poddać rodziców innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun,
- 3) poddać wykonywanie władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego,
- 4) skierować małoletniego do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego albo do innej placówki sprawującej częściową pieczę nad dziećmi,
- 5) zarządzić umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

§ 3. Sąd opiekuńczy może także powierzyć zarząd majątkiem małoletniego ustanowionemu w tym celu kuratorowi.

§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 2 pkt 5, sąd opiekuńczy zawiadamia powiatowe centrum pomocy rodzinie, które udziela rodzinie małoletniego odpowiedniej pomocy i składa sądowi opiekuńczemu sprawozdania dotyczące sytuacji rodziny i udzielanej pomocy, w terminach określonych przez sąd, a także współpracuje z kuratorem sądowym. Sąd opiekuńczy, ze względu na okoliczności uzasadniające umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej, rozważy także ustanowienie nadzoru kuratora sądowego nad sposobem wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim.

Art. 110 k.r.o.

§ 1. W razie przemijającej przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej sąd opiekuńczy może orzec jej zawieszenie.

§ 2. Zawieszenie będzie uchylone, gdy jego przyczyna odpadnie.

Art. 111 k.r.o.

§ 1. Jeżeli władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swe obowiązki względem dziecka, sąd opiekuńczy pozbawi rodziców władzy rodzicielskiej. Pozbawienie władzy rodzicielskiej może być orzeczone także w stosunku do jednego z rodziców.

- **Przesłuchanie dziecka**

Podstawowym założeniem pragmatyki przesłuchania dziecka (dziecka – pokrzywdzonego i dziecka - świadka w sprawie) jest założenie, że jedynie pierwsze przesłuchanie posiada pełną wartość dowodową to konsekwencją takiego stanowiska będzie wytypowanie podmiotu postępowania prawnego

który to przesłuchanie poprowadzi. Podmiotem tym może być wyłącznie sędzia. Podstawą takiego twierdzenia nie jest hierarchizacja podmiotów obsługi prawnej pod względem ich wiarygodności, autorytetu itp., tylko jedna z podstawowych zasad procesowych: zasada bezpośredniości. Zasada ta sprowadza się do założenia, że sąd ma prawo zapoznać się bezpośrednio z materiałem dowodowym konkretnej, przedstawionej mu do rozstrzygnięcia, sprawy. Skoro więc przesłuchanie dziecka ma być jednorazowe i dziecko ma już nie być nigdzie i nigdy więcej w danej sprawie wzywane i przesłuchiwane - dla zachowania owej zasady sędzia powinien przesłuchać dziecko, i to niezależnie od fazy postępowania (np. jeszcze przed wszczęciem postępowania przygotowawczego, czy w toku trwania takiego postępowania). Ponieważ kolejnym założeniem jest ustalenie osoby, która będzie miała w czasie przesłuchania bezpośredni kontakt z dzieckiem (będzie bezpośrednio zadawać dziecku pytania), należy przed przystąpieniem do przesłuchania, oprócz wskazanej powyżej kwestii ustalenia osoby pozostającej źródłem krzywdy dziecka, z pomocą psychologa, rozstrzygnąć także tę kwestię. Nie wyklucza to roli i uprawnień sędziego w dokonywaniu i prowadzeniu tej procesowej czynności, tylko ustalenia, czy będzie ona dokonywana bezpośrednio, czy za pomocą osoby trzeciej wytypowanej do kontaktu z dzieckiem. Istotne znaczenie dla sędziego, będzie więc miało konsultacyjne spotkanie z psychologiem przed rozpoczęciem czynności przesłuchania.

Dziecko powinno być przesłuchiwane w pomieszczeniu specjalnie przygotowanym do przesłuchiwania szczególnego rodzaju świadków. Specyfika takiego pomieszczenia sprowadza się do konieczności pogodzenia wymogów procesowych przesłuchania świadka (przeprowadzenia dowodu z przesłuchania świadka) z wymogami psychologiczno-terapeutycznymi przesłuchania dziecka. Takie pomieszczenie powinno więc składać się z dwóch pomieszczeń, których granica - granica dwóch światów: prawa i psychologii - będzie ścianą z zamontowanym, możliwie dużych rozmiarów, lustrem "jednostronnie postrzegalnym" ("lustrem weneckim" czy też "fenickim").

Powyżej opisane warunki służą stosowaniu przepisów kodeksu postępowania karnego, które mają minimalizować traumę dziecka związaną z pełnieniem przez nich roli świadków. Tymi przepisami są art. 185a i art. 185b k.p.k.:

Art. 185a

§ 1. W sprawach o przestępstwa określone w rozdziałach XXV i XXVI Kodeksu karnego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub zażąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

§ 2. Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego

psychologa. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Osoba wymieniona w art. 51 § 2 (przedstawiciel ustawowy dziecka) ma prawo również być obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego.

§ 3. Protokół przesłuchania odczytuje się na rozprawie głównej; jeżeli został sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania, należy go odtworzyć.

Art. 185b k.p.k.

§ 1. Świadka, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, można przesłuchać w warunkach określonych w art. 185a w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub o przestępstwa określone w rozdziale XXV Kodeksu karnego, jeżeli zeznania tego świadka mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do świadka współdziałającego w popełnieniu czynu zabronionego, o który toczy się postępowanie karne.

Na wstępie analizowania tych przepisów należy wyjaśnić, że rozdział XXV kodeksu karnego to przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości, zaś rozdział XXVI dotyczy przestępstw przeciwko rodzinie i opiece.

Treść przepisów art. 185a i art. 185b pozostawia jednak pewne obszary funkcjonowania prawa w stosunku do dziecka poza regulacją.

Przepis art. 185a przewiduje obligatoryjne przesłuchanie dziecka, m.in. ofiary molestowania seksualnego, w sposób przewidziany w tym przepisie. Dzieci - ofiary i świadkowie przemocy w rodzinie i ofiary oraz świadkowie przestępstw popełnionych z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej (inne przestępstwa kryminalne) przesłuchane będą jednak w tych warunkach fakultatywnie (można przesłuchać, jeżeli zeznania tego świadka mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy).

Przepisy art. 185a i 185b k.k. chronią tylko ofiarę - dziecko do ukończenia przez nie 15. roku życia.

Kodeks postępowania karnego zawiera również przepis, który nakazuje przesłuchiwanie tej kategorii świadków w szczególnych warunkach:

Art. 171 k.k.

§ 1. Osobie przesłuchiwanej należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności, a dopiero następnie można

zadawać pytania zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi.

§ 2. Prawo zadawania pytań mają, prócz organu przesłuchującego, strony, obrońcy, pełnomocnicy, biegli oraz podmiot określony w art. 416. Pytania zadaje się osobie przesłuchiwanej bezpośrednio, chyba że organ przesłuchujący zarządzi inaczej.

§ 3. Jeżeli osoba przesłuchiwana nie ukończyła 15 lat, czynności z jej udziałem powinny być, w miarę możliwości, przeprowadzone w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

§ 4. Nie wolno zadawać pytań sugerujących osobie przesłuchiwanej treść odpowiedzi.

§ 5. Niedopuszczalne jest:

- 1) wpływanie na wypowiedzi osoby przesłuchiwanej za pomocą przymusu lub groźby bezprawnej,
- 2) stosowanie hipnozy albo środków chemicznych lub technicznych wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej albo mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem.

§ 6. Organ przesłuchujący uchyla pytania określone w § 4, jak również pytania nieistotne.

§ 7. Wyjaśnienia, zeznania oraz oświadczenia złożone w warunkach wyłączających swobodę wypowiedzi lub uzyskane wbrew zakazom wymienionym w § 5 nie mogą stanowić dowodu.

• **Ochrona dziecka przed krzywdzeniem w prawie polskim**

Stosowanie kar cielesnych, tortur i innego niehumanitarnego traktowania wobec każdego człowieka, jest zakazane w Konstytucji. Tym bardziej więc przepis ten chroni dzieci. Zakazane jest cielesne karcenie dzieci przez nauczycieli, wychowawców. W polskim prawie nie ma bezpośredniego zakazu karcenia dziecka „klapsem” przez rodzica. Nie oznacza to jednak, że rodzice mogą bez przyczyny naruszać nietykalność cielesną dziecka, a na pewno nie daje im prawa do bicia go.

Każdy, także rodzice, może odpowiadać karnie, jeśli dopuści się ataku na dziecko. Każde niewłaściwe traktowanie dzieci przez rodziców jest podstawą do ingerencji sądu w ich władzę rodzicielską.

Ustawa Kodeks karny z 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 88 poz.553)

Spowodowanie ciężkiego uszkodzenia ciała jest ścigane z urzędu, to znaczy że policja i prokuratura mają obowiązek przeprowadzić postępowanie w tej sprawie. W przypadku średniego uszkodzenia ciała (które trwa dłużej niż 7 dni),

ta zasada także obowiązuje, ale jeżeli ofiarą jest osoba najbliższa sprawcy (np. ojciec brutalnie pobił własne dziecko), ściganie następuje na wniosek (znaczy to, że ofiara, a w tym przypadku przedstawiciel dziecka, np. matka, musi wyrazić zgodę na ściganie sprawcy). W przypadku uszkodzenia, które nie trwa dłużej niż 7 dni, ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Art 156 §1 Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:
1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,
2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§2 Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§3 Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 157.

§1 Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 §1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§2 Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§3 Jeżeli sprawca czynu określonego w §1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§4 Ściganie przestępstwa określonego w §2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się z oskarżenia prywatnego.

§5 Jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwał dłużej niż 7 dni, a pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w §3 następuje na jej wniosek.

Art. 207. § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się

pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

II.1.3.Ochrona praw dziecka w ratyfikowanych przez Polskę umowach międzynarodowych

Polska ratyfikowała umowy międzynarodowe, które mają na celu ochronę praw dziecka i które obok przepisów prawa krajowego gwarantują realizację zasady dobra dziecka w polskim porządku prawnym.

Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r.)

Artykuł 3

1. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

2. Państwa-Strony działają na rzecz zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra, biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie za nie odpowiedzialnych, i w tym celu będą podejmowały wszelkie właściwe kroki ustawodawcze oraz administracyjne.

3. Państwa-Strony czuwają, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

Artykuł 37

Państwa-Strony zapewniają, aby:

a) żadne dziecko nie podlegało torturowaniu bądź okrutnemu, nieludzkiemu czy poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Ani kara śmierci, ani kara dożywotniego więzienia bez możliwości wcześniejszego zwolnienia nie może zostać orzeczona wobec osoby w wieku poniżej osiemnastu lat za popełnione przez nią przestępstwa;

b) żadne dziecko nie zostało pozbawione wolności w sposób bezprawny lub arbitralny. Aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka powinno być zgodne z prawem i może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny i na możliwie najkrótszy czas;

- c) każde dziecko pozbawione wolności było traktowane humanitarnie i z poszanowaniem wrodzonej godności jednostki ludzkiej, w sposób uwzględniający potrzeby osoby w danym wieku. W szczególności każde dziecko pozbawione wolności zostanie odseparowane od osób dorosłych, jeśli tylko rozwiązanie odwrotne nie będzie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka, oraz będzie miało prawo utrzymywać kontakty ze swoją rodziną poprzez korespondencję i wizyty, z wyłączeniem sytuacji wyjątkowych;
- d) każde dziecko pozbawione wolności miało prawo do uzyskania niezwłocznego dostępu do prawnej lub innej odpowiedzialnej pomocy, jak również prawo do kwestionowania legalności pozbawienia go wolności przed sądem lub inną kompetentną, niezawisłą i bezstronną władzą oraz domagania się uzyskania szybkiej decyzji w tej sprawie.

Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu dnia 25 stycznia 1996 r. (Dz. U. z dnia 7 grudnia 2000 r.)

Artykuł 3

Prawo do bycia informowanym i do wyrażania stanowiska w toku postępowania

Dziecko, uznane według prawa wewnętrznego za mające wystarczające rozeznanie, w dotyczącym go postępowaniu przed organem sądowym powinno mieć przyznane i samo może żądać przyznania następujących praw:

- a) do otrzymywania wszystkich istotnych informacji;
- b) do pytania go o zdanie i do wyrażania swojego stanowiska;
- c) do bycia informowanym o ewentualnych skutkach jego stanowiska oraz o ewentualnych skutkach każdej decyzji¹.

¹ Przy opracowaniu powyższego rozdziału wykorzystano pozycję książkową Pana Jarosława Polanowskiego pt. „Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie Prawo i Praktyka” oraz informacje zawarte na portalu wiedzy o problemie krzywdzenia dzieci www.dzieckokrzywdzone.pl

II.2. Podejmowane działania na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci realizowane na szczeblu centralnym.

II.2.1. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Głównym zadaniem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przemocy wobec dzieci jest monitorowanie realizacji **ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493) oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.**

Ustawa ta została uchwalona „w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”. W ten sposób dokonano pierwszego kroku ku podniesieniu świadomości społecznej w zakresie zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie. Nadano działaniom z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie ramy prawne, podnosząc tym samym rangę zadań realizowanych przez instytucje rządowe, samorządowe i pozarządowe.

Zadania wykonywane wynikające z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie skierowane są do:

- ofiar przemocy w rodzinie, w tym:
 - **dzieci**,
 - współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych,
 - osób starszych,
 - osób niepełnosprawnych,
- sprawców przemocy w rodzinie,
- świadków przemocy w rodzinie.

Zarówno ustawa, jak i Krajowy Program wskazuje na konieczność podejmowania działań skierowanych do:

- ofiar przemocy w rodzinie w celu uzyskania kompleksowej pomocy oraz zabezpieczenia miejsca pobytu ofiary,
- sprawców przemocy w rodzinie poprzez oddziaływania korekcyjno – edukacyjne,
- świadków przemocy – tak aby uwrażliwić społeczeństwo na obowiązek zgłaszania faktu stosowania przemocy wobec dziecka na Policję bądź Prokuraturę,
- wszystkich służb, którzy w swojej pracy zawodowej stykają się z problemem przemocy wobec dzieci. Pracownicy pierwszego kontaktu tj. służba zdrowia, szkoła, policja, pomoc społeczna, czy też wymiar sprawiedliwości powinny współpracować, podejmować wspólne działania, a nie pracować tak jak to się

często zdarza, w sztywnych granicach swoich kompetencji, nie informując się nawzajem o podejmowanych działaniach.

Kilka lat realizacji ustawy wskazuje na konieczność wprowadzenia zmian legislacyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zmiany te dotyczyć będą między innymi wprowadzenia ustawowego zakazu krzywdzenia dzieci, w tym stosowania kar cielesnych.

W celu zapoznania się z opinią społeczeństwa na temat wprowadzenia ustawowego zakazu bicia dzieci, w dniu 25 czerwca 2008 r. na stronie internetowej www.mpips.gov.pl zamieszczono ankietę, w której respondent miał możliwość udzielenia odpowiedzi na dwa pytania:

- czy jesteś za wprowadzeniem ustawowego zakazu bicia dzieci?
- czy zwracasz uwagę rodzicom/opiekunom, gdy jesteś świadkiem bicia dzieci?

Na dzień 22 lipca 2008 r. wyniki ankiety przedstawiały się następująco:

W ankiecie wzięło udział ponad dziewięć tysięcy osób.

36 % respondentów było **za** wprowadzeniem ustawowego zakazu bicia dzieci;

64 % respondentów było **przeciw** wprowadzeniu ustawowego zakazu bicia dzieci;

46 % respondentów **zwraca** uwagę rodzicom/opiekunom, gdy jest świadkiem bicia dzieci;

54 % respondentów **nie zwraca** uwagi rodzicom/opiekunom, gdy jest świadkiem bicia dzieci.

Wyniki tej ankiety wskazują na konieczność podniesienia świadomości społeczeństwa w obszarze przeciwdziałania przemocy wobec dzieci.

Ponadto, w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają prace legislacyjne nad przygotowaniem projektu ustawy o systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem. W projektowanym akcie prawnym planuje się wprowadzenie szerszych niż dotychczas zabezpieczeń ustawowych mających na celu ochronę dzieci przed krzywdzeniem. Obecnie w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.) obowiązuje art. 87 a, dotyczący zawieszenia w pełnieniu obowiązków służbowych wychowawcy, który został oskarżony o popełnienie przestępstwa z użyciem przemocy lub rozwiązania stosunku pracy z wychowawcą, który został skazany za to przestępstwo.

W miesiącu maju b.r. zostało przeprowadzone badanie statystyczne we wszystkich powiatach na temat przyczyn umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

W badaniu uwzględniono, jako jedną z głównych, kategorię przemocy w rodzinie. Przyczyna ta występowała w korelacji z takimi czynnikami jak uzależnienia, ubóstwo, bezrobocie oraz inne. Ogółem z powodu przemocy w rodzinie zostało umieszczonych w pieczy zastępczej 4 406 dzieci, co stanowi 22% ogółu wszystkich przebadanych dzieci. W tej liczbie 2265 (11%ogółu) dzieci z tej przyczyny zostało umieszczonych w całodobowych placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Natomiast w rodzinach zstępczych umieszczono z powodu przemocy w rodzinie 2 141 dzieci (10% ogółu).

W ramach działań prowadzonych na rzecz dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie rodziny Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej od maja 2006 r. prowadzi kampanię „Rodzice zastępczy – miłość prawdziwa”

Główne efekty kampanii to: upowszechnianie informacji o rodzinach zastępczych jako najlepszych formach opieki poza rodziną biologiczną, edukacja mediów – pozytywna zmiana sposobu mówienia o rodzinnych formach opieki zastępczej, raport „System opieki nad dzieckiem i rodziną. Założenia do rozwiązań modelowych.”

Dzięki staraniom zespołu organizującego kampanię, Sejm ustanowił 30 maja Dniem Rodzicielstwa Zastępczego.

W ramach kampanii prowadzonych było bardzo wiele działań m.in. emitowano spot telewizyjny, w Programie Pierwszym i Trzecim Polskiego Radia pojawiły się kampanijne spoty radiowe, w całym kraju odbyło się kilka konferencji poświęconych rodzicielstwu zastępczemu, rozwieszono 5 tysięcy plakatów kampanii, wydano dwie książki dla rodziców zastępczych: "Przyjazny sędzia rodzinny" i "Książeczka o różnych rodzinach dla dzieci", powstał Punkt Interwencji Prawnej dla rodzin zastępczych, prowadzono prace nad projektem ustawy o rodzinnych formach opieki zastępczej. Kampania zakończyła się we wrześniu 2007 r.

Ponadto, w ramach przeciwdziałania przemocy wobec dzieci Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej realizuje działania w ramach kampanii „**Dzieciństwo pod ochroną**” zmierzające do przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie względem dzieci, zakładające rewitalizację istniejących struktur instytucjonalnych służących przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wobec dziecka, oraz uświadomienie szerokiej części społeczeństwa wagi problemu.

W czerwcu 2007 przeprowadzono trwającą 6 tygodni społeczną kampanię medialną „Małe jest kruche” obejmującą emisję spotu telewizyjnego oraz dystrybuowane na terenie całej polski plakaty i ulotki co gwarantowało dotarcie do szerokiej opinii publicznej.

W ramach kampanii zostały przybliżone opinii publicznej liczne aspekty zjawiska przemocy stosowanej w rodzinach wobec dzieci. W październiku kampania telewizyjna została powtórzona.

Odbyła się również ogólnopolska konferencja poświęcona przeciwdziałaniu zaniedbywania dzieci przez pijanych rodziców i opiekunów.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej współpracuje z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką dziecka krzywdzonego.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej współpracuje w ramach Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz organizacjami pozarządowymi. Obecnie toczą się prace związane z przeciwdziałaniem handlowi ludźmi, w tym dziećmi. Prace dotyczą m.in. wypracowania jednolitego algorytmu postępowania wobec dziecka ofiary handlu ludźmi. Obszar problematyki obejmuje takie zagadnienia jak:

- wykorzystywanie seksualne dzieci,
- pornografia dziecięca,
- handel narządami,
- prostytutka dziecięca,
- ofiary nielegalnej aborcji,
- przymuszanie do pracy (eksploatacja ekonomiczna).

Ponadto, pracownicy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej uczestniczą w pracach zespołu opracowującego Rządowy Program na Rzecz Dzieci oraz realizują zadania dotyczące Przeciwdziałania Narażaniu Dzieci na Odbiór Treści w Mediach Zagrożających Ich Rozwojowi Psychicznemu i Moralnemu.

II.2.2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji i Komenda Główna Policji

Konieczność podejmowania przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji działań o charakterze profilaktycznym wynika z jednej strony z potrzeb środowisk lokalnych związanych z zapobieganiem negatywnym zjawiskom społecznym z drugiej natomiast z zapisu znajdującego się w ustawie o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku (Dz. U. z 2007r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.), który mówi, że jednym z jej ustawowych zadań jest „*inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi*”.

Działania, mające na celu zapobieganie zagrożeniom społecznym, wdrażane przez Policję w głównej mierze opierają się na realizacji programów oraz akcji profilaktycznych. Policja realizuje działania profilaktyczne o charakterze ogólnopolskim, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Projektowane i realizowane działania najczęściej dotyczą profilaktyki pierwszo i drugorzędowej, czyli skierowane są przede wszystkim na eliminowanie przyczyn przestępczości oraz innych zjawisk społecznie niepożądanych, a także na ograniczanie pewnych konkretnych przestępstw występujących na danym terenie poprzez działania interwencyjne. Przedmiotem tych oddziaływań najczęściej staje się ograniczenie ryzyka wynikającego z pewnej określonej

sytuacji, a podmiotem lokalne społeczności, osoby zaliczane do grup ryzyka oraz potencjalne lub też rzeczywiste ofiary przestępstw.

Na przestrzeni 2007 roku wszystkie jednostki organizacyjne Policji realizowały łącznie 374 programy prewencyjne, a przeprowadzona analiza zmian ilościowych wykazała, iż realizatorzy programów w głównej mierze skupiali się na oddziaływaniu o charakterze profilaktycznym skierowanym na dzieci i młodzież, gdyż 292 (78%) spośród wspomnianych 374 programów to inicjatywy adresowane właśnie to tej grupy społecznej.

Programy prewencyjne podzielić można liczbowo nie tylko z uwagi na adresatów, do których są one skierowane, ale również ze względu na rodzaj. W 2007 roku Policja z łącznej liczby 374 programów prewencyjnych realizowała 76 (20%) inicjatyw edukacyjnych, 62 (16%) informacyjnych, 226 (60%) interwencyjnych oraz 15 (4%) programów o charakterze alternatywnym. Dla uszczegółowienia należy dodać, iż w liczbach tych zawierały się oddziaływania skierowane na dzieci i młodzież i tak odpowiednio: 69 programów edukacyjnych, 36 informacyjnych, 176 interwencyjnych oraz 11 programów alternatywnych. Natomiast podział programów ze względu na obszary tematyczne pozwala stwierdzić, że wśród 374 programów realizowanych w 2007 roku przez jednostki Policji 238 (64%) związanych było z obszarem dotyczącym bezpieczeństwa ogólnego, 7 (2%) dotyczyło bezpieczeństwa w ruchu drogowym, 71 (19%) wiązało się z obszarem patologii społecznych, 45 (12%) wiązało się z zagadnieniem ochrony osób i mienia, a 13 (3%) adresowanych było do ofiar przestępstw.

Z uwagi na szczególne znaczenie problemu społecznego jakim jest przemoc w rodzinie, w działaniach o charakterze zapobiegawczym podejmowanych przez Policję już wcześniej zwrócono szczególną uwagę na to zagadnienie. W 1998 roku wdrożono procedurę pod nazwą „Niebieskie Karty”, która z jednej strony ma na celu poprawę skuteczności interwencji w przypadku zaistnienia przemocy, z drugiej natomiast udzielenie pomocy osobom krzywdzonym. Ma ona istotne znaczenie z uwagi na konsekwencje zdrowotne, psychiczne, ale również społeczne doświadczania przemocy przez ofiary lub też jej świadków. Podkreślić należy konsekwencje takich doświadczeń dla rozwoju dzieci wychowujących się w rodzinach, w których występuje przemoc.

Dzieci stają się zarówno bezpośrednimi ofiarami przemocy, ale również świadkami przemocy stosowanej wobec osób najbliższych. Z uwagi na to wdrożenie wspomnianej procedury nabrało niezwykle istotnego znaczenia.

Działania podejmowane przez Policję w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wynikające z przepisów prawnych oraz przyjętych rozwiązań systemowych

Działania Policji w zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie oraz ścigania jej sprawców stanowią jeden z istotnych elementów jej codziennej aktywności. Problematyka ta została uwzględniona wśród działań

zapewniających realizację „Priorytetów Komendanta Głównego Policji na lata 2007 – 2009”.

Zadanie w postaci: *„Zapobiegania i przeciwdziałania przemocy w rodzinie we współpracy z odpowiednimi organami i urzędami. Realizacja programów wspierających ofiary przestępstw, ze szczególnym uwzględnieniem nieletnich ofiar przestępstw”*, stanowi jeden z celów częściowych pozwalających na zrealizowanie priorytetu Komendanta Głównego Policji, jakim jest *„Skuteczne zapobieganie i zdecydowana eliminacja przestępstw i wykroczeń szczególnie uciążliwych dla społeczności lokalnych”*.

- *Zarządzenie nr 162 KGP z dnia 18 lutego 2008 roku w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty”*

Procedura „Niebieskie Karty” określa algorytm postępowania policjantów od momentu uzyskania przez nich informacji o akcie przemocy w rodzinie, poprzez podjęcie określonych działań zaradczych, aż do skierowania materiałów postępowania do prokuratury. W celu właściwej realizacji założeń procedury i egzekwowania skuteczności działań w każdej komendzie wojewódzkiej/Stołecznej Policji powołany został wojewódzki koordynator procedury „Niebieskie Karty”. Do zadań tego funkcjonariusza należy nadzorowanie i koordynowanie pracy wszystkich policjantów zajmujących się przemocą domową w skali całego województwa. Koordynatorzy często uczestniczą w szkoleniach, warsztatach, konferencjach i sympozjach związanych ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Każdy policjant podejmujący interwencję dotyczącą przemocy w rodzinie jest zobowiązany do dokumentowania jej za pomocą tzw. „Niebieskich Kart” i wypełniania ich w trakcie interwencji. Składają się one z dwóch kart. Jedna – nazwana „Kartą A” stanowi „Notatkę urzędową dotyczącą przemocy w rodzinie” - pozwala na udokumentowanie sytuacji mogących zaistnieć na miejscu zdarzenia oraz podejmowanych podczas interwencji działań. Druga – „Karta B” - stanowi informację dla ofiar przemocy, zawiera katalog przestępstw, popełnianych najczęściej na szkodę osoby najbliższej, prawa jakie ma ofiara, adresy i telefony instytucji i organizacji pomocowych.

W wyniku wprowadzonej w 2008 r. zmiany zarządzenia regulującego procedurę „Niebieskie Karty”, policjanci zobowiązani zostali do rozpoczęcia procedury i wypełnienia tzw. Niebieskiej Karty obligatoryjnie, podczas interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie oraz fakultatywnie podczas wykonywania wszystkich innych czynności służbowych, jeśli jednocześnie zostaną spełnione dwa warunki: policjant uzyska informację o przemocy w rodzinie lub będzie miał podejrzenie jej występowania oraz konieczne będzie udzielenie pomocy jej ofiarom. Zapis ten ma na celu zapewnienie ofiarom przemocy możliwości uzyskania pomocy (poprzez uruchomienie przez dzielnicowego działań interdyscyplinarnych) w każdej sytuacji, gdy tego potrzebują, a nie tylko w konsekwencji przeprowadzonej

interwencji. W sposób precyzyjny określono również obowiązki policjantów na poszczególnych etapach realizacji procedury „Niebieskie Karty”, wskazując potrzebę przekazywania informacji dotyczących rodzin, w których zachodzi przemoc, organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego bądź podmiotom, którym te organy lub jednostki zleciły realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zarządzenie dostosowano do obecnie obowiązujących przepisów i definicji zawartych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Szczególną rolę w dalszej realizacji procedury powierzono dzielnicowemu, który otrzymuje dokumentację z interwencji. W ciągu 7 dni od otrzymania „Niebieskiej Karty” powinien on odwiedzić rodzinę w celu zorientowania się w aktualnej sytuacji domowników, skierowania ich do instytucji lub organizacji pomagających ofiarom przemocy, podjęcia działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy. Kolejne wizyty dzielnicowego w rodzinie powinny odbywać się nie rzadziej niż raz w miesiącu. Należy dokumentować je notatką służbową zawierającą opis zastanej sytuacji domowej oraz podjętych działań prewencyjnych. Dzielnicowi mają też obowiązek ścisłej współpracy z:

- **instytucjami i organizacjami świadczącymi pomoc ofiarom przemocy, którym powinni przekazywać informacje dotyczące rodzin „przemocowych”,**
- **ze specjalistami ds. nieletnich i patologii w interesie dzieci będących ofiarami przemocy.**

Ciężar przeciwdziałania przemocy domowej nie może spoczywać jedynie na Policji. Niezbędne jest większe zaangażowanie w pomoc ofiarom przemocy podmiotów poza policyjnych, a w szczególności pomocy społecznej, oświaty, sądów rodzinnych i wszelkich lokalnych instytucji, organizacji i fundacji. Osoby doświadczające przemocy w rodzinie potrzebują bowiem często pomocy socjalnej, materialnej, psychologicznej, lekarskiej, prawnej, terapeutycznej i innej. Policjanci są wtedy osobami umożliwiającymi kontakt z innymi służbami.

Wszystkie jednostki organizacyjne Policji są zobowiązane do realizacji procedury NK oraz działań zmierzających do zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, a także niesienia pomocy jej ofiarom. Prawidłowa realizacja tych działań nie jest możliwa bez współdziałania instytucji państwowych zobowiązanych do udzielania pomocy oraz organizacji, fundacji i wszelkich podmiotów zajmujących się działalnością profilaktyczną, edukacyjną i pomocową. Wielość resortów i podmiotów zajmujących się problematyką rodziny, krzywdzenia dzieci i ofiarami przestępstw oraz fakt, że wiele z nich działa lokalnie, powoduje możliwość wyliczenia tych najbardziej prężnych np. organy administracji rządowej i samorządowej, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn, Rzecznik Praw Dziecka,

Rzecznik Praw Obywatelskich, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej przy MEN, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia, pomoc społeczna, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Praw Kobiet, Fundacja „Dzieci Niczyje”, Ogólnopolskie Porozumienie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska linia”, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Komitet Ochrony Praw Dziecka.

Jednym z pośrednich, ale bardzo istotnych celów procedury jest również edukacja społeczna uświadamiająca ofiarom, że znęcanie się nad osobą najbliższą jest przestępstwem, a osoba pokrzywdzona powinna zwrócić się o pomoc do Policji.

- *Przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie ochrony i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, w tym dzieciom krzywdzonym*

Policjanci realizujący procedurę „Niebieskie Karty”, nie tylko na co dzień współpracują z instytucjami i organizacjami działającymi na ich terenie, ale również biorą udział w interdyscyplinarnych zespołach wraz innymi podmiotami, w których wypracowują działania pomocowe, dyżurują w punktach informacyjnych i ośrodkach interwencyjnych oraz uczestniczą w posiedzeniach gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Ponadto, funkcjonariusze Policji często uczestniczą w pracach nad strategiami przeciwdziałania przemocy w rodzinie opracowywanymi na poziomie lokalnym, a także biorą udział w tworzeniu gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, również w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Ponadto, w każdym województwie policjanci są inicjatorami, twórcami lub współinicjatorami programów i działań, ukierunkowanych na pomoc ofiarom przestępstw, także ofiarom przemocy w rodzinie, przykładowo:

- W ramach kampanii społecznej „Stop Przemocy” w Wydziale Prewencji KWP Szczecin opracowany został projekt w zakresie minimalizacji traumatycznych przeżyć dzieci w rodzinach uwikłanych w przemoc. Przed wdrożeniem projektu przeprowadzone zostało szkolenie dla miejskich i powiatowych koordynatorów obszaru przemocy. W ramach realizacji projektu zakupione zostały misie, których podstawową rolą jest obniżenie napięcia i lęku u dzieci, które są na miejscu interwencji kryzysowej lub znajdują się w sytuacji przesłuchania i innych czynności podejmowanych przez Policję. Policjant, przekazując dziecku misia-pocieszyciela łagodzi stan napięcia. Dziecko może poczuć się choć trochę bezpiecznie.
- Na terenie województwa śląskiego rozwija się, budowana w 2005 r. sieć pomocy ofiarom przestępstw, oparta na działalności punktów konsultacyjno-informacyjnych. Każda zgłaszająca się osoba pokrzywdzona może otrzymać w nich specjalistyczną pomoc socjalną, prawną, psychologiczną czy też

terapeutyczną. W ramach tych działań prowadzona jest współpraca z Uniwersytetem Śląskim, którego studenci wspomagają punkty konsultacyjne i świadczą wolontariat dla ofiar przestępstw. Na poziomie lokalnym w działaniach na rzecz ofiar przestępstw zaangażowane są instytucje pomocy społecznej takie jak centra pomocy rodzinie czy ośrodki pomocy społecznej oraz stowarzyszenia statutowo zaangażowane w tego typu działalność. W województwie obecnie funkcjonuje 48 punktów pomocy ofiarom przestępstw, w których w 2007 roku udzielono łącznie 2492 porady. Dyżury w punktach pełnią pracownicy socjalni, kuratorzy sądowi, psychologowie, prawnicy, wolontariusze (studenci i absolwenci) oraz policjanci. W 2007 roku w działalność pomocy ofiarom przestępstw zaangażowanych było 147 policjantów z jednostek terenowych, którzy uczestniczyli w 1176 dyżurach.

- Na terenie województwa dolnośląskiego (w Komendzie Powiatowej Policji w Miliczu), realizowany jest program profilaktyczny „Razem przeciw przemocy”. Jego głównym celem jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz udzielanie kompleksowej pomocy ofiarom przemocy. Działania programu obejmują między innymi edukację dotyczącą przemocy w rodzinie oraz uprawnień ofiar, organizowanie patroli prewencyjnych, w skład których wchodzi przedstawiciele instytucji pomocowych, organizowanie szkoleń z zakresu przemocy dla policjantów, tworzenie i usprawnianie systemu wymiany informacji dotyczącej ofiar przemocy, prowadzenie interwencji w przypadku zdiagnozowanej przemocy, obejmowanie kompleksową pomocą ofiar przemocy w rodzinie. W realizacji programu biorą udział przedstawiciele następujących instytucji: KPP Milicz, Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, PCPR oraz kuratorzy sądowi, nauczyciele i pedagodzy.
- W komendzie Miejskiej Policji w Lublinie realizowano przedsięwzięcie profilaktyczno – prewencyjne „Razem przeciwko przemocy”. Celem głównym przedsięwzięcia są działania prewencyjne skierowane bezpośrednio do środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie, kształtowanie świadomości i wrażliwości społeczeństwa na przemoc w rodzinie i szkole, wzmacnianie potrzeby przeciwdziałania zjawiskom przemocy fizycznej i psychicznej w rodzinie i środowisku młodzieży szkolnej oraz objęcie pomocą osób uwikłanych w przemoc, organizowanie pomocy psychologicznej i prawnej oraz prowadzenie edukacji społecznej. Celem pośrednim jest działalność profilaktyczno – edukacyjna w środowiskach młodzieżowych, prowadzenie edukacji społecznej, kolportaż materiałów o tematyce prewencyjnej oraz współpraca z instytucjami wychowawczo – oświatowymi.

Podjęcie działań w kierunku ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie przez Policję wiąże się też ze zmianą stosunku policjanta do ofiar tej szczególnej

kategorii przestępstw, którymi najczęściej są kobiety i dzieci. W celu poprawienia efektywności działań Policji na rzecz ofiar przestępstw już w 2001 r. w KGP opracowany został "Policyjny Program Wspomagania Ofiar Przestępstw". Jego realizacja zakłada prowadzenie na terenie całego kraju przedsięwzięć pozwalających na ograniczenie występowania w naszej pracy sytuacji skutkujących negatywnymi doznaniem dla ofiar przestępstw oraz większym niż dotychczas zaspokajaniem ich potrzeb. Przyjęty dla ww. programu model działań nie narzuca jednostkom Policji konkretnych rozwiązań, ale zakłada inspirowanie i zachęcanie do większego otwarcia się na problemy tej grupy osób. Jednocześnie wskazywane są pewne kategorie ofiar przestępstw, wobec których wymagane będą określone procedury postępowania – wynikające ze standardów obowiązujących na terenie Unii Europejskiej. Policja prowadząc czynności służbowe z ofiarami przestępstw, w szczególności kobietami i dziećmi, dąży do przestrzegania pewnych zasad postępowania, które mają za zadanie ograniczyć zjawisko „wtórnej wiktyimizacji”.

Istotnym osiągnięciem przedstawicieli Policji, różnych środowisk oraz instytucji państwowych, było opracowanie Polskiej Karty Praw Ofiary. Dokument ten (opatrzone komentarzem), zawierający międzynarodowe akty prawne oraz wyciągi z podstawowych przepisów krajowych, stanowi kompendium wiedzy o prawach pokrzywdzonych. Z powodzeniem wykorzystywany jest on w codziennej pracy policjantów, zwłaszcza tej ukierunkowanej na pomoc krzywdzonym dzieciom i kobietom.

Jednym z istotnych elementów działań Policji podejmowanych na rzecz zapobiegania wtórnej wiktyimizacji ofiar, szczególnie małoletnich jest tworzenie na terenie jednostek przyjaznych pokoi przesłuchań, nazywanych „Niebieskimi Pokojami”.

Z posiadanych przez Policję informacji wynika, że na terenie kraju funkcjonuje około 305 tego rodzaju pomieszczeń, z czego 238 znajduje się w budynkach jednostek Policji, 11 w sądach i Prokuraturze, 18 w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie, a pozostałe 38 w budynkach placówek medycznych, instytucji rządowych, samorządowych, organizacji i fundacji działających na rzecz dzieci, młodzieży, rodziny i przeciwdziałania uzależnieniom.

Wyposażenie i organizacja przyjaznych pokoi przesłuchań jest różnorodna. Część tych placówek jest wyposażona w profesjonalny sprzęt audio-video, właściwie dobrane meble, lalki anatomiczne i stanowi kompleks dwóch pomieszczeń przedzielonych lustrem fenickim, spełniając wszelkie wymogi do prowadzenia przesłuchań przez sądy (także małoletniego pokrzywdzonego i świadka przestępstwa w trybie określonym w art. 185a i 185b k.p.k.). Jednakże znaczna część stanowi pomieszczenia dostosowane do prowadzenia czynności z innymi szczególnymi kategoriami ofiar przestępstw, także dorosłymi (np. pokrzywdzonymi przestępstwami z użyciem przemocy), w

celu eliminowania negatywnych konsekwencji związanych z przesłuchiwaniami po traumatycznych zdarzeniach.

W wielu przypadkach na poziomie lokalnym, w celu zapewnienia właściwego wyposażenia i obsługi przyjaznych pokoi przesłuchań, Policja współpracuje z władzami samorządowymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi oraz prowadzi konsultacje odnośnie standardów, jakie powinny te pomieszczenia spełniać, ze specjalistami Fundacji Dzieci Niczyje, która była inicjatorem zawiązania w 2007 r. Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwania Dzieci.

Z pomieszczeń tych mogą korzystać nie tylko policjanci, ale również sędziowie, prokuratorzy i psychologowie. Można wykonywać w nich czynności i prowadzić rozmowy z osobami pokrzywdzonymi, zwłaszcza gdy są to osoby małoletnie lub dorosłe po szczególnych przeżyciach, bądź w stanie wymagającym wyciszenia i uspokojenia się, dlatego istotne jest, aby wiedza o funkcjonujących przyjaznych pokojach przesłuchań dotarła do jak największego kręgu osób.

Przygotowywane i uaktualniane przez jednostki Policji wykazy przyjaznych pokoi przesłuchań (wraz z adresami, telefonami i opisem wyposażenia) są umieszczane na stronach internetowych Komendy Głównej Policji, komend wojewódzkich Policji, Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwania Dzieci, publikowane w lokalnych informatorach i poradnikach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz propagowane (przekazane do Ministerstwa Sprawiedliwości) wśród sędziów, prokuratorów, psychologów, kuratorów i osób działających na rzecz ofiar przemocy.

Przy udziale Rzecznika Praw Obywatelskich przygotowywano ogólnopolski Informator o placówkach, ośrodkach i instytucjach świadczących różnorodną pomoc ofiarom przestępstw, również kobietom i dzieciom - ofiarom przemocy. Został on przekazany do wszystkich KWP/KSP, do wykorzystania w codziennej pracy. Służy zarówno identyfikowaniu podmiotów do współpracy w zakresie profilaktyki i działań pomocowych, jak i daje możliwość funkcjonariuszom wskazania osobom zwracającym się o pomoc, do jakiej placówki powinni się zgłosić. W wielu jednostkach informator ten posłużył jako materiał do przygotowania lokalnych informatorów, bardziej szczegółowych, służących pomocą w pracy nie tylko policjantom ale również innym instytucjom.

Należy podkreślić, że stale rośnie zaangażowanie policjantów w proces rozwiązywania problemów związanych ze zjawiskiem przemocy domowej. W celu ograniczenia przemocy wobec kobiet i dzieci policjanci prowadzą działania profilaktyczne, na co dzień współpracują z instytucjami i organizacjami, zajmującymi się dziećmi i rodziną w celu bieżącej wymiany informacji o osobach pokrzywdzonych, jak i ustalania strategii oddziaływań pomocowych. Bardzo szerokie spektrum policyjnych działań profilaktycznych realizowane jest we współpracy ze szkołami. Regularne spotkania z pedagogami

szkolnymi, nauczycielami, dyrektorami szkół dają możliwość bezpośredniego wglądu w problemy wychowawcze szkoły, rozpoznania zjawisk patologicznych występujących wśród dzieci i młodzieży oraz w ich rodzinach. Podejmujemy również działania w kierunku kształtowania w społeczeństwie pozytywnego wizerunku policjanta - pomocnego w trudnych sytuacjach życiowych. Policja inicjuje wiele działań na rzecz pomocy dzieciom pokrzywdzonym, np. uruchamia telefony pomocy psychologiczno – prawnej dla dziecka i jego rodziny, policyjne telefony zaufania, pogotowia dziecięce, punkty pomocy w sytuacjach kryzysowych.

Liczba interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie, przeprowadzonych przez Policję w latach 1999 – 2007 w ramach realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

Liczba przeprowadzonych interwencji

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba przeprowadzonych interwencji domowych ogółem	376538	479602	482007	559387	593727	610941	608751	620662	718819
w tym dot. przemocy w rodzinie	72031	86146	86545	96449	85512	92495	96773	96099	81403

Miejsce interwencji dotyczących przemocy w rodzinie

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Miasto	-	-	-	-	55711	61679	63464	59499	49880
Wieś	-	-	-	-	29801	30816	33309	36600	31523

**puste pola w tabeli oznaczają brak danych, spowodowany inną formułą ich gromadzenia przed 2003 r. czyli przed zmianą Zarządzenia regulującego przeprowadzanie interwencji domowych wobec przemocy w rodzinie przez policjantów.*

Liczba ofiar przemocy w rodzinie

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba ofiar przemocy w rodzinie ogółem	96955	116644	113793	127515	137299	150266	156788	157854	130682
w tym: kobiety	55241	67678	66991	74366	80185	88388	91374	91032	76162
mężczyźni	4239	5606	5589	7121	7527	9214	10387	10313	8556

dzieci do lat 13	23929	27820	26305	30073	32525	35137	37227	38233	31001
małoletni od 13 do 18 lat	13546	15540	14908	15955	17062	17527	17800	18276	14963

Liczba sprawców przemocy w rodzinie

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba sprawców przemocy w rodzinie ogółem	56847	70457	69138	76991	83330	91920	97142	96775	81743
w tym: kobiety	1838	2571	2361	2903	2861	3501	4153	4074	3632
mężczyźni	54669	67309	66376	73759	80233	88180	92776	92526	77937
nioletni	340	577	401	329	236	239	213	175	170

Liczba zatrzymanych sprawców przemocy w rodzinie

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba sprawców przemocy w rodzinie zatrzymanych ogółem (procesowo, prewencyjnie, dopr do wytrzeźwienia)	-	-	-	-	-	-	-	-	36877
w tym: kobiety	-	-	-	-	-	-	-	-	951
mężczyźni	-	-	-	-	-	-	-	-	35901
nioletni	-	-	-	-	-	-	-	-	25

**puste pola w tabeli oznaczają brak danych, spowodowany inną formułą ich gromadzenia przed 2006 r. czyli przed zmianą Zarządzenia regulującego planowanie i sprawozdawczość w Policji.*

Liczba sprawców przemocy domowej będących pod wpływem alkoholu

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba sprawców przemocy w rodzinie będących pod wpływem alkoholu - ogółem	4845 9	58664	56058	60884	64064	70203	74633	74772	63303
- kobiety	-	-	-	-	1305	1780	2255	2126	2073
- mężczyźni	-	-	-	-	62690	68382	72315	72588	61085
- nioletni	-	-	-	-	69	41	63	58	145
W tym: przewieziono do Izb Wytrzeźwień	2564 7	31655	29874	31650	19521	20745	19521	18536	15875

- kobiety	-	-	-	-	297	471	657	630	481
- mężczyźni	-	-	-	-	19217	20264	18848	17889	15405
- nieletni	-	-	-	-	7	10	16	17	7
W tym: przewiez. do polic. pom. dla zatrzym. do wytrzeźwienia	-	-	-	-	16524	18566	21162	23624	20769
- kobiety	-	-	-	-	180	238	423	465	452
- mężczyźni	-	-	-	-	16340	18308	20726	23148	20299
- nieletni	-	-	-	-	4	20	13	11	18

**puste pola w tabeli oznaczają brak danych, spowodowany inną formułą ich gromadzenia przed 2003 r. czyli przed zmianą Zarządzenia regulującego przeprowadzanie interwencji domowych wobec przemocy w rodzinie przez policjantów.*

Liczba skierowanych przez policjantów informacji o ujawnionych przypadkach przemocy do różnego rodzaju instytucji i organizacji.

Miejsce kierowania informacji	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ośrodki pomocy społecznej	7922	8161	8313	9149	12389	17638	19973	27249	27370
Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych	10807	13295	14105	15325	19521	20487	21789	26237	24624
Placówki służby zdrowia	374	459	419	429	423	526	724	743	737
Placówki szkolno-wychowawcze	512	764	727	566	781	781	806	915	846
Organizacje pozarządowe	230	381	479	259	535	1266	2227	3341	4311
Inne	2785	4386	14105	5366	7139	9331	11646	16250	17033
RAZEM	22630	27446	38148	31094	40788	50029	57165	74735	74921

Odnosząc się do danych statystycznych dotyczących przestępstw stwierdzonych, zgodnie z Policijnym Systemem Statystyki Przestępczości TEMIDA

- w 2007 r. stwierdzono 848 przestępstw zabójstwa, którymi pokrzywdzonych zostało 773 osób, w tym 37 osób małoletnich (spośród ogólnej liczby zabójstw, stwierdzono 262 zabójstw o motywie nieporozumień rodzinnych, którymi pokrzywdzonych zostało 242 osób, w tym 9 osób małoletnich),
- w 2006 r. stwierdzono 816 przestępstw zabójstwa, którymi pokrzywdzonych zostało 780 osób, w tym 30 osób małoletnich (spośród ogólnej liczby zabójstw, stwierdzono 261 zabójstw o motywie

nieporozumień rodzinnych, którymi pokrzywdzonych zostało 246 osób, w tym 5 osób małoletnich).

II.2.3. Ministerstwo Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości nie prowadzi systemowych działań profilaktycznych w ramach przeciwdziałania przemocy wobec dzieci. Realizowanych jest natomiast szereg działań mających na celu ochronę małoletnich pokrzywdzonych będących świadkami w toczących się postępowaniach.

Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z sądami, prokuraturami, podmiotami podległymi Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej, Ministrowi Zdrowia, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministrowi Edukacji Narodowej, jak również z organizacjami pozarządowymi od ośmiu lat organizuje w dniach od 22 do 29 lutego „Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw”.

W ramach tygodnia przedstawiciele organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości udzielają informacji i porad również opiekunom małoletnich pokrzywdzonych.

Ponadto z inicjatywy Ministra Sprawiedliwości, Prezes Rady Ministrów Zarządzeniem Nr 78 z dnia 30 lipca 2007 r. powołał Międzyresortowy Zespół do Spraw Opracowania Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw.

Zgodnie z uchwałą tego Zespołu, zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 2007 roku rozpoczęła się realizacja programu pilotażowego Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw, w ramach którego powołano 11 Lokalnych Ośrodków Wsparcia działających na terenie Warszawy, województwa śląskiego i opolskiego, udzielających bezpłatnej, kompleksowej i interdyscyplinarnej pomocy ofiarom przestępstw.

Program pilotażowy zgodnie z § 12 ust 2 pkt 2 Zarządzenia program ten zakłada wprowadzenie nowej instytucji opiekuna ofiary, tj. wolontariusza, który pomaga ofierze w przezwycięzeniu wszystkich skutków przestępstwa nie tylko na czas postępowania w sądzie, ale także po wyroku, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar zgwałcenia, przemocy domowej, małoletnich, niepełnosprawnych oraz osób w podeszłym wieku.

Zadaniem Międzyresortowego Zespołu jest opracowanie standardów postępowania z ofiarami przestępstw w tym dzieci, oraz stworzenie ogólnokrajowej struktury prawnej i organizacyjnej mającej za zadanie świadczenie pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem.

Nadmienić również należy, iż Wydział Kurateli Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji koordynuje w ramach resortu Ministerstwa Sprawiedliwości realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Głównymi beneficjentami Programu są przede wszystkim kobiety, które w zdecydowanej większości przypadków stają się ofiarami przemocy w rodzinie oraz dzieci.

Ministerstwo Sprawiedliwości współdziała z Fundacją Dzieci Niczyje w Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwanie Dzieci, w ramach której opracowano standardy jakim winny odpowiadać przyjazne pokoje przesłuchań.

W pokojach tych przesłuchiwane są osoby małoletnie, ofiary zgwałceń oraz w miarę możliwości dorosłe ofiary przemocy w rodzinie.

W ramach wskazanej powyżej Koalicji podjęto działania zmierzające do ustalenia procedury związanej z nadawaniem stosownego certyfikatu pokojom przesłuchań, jak również do skutecznego podnoszenia kwalifikacji osób biorących udział w przesłuchaniu.

Ministerstwo Sprawiedliwości wsparło również dwa etapy kampanii medialnej „Dziecko – Świadek Szczególnej Troski”.

Celem pierwszego etapu tej kampanii prowadzonej pod hasłem „Wysoki Sądzie, boję się” było promowanie idei przyjaznych pokoi przesłuchań dla dzieci oraz uwrażliwienie pracowników instytucji wymiaru sprawiedliwości na specyfikę dziecka w roli świadka. Natomiast zgodnie z założeniami jej drugiego etapu zadaniem Ministerstwa Sprawiedliwości będzie podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia do praktyki organów wymiaru sprawiedliwości hasła - „Wysoki Sądzie - mam prawo się nie bać”.

Poniżej przedstawione zostały dane statystyczne z zakresu wybranych artykułów kodeksu karnego i ustaw szczególnych, które dotyczą stosowania przemocy wobec dzieci za lata 2004 – 2007.

Są to tabele prezentujące liczbę przestępstw stwierdzonych, według informacji pochodzących z Policyjnego Systemu Statystyki Przestępczości „Temida”, dane statystyczne z zakresu osób dorosłych skazanych nieprawomocnie w pierwszej instancji sądów powszechnych, a także informacje o liczbie prawomocnie skazanych osób dorosłych.

**Dane z Policyjnego Systemu Statystyki Przestępczości "Temida"
dotyczące wybranych artykułów kodeksu karnego i ustaw szczególnych
w latach 2005 - 2007**

Kwalifikacja prawna	Przestępstwa		W tym zakończone wnioskiem					
	ogółem	Pokrzywdzony małoletni	O akt oskarżenia	Umorzenie				
				art. 11§ 1 kpk	warunkow e	z przyczyn wyłączających ściganie	z powodu	
							braku dowodów winy	nie wykrycia sprawców
2005								

Art. 157 § 1 k.k.	746	927	5685		6	68	41	1376
					9			
Art. 157 § 2 k.k.	214	1069	3383		3	35	3	287
					0			
Art. 157 § 3 k.k.	85	39	221		1	2	-	22
					9			
Art. 158 § 1 k.k.	2789	1625	7684		7	25	40	2849
					7			
Art. 158 § 2 k.k.	6	12	66		-	-	-	19
Art. 158 § 3 k.k.	0	1	65		-	-	1	23
Art. 190 § 1 k.k.	3697	3257	24305		9	1298	53	2388
					3			
Art. 197 § 1-2 k.k.	773	299	1360		1	13	6	285
Art. 197 § 3 k.k.	14	32	165		-	-	1	36
Art. 199 k.k.	4	10	52		-	-	-	1
Art. 200 k.k.	697	1799	1194		-	21	3	136
Art. 201 k.k.	9	-	40		-	-	-	1
Art. 202 § 1 k.k.	5	-	11		-	-	-	9
Art. 202 § 2 k.k.	58	159	109		-	3	-	20
Art. 202 § 3 k.k.	3	2	64		-	-	1	14
Art. 202 § 4 k.k.	00	120	87		-	1	-	9
Art. 203 k.k.	5	5	32		-	-	-	3
Art. 204 § 1-2 k.k.	22	-	395		1	-	4	6
					6			
Art. 204 § 3 k.k.	9	67	57		-	1	-	-
Art. 204 § 4 k.k.		-	2		-	-	-	1
Art. 207 § 1 k.k.	2450	4053	21644		8	224	48	5
					7			
Art. 207 § 2-3 k.k.	02	58	199		-	-	-	-
Art. 208 k.k.	22	1295	473		4	2	-	23
Art. 210 § 1 k.k. porzucenie osoby ponizej lat 15	4	100	60		-	-	-	4
Art. 210 § 1 k.k.		-	5		-	1	-	-

porzucenie osoby nieporadnej								
Art. 210 § 2 k.k		-	2		-	-	-	-
Art. 211 k.k	9	98	82		1	-	1	2
Art. 217 § 1 k.k	787	3347	806		7	5	-	28
Art. 280 § 1 k.k rozbój	8754	4401	8610		3	19	63	16915
Art. 280 § 1 k.k rozbój szkolny	74	219	328		1	-	6	460
Art. 280 § 2 k.k rozbój przy użyciu broni palnej, innego niebezpiecznego przedmiotu lub środka obezwładniającego	926	543	1257		-	4	9	2451
Art. 280 § 2 k.k rozbój w inny sposób	8	9	36		-	-	-	42
Na podst. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii	7560	3846	54198		290	138	78	1998

2006

Art. 157 § 1 k.k.	391	1068	5243		84	47	24	1362
Art. 157 § 2 k.k	445	1314	3324		38	38	4	285
Art. 157 § 3 k.k	68	30	198		22	2	-	24
Art. 158 § 1 k.k	3384	2126	7649		115	15	24	2918
Art. 158 § 2 k.k	00	9	75		-	-	-	21
Art. 158 § 3 k.k	3	3	55		-	-	-	17
Art. 190 § 1 k.k	5035	3933	23983		145	1360	28	2537
Art. 197 § 1-2 k.k	829	364	1350		-	17	10	318
Art. 197 § 3-4 k.k	72	27	130		-	-	1	27
Art. 199 k.k	0	31	60		-	5	-	1

Art. 200 k.k	687	4052	1213	-	11	4	118
Art. 201 k.k	6	-	23	-	-	-	-
Art. 202 § 1 k.k	1	-	10	-	-	-	15
Art. 202 § 2 k.k	09	657	106	1	-	2	6
Art. 202 § 3 k.k	23	17	74	-	-	-	26
Art. 202 § 4 k.k	56	49	327	-	1	-	16
Art. 203 k.k	2	2	41	-	-	-	-
Art. 204 § 1-2 k.k	05	-	201	-	-	2	2
Art. 204 § 3 k.k	9	45	23	-	-	-	2
Art. 204 § 4 i 4a k.k	56	-	327	-	1	-	16
Art. 207 § 1 k.k	4238	5429	22954	174	261	53	7
Art. 207 § 2-3 .k	05	101	292	1	2	-	1
Art. 208 k.k	89	3687	505	8	2	-	64
Art. 210 § 1 k.k	1	535	86	1	-	1	2
Art. 210 § 1 k.k		6	3	-	-	-	-
Art. 210 § 2 k.k		-	1	-	-	-	-
Art. 211 k.k	9	281	70	1	1	-	3
Art. 217 § 1 k.k.	749	2222	950	3	2	-	30
Art. 280 § 1 k.k rozbój	3350	3528	7595	1	26	44	12755
Art. 280 § 1 k.k rozbój szkolny	86	124	286	-	-	1	290
Art. 280 § 2 k.k rozbój przy użyciu broni palnej, innego niebezpiecznego przedmiotu lub środka obezwładniającego	952	470	1025	-	3	2	1743
Art. 280 § 2 k.k rozbój w inny	3	4	10	-	-	-	27

sposób								
Na podst. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii	0202	4148	53889	2	267	112	87	2420
2007								
Art. 157 § 1 k.k.	199	1197	4892		98	58	21	1418
Art. 157 § 2 k.k.	704	1448	3510		52	51	5	304
Art. 157 § 3 k.k.	46	44	183		19	4	-	-
Art. 158 § 1 k.k.	3574	2376	7611		107	14	53	2861
Art. 158 § 2 k.k.	8	8	48		-	1	-	12
Art. 158 § 3 k.k.	3	1	55		-	-	-	16
Art. 190 § 1 k.k.	3691	4114	23087		115	1394	47	2156
Art. 197 § 1-2 k.k.	707	346	1288		-	22	5	273
Art. 197 § 3-4 k.k.	20	17	95		-	1	1	17
Art. 199 k.k.	2	169	78		-	2	-	-
Art. 200 k.k.	882	8151	1196		-	9	6	167
Art. 201 k.k.	7	-	40		-	-	-	-
Art. 202 § 1 k.k.	6	-	7		-	-	-	18
Art. 202 § 2 k.k.	42	1006	99		-	3	-	13
Art. 202 § 3 k.k.	87	24	107		-	-	2	33
Art. 202 § 4 i 4a k.k.	22	31	178		1	-	-	17
Art. 203 k.k.	5	11	43		-	-	-	4
Art. 204 § 1-2 k.k.	71	-	266		-	-	-	4
Art. 204 § 3 k.k.	4	242	43		-	-	-	1
Art. 204 § 4 k.k.		-	1		-	-	-	-
Art. 207 § 1 k.k.	2561	5145	2122 9		151	218	31	2

Art. 207 § 2-3 k.k.	39	65	225	-	1	1	1
Art. 208 k.k.	06	4018	502	1	6	1	47
Art. 210 § 1 k.k. porzucenie osoby poniżej lat 15	3	798	70	-	2	-	1
Art. 210 § 1 k.k. porzucenie osoby nieporadnej	-	-	5	-	-	-	-
Art. 210 § 2 k.k.	-	-	-	-	-	-	1
Art. 211 k.k.	3	-	60	4	3	-	1
Art. 217 § 1 k.k.	006	2454	1083	12	10	-	39
Art. 280 § 1 k.k. rozbój	7986	2772	5933	5	24	50	9303
Art. 280 § 1 k.k. rozbój szkolny	91	104	226	1	1	2	186
Art. 280 § 2 k.k. rozbój przy użyciu broni palnej, innego niebezpiecznego przedmiotu lub środka obezwładniającego	965	289	808	-	2	6	1004
Art. 280 § 2 k.k. rozbój w inny sposób	3	6	18	-	1	-	5
Na podst. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii	3007	2837	51175	199	94	71	2144

Osoby skazane w sądach okręgowych i rejonowych w I instancji w latach 2005-2007

Wyszczególnienie	2005		2006		2007	
	Skazani		Skazani		Skazani	
	ogółem	w tym poszkodowa ny małoletni	ogółem	w tym poszkodowa ny małoletni	ogółem	w tym poszkodowany małoletni
art. 197 § 1 kk	797	135	642	124	677	132
art. 197 § 2 kk	149	28	157	43	169	30

art. 197 § 3 kk	254	21	197	23	237	7
art. 199 kk	37	2	29	5	102	6
art. 200 kk (wraz z art. 200 § 1 kk sprzed 1.05.2004 r.)	854	x	823	x	827	x
art. 201 kk	25	3	20	4	26	1
art. 202 kk	64	-	118	1	114	-
art. 204 kk						
art. 207 § 1 kk	16 922	4 427	17 171	4 374	16 850	4 352
art. 207 § 2 kk	62	24	54	12	46	29
art. 207 § 3 kk	83	32	109	29	121	31
Ustawa z dn. 24.04.1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i inne	20 855	6	18 978	2	20 887	-

II.2.4. Ministerstwo Zdrowia

Przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci pozostaje w kręgu priorytetowych działań podejmowanych przez Ministerstwo Zdrowia oraz Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Szczególnym przykładem może być zorganizowana w 2001 roku kampania przeciw krzywdzeniu i zaniedbywaniu dzieci „Dzieciństwo bez przemocy”. Obecnie działania powyższej Agencji koncentrują się na przedsięwzięciach o charakterze edukacyjnym i są adresowane do wybranych grup zawodowych, które mają (lub mogą mieć) kontakt z dziećmi krzywdzonymi i zaniedbywanymi. W 2007 roku Agencja zrealizowała następujące zadania służące profilaktyce przemocy wobec dzieci:

- W dniach 22-23 maja 2007 roku odbyło się szkolenie dla kuratorów sądowych pracujących w Ośrodkach Kuratorskich z dziećmi i młodzieżą z rodzin dysfunkcyjnych: z problemem przemocy i problemem alkoholowym, będących często sprawcami czynów karalnych. Szkolenie dotyczyło technik pracy z młodzieżą z zaburzeniami zachowania, technik służących eliminowaniu negatywnych zachowań, budowaniu więzi i poczucia bezpieczeństwa. W szkoleniu uczestniczyły 44 osoby.

- W dniach 11-12 października 2007 roku w Warszawie odbyło się szkolenie dla sędziów wydziałów rodzinnych sądów rejonowych. Podczas szkolenia omawiano sytuację rodzin z problemem alkoholowym i problemem przemocy, zapoznano uczestników z problematyką przemocy wobec dzieci i prowadzenia rozmów z dziećmi ofiarami i świadkami przemocy.

- W oparciu o porozumienie zawarte z Wielkopolską Fundacją ETOH w listopadzie 2007 roku przeprowadzono dziesięć czterogodzinnych szkoleń, w trakcie których przeszkolono 235 osób (lekarzy, pielęgniarek, studentów wydziału lekarskiego i studentów wydziału pielęgniarstwa). Szkolenia

dotyczyły diagnostyki zespołu dziecka krzywdzonego i podejmowania interwencji w przypadkach podejrzenia przemocy wobec dzieci.

- W dniach 5-7 grudnia 2007 roku odbyła się XII Ogólnopolska konferencja przeciw przemocy w rodzinie „Pomoc dzieciom krzywdzonym”. W konferencji uczestniczyło około 240 osób, w większości byli to członkowie Ogólnopolskiego Porozumienia Osób i Organizacji Pomagających Ofiarom Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” – ruchu społecznego skupiającego obecnie ponad 3 tys. osób i instytucji. Podczas konferencji uczestnicy mieli możliwość wysłuchania wykładów dotyczących różnych form pracy z dzieckiem doświadczającym przemocy ze strony bliskich i wziąć udział w ośmiogodzinnych zajęciach seminaryjno-warsztatowych przybliżających praktyczne aspekty pomagania dzieciom, zapoznali się z dorobkiem różnych organizacji pracujących na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej oraz wymienili się uwagami i doświadczeniami w zakresie pomocy dzieciom krzywdzonym w rodzinach, w szczególności z problemem alkoholowym. Osoby biorące udział w konferencji otrzymały pakiety materiałów edukacyjnych.

W ramach realizowanego na zlecenie PARPA „Interdyscyplinarnego szkolenia dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej” (120 godz.) prowadzony jest blok zajęć dotyczących zjawiska przemocy wobec dzieci, diagnozowania przypadków krzywdzenia dzieci, podejmowania interwencji oraz organizowania pomocy dla dzieci - ofiar i świadków przemocy domowej. Szkolenie ma charakter interdyscyplinarny - uczestniczą w nim przedstawiciele służb, instytucji i organizacji świadczących pomoc i podejmujących interwencje w przypadkach przemocy w rodzinie.

W 2008 roku PARPA zamierza zrealizować następujące przedsięwzięcia mające na celu przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci:

- szkolenie dla przedstawicieli służby zdrowia – przedsięwzięcie realizowane jest w ramach współpracy z Mazowieckim Centrum Zdrowia Publicznego i obejmuje organizację dwóch szkoleń na przedstawicieli ww. grupy zawodowej (lekarze, pielęgniarki, pielęgniarki środowiskowe) nt. diagnostyki zespołu dziecka krzywdzonego. Przewiduje się, że w dwóch sześciogodzinnych szkoleniach (6 czerwca i 10 października b.r.) weźmie udział 100 osób.

- szkolenia dla pedagogów szkolnych nt. rozpoznawania i podejmowania interwencji w sytuacjach przemocy wobec dzieci. Zadanie będzie realizowane we współpracy z Pełnomocnikami Zarządów Województw ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Przewiduje się, że w ramach porozumień z trzema wybranymi województwami przeszkolonych zostanie ok. 180 osób (po 60 w każdym województwie). Przedsięwzięcie zaplanowane jest na drugą połowę 2008 roku. Obecnie są ustalane szczegóły współpracy.

- w dniach 19-20 maja 2008 roku odbyło się szkolenie dla kuratorów pracujących w wydziałach karnych sądów rejonowych, którzy sprawują dozory

nad osobami skazanymi za przestępstwo znęcania się nad rodziną. Celem było zwiększenie wiedzy uczestników na temat zjawiska przemocy w rodzinie, mechanizmów przemocy i uzależnienia od alkoholu, motywowania podopiecznych do podjęcia terapii odwykowej. Zajęcia warsztatowe dotyczyły pracy ze sprawcami przemocy w rodzinie, tak, aby motywować ich do zmian w zachowaniu wobec członków rodziny – partnerów i dzieci.

- kontynuowane jest „Interdyscyplinarne szkolenie dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej” – w 2008 roku odbędą się kolejne dwie edycje szkolenia. W wyżej wymienionym szkoleniu organizowanym od 1995 roku na zlecenie PARPA uczestniczyło ponad 1.800 osób.

Posiadane dane liczbowe – które zostały przedstawione poniżej - odnoszą się wyłącznie do statystyk prowadzonych w oparciu o informacje zgłaszane do działającego na zlecenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, które prowadzi Telefon dla Ofiar Przemocy w Rodzinie – 0801-12-00-02.

- W 2007 roku ponad 36% wszystkich zgłoszeń do Pogotowia i Telefonu „Niebieska Linia” dotyczyło przemocy w rodzinach, w których wychowywały się dzieci (od 1 do 3 dzieci). Przyjęto również 153 rozmowy od dzieci. Od sierpnia ubiegłego roku działa nowa baza elektroniczna, która pozwala na rejestrowanie danych ze względu na rodzaj zgłaszanej przemocy. Spośród 93 zarejestrowanych rozmów z nieletnimi, 45 dotyczyło przemocy emocjonalnej (psychicznej), 33 – przemocy fizycznej, 13 zaniedbania i 2 wykorzystywania seksualnego.

- Od początku 2008 roku w Telefonie „Niebieska Linia” odebrano 4.026 rozmów na temat przemocy w rodzinie z osobami dorosłymi, spośród których 42% (ok. 1.700 zgłoszeń) mówiło o trudnej sytuacji dzieci w ich rodzinach. W omawianym okresie odebrano 43 telefony od dzieci, które najczęściej dotyczyły kolejno: przemocy emocjonalnej – 25 przypadków, fizycznej – 13 przypadków, zaniedbania (3) i wykorzystania seksualnego (2).

II.2.5. Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Edukacji Narodowej systematycznie prowadzi badania nad zjawiskiem agresji i przemocy w środowisku szkolnym, stanowiące podstawę diagnozy zasięgu i eliminowania tych zjawisk. Systematyczna analiza zgromadzonych danych umożliwia wdrażanie, dostosowanych do potrzeb uczniów, szerokoprofilowych działań profilaktycznych. W ciągu ostatnich lat Ministerstwo Edukacji Narodowej sfinansowało trzy edycje badań nad tym zjawiskiem w szkołach różnych typów. Badania zostały przeprowadzone przez Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej we współpracy

z Uniwersytetem w Eichstedt w Bawarii oraz Instytutem Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego:

- I edycja w 1997 roku: wyniki przedstawiono w publikacji pod red. prof. K. Ostrowskiej i J. Tatarowicza pt. „Agresja i przemoc w szkołach polskich i niemieckich”. CMPP-P, MEN 1998 r.

- II edycja w roku szkolnym 2003/2004: wyniki badań zostały po raz pierwszy zaprezentowane na konferencji poświęconej tej problematyce, zorganizowanej przez MENiS i CMPPP w dniach 28-29 maja 2004 r. w Warszawie, „Szkoła wobec agresji”, a następnie opublikowane w opracowaniu pt. „Zachowania agresywne w szkole. Badania porównawcze 1997-2003” K. Ostrowska, J. Surzykiewicz CMPPP, Warszawa 2005.

- III edycja w 2007 r. „Agresja i przemoc w szkole. Badania porównawcze 1997-2003-2007”:

- a. Badania porównawcze prof. UW dr hab. Krystyny Ostrowskiej pn. „Rozmiary, nasilenie i rodzaje zachowań agresywnych w szkole w latach 1997, 2003, 2007”,
- b. Badania porównawcze prof. UW dr hab. Janusza Surzykiewicza pn. „Wyznaczniki profilaktyki w szkole a postrzeganie agresji i przemocy przez nauczycieli”,
- c. Badania porównawcze Marka Kuleszy pn. „Agresja i przemoc uczniowska a klimat szkoły”.

Ponadto, Ministerstwo Edukacji Narodowej realizuje szerokoprofilowe działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania zjawiskom agresji i przemocy. Podstawą wszelkich działań w zakresie zapobiegania zachowaniom problemowym wśród uczniów są treści zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego², a także obligatoryjne wprowadzenie do szkół wszystkich typów szkolnego programu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży³. Działania podejmowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej nie koncentrują się jedynie na stosowaniu różnego rodzaju strategii wobec uczniów. Adresowane są również do rodziców i nauczycieli. W ramach poprawy jakości działalności wychowawczej i zapobiegawczej szkół i placówek, Ministerstwo Edukacji Narodowej, za pośrednictwem Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej, systematycznie realizuje program „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, skierowany do rodziców nauczycieli, szkolnych pedagogów i psychologów jako pomoc w podnoszeniu kompetencji wychowawczych. Program ma na celu m.in. przygotowanie nauczycieli

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458 oraz Dz. U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2041).

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 10, poz. 96).

i wychowawców do sprawnej i efektywnej realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania wszelkim formom przemocy wobec dzieci i młodzieży, wynikających z przepisów prawa cywilnego i karnego.

Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej realizuje ponadto wiele programów profilaktycznych, np. TZA/ART, który ma na celu zmianę agresywnych i przemocowych zachowań dzieci, młodzieży i dorosłych na zachowania pożądane i społecznie akceptowane. Ciekawą i ważną inicjatywą była konferencja szkoleniowa dla pedagogów szkolnych oraz wizytatorów Kuratoriów Oświaty do spraw bezpieczeństwa i wychowania w szkole, zorganizowana w 2007 r. przez CMPPP na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, pn. *„Budowanie Systemu Reagowania w Środowisku Lokalnym w Sytuacjach Zagrożenia Niedostosowaniem i Wykluczeniem Społecznym Dzieci i Młodzieży”*. Celem projektu było doskonalenie umiejętności budowania systemu reagowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa w szkole w oparciu o zasoby personalne i socjalne placówki, rodziców oraz instytucje pomocowe i służby mundurowe (zespoły interdyscyplinarne).

Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, w 2007 r. zrealizował m.in. szkolenie *„Zwiększenie odpowiedzialności dyrektorów szkół, nauczycieli i pracowników za zapewnienie bezpieczeństwa uczniów”*. Celem programu było poszerzenie i usystematyzowanie wiedzy prawnej i etycznej odpowiedzialności za zapewnienie bezpieczeństwa uczniów, upowszechnianie ciekawych rozwiązań organizacyjnych służących poprawie bezpieczeństwa w szkołach, wypracowanie przykładowych scenariuszy spotkań z radą pedagogiczną na temat tworzenia bezpiecznej szkoły.

Obecnie w Ministerstwie Edukacji Narodowej prowadzone są zintensyfikowane prace nad opracowaniem i wdrożeniem **rządowego programu „Bezpieczna i Przyjazna Szkoła”**

Program zakłada, że na jakość i efektywność procesów nauczania oraz podejmowanych w szkole działań profilaktyczno – wychowawczych, bezpośrednio wpływa klimat szkoły, rozumiany jako współdziałanie wszystkich członków wspólnoty szkolnej, spójne i systematyczne oddziaływania, konsekwentne przestrzeganie uzgodnionych zasad. Kształtowanie pozytywnego społecznie klimatu oznacza między innymi: rozwijanie środowiska szkoły jako wspólnoty, budowanie otwartej komunikacji interpersonalnej, kształtowanie umiejętności radzenia sobie z konfliktami, konstruktywne rozwiązywanie sporów, budowanie realnej samooceny i poczucia własnej wartości uczniów. Wszystko to przyczynia się do poprawy stanu bezpieczeństwa w szkole.

Najważniejszym zadaniem Programu „Bezpieczna i Przyjazna Szkoła” jest osiągnięcie rzeczywistej poprawy stanu bezpieczeństwa uczniów w polskich szkołach, ograniczenie występujących zjawisk patologicznych, w tym

szczególnie agresji i przemocy rówieśniczej, poprzez poprawę klimatu psychospołecznego szkoły oraz wprowadzenie programu wychowawczego w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości, szacunku i wolności.

Wybrane dane statystyczne wynikające z badań prof. K. Ostrowskiej.

Tabela 1. Zachowania agresywne w 2007 roku a płeć – rozkład procentowy

Nr poz.	Treść czynów o cechach agresji, przemocy i demoralizacji	Ogółem (N=2141)		Dziewczęta (N=1098)		Chłopcy (N=1043)	
		NIE	TAK	Nie	Tak	Nie	Tak
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Zaczeplać i pobić nieznaną bez powodu	93,6	6,4	97,3	2,7	90,1	9,9
2	Rozpowszechniać kłamstwo o innych uczniach	76,2	23,8	76,7	23,3	75,5	24,5
3	Obrażać i wymyślać innym uczniom	67,3	32,7	72,0	28,0	62,2	37,8
4	Przymuszać innych do zrobienia czegoś, na co nie mają ochoty	90,7	9,3	96,0	4,0	84,8	15,2
5	Bić się z kolegami lub z koleżankami	79,2	20,8	88,6	11,4	69,0	31,0
6	Bić całą grupą jednego z uczniów	96,0	4,0	98,6	1,4	93,2	6,8
7	Grozić użyciem gazu, noża, żyletki lub podobnych narzędzi	98,4	1,6	99,7	0,3	97,0	3,0
8	Grozić użyciem pistoletu	98,7	1,3	99,9	0,1	97,5	2,5
9	Używać w czasie bójk ostrych narzędzi	97,8	2,2	99,5	0,5	95,9	4,1
10	Umyślnie potrącać innych	77,1	22,9	81,8	18,2	72,0	28,0
11	Umyślnie przewracać innych	88,6	11,4	95,2	4,8	81,6	18,4
12	Niszczyć ławki, krzesła, wyposażenie szkoły lub inne przedmioty w miejscach publicznych	91,1	8,9	94,2	5,8	87,9	12,1
13	Grozić nauczycielowi	97,0	3,0	99,3	0,7	94,6	5,4
14	Bić tak silnie, że ktoś odniósł obrażenia ciała	95,4	4,6	99,0	1,0	91,9	8,1
15	Bić już leżącego na ziemi	95,5	4,5	99,0	1,0	91,8	8,2
16	Oszukiwać nauczycieli	63,9	36,1	69,7	30,3	57,6	42,4
17	Zmuszać do czynności upokarzających, np. takich jak stosowane są w stosunku do tzw. „kotów”	95,0	5,0	97,7	2,3	92,3	7,7

18	Używać wulgarnych słów wobec nauczycieli	88,8	11,2	93,3	6,7	84,4	15,6
19	Uderzyć nauczyciela	98,5	1,5	99,3	0,7	97,6	2,4
20	Niszczyć rzeczy należące do nauczyciela	97,3	2,7	99,1	0,9	95,4	4,6
21	Zmuszać innych uczniów do kupowania papierosów, piwa (alkoholu) lub innych rzeczy za ich pieniądze	96,5	3,5	98,2	1,8	94,8	5,2
22	Niszczyć rzeczy należące do uczniów	92,0	8,0	95,7	4,3	88,2	11,8
23	Utrudniać nauczycielowi prowadzenie lekcji	66,8	33,2	72,8	27,2	60,5	39,5
24	Zabierać siłą jakies przedmioty innym uczniom	92,4	7,6	96,3	3,7	88,1	11,9
25	Bazgrać, pisać na ścianach, ławkach itp.	78,2	21,8	80,5	19,5	75,9	24,1
26	Zaczepiać innych i prowokować do zachowań seksualnych	97,7	2,3	99,1	0,9	96,3	3,7
27	Przymuszać do zachowań seksualnych	98,5	1,5	99,5	0,5	97,4	2,6
28	Brudzić i malować niezmywalnymi farbami ściany, sprzęt itp.	93,6	6,4	96,7	3,3	90,1	9,9
29	Podpalać piwnice lub inne miejsca w szkole albo wokół szkoły	98,3	1,7	99,4	0,6	97,2	2,8
30	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości poniżej 10 zł	96,9	3,1	98,8	1,2	95,1	4,9
31	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości od 10 zł do 100 zł	98,4	1,6	99,5	0,5	97,2	2,8
32	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości powyżej 100 zł	98,0	2,0	99,2	0,8	96,8	3,2
33	Kupić lub dostać rzecz, o której wiedziałeś, że pochodzi z kradzieży	91,4	8,6	96,2	3,8	86,3	13,7
34	Zabrać komuś rzecz lub pieniądze używając siły lub grożąc jej użyciem	97,7	2,3	99,3	0,7	96,0	4,0
35	Nie wrócić na noc bez zgody rodziców	91,4	8,6	93,6	6,4	89,4	10,6
36	Uciekać z domu	95,7	4,3	95,9	4,1	95,6	4,4
37	Tak się zachowywać, ze rodzice byli wzywani do szkoły z tego powodu	90,6	9,4	95,3	4,7	85,4	14,6

38	Włamywać się do czyjegoś mieszkania, piwnicy, strychu, komórki itp., aby sobie coś stamtąd przywłaszczyć	97,6	2,4	99,3	0,7	96,0	4,0
39	Być zatrzymanym przez policję do wyjaśnienia	92,7	7,3	95,6	4,4	89,8	10,2
40	Zażywać narkotyki lub inne środki o działaniu uzależniającym	91,1	8,9	93,7	6,3	88,5	11,5
41	Upić się	72,1	27,9	76,6	23,4	67,2	32,8

* W kategorii ogólnej „zdarzyło się” procenty liczone do ogólnej liczby osób N=2141

**W kategorii „w tym” procenty liczone od liczby osób popełniających dany czyn

Tabela 2. Odpowiedzi potwierdzające sprawstwo czynów o cechach agresji i przemocy oraz demoralizacji według 6 kategorii czynów (N=2141)

Nr poz.	Treść czynów o cechach agresji i przemocy i demoralizacji	Cała próba – odpowiedzi potwierdzające		% Odp. potwierdzające	
		N odp.	Odp. tw. %	Dziewczęta (N=1098)	Chłopcy (N=1043)
I. Treść zachowań składowych kategorii: agresja i przemoc fizyczna					
10.	Umyślnie potracać innych	477	22,9	18,2	28,0
5.	Bić się z kolegami lub koleżankami	436	20,8	11,3	31,0
11	Umyślnie przewracać innych	236	11,4	4,8	18,3
24.	Zabierać siłą jakieś przedmioty innym uczniom	158	7,6	3,7	11,9
1.	Zaczepiać i pobić nieznaną bez powodu	132	6,4	2,8	9,2
15.	Bić już leżącego na ziemi	194	9,1	4,1	15,1
6.	Bić całą grupą jednego z uczniów	83	4,0	1,4	6,8
14.	Bić tak silnie, że ktoś odniósł obrażenia ciała	33	1,6	1,0	8,1
34.	Zabrać komuś rzecz lub pieniądze używając siły lub grożąc jej użyciem	47	2,3	0,7	4,0
19.	Uderzyć nauczyciela	32	1,5	0,7	2,4
II. Treść zachowań składowych kategorii: agresja i przemoc werbalna					
3	Obrażać i wymyślać innym uczniom	682	32,7	28,0	37,8
2.	Rozpowszechniać kłamstwa o innych uczniach	494	23,8	23,3	24,5
18.	Używać wulgarnych słów wobec nauczycieli	232	11,2	6,7	15,6
III. Treść zachowań składowych kategorii: agresja i przemoc psychiczna					
4.	Przymuszać innych do zrobienia	194	9,3	4,1	15,1

	czegoś, na co nie mają ochoty				
13.	Grozić nauczycielowi	62	3,0	0,7	5,4
17.	Zmuszać do czynności upokarzających, np. takich, jakie stosowane są w stosunku do tzw. „kotów”	103	5,0	2,3	7,7
21.	Zmuszać innych uczniów do kupowania papierosów, piwa (alkoholu) lub innych rzeczy za ich pieniądze	72	3,5	1,8	5,2
23.	Utrudniać nauczycielowi prowadzenie lekcji	690	33,2	27,2	39,5
IV. Treść zachowań składowych kategorii: agresja i przemoc przeciwko rzeczom					
12.	Niszczyć ławki, krzesła, wyposażenie szkoły lub inne przedmioty w miejscach publicznych	184	8,9	5,8	12,1
20.	Niszczyć rzeczy należące do nauczyciela	56	2,7	0,9	4,6
22.	Niszczyć rzeczy należące do uczniów	166	8,0	4,3	11,8
25.	Bazgrać, pisać na ścianach, ławkach itp.	453	21,8	19,5	24,1
28.	Brudzić, malować niezmywalnymi farbami ściany, sprzęt itp.	134	6,4	3,3	9,9
29.	Podpalać piwnice lub inne miejsca w szkole lub wokół szkoły	35	1,7	0,6	2,8
V. Treść zachowań składowych kategorii: agresja i przemoc grożąca użyciem broni					
7.	Grozić użyciem gazu, noża, żyletki lub podobnych narzędzi	33	1,6	0,3	3,0
8.	Grozić użyciem pistoletu	26	1,3	0,1	2,5
9.	Używać w czasie bójki ostrych narzędzi	46	2,2	0,5	4,1
VI. Treść zachowań składowych kategorii: agresja i przemoc seksualna					
26.	Zaczepiać innych i prowokować do zachowań seksualnych	47	2,3	0,9	3,7
27.	Przymuszać do zachowań seksualnych	31	1,5	0,5	2,6
Pozostałe					
16.	Oszukiwać nauczycieli	752	36,1	30,3	42,4
30.	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości poniżej 10 zł	64	3,1	1,2	4,9
31.	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości od 10 zł do 100 zł	33	1,6	0,4	2,8
32.	Przywłaszczać rzecz lub	41	2,0	0,8	3,2

	pieniądze o wartości powyżej 100 zł				
33.	Kupić lub dostać rzecz, o której wiedziałeś, że pochodzi z kradzieży	180	8,6	3,8	13,7
35.	Nie wrócić na noc bez zgody rodziców	178	8,6	6,4	10,6
36.	Uciekać z domu	89	4,3	4,1	4,4
37.	Tak się zachowywać, ze rodzice byli wzywani do szkoły z tego powodu	195	9,4	4,7	14,6
38.	Włamywać się do czyjegoś mieszkania, piwnicy, strychu, komórki itp., aby sobie coś stamtąd przywłaszczyć	49	2,4	0,7	4,0
39.	Być zatrzymanym przez policję do wyjaśnienia	152	7,3	4,4	10,2
40.	Zażywać narkotyki lub inne środki o działaniu uzależniającym	186	8,9	6,3	11,5
41.	Upić się	582	27,9	23,4	32,8

Tabela 3. Zbiorczy procentowy rozkład odpowiedzi potwierdzających sprawstwo czynów o cechach agresji i przemocy oraz demoralizacji według 6 kategorii czynów (N=2141)

Nr kategorii	Treść czynów o cechach agresji i przemocy i demoralizacji	Cała próba – odpowiedzi potwierdzające %	% Odp. potwierdzające	
			Dziewczęta	Chłopcy
I	Agresja i przemoc fizyczna	8,8	4,9	13,5
II	Agresja i przemoc werbalna	22,6	19,3	26,8
III	Agresja i przemoc psychiczna	10,8	7,2	14,6
IV	Agresja i przemoc przeciw rzeczom	8,3	5,7	10,9
V	Agresja i przemoc grożąca użyciem broni	1,3	0,2	2,4
VI	Agresja i przemoc seksualna	1,9	0,7	3,2
	Pozostałe	8,4	5,7	11,1

Wykres 1. Procentowy rozkład odpowiedzi potwierdzających sprawstwo czynów o cechach agresji i przemocy oraz demoralizacji według 6 kategorii czynów w 2007 r. (N=2141)

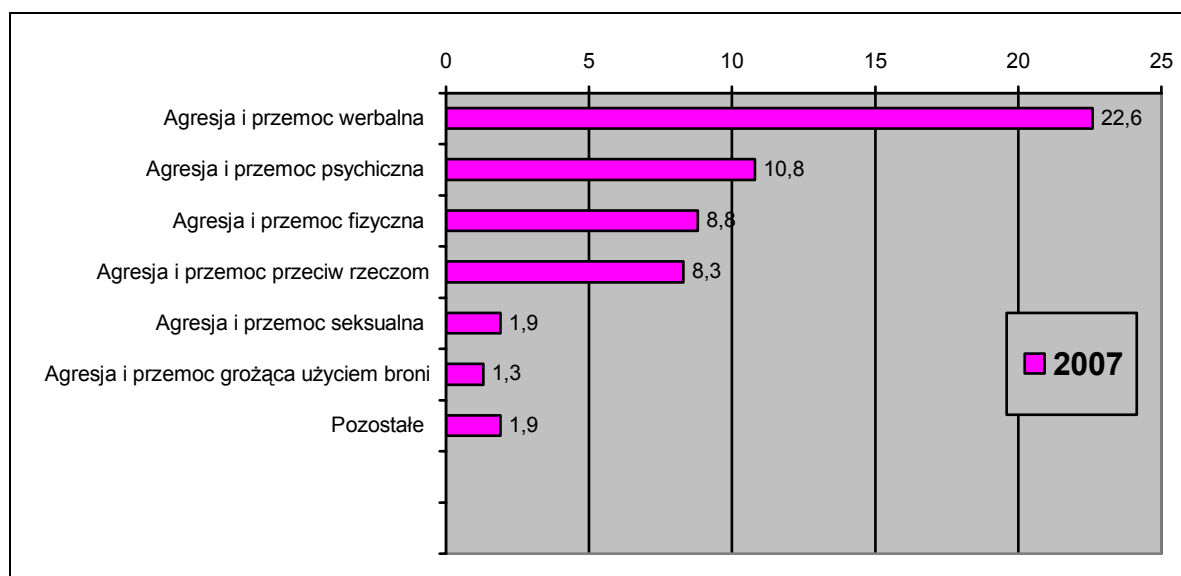

Tabela 4. Odpowiedzi potwierdzające sprawstwo czynów agresywnych według typów szkół

Nr poz.	Treść czynów o cechach agresji przemocy i demoralizacji	Ogólna liczba odpowiedzi bez braków danych	Ogólna liczba sprawstwa	% z ogółu badanych	Zdarzyło się (n/%) *					
					Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła zawodowa	Technikum	Licium ogólnokształcące	Licium profilowane
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Zaczeplać i pobić nieznajomą bez powodu	2068	132	6,4	25 4,0	42 6,6	14 18,4	22 9,2	14 4,0	6 9,4
2	Rozpowszechniać kłamstwo o innych uczniach	2075	494	23,8	116 18,4	172 27,0	10 13,3	72 30,6	90 25,4	19 30,2
3	Obrażać i wymyślać innym uczniom	2087	682	42,7	139 21,9	230 35,8	30 39,0	101 42,8	130 36,5	29 45,3
4	Przymuszać innych do zrobienia czegoś, na co nie mają ochoty	2079	194	9,3	24 3,8	62 9,7	14 18,7	37 15,7	40 11,3	8 12,5

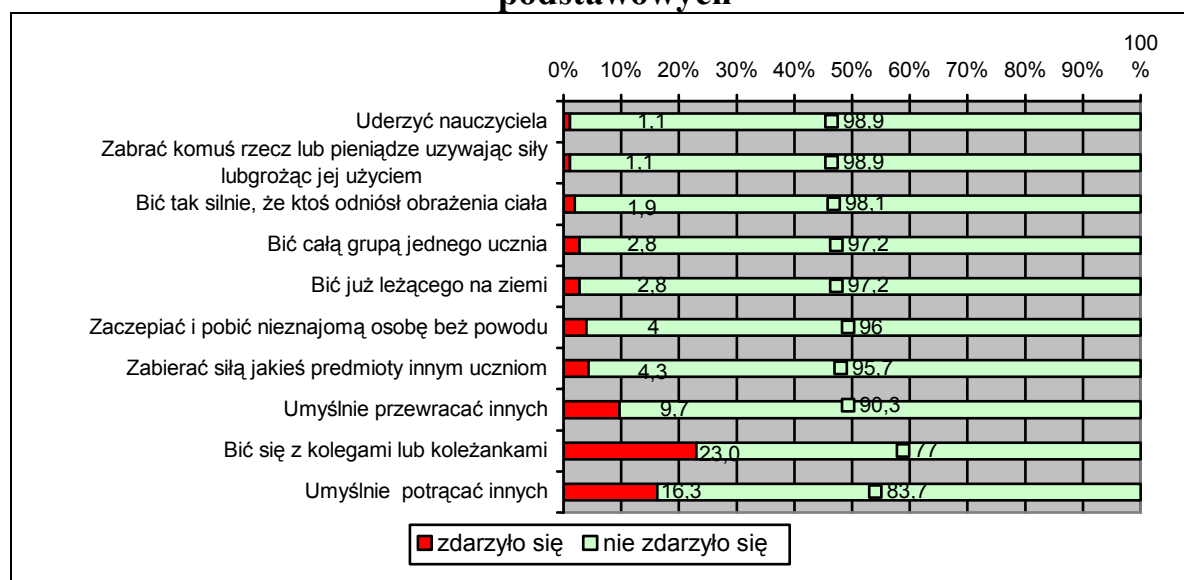
5	Bić się z kolegami lub z koleżankami	2093	436	20,8	147	143	23	44	49	13
					23,0	22,3	29,9	18,5	13,8	20,3
6	Bić całą grupą jednego z uczniów	2078	83	4,0	18	42	4	5	8	2
					2,8	6,6	5,3	2,1	2,3	3,1
7	Grozić użyciem gazu, noża, żyłki lub podobnych narzędzi	2078	33	1,6	6	14	3	5	2	2
					0,9	2,2	4,0	2,1	0,6	3,1
8	Grozić użyciem pistoletu	2078	26	1,3	6	12	3	2	0	2
					0,9	1,9	4,0	0,9	0,0	3,1
9	Używać w czasie bójki ostrych narzędzi	2078	46	2,2	8	20	4	7	2	2
					1,3	3,1	5,3	3,0	0,6	3,1
10	Umyślnie potrącać innych	2079	477	22,9	103	175	13	90	59	89
					16,3	27,3	17,3	24,9	25,1	34,4
11	Umyślnie przewracać innych	2078	236	11,4	61	99	15	22	23	7
					9,7	15,4	19,7	9,4	6,5	10,9
12	Niszczyć ławki, krzesła, wyposażenie szkoły lub inne przedmioty w miejscach publicznych	2078	184	8,9	23	66	7	30	40	11
					3,6	10,3	9,3	12,8	11,3	17,2
13	Grozić nauczycielowi	2080	62	3,0	8	18	9	13	11	2
					1,3	2,8	11,8	5,5	3,1	3,1
14	Bić tak silnie, że ktoś odniósł obrażenia ciała	2078	95	4,6	12	38	9	12	17	4
					1,9	5,9	12,0	5,1	4,8	6,3
15	Bić już leżącego na ziemi	2079	93	4,5	18	38	12	7	12	4
					2,8	6,0	15,8	3,0	3,4	6,3
16	Oszukiwać nauczycieli	2081	752	36,1	102	250	37	119	179	34
					16,2	38,9	48,1	50,6	50,3	54,0
17	Zmuszać do czynności upokarzających, np. takich jak stosowane są w stosunku do tzw. „kotów”	2075	103	5,0	14	37	9	19	16	4
					2,2	5,8	11,8	8,1	4,5	6,3
18	Używać wulgarnych słów wobec nauczycieli	2080	232	11,2	23	77	17	52	38	14
					3,6	12,1	22,4	22,1	10,7	21,9
19	Uderzyć nauczyciela	2077	32	1,5	7	14	2	2	2	2
					1,1	2,2	2,7	0,9	0,6	3,1
20	Niszczyć rzeczy należące do nauczyciela	2076	56	2,7	10	17	3	9	11	3
					1,6	2,7	4,0	3,8	3,1	4,7
21	Zmuszać innych uczniów do kupowania	2080	72	3,5	10	28	7	8	15	2
					1,6	4,4	9,2	3,4	4,2	3,1

	papierosów, piwa (alkoholu) lub innych rzeczy za ich pieniądze									
22	Niszczyć rzeczy należące do uczniów	2080	166	8,0	28	63	13	21	33	4
					4,4	9,9	17,3	8,9	9,3	6,3
23	Utrudniać nauczycielowi prowadzenie lekcji	2081	690	33,2	124	238	28	105	145	27
					19,6	37,1	37,7	44,5	40,8	42,9
24	Zabierać siłą jakies przedmioty innym uczniom	2076	158	7,6	27	56	12	25	26	7
					4,3	8,8	15,8	10,6	7,3	10,9
25	Bazgrać, pisać na ścianach, ławkach itp.	2079	453	21,8	60	146	20	71	116	24
					9,5	22,8	26,3	30,2	32,7	37,5
26	Zaczepiać innych i prowokować do zachowań seksualnych	2077	47	2,3	6	20	2	3	10	3
					0,9	3,1	2,7	1,3	2,8	4,7
27	Przymuszać do zachowań seksualnych	2079	31	1,5	6	12	2	2	6	1
					0,9	1,9	2,7	0,9	1,7	1,6
28	Brudzić i malować niezmywalnymi farbami ściany, sprzęt itp.	2086	134	6,4	16	48	11	20	29	5
					2,5	7,5	14,1	8,5	8,2	7,8
29	Podpalać piwnice lub inne miejsca w szkole albo wokół szkoły	2080	35	1,7	8	8	0	7	6	2
					1,3	1,3	0	3,0	1,7	3,1
30	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości poniżej 10 zł	2081	64	3,1	10	20	6	7	12	2
					1,6	3,1	8,0	3,0	3,4	3,1
31	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości od 10 zł do 100 zł	2081	33	1,6	8	9	4	3	3	2
					1,3	1,4	5,3	1,3	0,8	3,1
32	Przywłaszczać rzecz lub pieniądze o wartości powyżej 100 zł	2083	41	2,0	7	13	4	6	5	2
					1,1	2,0	5,2	2,6	1,4	3,1
33	Kupić lub dostać rzecz, o której wiedziałeś, że pochodzi z kradzieży	2084	180	8,6	15	56	22	30	44	8
					2,4	8,8	28,9	12,8	12,4	12,5
34	Zabrać komuś rzecz lub pieniądze używając siły lub grożąc jej użyciem	2080	47	2,3	7	19	*	2	6	1
					1,1	3,0	11,7	0,9	1,7	1,6

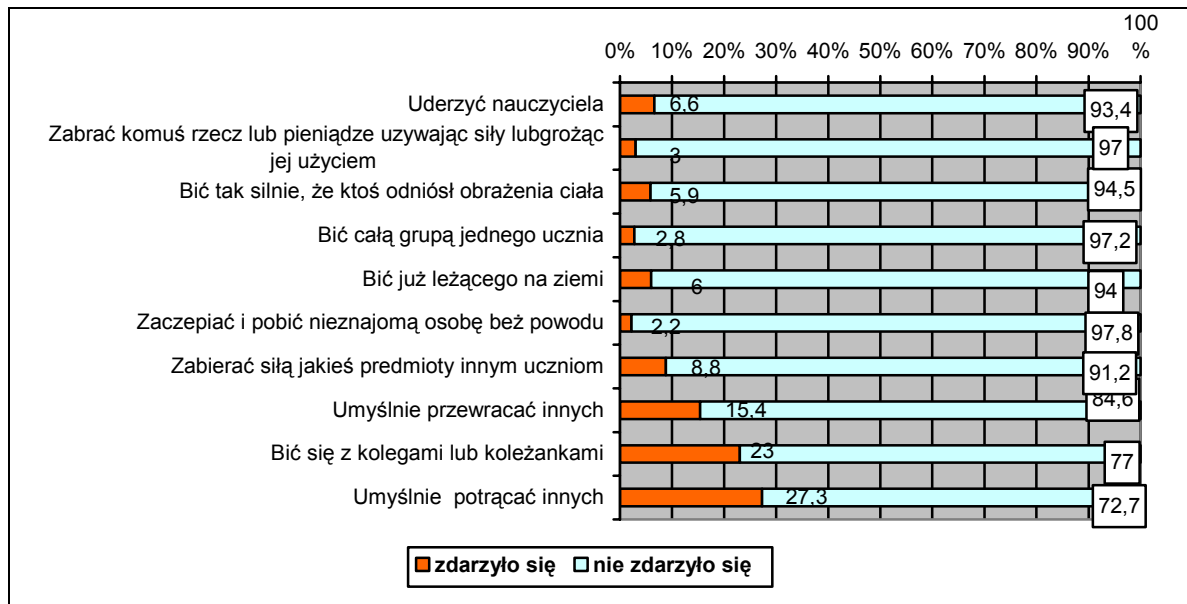
35	Nie wrócić na noc bez zgody rodziców	2080	178	8,6	14	37	22	38	44	14
					2,2	5,8	29,3	16,2	12,4	21,9
36	Uciekać z domu	2081	89	4,3	18	30	9	12	10	6
					2,8	4,7	12,0	5,1	2,8	9,4
37	Tak się zachowywać, że rodzice byli wzywani do szkoły z tego powodu	2081	195	9,4	34	76	16	29	21	9
					5,3	11,9	21,1	12,4	5,9	14,1
38	Włamywać się do czyjegoś mieszkania, piwnicy, strychu, komórki itp., aby sobie coś stamtąd przywłaszczyć	2080	49	2,4	9	14	10	2	5	3
					1,4	2,2	13,3	0,9	1,4	4,8
39	Być zatrzymanym przez policję do wyjaśnienia	2086	152	7,3	14	53	22	25	22	7
					2,2	8,3	28,6	10,6	6,2	10,9
40	Zażywać narkotyki lub inne środki o działaniu uzależniającym	2080	186	8,9	9	53	18	32	52	10
					1,4	8,3	24,0	13,6	14,7	15,6
41	Upić się	2085	582	27,9	15	136	49	131	191	38
					2,4	21,4	64,5	54,8	54,1	59,1

*wyliczone procenty w poszczególnych typach szkół odnoszą się do ogólnej liczby badanych uczniów w danej szkole

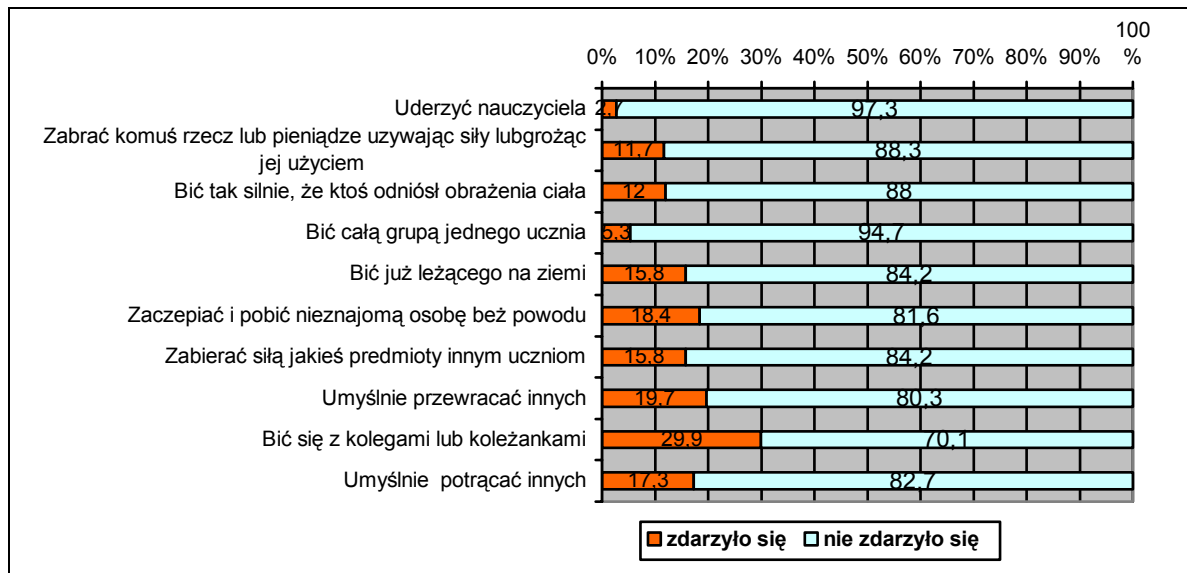
Wykres 2. Procentowy rozkład agresji i przemocy fizycznej w szkołach podstawowych

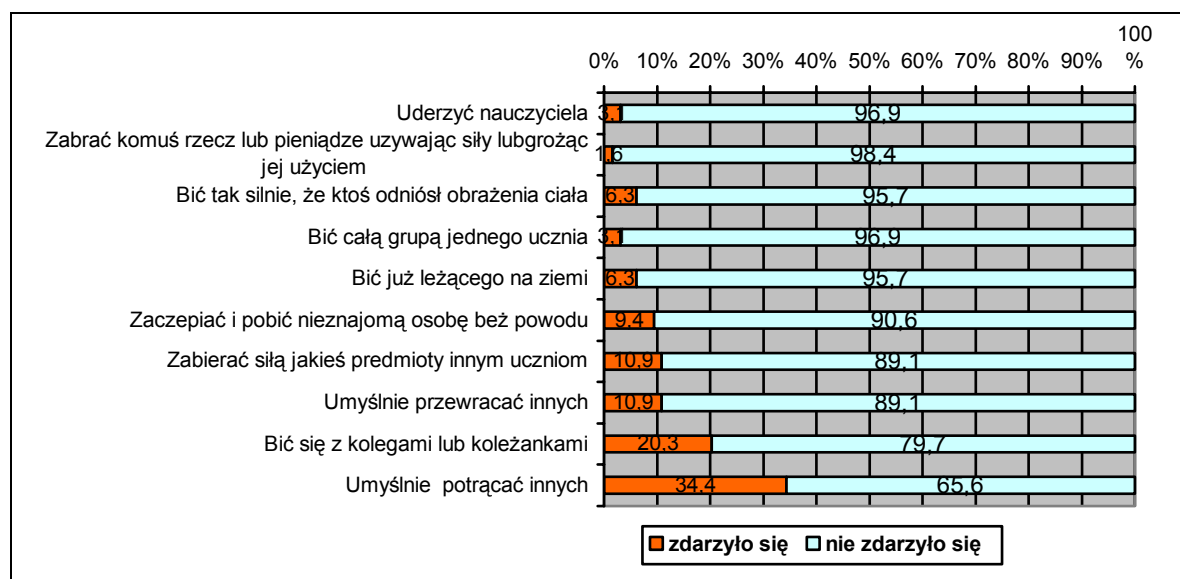
Wykres 3. Procentowy rozkład agresji i przemocy fizycznej w gimnazjach

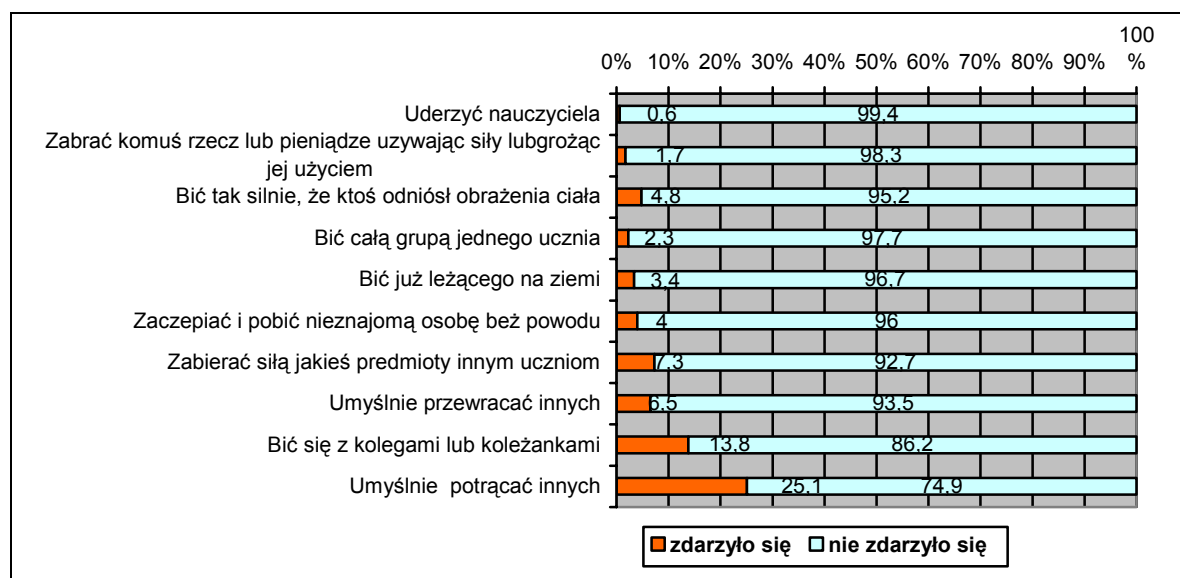
Wykres 4. Procentowy rozkład agresji i przemocy fizycznej w szkołach zawodowych

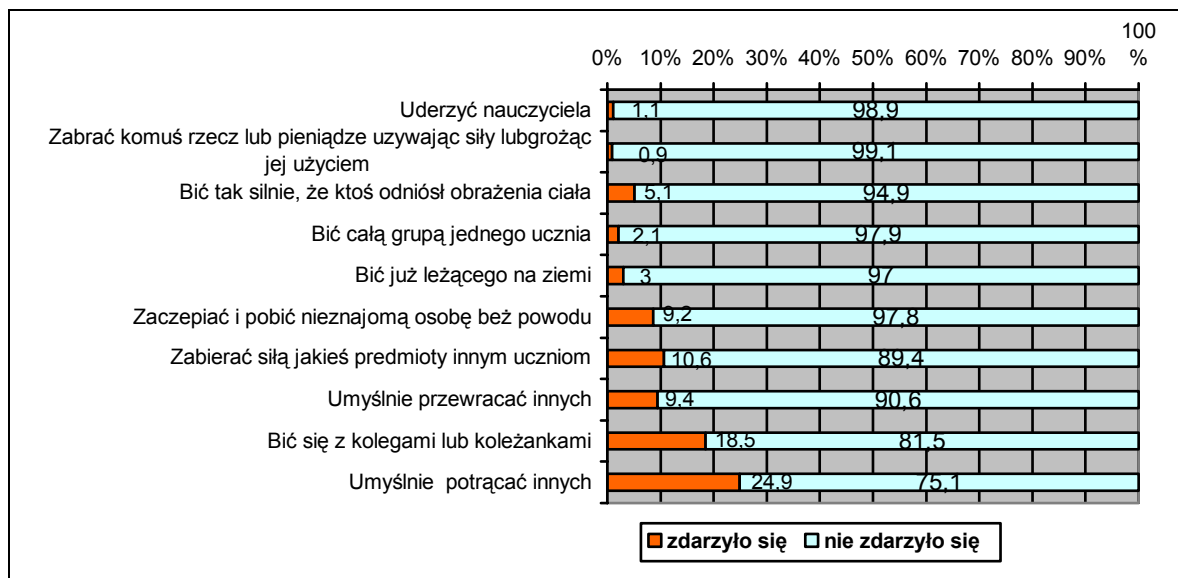
Wykres 5. Procentowy rozkład agresji i przemocy fizycznej w liceach profilowanych

Wykres 6. Procentowy rozkład agresji i przemocy fizycznej w liceach ogólnokształcących

Wykres 7. Procentowy rozkład agresji i przemocy fizycznej w technikach

II.2.6. Rzecznik Praw Obywatelskich

Rzecznik Praw Obywatelskich podejmuje rozmaite kroki, mające na celu przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci.

Poza badaniem i reagowaniem w sprawach indywidualnych, Rzecznik podejmuje działania o charakterze generalnym, których celem jest zarówno sprowokowanie budowy rozwiązań systemowych, jak i podjęcie inicjatyw nowelizacyjnych, zmierzających do zmiany obowiązującego prawa tak, aby skuteczniej chroniło dzieci przed skrzywdzeniem i ponowną wiktymizacją w toku postępowania karnego.

W tym zakresie Rzecznik Praw Obywatelskich m.in. występował do Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie konieczności wprowadzenia programu monitorowania sytuacji zagrożenia dzieci w Polsce (RPO-442491-II/03/DK) oraz do Ministra Sprawiedliwości-Prokuratora Generalnego w sprawie konieczności utworzenia Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw, którego zapisy mają się odnosić również do dzieci (RPO-445687-II/03/DK).

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie występował także do Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego w sprawie przemocy w rodzinie, której ofiarami są również dzieci (RPO453872-II/03/DK). W wystąpieniach tych Rzecznik wskazywał m.in. na problem konieczności ratowania się ucieczką z własnego domu pokrzywdzonych znęcaniem (m.in. matek z małymi dziećmi) i potrzebę wprowadzenia w celu zagwarantowania bezpieczeństwa pokrzywdzonym przed kolejnymi atakami agresji sprawców tzw. zakazu zbliżania do katalogu środków zapobiegawczych (zakazu

polegającego również na opuszczeniu przez osobę podejrzaną/oskarżonego wspólnie zajmowanego ze sprawcą lokalu) i połączenia go z dozorem elektronicznym.

W swoich wystąpieniach, dotyczących czynu z art. 207 K.k. Rzecznik wskazywał na liczne wady praktyki procesowej, w efekcie istnienia których pokrzywdzeni (także dzieci) nie są chronieni przed dalszą przemocą czy też w ogóle nie traktuje się ich jako pokrzywdzonych przemocą.

Odnosząc się do treści orzeczeń sądów, Rzecznik podnosił problem ciągłego uznawania znęcania za czyn o znikomej społecznej szkodliwości i nie podejmowania przez sądy decyzji o konieczności terapii antyagresyjnej sprawców.

Warto podnieść, że poglądy samych przedstawicieli organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości na problematykę przemocy oraz umiejętności sięgania przez nich do narzędzi przewidzianych prawem, mających na celu przeciwdziałanie dalszej przemocy, mają ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich bezpośredni wpływ na obecny stan tego zjawiska.

Poruszając w swych wystąpieniach problem wadliwej praktyki procesowej, Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał, iż niejednokrotnie oparta jest na budzących wątpliwości poglądach doktryny, dopuszczającej stosowanie przemocy wobec dzieci.

Koronnym tego przykładem, jest stosowanie kar cielesnych wobec dzieci. Rzecznik podjął decyzję o zbadaniu tego zagadnienia w 2007 r., natomiast w wystąpieniu z dnia 21 stycznia 2008 r. do Ministra Sprawiedliwości-Prokuratora Generalnego, powołując się na art. 19 obowiązującej Państwo Polskie Konwencji o Prawach Dziecka oraz art.30 i art. 40 Konstytucji RP, zwrócił uwagę, że w polskiej praktyce orzeczniczej funkcjonuje przeświadczenie o istnieniu pozaustawowego kontratypu w prawie karnym uznającego, że nie popełnia przestępstwa naruszenia nietykalności cielesnej (czynu z art. 217 K.k.) ten, kto fizycznie karci swoje dziecko (RPO-553697-II/07/DK). Pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich o naganności stosowania kar cielesnych wobec dzieci został podzielony, a Prokurator Krajowy zapowiedział badanie aktowe tej sprawy. Wskazał również na konieczność przeprowadzenia kampanii edukacyjnej, zmierzającej do wypracowania zmiany w podejściu społecznym do stosowania kar cielesnych wobec dzieci.

Należy zaznaczyć, że działania Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie przeciwdziałania przemocy wobec dzieci nie zawężają się wyłącznie do zagadnienia znęcania czy naruszenia nietykalności cielesnej. Rzecznik w swoich wystąpieniach porusza również problemy dotyczące przemocy seksualnej, której ofiarami padają dzieci (w tym niedostatecznej ochrony przed wykorzystaniem dzieci pomiędzy 15 a 18 r.ż., w zapisach Kodeksu karnego) czy też handlu dziećmi (m.in. Rzecznik wspierając merytorycznie Zespół ds. Zapobiegania i Zwalczenia Handlu Ludźmi MSWiA, przekazał niedawno swoje uwagi dotyczące projektowanego *Modelu wsparcia/ochrony dziecka-ofiary*

handlu ludźmi, a w wystąpieniach do Ministra Sprawiedliwości-Prokuratora Generalnego, zabiega m.in. o odrębną penalizację handlu dzieckiem, uwzględniającą również odrębność definicji handlu dziećmi RPO-547813-II/06/DK).

Problematyce przemocy wobec dzieci, poświęcone są również odrębne konferencje merytoryczne, organizowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich od momentu powołania Pełnomocnika ds. Pomocy Ofiarom Przestępstw (obecnie Głównego Koordynatora ds. Pomocy Ofiarom Przestępstw) m.in.: "Przemoc-publiczna tajemnica czy publiczny problem. Część 2. Dzieci-ofiary przemocy", "Problemy ścigania i przeciwdziałania przestępstwom wykorzystywania seksualnego dzieci z art. 200 k.k., w tym i pedofilii", "Poprawa stanu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży szkolnej". Rzecznik Praw Obywatelskich jest również organizatorem spotkań roboczych, poświęconych przemocy m.in. popełnianej wobec dzieci, z udziałem zarówno przedstawicieli organizacji pozarządowych, jak i zainteresowanych resortów; jest też aktywnym uczestnikiem i współinicjatorem takich akcji, jak Koalicja na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwania Dzieci.

Warto zaznaczyć, że choć obecnie Rzecznik jest instytucją udzielającą w wielu przypadkach efektywnej pomocy dzieciom i młodzieży w potrzebie, to nie może zastąpić organów i instytucji państwowych, w wykonywaniu spoczywających na nich zobowiązań, w tym zobowiązań z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci. Rzecznik nie ma również samodzielnej możliwości dokonywania zmian w przepisach obowiązującego prawa oraz nie posiada inicjatywy legislacyjnej. Podejmowane przez Rzecznika inicjatywy mają na celu wsparcie działań różnych instytucji pracujących na rzecz dzieci, w tym wsparcia władz publicznych m.in. w opracowywaniu i wdrażaniu strategicznych rozwiązań na rzecz bezpieczeństwa dzieci oraz mają na celu wskazywanie na zidentyfikowane problemy, wymagające reakcji np. poprzez nowelizację aktów normatywnych.

I.2.7. Rzecznik Praw Dziecka

Rzecznik Praw Dziecka podejmuje działania na rzecz zmniejszenia zjawiska przemocy wobec dzieci.

Do najważniejszych należy zaliczyć przeprowadzoną w ubiegłym roku ogólnopolską społeczną kampanię edukacyjną „**Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż.**” na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy wobec najmłodszych dzieci w wieku 0-3 lata.

Głównym celem kampanii o charakterze informacyjno - prewencyjnym było zwrócenie uwagi na przemoc i zaniedbania wobec niemowląt i najmłodszych dzieci, w wieku do 3 lat, całkowicie bezbronnych, nie potrafiących opowiedzieć o doznanej krzywdzie, a także pobudzenie zainteresowania otoczenia i aktywności sąsiedzkiej, w przypadku zetknięcia się

z problemem przemocy oraz podniesienie świadomości o istniejącej przemocy wobec niemowląt i małych dzieci, która stanowi realne zagrożenie dla ich życia i zdrowia. Jest przyczyną zahamowania ich prawidłowego rozwoju fizycznego i emocjonalnego, groźnych urazów i kalectwa, np. uszkodzenia mózgu, wzroku, słuchu.

Kampania została oparta na trzech formach przekazu:

- akcja informacyjna, w postaci plakatu i ulotki z opisem zespołu dziecka maltretowanego i schematem postępowania, skierowana do pracowników służby zdrowia i pracowników służb socjalnych, żłobków i przedszkoli, instytucji zajmujących się rodziną – koniec maja - czerwiec - lipiec 2007 r.
- kampania billboardowa w 16 miastach wojewódzkich (500 billboardów) - 1 - 31 lipca 2007 r.
- kampania informacyjna w mediach – lipiec 2007 r.
- konferencja naukowa – posumowanie kampanii społecznej – październik 2007r.

Do obecnej chwili wszelkie informacje o kampanii m.in. zgromadzone dane statystyczne, wnioski, doświadczenia dostępne są na stronie internetowej www.kochaj-niekrzywdz-pomoz.pl

Ponadto, Rzecznik Praw Dziecka przedstawia propozycje zmian legislacyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy wobec dzieci:

1. Wystąpienie generalne z dnia 30 grudnia 2005 r. do Prezesa Rady Ministrów – Pana Kazimierza Marcinkiewicza oraz Marszałka Sejmu RP – Pana Marka Jurka o podjęcie działań na rzecz kompleksowego rozwiązania zjawiska przemocy wobec dzieci w naszym kraju.
2. Szereg propozycji RPD w latach 2004-2005 odnośnie nowelizacji kodeksu karnego, kodeksu postępowania karnego i kodeksu karnego wykonawczego w zakresie wzmocnienia ochrony prawnej dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym oraz w zakresie jednokrotnego przesłuchania dziecka – ofiary i świadka w procesie karnym.
3. W dniu 13 grudnia 2006 r. Rzecznik Praw Dziecka –Pani Ewa Sowińska zwróciła się do Ministra Zdrowia z propozycją rozwiązań na rzecz ochrony najmłodszych dzieci przed przemocą.
4. Działając na podstawie art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69), Rzecznik Praw Dziecka zwróciła się w dniu 28 listopada 2007 roku do Prezesa Rady Ministrów – Pana Donalda Tuska o bardzo pilne podjęcie działań mających na celu ograniczenie skutków przemocy wobec dzieci oraz zainicjowanie działań legislacyjnych

chroniących dziecko przed przemocą i umożliwiających ściganie sprawców tego typu czynów.”

5. W dniu 12 lutego 2008 r. RPD wystąpiła do Ministra Sprawiedliwości w sprawie wypracowania i wpisania do polskiego ustawodawstwa zakazu stosowania wobec dzieci wszelkiej przemocy, w tym kar cielesnych (stanowisko to RPD przedstawiła Rządowi RP także wcześniej w lipcu 2007 r. w związku z listem Komisarza Praw Człowieka Rady Europy – Pana Thomasa Hammarberga do ówczesnego Prezesa Rady Ministrów Jarosława Kaczyńskiego, dotyczącym braku w polskim prawie wyraźnego zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci):

6. Rzecznik Praw Dziecka informację na temat przeciwdziałania przemocy wobec dzieci w latach 2004 – 2008, w dniu 28 maja przekazał również bezpośrednio do Prezesa Rady Ministrów – Pana Donalda Tuska (patrz: http://www.brpd.gov.pl/wystapienia/wyst_2008_05_28.pdf).

7. Poza danymi statystycznymi na temat przemocy wobec dzieci, którymi RPD posługiwał się w trakcie ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej „Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż.” (patrz: www.kochaj-niekrzywdz-pomoz.pl) Biuro Rzecznika Praw Dziecka korzysta z oficjalnych danych corocznie udostępnianych przez Komendę Główną Policji (gromadzonych odnośnie poszczególnych przestępstw z kodeksu karnego oraz w ramach procedury Niebieskiej Karty).

Rzecznik Praw Dziecka występował kilkakrotnie do Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego zwracając uwagę na konieczność opracowania kompleksowych badań statystycznych dotyczących pełnego obrazu sytuacji dzieci w Polsce. (ostanie wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka do Prezesa GUS z dnia 3 sierpnia 2007 r. w tej sprawie dotyczyło przygotowywanego programu badań dotyczących statystyki publicznej na rok 2008:

http://www.brpd.gov.pl/wystapienia/wyst_2007_08_03.pdf).

II.3. Programy

II.3.1. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie został uchwalony **Uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2006 r.**

Celem Krajowego Programu jest:

- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie;
- zwiększenie dostępności pomocy rodzinom, w których stosowana jest przemoc;
- zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cele ogólne realizowane są poprzez:

- systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie;
- podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie;
- szkolenie służb zajmujących się przemocą w rodzinie;
- udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie;
- oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie.

Przez realizację celów Programu zakłada się:

- zmianę pojmowania przez społeczeństwo zjawiska przemocy w rodzinie;
- promowanie wartości rodzinnych;
- edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie;
- promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy.

Szerokie ujęcie zapobiegania przemocy w rodzinie wyznacza cztery podstawowe nurty działań kierowanych do różnych grup odbiorców:

- 1) **działania uprzedzające:** diagnozujące, informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu społeczeństwa a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie;
- 2) **działania interwencyjne:** opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie oraz pouczające i izolujące, kierowane do sprawców przemocy w rodzinie;
- 3) **działania powstrzymujące:** psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie;
- 4) **działania korekcyjno – edukacyjne** skierowane do sprawców przemocy w rodzinie.

Z końcem 2006 roku rozpoczęto działania związane z realizacją Programu.

Było to:

- 1) utworzenie 33 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie
- 2) uruchomienie środków na realizację programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy.

Kwota wydatkowana na ten cel ogółem, to **8 846 501 zł.**

Zintensyfikowanie działań w ramach realizacji Krajowego Programu nastąpiło **w 2007 r.**, w którym wydatkowano kwotę w wysokości **12 367 158 zł** na następujące działania:

- 1) na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w wys. **9. 600. 000zł**
- 2) na realizację programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców w wys. **2.315.768**

Ponadto:

3) Zgodnie z Zarządzeniem Nr 27 Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 marca 2007 r. został utworzony Zespół Monitorujący realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Najważniejsze działania Zespołu dotyczyły:

- Powołania Grupy Roboczej Zespołu Monitorującego Realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W skład Grupy Roboczej weszli przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Komendy Głównej Policji, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji;
- Przygotowania sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 25 września 2006 roku do 31 grudnia 2006 r., Sprawozdanie to, przyjęte podczas posiedzenia Sejmu w dniu **28.02.2008 r.**
- Opracowanie założeń do pakietów szkoleniowych w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, które zostały przekazane Marszałkom Województw odpowiedzialnym za realizację szkoleń dla pracowników pierwszego kontaktu dotyczących tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4) W miesiącu lipcu 2007 r. zostały przekazane Marszałkom Województw środki na dofinansowanie szkoleń w wysokości po **15 000 zł.** – łączna kwota **240 000 zł;**

5) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w 2007 r. zrealizowało ogólnopolską kampanię społeczną dotyczącą przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wyprodukowano 4 000 sztuk plakatów oraz 400 000 sztuk ulotek. Materiały informacyjne zostały przekazane do 16 miast wojewódzkich – Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich, które przekazały je do miejsc użyteczności publicznej. Na plakatach i ulotkach został udostępniony

numer telefonu oraz adres mailowy ogólnopolskiego pogotowia dla ofiar przemocy w rodzinie „Niebieska Linia”;

6) Została również przez firmę TNS OBOP przeprowadzona diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie oraz badania dotyczące potrzeb szkoleniowych pracowników pierwszego kontaktu. Raporty zostały zamieszczone na stronie internetowej MPiPS WWW.mpips.gov.pl

Działania w 2008 roku

1) uruchomiono środki finansowe w wys. **240 000 zł** na szkolenie pracowników pierwszego kontaktu (pracowników socjalnych, służby zdrowia, kuratorów, Policji, pedagogów szkolnych). Szkolenia zgodnie z założeniami prowadzone są przez Marszałków Województw;

2) środki finansowe na działalność specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w wys. **9 840 000 zł** oraz na prowadzenie programów korekcyjno – edukacyjnych w wys. **1 960 000 zł** od 2008 r. znalazły się w budżetach Wojewodów;

Ponadto:

3) Na zadania związane z realizacją Krajowego Programu w bieżącym roku została przeznaczona dodatkowo kwota w wys. **4.360.000zł.** Zgodnie z zapotrzebowaniem zgłoszonym przez Wojewodów planowano utworzenie kolejnych czterech specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w województwach: łódzkim, mazowieckim, podlaskim, wielkopolskim. Jednakże Ministerstwo Finansów wydając decyzję w sprawie przeznaczenia środków finansowych nie wyraziło zgody na utworzenie nowych specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Z powyższej kwoty przeznaczono **2 106 440** na realizację programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc oraz kwotę **3 057 487** na dofinansowanie już istniejących specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

4) 24 kwietnia 2008 r. odbyło się posiedzenie Zespołu Monitorującego realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Podczas posiedzenia Zespołu omówiono propozycje zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;

5) W dniu 10 lipca 2008 r. odbyło się spotkanie Grupy Roboczej Zespołu Monitorującego. Podczas spotkania przedstawiciele poszczególnych ministerstw realizujących Krajowy Program oraz przedstawiciele Komendy Głównej Policji i Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji zostały omówione propozycje zapisów legislacyjnych zmieniających ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz inne ustawy. Członkowie Grupy Roboczej zostali zobowiązani do zgłoszenia swoich propozycji zmian.

6) Opracowano Sprawozdanie z Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2007. Projekt Sprawozdania

w dniu 15 lipca 2008 r. został przyjęty przez Radę Ministrów i rekomendowany do przedłożenia Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej.

7) 25 czerwca 2008 r. w siedzibie Ministerstwa Pracy i Polityki społecznej odbyła się ogólnopolska konferencja pn. „Przemoc w rodzinie – Zareaguj, nie bądź obojętny”. Podczas konferencji głównym tematem było podejmowanie interdyscyplinarnych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Omówione zostały również proponowane zmiany do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Zaprezentowane zostały wyniki badań przeprowadzonych przez TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Ponadto, przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Komendy Głównej Policji realizujący Krajowy Program zaprezentowali działania podejmowane na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W drugiej części konferencji zaprezentowano przykłady „Dobrych Praktyk” na przykładzie funkcjonowania specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w Wodzisławiu Śląskim oraz realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie w przez Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej „Oratorium” w Stalowej Woli.

W celu podejmowania działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci został omówiony Program „Dobry Rodzic, Dobry Start” realizowany przez Fundację Dzieci Niczyje.

W ubiegłym roku działania w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie skierowane były na wszystkie kategorie ofiar, a więc na kobiety, mężczyzn, dzieci, osoby niepełnosprawne, osoby starsze.

W roku bieżącym natomiast szczególną uwagę zwraca się na problem krzywdzenia dzieci. Uznano, że jest to absolutny priorytet.

Dlatego też w ramach Krajowego Programu przeprowadzane są następujące działania:

8) Na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej TNS OBOP przeprowadził w miesiącu czerwcu i lipcu b.r. ogólnopolskie badania dotyczące skali zjawiska krzywdzenia dzieci w Polsce.

9) Planowane jest również zorganizowanie kampanii społecznej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie skierowanej na ochronę dzieci przed krzywdzeniem i upowszechnienie jej w mediach w celu dotarcia do jak najszerszej grupy społeczeństwa.

Ponadto, w miesiącu czerwcu b.r. został wystosowany do Wojewodów Apel o wzmożenie działań, powołanie w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zespołów interdyscyplinarnych, zadaniem których będzie wypracowanie procedur postępowania dla samorządu

terytorialnego, w celu podejmowania skutecznych działań na rzecz zmniejszenia zjawiska przemocy, zwłaszcza stosowanej wobec dzieci.

Zapelowano do Wojewodów, aby priorytetowo potraktowali zadania dotyczące nadzoru nad prawidłowym stosowaniem przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy i w przypadkach, w których akty te nie są stosowane należycie, wyciągali konsekwencje.

II.3.2. Rządowy Program Ograniczania Przemocy i Aspołecznych Zachowań „Razem Bezpieczniej”

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji od ubiegłego roku realizuje i koordynuje rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznie”. Jednym z obszarów, wskazanych w programie wymagających działań jest „przemoc w rodzinie”.

Do najważniejszych zadań realizowanych w ramach tego obszaru należą:

1. Promowanie odpowiednich wzorców życia rodzinnego (opartych na wzajemnej pomocy, szacunku, partnerstwie, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez przemocy itp.),
2. Edukowanie osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie procedury prawnej,
3. Zwiększenie skuteczności procedury Niebieskich Kart oraz zacieśnienie współpracy instytucji i organizacji społecznych świadczących pomoc prawną, psychologiczną i socjalną dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
4. Organizowanie szkoleń tematycznych dla osób pracujących nad ograniczeniem zjawiska,
5. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
6. Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań w zakresie szkoleń, poradnictwa, pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,
7. Podniesienie wiedzy na temat symptomów przemocy w rodzinie wśród personelu medycznego podstawowej opieki zdrowotnej oraz szpitali.

W budżecie państwa w ramach rezerwy celowej na realizację programu „Razem bezpiecznie” zabezpieczono corocznie kwotę 3 milionów złotych na aktywizację społeczności lokalnych. **W 2007 r. w obszarze przemoc w rodzinie przyznano 452 800 zł (9 projektów). Natomiast w 2008 r. na dofinansowanie 14 projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe w ramach tego obszaru przekazano kwotę w wysokości 878.626 zł.**

II.3.3. Program szczegółowy UE na lata 2007 – 2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – DAPHNE III”.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji koordynuje wdrażanie w Polsce Programu szczegółowego Unii Europejskiej na lata 2007 – 2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – Daphne III”.

Program Daphne III został stworzony w celu zintensyfikowania oraz skoordynowania działań w całej Unii przeciwko przemocy wobec dzieci i kobiet. Program ten pozwala na wymianę doświadczeń na poziomie europejskim, dąży do osiągnięcia porozumienia w sprawach prawnych i programowych, a także usprawnienia procesu wyznaczania celów i oceny środków, które ma podjąć i sfinansować sama Unia.

Rolą MSWiA jako koordynatora krajowego jest m.in. jak najszersze rozpropagowanie wiedzy wśród uprawnionych podmiotów polskich na temat możliwości ubiegania się o wsparcie ze środków programu, a także czynne uczestniczenie w pracach Komitetu Daphne III.

Do chwili obecnej MSWiA zrealizowało już wiele działań w tym obszarze m.in.:

- powołano eksperta krajowego (członka Komitetu Wspierającego KE we wdrażaniu Programu Daphne III);
- uruchomiono serwis informacyjny na stronie internetowej MSWiA nt. Programu Daphne III (www.mswia.gov.pl) oraz adres mailowy (daphne@mswia.gov.pl);
- MSWiA zorganizowało międzynarodowe seminarium „Razem przeciwko przemocy – walka z przemocą wobec dzieci, młodzieży i kobiet z polskiej i europejskiej perspektywy” w dniach 10-11 września 2007 roku;
- podjęto działania mające na celu nawiązanie kontaktów międzynarodowych w celu podejmowania współpracy w ramach Programu Daphne III.

III. Działania wojewódzkie na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci

Na terenie kraju działania pomocowe kierowane do dzieci krzywdzonych w wyniku przemocy podejmowane są na wszystkich poziomach organizacyjnych, tj. na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Na poziomie gminnym i powiatowym problemy rozwiązywane są z reguły na bieżąco, w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, a także w oparciu o zadania wynikające z zapisów Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W rozdziale tym opisane zostały działania z zakresu przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci podejmowane przez jednostki samorządu lokalnego.

III.1. Województwo Dolnośląskie

Podstawowe działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym ochraniające dzieci krzywdzone, prowadzone są przede wszystkim na terenie samorządów gminnych przez następujące podmioty:

- placówki oświatowe,
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- punkty konsultacyjne dla ofiar przemocy w rodzinie,
- świetlice opiekuńczo – wychowawcze,
- świetlice socjoterapeutyczne,
- świetlice środowiskowe,
- ośrodki pomocy terapeutycznej,
- ośrodki interwencji kryzysowej,
- ośrodki pomocy społecznej,
- straże gminne,
- jednostki policji,
- organizacje pozarządowe.

Działania te mają zarówno charakter profilaktyczny, ale również interwencyjny i terapeutyczny.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci.

Samorządy gminne z terenu Województwa Dolnośląskiego podejmują wiele działań skierowanych bezpośrednio do dzieci – ofiar przemocy w rodzinie. Wśród nich warto wymienić:

- realizację programów profilaktycznych opartych o metody aktywne (warsztaty i treningi psychologiczne), prowadzonych w ramach:
 - profilaktyki szkolnej,

- profilaktyki środowiskowej,
- profilaktyki rodzin.
- pomoc psychologiczną dla dzieci będących ofiarami przemocy lub zagrożonych przemocą,
- prowadzenie placówek opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego, w których dzieci objęte są opieką pedagogiczną i psychologiczną,
- pomoc terapeutyczną w ramach prac specjalistycznych zespołów,
- program opieki psychologicznej i psychiatrycznej dla dzieci,
- interwencje w przypadkach powzięcia informacji o krzywdzeniu dziecka.

Współpraca zespołów interdyscyplinarnych.

Większość gmin z terenu Województwa Dolnośląskiego jest w trakcie tworzenia zespołów interdyscyplinarnych. Podstawowe założenia pracy tych zespołów to:

- koordynacja działań interdyscyplinarnych na rzecz pomocy dziecku krzywdzonemu,
- wypracowywanie systemu pomocy oraz procedur pomocy dziecku krzywdzonemu,
- pomoc osobom zawodowo zajmującym się problemem przemocy wobec dziecka.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych.

Działalność instytucji pomocowych oparta jest przede wszystkim na działaniach gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (inicjujących gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych). Ponadto, komisje te prowadzą postępowania wobec osób nadużywających alkoholu. W trakcie takich postępowań, sprawdza się, czy nadużywanie alkoholu nie towarzyszy działaniom przemocowym (w tym adresowanym do dzieci). Komisje współpracują z pedagogami, pracownikami socjalnymi, ośrodkami pomocy społecznej, policją, kuratorami sądowymi,

Funkcjonujące na terenie niektórych gmin ośrodki wsparcia stanowią załączek lokalnych koalicji interwencyjnych w przypadkach przemocy w rodzinie. Stanowią również miejsca w których prowadzone są szkolenia. W większości gmin, stanowią integralny element gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Działalność organizacji pozarządowych, kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych

Na terenie Województwa Dolnośląskiego w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie działa wiele organizacji pozarządowych. Wśród nich warto wymienić:

- Oddziały Miejskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, (w Bolesławcu powołano Rzecznika Praw Dziecka),
- Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży „Szansa” w Głogowie,
- Stowarzyszenie „Bliżej Siebie” w Nielubi,
- Stowarzyszenie „Inicjatywy Społeczne – MECENAT” w Bielawie,
- Stowarzyszenie „MONAR” – współpracujące z Gminą Podgórzyn,
- Stowarzyszenie „MARKOT” w Leśnej,
- Ognisko Wychowawcze dla Dziewcząt im. Świętej Jadwigi Śląskiej w Lubaniu,
- Katolicka Organizacja Charytatywna „CARITAS”,
- Parafie Rzymsko – Katolickie,
- Stowarzyszenie „CELIKA – Syców,
- Ogólnopolska Fundacja „Dzieci Niczyje” – współpracująca z Gminą Polkowice,
- Związek Harcerstwa Polskiego – Świdnica,
- Fundacja Pomocy Biednym Dzieciom „Ut Unum Sint” – Świdnica,
- Polski Czerwony Krzyż – Długoleka,
- Stowarzyszenie na Rzecz Dziecięcej Twórczości i na Rzecz Sztuki „TECZOWISKO” – Kobierzyce,
- Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Dzieciom „Gawrosz” – Zgorzelec,
- Stowarzyszenie „O Dobro Dziecku” – Zgorzelec,
- Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Integracji i Pomocy Dziecku „MALEC” – Zgorzelec,
- Stowarzyszenie „AKSON” – Wrocław,
- Stowarzyszenie „INTRO”- Wrocław,
- Towarzystwo Rozwoju Rodziny, Oddział Wrocławski - Wrocław,
- Stowarzyszenie „Generacje” – Wrocław,
- Stowarzyszenie „MISJA DWORCOWA” – Wrocław,
- Stowarzyszenie przy Ośrodku Psychoterapii „DUMAS” – Wrocław.

III.2. Województwo Kujawsko – Pomorskie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci

Działania profilaktyczne prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego stanowią ważną część

realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Do działań tych należy zaliczyć:

- Prowadzenie poradnictwa wychowawczego i prawnego oraz podejmowanie mediacji rodzinnych mających na celu zintensyfikowanie działań zmierzających do rozładowania napięć, konfliktów i sporów rodzinnych, przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie,
- Działalność Ośrodków Interwencji Kryzysowej, Punktów Interwencji Kryzysowej w zakresie doradczym z zakresu prawa, psychologii, pedagogiki oraz socjalno – bytowego,
- Organizowanie przez jednostki samorządu terytorialnego lokalnych konferencji, kampanii edukacyjnych, których celem jest zwiększenie społecznego zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, promocja pozytywnych rozwiązań merytorycznych i organizacyjnych związanych z przemocą wobec dzieci, motywowanie społeczności lokalnych do podejmowania działań na rzecz krzywdzonych dzieci i ich rodzin,
- Organizowanie „Niebieskich Godzin Wychowawczych” dla pedagogów szkolnych oraz nauczycieli, zapoznawanie ich z procedurami postępowania w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją,
- Przygotowywanie zajęć integracyjnych dla I klas gimnazjum, zniwelowanie problemu „fali”,
- Prowadzenie godzin wychowawczych dla dzieci ze szkół podstawowych nt.: „Radzenie sobie z własną i cudzą agresją”,
- Organizowanie w szkołach podstawowych apeli dotyczących zjawiska przemocy w klasach I – III,
- Przeprowadzanie z uczniami szkół podstawowych i gimnazjów pogadank wychowawczych na temat zachowań w szkole i poza nią oraz na temat niebezpieczeństw grożących dzieciom i młodzieży,
- Prowadzenie w gimnazjach zajęć z zakresu komunikacji interpersonalnej i rozwiązywania konfliktów,
- Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w zakresie „Profilaktyki samobójstw” i „Interwencji profilaktycznej w szkole”,
- Wdrażanie programów profilaktycznych i terapeutycznych dla pracowników placówek opiekuńczo – wychowawczych w celu zapobiegania i niwelowania skutków przemocy wobec dzieci pn.: ”Negatywny wpływ telewizji na rozwój dzieci”, „Przyczyny zachowań agresywnych u dziecka w wieku przedszkolnym”, „Psychospołeczne skutki przemocy wobec dziecka” oraz warsztaty metodyczne pn.: ”Przemoc wobec dziecka - rozpoznawanie i przeciwdziałanie”, a także stworzenie autorskiego programu z obszaru edukacji społecznej zatytułowanego: „Chcemy życia bez bicia”,
- Podejmowanie przez Ośrodki Pomocy Społecznej działań profilaktycznych skierowanych do rodziców stosujący przemoc. Podczas specjalnych zajęć

uczą się oni jak stawiać granice i postępować konsekwentnie wobec własnych dzieci, formułować jasne zasady we wzajemnych relacjach, odbywają treningi komunikacji interpersonalnej co ma wpłynąć na uświadomienie i naukę alternatywnych wobec przemocy form postępowania,

- Organizowanie w szkołach dyżurów Rzeczników Praw Ucznia w celu umożliwienia uczniom zasygnalizowania swoich problemów. Organizowane tzw. „Niebieskie skrzynki”, do których uczniowie mogą anonimowo zgłaszać swoje spostrzeżenia dotyczące wszelkich objawów przemocy,
- Podejmowanie przez szkoły działań pomocowych, także za pośrednictwem innych instytucji, które wspierają działania szkoły np. pedagodzy szkolni wspólnie z pracownikami MOPS uczestniczą w wywiadach domowych.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego obejmują:

- Wydrukowanie i rozpowszechnienie wśród dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjalnych ulotek edukacyjno – informacyjnych skierowanych do dzieci, gdzie mogą szukać pomocy oraz wsparcia w sytuacji kiedy spotka je „coś złego”,
- Organizowanie dla dzieci zajęć pozalekcyjnych podczas, których zapewnienia się im bezpłatne posiłki, doposażenie w ubiór,
- W ramach działających świetlic socjoterapeutycznych dzieci objęte są opieką dzienną i specjalistyczną taką jak: Trening Zastępowania Agresji, terapia logopedyczna, zajęcia reedukacyjne, terapia dzieci z problemem dysleksji i nadpobudliwości, terapia zajęciowa, socjoterapia, muzykoterapia,
- Zapewnia się udział matek wraz z dziećmi, ofiar przemocy w rodzinie udział w wyjazdowych grupach wsparcia pn.: „Mama i ja”. Celem wyjazdu jest odreagowanie emocjonalne związane z sytuacją przemocy, bezpieczne wyładowanie złości u dzieci doświadczających przemocy w rodzinie, dzielenie się doświadczeniami spostrzeżeniami i uwagami pomagającymi przetrwać przemoc, wspólne spędzanie czasu wolnego matek i dzieci – nauka prawidłowych kontaktów w rodzinie, krótkie formy psychoedukacji dot. przemocy w rodzinie. Realizacja zadania ma wpłynąć na przywracanie więzi rodzinnych poprzez stworzenie warunków do wspólnie przeżywanej radości , podniesienie efektywności komunikacji i porozumiewania się na linii rodzic – dziecko
- Organizowanie spektakli teatralnych dla dzieci na temat agresji i krzywdzenia innych pt.: „Porozmawiaj ze mną” oraz „Razem przeciwko agresji i uzależnieniom” – przedstawienie dot. uzależnień, agresji i skutków ich stosowania. przygotowane przez młodzież z wytypowanych szkół (gimnazjalnych) z terenu woj. kujawsko-pomorskiego. Młodzież wystąpiła

na scenie z przygotowanymi sztukami teatralnymi dla swoich rówieśników i zaproszonych gości. Przegląd teatrów szkolnych trwał ok. 3 godzin. W przerwach między poszczególnymi spektaklami policjanci Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy (partner zadania) przeprowadzili prezentacje z zakresu bezpieczeństwa i unikania zagrożeń. Dla młodych aktorów były nagrody, a dla młodzieży z widowni - gadżety i publikacje na temat bezpieczeństwa, przeciwdziałania agresji i uzależnieniom, zachęcające do prospołecznych i prozdrowotnych zachowań,

- Organizowanie cykli zajęć z zakresu udzielania pierwszej pomocy w nagłych stanach zagrożenia życia,
- Organizowanie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci z rodzin, w których dochodziło do przemocy (grupy wsparcia), dzięki którym udało się zaobserwować większą świadomość i poczucie bezpieczeństwa u małoletnich ofiar przemocy przejawiająca się w pozyskaniu wiedzy, gdzie i do kogo się zgłaszać po pomoc w razie wystąpienia nowych aktów przemocy, udział w grupie wsparcia stanowi ważne uzupełnienie terapii psychologicznej pozwala dzieciom wyjść z izolacji,
- Organizowanie wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży będących ofiarami przemocy.

Współpraca w ramach zespołów interdyscyplinarnych

W ramach lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie powoływane są na terenie gmin i powiatów zespoły specjalistów zajmujące się problematyką przemocy wobec dzieci, w których w skład wchodzi przedstawiciele instytucji i służb takich jak: policja, pracownicy socjalni, psychologowie, pedagodzy szkolni, kuratorzy zawodowi, przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, lekarze pediatrzy a czasami też duchowni, przedstawiciele straży miejskiej.

Zespoły działające na terenie województwa są to m.in.: lokalne zespoły interdyscyplinarne, zespół koordynacyjny ds. działań profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa zapobiegania przemocy i przeciwdziałaniem uzależnieniom, interdyscyplinarne zespoły ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Priorytetem działań zespołów jest reagowanie na sygnały o przemocy wobec dzieci oraz wizyty w środowisku rodzin, w których sytuacja ze względu na skomplikowane i wielkoobszarowe problemy dotychczas nie uległa poprawie. W zakresie udzielenia pomocy osobom dotkniętym przemocą oraz oddziaływania na osoby stosujące przemoc. Członkowie Zespołu współdziałają z różnymi instytucjami i organizacjami, które znają daną rodzinę lub są w stanie udzielić jej potrzebnej pomocy.

W ramach prac zespołów odbywają się warsztaty dla dzielnicowych, kuratorów zawodowych i społecznych i pracowników socjalnych w zakresie

form współpracy z rodzinami, w których występują akty przemocy wobec dzieci.

Nie we wszystkich powiatach działają zespoły dyscyplinarne, ale wówczas uruchamiane są zawodowe służby socjalne oraz funkcjonariusze policji, którzy reagują na sytuację krzywdzenia dzieci.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

W obszarze pomocy społecznej ustawicznie trwa poszukiwanie skutecznych form przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, dlatego też poza pomocą materialną i rzeczową zarówno OPS jak i PCPR rozwijają się w zakresie świadczenia poradnictwa specjalistycznego, rozwijania bazy hostelowej oraz pozyskiwania mieszkań komunalnych i socjalnych na rzecz kobiet opuszczających Ośrodki Interwencji Kryzysowej czy Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Działania OPS i PCPR skupiają się głównie na zatrzymaniu krzywdzenia dzieci zapewnienia im bezpieczeństwa, a w konsekwencji by zapewnić dzieciom trwałą poprawę ich sytuacji rodzinnej.

W ramach współpracy z policją pracownicy socjalni realizują dodatkowe zadania pn.: „Dobry wieczór – pracownik socjalny”, wspólnie z dzielnicowymi wizytują w godzinach popołudniowych oraz w dni wolne od pracy i święta środowiska, w których dochodzi do zaniedbań opiekuńczo – wychowawczych, nadużywania alkoholu przez rodziców i innych przejawów patologii w rodzinie.

Dyrektorzy szkół oraz pedagodzy szkolni biorą czynny udział w pracach gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w kwestiach dotyczących krzywdzenia dzieci w domu.

Wszelkie podejrzenia o krzywdzeniu dzieci trafiających do szpitali na terenie województwa są zgłaszane natychmiast do policji i uruchamiane są procedury i działania zgodnie z przepisami prawa i możliwościami działania instytucji, psychologowie pracujący w szpitalach udzielają pomocy dzieciom hospitalizowanym na oddziałach dziecięcych.

Przy Radach Osiedla działają Punkty Informacji Obywatelskiej, pracownicy socjalni przyjmują zgłoszenia od mieszkańców dotyczące problemów rodzinnych, zaniedbań wobec dzieci. Udzielają indywidualnych porad, dysponują wiedzą o lokalnych i ponadlokalnych instytucjach i urzędach. Zgłaszane sprawy są rozwiązywane na bieżąco lub przekazywane pracownikom socjalnym z danego terenu, którzy niezwłocznie podejmują interwencje.

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych

Na terenie województwa działa prężnie kilka organizacji pozarządowych i związków wyznaniowych, które zajmują się problematyką pomocy dzieciom krzywdzonym. W zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej organizują: telefony zaufania, punkty informacyjno - konsultacyjne, ośrodki pomocy, schroniska, hostele, świetlice dla dzieci.

W ramach swojej działalności oferują, m.in.: pomoc psychologiczną, w grupie i kontakcie indywidualnym, pomoc prawną, w tym pisanie pozwów, wniosków, grupy wsparcia, grupy samopomocowe, pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci, udział w pracach zespołów pomagających ofiarom przemocy np. przy gminnej komisji czy ośrodku pomocy społecznej, udział w interwencjach, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych.

III.3. Województwo Lubelskie

Z informacji przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie wynika, że problematyka przemocy oraz możliwych do podjęcia działań pomocowych w tym zakresie została uwzględniona w lokalnych strategiach rozwiązywania problemów społecznych, programach opieki nad dzieckiem i rodziną, gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych, ale przede wszystkim w programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dokumenty te przewidują zarówno działania profilaktyczne, jak i interwencyjne skierowane bezpośrednio do ofiar przemocy, w tym również krzywdzonych dzieci. Do działań profilaktycznych i pomocowych włączane są obok jednostek organizacyjnych pomocy społecznej także inne instytucje funkcjonujące na terenie samorządów - policja, placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Kościół, służba zdrowia oraz organizacje pozarządowe. W większości przypadków współpraca realizowana jest doraźne, w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej (dotyczy to głównie małych gmin), ale również w ramach formalnie powołanych zespołów interdyscyplinarnych.

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci realizowane przez pracowników ośrodków pomocy społecznej skoncentrowane są głównie na obserwacji konkretnych sytuacji i zachowań oraz monitorowaniu rodzin potencjalnie zagrożonych wystąpieniem zjawiska przemocy domowej. Należy tu wskazać na rodziny dotknięte problemem alkoholowym, w których występują zaburzenia lub choroba psychiczna, a także te, w których zdiagnozowano bezradność opiekunów - wychowawcą.

Ze względu na specyfikę społeczności lokalnych z obszarów wiejskich, dominujących w naszym województwie, łatwiej jest zaobserwować i w porę wychwycić niepokojące sygnały. Natomiast istotnym problemem jest

diagnozowanie zjawiska przemocy wobec dzieci, które nie uczęszczając jeszcze do placówek (żłobków, przedszkoli, szkół) pozostają pod wyłączną opieką rodziców. Przemoc wobec tych dzieci stwierdzana jest dopiero w przypadkach konieczności interwencji lekarskich.

Dlatego tak istotne jest rozpowszechnianie informacji oraz edukacja umożliwiająca dostrzeganie przemocy jako zjawiska negatywnego, wymagającego eliminowania. Uczulenie społeczeństwa na krzywdę dziecka i motywowanie do podejmowania aktywnych działań niejednokrotnie daje szansę na ujawnienie zjawiska przemocy oraz zapewnienie jej ofiarom profesjonalnego wsparcia.

Samorządy lokalne z terenu Województwa Lubelskiego włączają się w ogólnopolskie akcje i kampanie, których celem jest ograniczenie zjawiska przemocy, ale opracowują także programy o wymiarze lokalnym i je z powodzeniem realizują.

III.4. Województwo Lubuskie

Na terenie Województwa Lubuskiego działania pomocowe kierowane do dzieci krzywdzonych w wyniku przemocy podejmowane są na wszystkich poziomach organizacyjnych, tj. na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Na poziomie gminnym i powiatowym problemy rozwiązywane są z reguły na bieżąco, w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Działania profilaktyczne obejmują:

- opracowywanie przez samorządy gminne programów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną (w ponad 50% gmin) oraz systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie (w ponad 40% gmin), a przez wszystkie powiaty lokalnych systemów opieki nad dzieckiem,
- poradnictwo świadczone rodzicom w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wychowania, opieki, profilaktyki uzależnień, poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne. Poradnictwo specjalistyczne świadczone jest w każdym z 14 powiatów w 47 punktach konsultacyjnych na terenie gmin, pogadanki, rozmowy z policją w szkołach i świetlicach,
- praca socjalna z rodzinami z zagrożonych środowisk (korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, niezaradność opiekuńczo-wychowawczą, uzależnienia): częstszy wgląd w te środowiska, patrole z policją,
- prowadzenie programów edukacyjnych dla rodziców: „Szkoła dla rodziców”, „Dzieci w sieci”, „Trening zastępowania agresji”, „Pokonać strach”, „Szkoła bez przemocy”, „Słoneczniej”, „Akademia sukcesu”, „Nie jesteś

- Niewidzialnym Dzieckiem”, „Wiem, nie Cierpię”, „Bezpieczne Dzieciństwo”, „Niezbędnik przedszkolaka”, „Tak dla dobra”, „Gniazdo Orła Białego”, „Pedofilii i Pornografii Dziecięcej Stop”, „Zły Dotyk”, „Nie czas na Picie - wybieram życie”, „Dotyk Dobry i Zły” – zaangażowanie we współpracę Policji, kuratorów, szkół, poradni psychologiczno-pedagogicznych, organizacji pozarządowych,
- samorządowe kampanie informacyjne, lokalne konferencje mające na celu uwrażliwianie lokalnej społeczności na przypadki krzywdzenia dzieci i w zakresie szybkiego reagowania, upowszechnianie informacji o instytucjach działających na rzecz ofiar przemocy w środowisku lokalnym oraz w skali kraju; dystrybucja ulotek, plakatów, włączanie się w kampanie ogólnopolskie „Małej jest kruche” dotyczącą uwrażliwiania społeczeństwa na problem przemocy stosowanej wobec dzieci w ich domach rodzinnych, „Zareaguj! Nie przykładaj do tego ręki!” w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
 - dystrybucja materiałów informacyjnych: ulotek i plakatów kampanii wśród ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków i punktów interwencji kryzysowej, komisariatów Policji, poradni i innych instytucji użyteczności publicznej na terenie całego województwa lubuskiego,
 - świadczenie opieki, wsparcia, terapii, wyrównywania szans, diagnozowania rodziny w placówkach wsparcia dziennego (na terenie woj. lubuskiego zarejestrowanych jest 79 placówek wsparcia dziennego, funkcjonują ponadto świetlice nie zarejestrowane - prowadzone przez samorządy, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe),
 - interdyscyplinarne szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie pracowników pierwszego kontaktu (pracownicy socjalni, pedagodzy, policjanci) – w 2007r. przeszkolonych zostało 227 osób,
 - kierowanie na leczenie odwykowe oraz do grup wsparcia osób uzależnionych oraz współuzależnionych,
 - województwo lubuskie włączyło się w rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”, pozyskując w 2007 r. kwotę 330.000 zł, z czego na obszar 4.1.A Przemoc w rodzinie 52.900 zł. Kwotę tą wykorzystano na realizację programu przedstawionego przez organizację pozarządową „Gniazdo Orła Białego”. W 2008r. województwo pozyskało kwotę 413.500 zł w ramach programu (II miejsce w skali kraju pod względem wysokości otrzymanych środków). Na obszar Przemoc w rodzinie pozyskano kwotę 182.000 zł. W wyniku konkursu wyłoniono 5 organizacji pozarządowych, które zrealizują programy w tym zakresie, adresowane także do dzieci krzywdzonych i zagrożonych krzywdzeniem.

Działania pomocowe organizowane przez instytucje udzielające wsparcia na rzecz dzieci krzywdzonych to przede wszystkim:

- interwencje w sytuacji zgłoszenia faktu lub podejrzenia krzywdzenia dziecka oraz ochrona przed dalszym krzywdzeniem: pouczenie rodziców o naganności zachowania, konsultacje wychowawcze udzielane przez specjalistów (poradnie, szkoła), izolowanie dzieci od sprawców przemocy: umieszczanie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (15 placówek), rodzinach zastępczych (1.580 rodzin) OIK i PIK (9 placówek), Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (1 placówka), domów samotnej matki (2 placówki), kierowanie spraw przeciwko sprawcom do Sądów i Prokuratur celem ograniczenia władzy rodzicielskiej, ustanowienia kurateli, sprawowanie nadzorów przez kuratorów rodzinnych nad prawidłowym wykonywaniem władzy rodzicielskiej, policyjny monitoring dysfunkcyjnych rodzin we współpracy ze szkołą, pomocą społeczną,
- organizowanie opiekunom dziecka profesjonalnej pomocy (socjalnej, prawnej, psychologicznej, poradnictwo) oraz zabezpieczenie potrzeb bytowych,
- świadczenia dzieciom pomocy psychologicznej, terapeutycznej, pedagogicznej (przez pedagoga szkolnego, w placówkach wsparcia dziennego, placówkach całodobowych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, rodzinnych, ośrodkach kuratorskich),
- zabezpieczanie dzieciom podstawowych potrzeb bytowych (udzielanie wsparcia rzeczowego, żywienia, odzieży, wyposażenia i dojazdu do szkoły), organizacji czasu wolnego, wypoczynku letniego, wspierania rozwoju osobistego, wyrównywanie deficytów rozwojowych, itp.

Działania zespołów interdyscyplinarnych:

Na terenie Województwa Lubuskiego zespoły interdyscyplinarne działają na poziomie wojewódzkim oraz lokalnym.

W Wydziale Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego został zatrudniony koordynator ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, który przewodniczy Wojewódzkiemu Interdyscyplinarnemu Zespołowi ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zespół skupia przedstawicieli kluczowych instytucji: pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości, ochrony zdrowia, policji, organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Celem Zespołu jest stworzenie systemowych rozwiązań w zakresie ograniczania zjawiska, zacieśnienie współpracy pomiędzy instytucjami i wypracowanie optymalnych zasad komunikacji, wzrost zaangażowania przedstawicieli instytucji lokalnych w realizację zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zwiększenie świadomości społecznej w tym zakresie oraz zwiększenie świadomości ofiar przemocy, jej świadków

i sprawców odnośnie możliwości otrzymywania pomocy i terapii. Zadaniem Zespołu, których realizacja przewidziana jest do 2010r. są: diagnozowanie, monitorowanie skali i dynamiki zjawiska na terenie województwa, definiowanie obszarów problemowych, ograniczeń wynikających z obowiązujących uregulowań prawnych, interpretacji i egzekwowania obowiązujących przepisów, opracowanie procedur, wytycznych, skutecznej interwencji i prewencji, propozycji wspólnych przedsięwzięć dla grup zawodowych, stykających się ze zjawiskiem, upowszechnianie wiedzy, informacji na temat obowiązującego prawa, możliwości i form otrzymania pomocy.

W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego podjęto działania zmierzające do opracowania Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, powołując w tym celu zespół specjalistów.

W samorządach gminnych funkcjonuje 14, zaś w powiatowych - 2 stałe zespoły interdyscyplinarne. W większości samorządów podejmowane są działania interdyscyplinarne, mające na celu skuteczne reagowanie w sytuacji krzywdzenia dziecka, na zasadzie ścisłej współpracy poszczególnych służb; skład tych zespołów jest uzależniony od sytuacji i potrzeb; współpraca służb często oceniana jest pozytywnie.

Ponadto w placówkach świadczących pomoc dziecku krzywdzonemu funkcjonują zespoły specjalistów, zajmujących się sporządzaniem diagnozy, opracowywaniem planu pomocy oraz monitorowaniem postępów oddziaływań terapeutycznych i oceną zasadności dalszych oddziaływań.

Działalność organizacji pozarządowych

W Województwie Lubuskim w obszarze pomocy społecznej funkcjonuje 164 organizacje pozarządowe, z czego 46 deklaruje podejmowanie różnych form działań na rzecz osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych oraz zagrożonych i dotykanych przemocą w rodzinie, jak udzielanie wsparcia, poradnictwo socjalne prawne psychologiczne, pomoc rzeczową. 6 organizacji pozarządowych traktuje zadania w sposób priorytetowy. Podejmują one inicjatywy o dużym znaczeniu dla społeczności lokalnych, jak prowadzenie punktów konsultacyjnych, całodobowych placówek dla ofiar, specjalistyczne poradnictwo, programów terapeutycznych i grupy wsparcia dla ofiar, szkolenia dla służb, stykających się z przemocą w rodzinie w tym wobec dzieci, wydawanie poradników i broszur informacyjnych, przeprowadzanie kampanii społecznych. W 2007r. Wojewoda Lubuski przeznaczył m.in. kwotę 230.000 zł na dofinansowanie organizacji pozarządowych, w tym dla 8 wnioskodawców z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz 50 z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną. Z kolei w 2008 r. Wojewoda przeznaczył na ten cel kwotę 400.000 zł, z których dofinansowanych zostanie 30 organizacji świadczących wachlarz usług dla dzieci z rodzin zagrożonych marginalizacją i przemocą.

III.5. Województwo Łódzkie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci

Nie wszystkie gminy z terenu Województwa Łódzkiego prowadzą działania profilaktyczne na podstawie opracowanych systemów/programów przeciwdziałania przemocy. Do najbardziej powszechnych działań profilaktycznych zaliczyć należy prowadzenie na terenie gmin kampanii informacyjno-edukacyjnych oraz programów profilaktycznych mających na celu zwrócenie uwagi na zjawisko przemocy w rodzinie oraz zaznajomienie z procedurami postępowania w tych przypadkach. Na terenie gmin działają punkty konsultacyjne świadczące pomoc dla rodzin doświadczających przemocy w rodzinie. Dla osób zajmujących się zawodowo problematyką przemocy w rodzinach organizowane są szkolenia i warsztaty.

Niektóre gminy dysponują mieszkaniem chronionym w celu zapewnienia bezpieczeństwa ofiar przemocy.

We współpracy ze szkołami działającymi na terenie gminy organizuje się szkolenia profilaktyczne dla nauczycieli i pedagogów. Prowadzone są także programy edukacyjne dla rodziców w zakresie stosowania właściwych metod wychowawczych. Niektóre placówki oświatowe prowadzą anonimowe badania wśród swoich uczniów, mające na celu zdiagnozowanie istnienia zjawiska krzywdzenia dzieci przez rówieśników i osoby dorosłe. Na przykład w szkole w Żychlinie umieszczona jest „skrzynka kontaktowa”, przy pomocy której w sposób anonimowy uczniowie mogą zgłaszać wszelkie sprawy związane z agresją i przemocą. Ponadto, podczas godzin wychowawczych organizowane są spotkania dzieci z pedagogiem, psychologiem lub lekarzem mających na celu zwrócenie uwagi na problem przemocy w rodzinie.

Rodziny, u których zachodzi podejrzenie występowania przemocy, bądź u których zdiagnozowano problem obejmowane są dodatkową pomocą oraz programami profilaktycznymi. W razie potrzeby udzielana jest im środowiskowa pomoc interwencyjna z wykorzystaniem procedury „Niebieskiej Karty”. Rodziny te są wizytowane przez pracowników socjalnych w celu monitorowania ich sytuacji.

Siedem powiatów realizuje ponadto programy korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w celu zakończenia jej stosowania.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci:

Dla rodzin, w których wystąpiła przemoc organizowane są warsztaty terapeutyczne i spotkania z psychologami natomiast dla dzieci wprowadza się dodatkowo alternatywne formy spędzania wolnego czasu – w tym: zajęcia

sportowe, wycieczki, kółka zainteresowań, które finansowane są w głównej mierze ze środków funduszu alkoholowego. Do najczęściej stosowanych form pracy z dziećmi należą: arteterapia, biblioterapia, muzykoterapia, warsztaty teatralne itp. Dużą rolę w pracy z ofiarami przemocy w rodzinie odgrywają świetlice socjoterapeutyczne oraz profilaktyczno-wychowawcze. W niektórych gminach w celach profilaktycznych bądź pomocowych organizuje się spotkania w grupach rówieśniczych przez uprzednio wyszkoloną grupę młodzieży tzw. „Liderów Młodzieżowych” wywodzącą się ze środowisk patologicznych. Na bazie własnych doświadczeń przekazują oni informacje o możliwościach szukania pomocy przez dzieci krzywdzone, wskazują instytucje pomocowe udzielające wsparcia, nawiązują przyjacielski kontakt z ofiarami przemocy.

Ponadto, dla dzieci z rodzin patologicznych organizowane są wyjazdy na „zielone szkoły”, kolonie, obozy czy turnusy rehabilitacyjno-korekcyjne. W trakcie roku szkolnego dzieci objęte są pomocą w zakresie dożywiania. Rodzinom udzielane jest wsparcie materialne i rzeczowe.

Działaniem pomocowym prowadzonym bezpośrednio na rzecz dzieci jest kierowanie do sądu wniosków, z prośbą o wgląd w sytuację dzieci, co do których zachodzi obawa, że ich rodzice stosują przemoc i nadużywają alkoholu. W razie stwierdzenia zagrożenia życia i zdrowia dziecka ze strony rodziców lub opiekunów pracownicy socjalni niezwłocznie podejmują działania mające na celu jego odizolowanie i występują o dozór kuratora bądź ograniczenie władzy rodzicielskiej. W ostateczności dzieci umieszczane są w rodzinach zastępczych, najczęściej spokrewnionych bądź umieszczane są w całodobowych placówkach opiekuńczo - wychowawczych.

Współpraca zespołów interdyscyplinarnych:

Na chwilę obecną na terenie województwa zostało powołanych tylko ok. 30 zespołów interdyscyplinarnych. Większość gmin zgłasza jednak potrzebę ich powołania w celu zintegrowania działań służb i instytucji oraz stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na rzecz pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Zarządzeniem Nr 164/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 10 maja 2007 r. powołany został zespół interdyscyplinarny do rozpoznania zjawiska przemocy i zaniechania dzieci przez pijanych rodziców i opiekunów. W 35 osobowy skład Zespołu powołani zostali przedstawiciele Wojewody, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzime, Ośrodków Pomocy Społecznej, komendy policji, straży miejskiej, prokuratury, sądów rodzinnych, kuratorów oraz organizacji pozarządowych działających z terenu województwa łódzkiego. Zespół opracował diagnozę zjawiska przemocy i zaniechania dzieci przez rodziców i opiekunów na terenie województwa łódzkiego, a w szczególności przez nadużywających alkoholu oraz ustalił sposób komunikacji między instytucjami zajmującymi się problematyką przemocy. W przekazanych do MPiPS w celu dalszej analizy materiałach,

będących wynikiem prac Zespołu, uwzględniono uwagi dotyczące: przyczyn zjawiska, dostrzegalnych barier w egzekucji przepisów prawa, ograniczeń wynikających z obecnych regulacji prawnych, możliwości skutecznej prewencji i szybkiego reagowania w sytuacjach zaniedbywania dzieci. Zawarto wnioski odnośnie rozszerzenia „Niebieskiej Karty” o zapis art. 184 kodeksu karnego, mówiący o prawie do zachowania anonimowości świadków, upowszechnienia zapisu z ustawy o postępowaniu wobec nieletnich, dotyczącego społecznego obowiązku podejmowania działań w sytuacji przemocy, propozycji nowelizacji przepisów zawartych między innymi w ustawie o pomocy społecznej, o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie czy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych:

Na terenie województwa łódzkiego do instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych należą: świetlice socjoterapeutyczne oraz środowiskowe, straż miejska, policja (główną rolę odgrywa w tym wypadku praca dzielnicowych), Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Punkty Wsparcia Interwencyjno-Psychologicznego, sołtysi, szkoły, Ośrodki Interwencji Kryzysowej (10 ośrodków na terenie województwa), lekarze rodzinni, wolontariat PCK, Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, całodobowe placówki opiekuńczo - wychowawcze. Główna działalność ww. instytucji obejmuje m.in.: wspieranie psychologiczne i pedagogiczne, pomoc materialną, włączanie się w ogólnopolskie kampanie dotyczące przeciwdziałania przemocy, organizowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci zagrożonych przemocą oraz wykluczeniem społecznym. Prowadzą również terapie i porady. Są to miejsca gdzie można uzyskać pomoc, ale i informację – w tym celu powstają również punkty konsultacyjne dla rodzin.

Na terenie województwa działa jeden Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Zgodnie z danymi uzyskanymi podczas przeprowadzonej przez Wydział Polityki Społecznej kontroli wynika, iż w 2007 roku przebywało w nim 50 dzieci z terenu województwa łódzkiego.

W 2007 roku w 93 gminach powołany był koordynator lub pełnomocnik do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych:

Organizacje pozarządowe tj.: Kościoły, fundacje oświatowe, Caritas, Centrum Służby Rodzinie oraz bardzo wiele stowarzyszeń jak chociażby:

„Otwarte serca” w Rzgowie, „Wspólna troska” w Dobroniu odgrywają dużą rolę w pracy z dziećmi ale również całymi rodzinami, w których wystąpiło zjawisko przemocy lub są nim zagrożone. Działalność ich nakierowana jest głównie na szeroko rozumianą profilaktykę w stosunku do dzieci poprzez organizowanie czasu wolnego, organizowanie zajęć pozalekcyjnych i wypoczynku, rozwijanie zainteresowań, włączanie w udział imprez lokalnych. Natomiast w stosunku do całych rodzin dotyczy to głównie prowadzenia świetlic z programem psychoedukacyjnym, organizowanie spotkań z psychologiem, realizowania programów dożywiania i wsparcia materialnego.

III.6. Województwo Małopolskie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci

W większości powiatów działania profilaktyczne prowadzone były w szkołach podstawowych i gimnazjach w formie pogadanek skierowanych do dzieci i młodzieży. Prowadzone były również szkolenia pracowników służb i instytucji zajmujących się problematyką rodzin (pedagogów i psychologów szkolnych, pracowników Policji i ośrodków pomocy społecznej).

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

Główną formą prowadzonych działań pomocowych adresowanych do dzieci, wskazaną przez powiaty, były oddziaływania terapeutyczne oraz konsultacyjne o charakterze psychologicznym i pedagogicznym dla dzieci będącymi ofiarami przemocy. W części powiatów oddziaływania terapeutyczne prowadzone były w ramach grupy wsparcia dla ofiar przemocy. Powiaty realizowały również, programy profilaktyczne dla młodzieży gimnazjalnej borykającej się z problemami sfery emocjonalnej. Pomoc psychologiczna miała charakter indywidualnych spotkań diagnostycznych, a następnie spotkań grupowych, których celem była odbudowa bezpiecznych relacji z rówieśnikami jak i dorosłymi.

Współpraca w ramach zespołów interdyscyplinarnych

Na terenie Województwa Małopolskiego istnieje dobrze rozbudowana sieć lokalnych zespołów interdyscyplinarnych, które powstały w powiatach w ramach programu „Przeciw przemocy. Budowanie lokalnych koalicji – interwencje w przemocy domowej”, program ten nadzoruje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Zespoły interdyscyplinarne rozpoczęły pracę w we wszystkich powiatach województwa małopolskiego, w ich skład wchodzi specjalści pracy z rodziną: pracownicy socjalni, pielęgniarki środowiskowe pedagodzy szkolni i dzielnicowi. Na czele gminnych zespołów

interdyscyplinarnych stoją liderzy gminni, natomiast na szczeblu powiatowym funkcjonuje zespół powiatowy składający się z koordynatora powiatowego, wszystkich liderów gminnych oraz prawnika, psychologa i przełożonej pielęgniarek w Szpitalu Powiatowym. Spotkania zespołów odbywają się raz w miesiącu oraz niezwłocznie po wystąpieniu takiej konieczności.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

W powiatach Województwa Małopolskiego usługi na rzecz dzieci świadczą najczęściej placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego. Głównym celem i zadaniem tych instytucji jest wspieranie rodzin w sprawowaniu ich podstawowych funkcji oraz pomoc rodzinie i dzieciom dotkniętym przemocą we współpracy ze szkołami, ośrodkami pomocy społecznej i innymi instytucjami poprzez zapewnienie dzieciom opieki wychowawczej, pomocy w nauce i wyrównywanie braków edukacyjnych, rozwijanie zainteresowań oraz umiejętności efektywnego i atrakcyjnego spędzania czasu wolnego. Zadania te realizowane są w placówkach poprzez oferowaną pomoc psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną.

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych

W większości samorządów powiatowych Województwa Małopolskiego organizacje pozarządowe współpracują z samorządem lokalnym poprzez angażowanie się w organizację letniego wypoczynku dla podopiecznych placówek wsparcia dziennego. Zadawalająco układa się również współpraca powiatów z Kościołem Rzymsko Katolickim oraz Caritasem.

III.7. Województwo Mazowieckie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci

Zdecydowana większość jednostek organizacyjnych pomocy społecznej podejmuje szereg inicjatyw na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin niewydolnych wychowawczo i zagrożonych marginalizacją społeczną, zwłaszcza dotkniętych przemocą, poprzez zapewnienie niezbędnych środków służących zaspokojeniu podstawowych potrzeb materialnych. Jednocześnie, w ramach pracy socjalnej, prowadzone jest poradnictwo dla rodzin zgłaszających problemy rodzinne i wychowawcze.

Możliwość skorzystania z pomocy specjalistycznej udzielanej przez jednostki pomocy społecznej lub – na ich wniosek, przez inne instytucje, pozwala na dokonanie diagnozy sytuacji rodziny, rozpoznania rodzaju i skali

problemu i w konsekwencji wypracowania metod postępowania w celu rozwiązania sytuacji kryzysowej. W przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie, w dalszym procesie pracy z rodziną uczestniczy przedstawiciel policji lub kurator sądowy.

Większość gmin traktuje kwestie związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci w kategoriach elementu pracy socjalnej w środowisku lokalnym świadczonej równoległe z pomocą o charakterze materialnym służącą zaspokojeniu podstawowych potrzeb rodziny. Jednocześnie, obowiązkiem gminy jest utworzenie lokalnego programu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną z uwzględnieniem placówek wsparcia dziennego. Gminy realizując ten obowiązek, opracowują programy w zakresie odpowiadającym istniejącej infrastrukturze społecznej, w tym jakości działań i chęci współpracy ze strony poszczególnych instytucji lokalnych: szkół, policji, ośrodków zdrowia, parafii, organizacji pozarządowych, biorąc jednocześnie pod uwagę możliwości finansowe i kadrowe.

Jak wynika z dokonanego rozeznania, gminy starają się rozwiązywać problem dysfunkcji w rodzinie, w tym przemoc wobec dzieci, poprzez zapewnienie wsparcia w placówkach wsparcia dziennego. Jest to, obok zajęć o charakterze profilaktycznym, jedno z najczęściej wykorzystywanych narzędzi pomocy dziecku w trudnej sytuacji. Placówka opiekuńczo – wychowawcza wsparcia dziennego, poza zapewnieniem dziecku opieki w czasie pozaszkolnym, pełni również funkcje socjoterapeutyczne i wychowawcze prowadząc pracę z rodziną.

Większość gmin województwa mazowieckiego nie prowadzi placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego zlecając jednocześnie ich prowadzenie organizacjom pozarządowym. Niejednokrotnie trudności z pozyskiwaniem funduszy na realizację zadań statutowych, przy bardzo skromnym udziale środków gminnych, nie pozwalają placówkom na pełną realizację wszystkich zadań w pożądanym zakresie. Dotyczy to w szczególności braku środków na zapewnienie pomocy psychologa, pedagoga i terapeuty. W praktyce pobyt dziecka w placówce wsparcia dziennego ma na celu zagospodarowanie czasu wolnego.

W związku z faktem, iż większość gmin województwa to gminy wiejskie i niezbyt zamożne, wiele inicjatyw skierowanych do rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji realizowanych jest przy finansowym wsparciu ze środków pochodzących z budżetu państwa lub programów rządowych. Niejednokrotnie, na skutek braku środków finansowych programy realizowane w gminach mają charakter krótkofalowy.

Znaczna liczba gmin województwa mazowieckiego opracowuje programy edukacyjno – wspierające skierowane do rodzin oraz dzieci i młodzieży, które mają na celu poprawę funkcjonowania wszystkich członków w środowisku lokalnym. Zakres tematyczny projektów najczęściej wymienianych przez jednostki, skierowanych do rodziców koncentruje się wokół kształtowania

umiejętności wychowawczych i budowania prawidłowych relacji z dziećmi bez konfliktu i agresji. Natomiast programy kierowane bezpośrednio do dzieci i młodzieży dotyczą w szczególności prawidłowego funkcjonowania w grupie rówieśniczej, alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu, profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz poznania własnych uprawnień w przypadku wystąpienia konfliktu lub przemocy.

Informacje zebrane z poszczególnych jednostek wskazują w pierwszej kolejności na profilaktykę przeciwdziałania przemocy wobec dzieci w środowisku rówieśniczym. W związku z tym zarówno instytucje działające na szczeblu gminy jak i powiatu aktywnie starają się organizować zajęcia profilaktyczno – edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży szkolnej na terenie szkół lub placówek wsparcia dziennego. Udział dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym w zajęciach psychoprofilaktycznych lub treningu zastępowania agresji ma na celu budowanie prawidłowych relacji pomiędzy rówieśnikami jak również wykształcenie umiejętności rozwiązywania konfliktów rówieśniczych bez agresji.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, w ramach realizacji swoich zadań prowadzą specjalistyczne poradnie rodzinne dla rodzin naturalnych i zastępczych, starając się jednocześnie dotrzeć do jak największej liczby odbiorców. Możliwość skorzystania z porady specjalisty przy PCPR dla wielu rodzin z terenu powiatu jest niejednokrotnie jedyną szansą na podjęcie działań w kierunku zmiany trudnego położenia.

Z drugiej strony, działalność PCPR-ów na rzecz rodzin i dzieci wiąże się z budowaniem lokalnych inicjatyw przy udziale gminnych jednostek i tym samym tworzenie koalicji instytucji odpowiedzialnych za rozwój systemu wsparcia osób w trudnej sytuacji. Jak wynika z zebranych informacji, znaczna liczba projektów realizowanych przez powiaty uwzględnia również na poszczególnych etapach udział gmin.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

Zebrane informacje z poszczególnych jednostek Województwa Mazowieckiego wskazują na szereg działań pomocowych skierowanych bezpośrednio do dzieci na terenach gmin i powiatów. Działania te dotyczą pomocy finansowej i rzeczowej, zabezpieczania potrzeb bytowych dzieci, poprzez organizację i finansowanie dożywiania. Kierowanie dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo na półkolonie i kolonie letnie w ramach wypoczynku letniego, połączonego wielokrotnie z realizacją programów terapeutycznych. Włączanie wolontariuszy działających w PCPR jak i OPS do pomocy dzieciom w nauce.

Działania pomocowe, skierowane bezpośrednio do dzieci realizują również świetlice socjoterapeutyczne. Zadania są także wykonywane na bieżąco w ramach pracy socjalnej świadczonej przez pracowników socjalnych ośrodków

pomocy społecznej oraz w ramach współpracy ze szkołami i ich pedagogami szkolnymi, którzy w codziennej pracy najczęściej spotykają się z problemami osobistymi uczniów. Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinne, Ośrodki Adopcyjno - Opiekuńcze są realizatorami programów z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną.

Współpraca w ramach zespołów interdyscyplinarnych

Do realizacji zadań na rzecz zwalczania przemocy wobec dzieci powoływane są w powiatach i gminach zespoły interdyscyplinarne. W ich skład najczęściej wchodzi przedstawiciele policji, samorządów, sądów, reprezentanci szkół, placówek oświatowych oraz organizacje pozarządowe i lokalne media. Zauważyć należy jednak, że nie wszystkie jednostki mają tak liczną grupę członków w utworzonych zespołach interdyscyplinarnych na swoich terenach dotyczy to głównie małych gmin i powiatów lub też zespoły takie nie istnieją. Współpraca instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci to przede wszystkim porozumienie pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, policją, kuratorami sądowymi, organizacjami pozarządowymi, ośrodkami opiekuńczo-wychowawczymi, ośrodkami interwencji kryzysowej, środowiskowymi ogniskami wychowawczymi.

Z dostarczonych informacji dotyczących współpracy z organizacjami pozarządowymi, kościołem oraz związkami wyznaniowymi wynika, że duża część gmin i powiatów wspólnie realizuje określone cele.

III.8. Województwo Opolskie

Na terenie Województwa Opolskiego są realizowane następujące działania mające na celu zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie:

- w 7 powiatach utworzono ośrodki interwencji kryzysowej (w powiecie kluczborskim, krapkowickim, namysłowskim, nyskim, oleskim, prudnickim i w Opolu), w których działają zespoły interdyscyplinarne, złożone ze specjalistów – psychologów, pracowników socjalnych, prawników,
- w 2 powiatach utworzono punkty konsultacyjne dla ofiar przemocy (w powiecie brzeskim i głubczyckim),
- 2 powiaty prowadzą poradnictwo specjalistyczne (powiat opolski i strzelecki) i w sytuacji zaistnienia zjawiska przemocy w rodzinie zapewniają ofiarom pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego,
- w 2 powiatach utworzono Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (w Kędzierzynie-Koźli i w Opolu),
- Powiat Oleski podpisał ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Opolu porozumienie i ofiary przemocy domowej są do niego kierowane (szczegółowe zadania specjalistycznych ośrodków wsparcia zostały omówione w piśmie z dnia 4 czerwca 2008 r.),

- w 4 powiatach programy profilaktyczne są realizowane przede wszystkim w szkołach.
- tylko 5 powiatów współpracuje z organizacjami pozarządowymi, instytucjami kościelnymi, działającymi w sferze pomocy na rzecz dzieci krzywdzonych,
- 6 powiatów deklaruje współpracę z instytucjami pomocowymi, świadczącymi usługi na rzecz dzieci krzywdzonych. Powiaty te wskazują głównie na policję, powiatowe centra pomocy rodzinie, szkoły, ośrodki pomocy społecznej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, kuratorów sądowych, poradnie ds. uzależnień.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci realizują Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz dodatkowo ten rodzaj działania został wykazany przez Starostwo Powiatowe w Prudniku (program profilaktyczny dla dorosłych) i Punkt Interwencji Kryzysowej w Głubczycach realizujący oprócz specjalistycznych ośrodków wsparcia, program korekcyjno-korekcyjny dla sprawców przemocy w rodzinie.

Działania skierowane bezpośrednio do dzieci realizowane są w ramach Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu i Opolu oraz w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Prudniku i w Strzelcach Opolskich w formie terapii psychologicznej.

Z informacji przesłanych przez 71 gmin funkcjonujących na terenie województwa opolskiego wynika, że:

- 37 gmin prowadzi działania skierowane bezpośrednio do dzieci, głównie poprzez zajęcia profilaktyczne w szkołach, organizowanie kolonii, półkolonii, wycieczek, teatryków profilaktycznych, happeningów, pomocy udzielanej dzieciom przez psychologów i pedagogów szkolnych, opłacanie posiłków w szkołach i przedszkolach, kierowanie dzieci do lekarzy w celu ustalenia stanu zdrowia, kierowanie dzieci do placówek wsparcia dziennego,
- 26 gmin w odpowiedzi wskazało, że stale w sprawach przemocy w rodzinie współpracuje z pedagogami szkolnymi i kuratorami sądowymi,
- w 16 gminach działają zespoły interdyscyplinarne, złożone ze specjalistów – psychologa, policjanta i pracownika socjalnego, którzy udzielają konsultacji specjalistycznych osobom dotkniętym przemocą,
- w 2 gminach funkcjonują grupy wsparcia dla rodzin,
- 8 gmin podpisało porozumienie z dwoma funkcjonującymi na terenie województwa Specjalistycznymi Ośrodkami Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- w 12 gminach funkcjonują świetlice środowiskowe i/lub socjoterapeutyczne,

- 14 gmin współpracuje z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami i Kościołem Katolickim na rzecz dzieci krzywdzonych (23 gminy nie podjęły takiej współpracy).

III.9. Województwo Podkarpackie

Na terenie województwa podkarpackiego działania pomocowe kierowane do dzieci krzywdzonych w wyniku przemocy podejmowane są na wszystkich poziomach organizacyjnych, tj. na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Na poziomie gminnym i powiatowym problemy rozwiązywane są z reguły na bieżąco, w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Zadania te wykonywane są bezpośrednio przez pracowników socjalnych lub specjalistów zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej lub powiatowych centrach pomocy rodzinie, m.in. poprzez:

- udzielenie rodzinie pomocy w postaci poradnictwa, pracy socjalnej, pomocy materialnej i rzeczowej – adekwatnie do potrzeb,
- wizyty pracowników socjalnych w środowisku,
- współpracę w ramach zespołów interdyscyplinarnych,
- współpracę ze szkołą, policją, kuratorami sądowymi, organizacjami pozarządowymi i in.

Intensywność oraz skuteczność w/w działań uzależniona jest od kwalifikacji osób zatrudnionych w OPS i PCPR – w zakresie wiedzy i umiejętności pracy z osobami doświadczającymi przemocy, w tym z dziećmi. Niestety duża część – zwłaszcza ośrodków pomocy społecznej mieszczących się w małych gminach – nie posiada specjalistów przygotowanych do prowadzenia tego typu działań.

W dalszej kolejności działania pomocowe świadczą funkcjonujące w terenie świetlice środowiskowe oraz socjoterapeutyczne, punkty interwencji kryzysowej i punkty konsultacyjne (łącznie 71 jednostek), ośrodki interwencji kryzysowej (13 jednostek), a także specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie (4 jednostki). Ponadto prowadzona jest działalność edukacyjna i profilaktyczna w szkołach, realizowana w postaci godzin wychowawczych lub programów – dzieci dowiadują się o miejscach i możliwościach szukania pomocy w sytuacji zagrożenia.

Wydział Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie również podejmuje działania mające na celu zapobieganie krzywdzeniu dzieci.

Celem diagnozy tego tak istotnego problemu w Wydziale opracowana została ankieta nt. skali zjawiska przemocy w rodzinie, w tym krzywdzenia dzieci. Badania prowadzone są od 2005 r., zaś problemy dzieci krzywdzonych badane są od 2006 r. Diagnoza ma charakter pośredni - ankieta kierowana jest

do ośrodków pomocy społecznej na terenie województwa –159 jednostek. Z uzyskanych informacji wynika, iż w 2007 r. przemoc dotyczyła 2065 rodzin z terenu Podkarpacia, tj. 4903 osoby poszkodowane (2 029 kobiet, 299 mężczyzn, 2 575 dzieci). Sprawcami byli najczęściej mężczyźni (1 685 osób), w następnej kolejności kobiety (218) oraz 19 nieletnich.

Spośród wymienionych 2 575 dzieci 2096 z nich, to dzieci poszkodowane w wyniku przemocy przez rodziców / opiekunów pozostających pod wpływem alkoholu (1319 dzieci do 13 roku życia, 777 dzieci od 14 do 18 roku życia). Sprawcami przemocy najczęściej okazali się być ojcowie.

Wydział Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego również aktywnie włączył się do akcji „Małe jest kruche” będącej jednym z elementów kampanii społecznej „Dzieciństwo pod ochroną”, poświęconej poprawie skuteczności działania instytucji państwowych, powołanych do ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie. W ramach kampanii dokonano dystrybucji plakatów, ulotek oraz materiałów informacyjnych, dotyczących problemu krzywdzenia dzieci, które trafiły do ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, jednostek policji w terenie, jednostek służby zdrowia, organizacji pozarządowych, szkół, ośrodków i punktów interwencji kryzysowej, specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz osób zainteresowanych pomocą osobom / dzieciom krzywdzonym.

Pomocne w przeciwdziałaniu problemowi krzywdzenia dzieci pozostają również „Procedury postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie”, które zostały opracowane przez tutejszy Wydział i przekazane do wdrożenia w podkarpackich jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.

W wyniku współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie z tut. Wydziałem powstała zaktualizowana wersja informatora „Przeciw Przemocy”, który w lutym br. został przekazany w teren, jest on również zamieszczony na stronie internetowej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie – w zakładce „Informacje z zakresu polityki społecznej”.

III.10. Województwo Podlaskie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocą wobec dzieci

Działania takie podejmowane są w 62 gminach (na 118), realizowane są łącznie przez 126 jednostek w tych gminach – ośrodki pomocy społecznej, komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, punkty konsultacyjne, świetlice socjoterapeutyczne, kluby AA, OIK, Policję, organizacje kościelne i pozarządowe. Ww. działaniami objęto w 2007 roku łącznie **5.310 osób**.

Do działań o charakterze profilaktycznym zaliczyć należy przede wszystkim:

1. Programy profilaktyczne realizowane w szkołach; pogadanki dla uczniów i rodziców; realizacja programu "Stop przemocy domowej"; prenumerata i udostępnianie czasopisma Niebieska Linia; konkursy dla dzieci; kolportaż materiałów informacyjnych, plakatów itp.; ulotki Dzieciństwo bez przemocy, Plakaty - "Krzywdzone dzieci nie mówią o tym"; zajęcia warsztatowe; lokalne kampanie społeczne; spektakle profilaktyczne.
2. Realizacja procedury Niebieskiej Karty, monitoring rodziny; praca socjalna w środowiskach zagrożonych wystąpieniem przemocy wobec dzieci.
3. Pomoc interwencyjna ofiarom (w tym zapewnienie posiłku, poradnictwa prawnego, rodzinnego, pracy socjalnej, pomocy finansowej i rzeczowej, pomoc w usamodzielnieniu ofiar przemocy w rodzinie).
4. Realizowane przez sprawców prace społecznie użyteczne, izolowanie sprawców od ofiar.
5. Wywiadówki profilaktyczne z udziałem specjalistów.
6. Współpraca OPS z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, policją, dyrektorami szkół oraz kuratorami zawodowymi; uwzględnienie w gminnym systemie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną działań profilaktycznych związanych z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci.
7. Szkolenia przygotowujące do pracy w zespole interdyscyplinarnym.
8. Organizowanie grupy wsparcia dla dzieci pokrzywdzonych, indywidualna praca z psychologiem i pedagogiem, praca w środowisku dziecka.
9. Udostępnianie do publicznej wiadomości informatorów o instytucjach udzielających pomocy.
10. Działania w ramach współpracy szkół i policji, mające na celu przeciwdziałanie przemocy i agresji pt. "Bez agresji"; funkcjonowanie zespołów ds. bezpieczeństwa, ds. rodziny.
11. Dostarczanie wiedzy społeczeństwu o zjawisku przemocy i sposobach radzenia z tym problemem; propagowanie pozytywnych rozwiązań merytorycznych, organizacyjnych; motywowanie społeczności lokalnych, organizacji i instytucji do podejmowania działań na rzecz ofiar przemocy ze szczególnym uwzględnieniem krzywdzonych dzieci w ramach realizacji programu naprawczego "Myślimy Nie, mówimy Nie - przemocy i uzależnieniom" - szereg zajęć profilaktycznych w gimnazjum, dodatkowe zajęcia psychoedukacyjne z zakresu przeciwdziałania agresji dla uczniów.
12. Edukacja rodziców na temat form i metod wychowawczych.
13. Kontrola środowisk zagrożonych przemocą, patologicznych, nadużywających alkoholu.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

Działania pomocowe na rzecz zmniejszenia zjawiska przemocy wobec dzieci realizowane są przez 77 jednostek w 41 gminach – ops, szkoły, świetlice

socjoterapeutyczne, Policję, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, OIK, punkty konsultacyjne, organizacje pozarządowe. Tymi działaniami objęto w 2007 r. **942 osoby**.

Działania pomocowe polegają min. na:

1. Zapewnieniu dzieciom z rodzin z przemocą opłacenia należności za posiłki w szkole, pomocy finansowej w zakresie wyposażenia w podręczniki i przybory szkolne, rozmowy z dziećmi i opiekunami/ rodzicami.
2. Organizacji zajęć w świetlicach środowiskowych, z udziałem psychologa i pedagoga.
3. Organizacji zajęć opiekuńczo-wychowawczych w świetlicach; finansowaniu kolonii socjoterapeutycznych; zajęciach pozalekcyjnych w szkołach w ramach szkolnych programów profilaktyki, w tym pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych, ukazywaniu alternatywnych sposobów czasu wolnego.
4. Udzielaniu pomocy finansowej na zakup żywności, odzieży, opłacenie pobytu w przedszkolu, ścisłej współpracy OPS z kuratorami, pedagogami szkolnymi, celem wymiany informacji.
5. Spotkaniach Policji z młodzieżą pod hasłem "Odpowiedzialność nieletnich za popełnione czyny karalne"; dofinansowaniu wypoczynku letniego dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym.
6. Pogadanki, spektakle, apele, filmy itp.

Współpraca w ramach zespołów interdyscyplinarnych

Działania interdyscyplinarne realizowane są przez 68 jednostek w 17 gminach województwa. W 2007 r. w ramach pracy zespołów udzielono pomocy **96 osobom**. W skład zespołów wchodzi w szczególności pedagogzy szkolni, dyrektorzy szkół, przedstawiciele ops, policji, organizacji pozarządowych, ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, OIK, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, kuratorzy.

Na posiedzeniach zespołów rozpatrywane są indywidualne przypadki przemocy i niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży. Zespoły przeprowadzają rozmowy z rodzicami, nauczycielami, policja prowadzi nadzór nad rodzinami; Zespół powiadamia inne służby o sytuacji dziecka i rodziny (sąd, prokuratura, szkoła). Prowadzone są treningi, warsztaty z zakresu ochrony dziecka przed przemocą, aktywizacja instytucji pomocowych, doskonalenie instytucjonalnego systemu reagowania w sytuacjach kryzysowych i patologicznych.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

Świadczenie usług pomocowych na rzecz dzieci krzywdzonych zgłosiło 16 gmin. Udzielono pomocy **135 osobom** w 38 placówkach (świetlice, sądy, przychodnie rejonowe, szkoły, KRPA, poradnie psychologiczno-pedagogiczne).

Działalność ww. instytucji polega min. na:

1. współpracy z instytucjami zajmującymi się pomocą rodzinie np.: policją, sądem rodzinnym, z przychodnią rodzinną,
2. udzielaniu poradnictwa indywidualnego w ramach pracy socjalnej, tj. interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
3. reagowanie na akty przemocy wobec dzieci w rodzinie, instytucjach, środowisku społecznym, stworzenie systemu opieki i leczenia ofiar oraz sprawców.

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych

W 2007 roku z pomocy w placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe skorzystało **118 osób**.

Na terenie woj. podlaskiego funkcjonuje ok. 200 placówek wspierających ofiary przemocy w rodzinie (ośrodki wsparcia rodziny, świetlice szkolne i socjoterapeutyczne, punkty konsultacyjno-informacyjne, kluby AA itp.) Działalność organizacji to min.: objęcie całoroczną opieką rodzin dzieci uczestniczących w koloniach socjoterapeutycznych, wsparcie działalności świetlicy opiekuńczo-wychowawczej, zajęcia wychowawczo-dydaktyczne, organizowanie wolnego czasu, wydawanie posiłków, artykułów spożywczych i odzieży; uaktywnienie środowisk lokalnych i sąsiedzkich, włączenie do pracy Kościołów i związków wyznaniowych - tworzenie lokalnych koalicji zajmujących się ochroną dzieci przed przemocą. Bezpośrednią współpracę z organizacjami pozarządowymi prowadzi 8 gmin.

Ponadto, **poradnictwo i interwencja** w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowana jest w 80 gminach województwa przez łącznie 200 placówek, takich jak ops, KRPA, Policja, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie uzależnień, punkty konsultacyjne, szkoły, OIK, świetlice socjoterapeutyczne, kluby AA, sądy, prokuraturę, organizacje pozarządowe. Z tej formy pomocy skorzystało **13.481 osób**. Główne formy ww. działań to praca socjalna, realizacja procedury Niebieska Karta, monitoring rodziny, kierowanie na leczenie odwykowe, poradnictwo specjalistyczne w PCPR, współpraca ze szkołami, pedagogami, prokuraturą, rozmowy motywacyjne, upowszechnianie wiedzy dotyczącej systemu pomocy rodzinom

w kryzysie, organizacja punktów i grup wsparcia, poradnictwo prawne, psychologiczne itp., interwencje z udziałem Policji.

W 13 gminach realizowane są **programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie** - w 2007 r. objętą nimi **596 osób**.

Programy mają na celu ochronę dziecka przed przemocą, reagowanie na przejawy przemocy; doskonalenie instytucjonalnego systemu reagowania w sytuacjach kryzysowych i patologicznych; prowadzenie Niebieskich Kart, wspólne działania służb i instytucji dotyczące ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

12 gmin zgłosiło **zabezpieczenie odpowiednich warunków do przesłuchań dzieci** – ofiar przemocy w rodzinie. Z tej formy skorzystało w 2007 r. **108 osób**.

Ogółem w województwie funkcjonuje 10 Niebieskich/Przyjaznych Pokoi do przesłuchań dzieci, prowadzonych min. w komendach Policji, szpitalu; pogotowiu opiekuńczym; sądzie. W 2 gminach wyodrębniono specjalne pomieszczenie do przesłuchań dzieci.

III.11. Województwo Pomorskie

W dwudziestu powiatach Województwa Pomorskiego podjęto następujące działania na rzecz zwalczania przemocy wobec dzieci:

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci:

- prowadzenie akcji informacyjnej, opracowywanie i kolportaż broszur oraz ulotek zawierających adresy instytucji świadczących usługi psychologiczne, terapeutyczne i pomocy socjalnej,
- rozpowszechnianie materiałów na temat praw dziecka, przemocy wobec dzieci, możliwości uzyskania pomocy,
- bezpłatne poradnictwo psychologiczne i prawne,
- warsztaty edukacyjno-rozwojowe dla dzieci i młodzieży,
- organizowanie środowiskowych form pomocy rodzinie, wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny prowadzone przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne (konsultacje, szkolenia, warsztaty dla rodziców w ramach funduszy z EFS).

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci:

- odizolowanie dzieci od sprawców przemocy poprzez zapewnienie opieki głównie w formach rodzinnych,
- hostel,
- mieszkania interwencyjne,

- „Niebieska linia”,
- warsztaty psychologiczne skierowane bezpośrednio do dzieci,
- powiadomienie sądu rodzinnego oraz prokuratury,
- zapewnienie dzieciom pomocy psychologicznej, medycznej, socjalnej,
- terapie rodzinne,
- świetlice środowiskowe,
- organizacja festynów, imprez okolicznościowych, wyjazdów na wypoczynek dla dzieci , konkursy, zajęcia sportowe.

Współpraca w ramach zespołów interdyscyplinarnych:

- specjaliści i osoby mające wpływ na sytuację życiową dziecka (przedstawiciele policji, kuratorzy, pracownicy socjalni, pedagodzy szkolni, pielęgniarki środowiskowe) ustalają najlepsze rozwiązania trudnych sytuacji oraz dzielą między sobą obowiązki wynikające z planu pomocy.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

W ramach działalności instytucji pomocowych na rzecz dzieci krzywdzonych inicjatywę podejmują:

- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- oddziały Interwencji Kryzysowej,
- policja,
- sądy,
- straż miejska,
- szkoły ,
- ośrodki zdrowia,
- placówki opiekuńczo- wychowawcze.
- MOPS-y,
- GOPS-y.

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych:

- Centrum Interwencji Kryzysowej,
- Stowarzyszenia: Stowarzyszenie Samopomocy „Kraąg”, Stowarzyszenie „Razem”, Towarzystwo Nasz Dom, Stowarzyszenie „Pomoc”, Kociewskie Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie, Starogardzkie Stowarzyszenie Pomocy Telefonicznej, Stowarzyszenie Wspomagające Osoby ze Środowisk Dysfunkcyjnych „Można Inaczej”, Stowarzyszenie „Pomoc Wzajemna”, Stowarzyszenie „Sopocki Dom”,
- Caritas,

- Centrum Inicjatyw Obywatelskich,
- Fundacja „Rodzina Nadziei”.

III.12. Województwo Śląskie

Działania podejmowane przez samorządy lokalne koncentrują się przede wszystkim na przeciwdziałaniu przemocy poprzez aktywność wszelkich instytucji i podmiotów, których zadania koncentrują się na dziecku i rodzinie. Wśród działań o charakterze profilaktycznym najczęściej wskazywane są przedsięwzięcia edukacyjne, związane z kształtowaniem i korygowaniem postaw, w kierunku promocji społecznie akceptowanych i pożądanych wzorców zachowania oraz modelowania bezpiecznych zachowań. Realizowane są one zarówno poprzez instytucje oświatowe, jak również podmioty funkcjonujące w systemie pomocy społecznej (m.in. placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego i ośrodki adopcyjno - opiekuńcze), ochrony zdrowia, Policję oraz w sferze pozarządowej i kościelnej. Szczególnie istotna rola w aspekcie profilaktyki przypada wszelkim formom – szkół dla rodziców – które pozwalają na uzyskanie niezbędnych kompetencji wychowawczych umożliwiają poznanie oraz zrozumienie podstawowych kwestii, istotnie powiązanych ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, tj.: skutecznej komunikacji, rozumienia emocji i empatii. Działania profilaktyczne obejmują również wszelkiego rodzaju lokalne kampanie społeczne, mające na celu stosowne kształtowanie postaw społecznych, akcentujących dezaprobatę dla wszelkich zachowań nacechowanych agresją i modelujących właściwe sposoby reagowania otoczenia na wszelkie dostrzeżone tego rodzaju zdarzenia.

Działania pomocowe zasadniczo koncentrują się na formach wynikających z przepisów pomocy społecznej, tj.: poradnictwie rodzinnym, terapii rodzinnej, pracy socjalnej, interwencji kryzysowej oraz w razie konieczności zapewnieniu dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.

Realizowane są one również przez szerokie spektrum instytucji publicznych i niepublicznych, działających w sferze pomocy społecznej, edukacji, zdrowia i wymiaru sprawiedliwości.

Szeroki katalog instytucji realizujących zadania skoncentrowane na dziecku i rodzinie, inicjuje działania samorządów, służące konsolidacji prowadzonych przez te, niezależne podmioty działań sprzyja organizowaniu interdyscyplinarnych form reagowania, stwarzających możliwość kompleksowego rozwiązywania problemów rodziny. Lokalnie wypracowywane metody współpracy każdorazowo stanowią odpowiedź na lokalnie diagnozowane problemy i odpowiadają istniejącym możliwościom, ze szczególnym uwzględnieniem dostępnej oferty usług i infrastruktury.

III.13. Województwo Świętokrzyskie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci

Z informacji nadesłanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie wynika, iż działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci na terenie województwa świętokrzyskiego są prowadzone, w zależności od lokalnych możliwości, na bardzo różnym poziomie. Jednostki zwracają uwagę na swój czynny udział w programach rządowych dotyczących rozwiązywania problemu przemocy we własnym środowisku prowadząc różnego typu akcje informacyjne. Ze względu na zaangażowanie oświaty w przeciwdziałanie przemocy, akcje te najczęściej odbywają się w szkołach i mają na celu uświadomienie środowiskom lokalnym wagę problemu. Spotkania adresowane są zarówno do dzieci jak i ich rodziców, najczęściej organizowane są w ramach wywiadówek. Miejscem, które najczęściej włącza się w akcję profilaktyczną, oprócz ośrodka pomocy społecznej, jest Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

W województwie świętokrzyskim działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci koncentrują się głównie wokół organizacji czasu wolnego oraz kontaktu ofiar przemocy ze specjalistami zespołów z dziedziny psychologii i pedagogiki. Działalność ta prowadzona jest w kilkudziesięciu świetlicach środowiskowych i punktach konsultacyjnych prowadzonych głównie w większych ośrodkach miejskich. W ramach ich działań dzieci mogą uczestniczyć w zajęciach wyrównawczych, kółkach zainteresowań oraz imprezach okolicznościowych (typu: choinka, mikołajki). Ważnym aspektem pomocy jest organizacja, dla dzieci z rodzin zagrożonych przemocą, wypoczynku wakacyjnego i w okresie ferii zimowych.

Współpraca w ramach zespołów interdyscyplinarnych

Na terenie Województwa Świętokrzyskiego coraz częściej podejmowane są inicjatywy mające na celu utworzenie Interdyscyplinarnych Zespołów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Takie zespoły działają już przy 23% ośrodków pomocy społecznej oraz w 50% Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. W najbliższym czasie ich odsetek na pewno jeszcze wzrośnie, bowiem kolejne dwa ośrodki prowadzą pracę nad zorganizowaniem i powołaniem tego typu Zespołów.

Jednostki, na których obszarze nie działają Zespoły Interdyscyplinarne próbują sobie radzić z tą sytuacją zawierając indywidualne porozumienia

z policją i lokalnymi placówkami oświaty. W niektórych gminach rolę zespołów często starają się pełnić Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Niepokojącym jest jednak fakt, iż w niektórych ośrodkach nie sygnalizuje się problemu występowania przemocy w rodzinie, a tym samym podważa się konieczność funkcjonowania zespołów mogących udzielić fachowej i skutecznej pomocy w tym zakresie.

W skład Zespołów Interdyscyplinarnych działających w naszym województwie wchodzi najczęściej:

- przedstawiciel miejscowego samorządu gminnego,
- przedstawiciel ośrodka pomocy społecznej,
- przedstawiciel policji
- pedagog szkolny
- kurator sądowy

W wielu ośrodkach skład ten jest znacznie poszerzany m. in. o: członka Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, prawnika, terapeuty d/s przemocy, psychologa, specjalistę d/s nieletnich.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonuje 90 świetlic środowiskowych, prowadzonych przez lokalne samorządy. Specjalistyczne placówki wsparcia dziennego, takie jak świetlice socjoterapeutyczne, funkcjonują w 32 ośrodkach, w 28 gminach i 4 powiatach. Zatrudnieni tam pedagodzy i psycholodzy pomagają dzieciom w trudnych sytuacjach. Działa także 38 punktów konsultacyjnych, 2 całodobowe ośrodki wsparcia oraz 5 gminnych i 8 powiatowych ośrodków Interwencji Kryzysowej, które służą swoją pomocą ofiarom przemocy, także dzieciom.

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych

Najaktywniejszą organizacją pozarządową na terenie województwa świętokrzyskiego jest „Caritas” Diecezji Kieleckiej prowadzący działalność na terenie kilkunastu gmin. Pomoc udzielana przez tą organizację skupia się wokół przyznawania środków materialnych, organizacji czasu wolnego oraz organizacji wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin najuboższych, dotkniętych problemem przemocy w rodzinie, czy problemem alkoholowym. W powiecie Sandomierskim aktywna jest też inna organizacja katolicka „Chleb Życia”, prowadząca podobną do poprzedniej organizację działalność. Oprócz tych dwu organizacji w akcję pomocy dla dzieci z rodzin zagrożonych przemocą włączają

się także indywidualnie, poszczególne parafie. Działania pomocowe prowadzi także Polski Komitet Pomocy Społecznej oraz Towarzystwo Przyjaciół Dzieci.

III.14. Województwo Warmińsko – Mazurskie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci

W oparciu o informacje przesłane przez powiatowe centra pomocy rodzinie, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej województwa warmińsko - mazurskiego wynika, że działaniami profilaktycznymi związanymi z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci zajmuje się wiele instytucji, spośród których należy wymienić:

- ośrodki pomocy społecznej
- powiatowe centra pomocy rodzinie, w tym punkty konsultacyjne oraz zespoły poradnictwa rodzinnego przy PCPR,
- powiatowe ośrodki interwencji kryzysowej,
- świetlice socjoterapeutyczne i terapeutyczne (o zasięgu lokalnym i ponad lokalnym)
- poradnie psychologiczno - pedagogiczne,
- specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- komisariaty policji, prokuratury rejonowe, sądy i zespoły kuratorskiej służby sądowej,
- zespoły opieki zdrowotnej, w tym poradnie terapii uzależnień
- miejskie i gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- szkoły
- organizacje pozarządowe i kościoły .

Różnorodność podejmowanych przez te instytucje działań profilaktycznych charakteryzują się przeprowadzaniem w placówkach oświatowych akcji profilaktycznych , programów korekcyjno - edukacyjnych z udziałem dzieci i młodzieży, prowadzone przez pedagogów, policję i psychologa. Organizowaniem spotkań , warsztatów, projekcji filmów dotyczących przemocy zarówno w ramach godzin wychowawczych, jak też dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, półkolonii i zimowisk. Z tematyką przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, zapoznano uczniów wszystkich szkół podstawowych i gimnazjalnych. Organizowane festyny rodzinne, koncerty muzyczne i spotkania okolicznościowe umożliwiły zapoznanie z problematyką przemocy wobec dzieci szerszej grupie społecznej. W ramach prowadzonych programów profilaktycznych organizowano indywidualne spotkania z rodzinami zagrożonymi przemocą, mających na celu kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania bez użycia przemocy, zwiększanie świadomości o prawach dziecka, udzielanie pomocy prawnej i porad psychologicznych.

Działania profilaktyczne ośrodków pomocy społecznej mają na celu systematyczny kontakt ze środowiskiem, monitorowanie rodzin dysfunkcyjnych, w których wychowują się małe dzieci. Tworzenie lokalnej koalicji instytucji i osób na rzecz dzieci krzywdzonych w formie zespołów interdyscyplinarnych, której celem jest zwiększenie skuteczności realizowanych działań przez poszczególne instytucje na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

Działania instytucji pomocowych w głównej mierze opierają się na organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez tworzenie i prowadzenie świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, zabezpieczenie wypoczynku w okresie letnim i ferii zimowych. Udzielaniu pomocy w wyrównywaniu szans edukacyjnych poprzez zajęcia wyrównawcze, organizacji kółek zainteresowań, tworzeniu klubów sportowych, jak również udział w ośrodkach wsparcia pobytu dziennego realizujących programy profilaktyczno-edukacyjne. Udzielanie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i porad prawnych przez specjalistów jest skierowane bezpośrednio do dzieci i ich rodziców. W miarę zgłaszanych potrzeb udzielana jest pomoc rzeczowa i finansowa. W szczególnych przypadkach zagrożenia dziecka, organizowana jest opieka zastępcza.

Współpraca zespołów interdyscyplinarnych

Na terenie województwa warmińsko - mazurskiego funkcjonuje 17 gminnych zespołów interdyscyplinarnych, 5 w ośrodkach miejskich i 4 w powiatowych centrach pomocy rodzinie.

W miejscowościach pozbawionych takich zespołów działają Punkty Interwencji Kryzysowej, Punkty Konsultacyjne dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Ośrodki Wsparcia jak również Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zgodnie z nadesłanymi informacjami, należy przypuszczać, że liczba zespołów interdyscyplinarnych zostanie w najbliższym czasie zwiększona.

Podstawowy skład takich zespołów tworzą:

- pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej,
- pedagog szkolny,
- lekarz,
- psycholog,
- policjant,
- przedstawiciel komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych,
- pielęgniarka środowiskowa,
- kurator sądowy.

W praktyce zdarza się, że w sprawach indywidualnych zespoły poszerzane są o terapeutę ds. uzależnień, sędziego sądu rodzinnego, radcę prawnego, pracownika PCPR przedstawiciela placówki opiekuńczo - wychowawczej i pogotowia opiekuńczego.

Ośrodki pomocy społecznej dokonują diagnozy i monitoringu rodzin zagrożonych przemocą, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji małoletnich dzieci, przeprowadzają wywiady środowiskowe oraz zakładają „Niebieskie Karty” współpracując w tym zakresie z komisariatem. Pozyskane informacje są przekazywane zespołowi interdyscyplinarnemu, który podejmuje działania w celu udzielania fachowej i skutecznej pomocy rodzinie.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

Obecnie na terenie Województwa Warmińsko - Mazurskiego funkcjonują świetlice środowiskowe prowadzone przez samorządy lokalne, jak również specjalistyczne placówki wsparcia dziennego, takie jak świetlice socjoterapeutyczne – w 20 gminach. Działa również 15 Punktów Informacji dla Osób Uzależnionych, 6 Ośrodków Wsparcia Rodziny, a także 19 Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kadra specjalistów służy pomocą w rozwiązywaniu problemów rodzin dysfunkcyjnych. Udzielono w ostatnim okresie 862 porad psychologicznych, 93 porad prawnych, w większości dotyczących wniosków alimentacyjnych. Działania instytucji pomocowych skierowane bezpośrednio do dzieci opierały się na przyznaniu pomocy w ramach rządowego programu : „pomoc państwa w zakresie dożywiania” jak również organizowaniu podwieczorków w świetlicach, na zimowiskach i półkoloniach. Zorganizowano wypoczynek w formie kolonii i obozów dla 324 dzieci ze środowisk zagrożonych przemocą. Udzielono w ostatnim okresie schronienia dla 51 osób w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych

Do organizacji najbardziej aktywnych w zakresie pomocy dzieciom z rodzin zagrożonych należy zaliczyć :

- Działdowskie Centrum „Caritas” prowadzące świetlice socjoterapeutyczne, organizujące czas wolny, wypoczynek letni i zimowy, dożywianie dzieci jak również realizuje program „Pedagog ulicy” w zakresie działania profilaktycznego popularyzującego wiedzę o zjawisku przemocy, sposobie przeciwdziałania jej i wzmocnieniu więzi rodzinnych,
- „Caritas” Archidiecezji Warmińskiej prowadzący Ośrodek Interwencji

Kryzysowej dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wraz z Hostelem dla Ofiar Przemocy,

- Dom Dziennego Pobytu „Arka” w Olsztynie,
- Katolickie Stowarzyszenie Opieki nad Dzieckiem i Rodziną im. Św. Brata Alberta w Olsztynie organizujące obozy terapeutyczne, świetlice osiedlowe,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci prowadzące świetlice socjoterapeutyczne dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, organizowanie czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań oraz poradnictwo wychowawcze dla rodziców.
- Polski Czerwony Krzyż – organizujący czas wolny dla młodzieży, która nie kontynuuje nauki w gimnazjum, prowadzi rozdawnictwo żywności dla rodzin najuboższych, prowadzi działalność informacyjną,
- Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom z Rodzin z Problemem Alkoholowym „Stokrotka” prowadzące terapię indywidualną i rodzinną oraz organizujące obozy terapeutyczne, poradnictwo w zakresie uzależnień, przemocy w rodzinie,
- Ośrodek Wsparcia Dziennego w Świętajnie,
- Akcja Katolicka Oddział Parafialny przy Parafii Św. Bartłomieja w Jezioranach prowadząca świetlicę środowiskową dla dzieci i rodzin dysfunkcyjnych poprzez organizację czasu wolnego, pomocą w nauce, dożywianie w formie podwieczorków.

Działania pomocowe na rzecz rodzin zagrożonych przemocą prowadzą inne organizacje społeczne, których charakter jest zbliżony do wymienionych wyżej ośrodków.

III.15. Województwo Wielkopolskie

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci

Działania te nastawione są z jednej strony na wsparcie rodziny w pełnieniu jej funkcji oraz edukację i pedagogizację rodziców, z drugiej zaś strony skierowane są do mieszkańców i nastawione na zmianę mentalności, podniesienie poziomu wrażliwości społecznej oraz odpowiedzialności społecznej. Wśród działań o charakterze profilaktycznym realizowanych na terenie województwa wielkopolskiego należy wymienić:

- prowadzenie działalności informacyjnej,
- realizację szkoleń dla pedagogów szkolnych i wychowawców w placówkach opiekuńczo wychowawczych,
- organizowanie pogadarek dla rodziców na temat agresji i przemocy w życiu dziecka,
- opracowanie materiałów informacyjnych i ulotek,
- organizowanie konferencji poświęconych przemocy wobec dzieci,
- uczestnictwo w ogólnopolskich kampaniach edukacyjnych,

- organizowanie warsztatów dla dzieci i młodzieży szkolnej „Przemocy Nie”
- upowszechnianie informacji dotyczących konieczności informowania stosownych służb o zjawiskach przemocy w rodzinie,
- działania terapeutyczne prowadzone dla rodziców przy Punkcie Interwencji Kryzysowej,
- tworzenie gminnego systemu, społecznego wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych przemocą,
- organizowanie festynów i pikników rodzinnych,
- wystawianie spektakli teatralnych,
- programy profilaktyczne „ Spójrz inaczej”, „ Przemocy koniec i kropka”, „Spójrz inaczej na agresję”,
- rozpowszechnianie tematyki dotyczącej przemocy w lokalnej prasie,
- organizowanie szkoleń dla grup zawodowych zajmujących się przeciwdziałaniem i ograniczaniem skutków przemocy także wobec dzieci,
- organizowanie imprez integracyjnych skierowanych do dzieci i rodziców
- prowadzenie „szkoły dla rodziców”- warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców realizowane metodą Mazlish/Faber,
- wyposażenie szkół, świetlic i pracowników socjalnych w literaturę fachową
- realizacja programu „ Starszy brat , starsza siostra”.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci realizowane są zarówno przez samorządy lokalne jak i poprzez organizacje pozarządowe na zlecenie samorządu. Pozwala to wcielać w życie zasadę pomocniczości a jednocześnie uczyć wzajemnej odpowiedzialności Istnienie różnorodnych form pomocy stwarza możliwość skutecznego wspierania dzieci od zapewnienia bezpieczeństwa po kompensację istniejących w życiu dziecka braków.

Do najczęściej stosowanych form działań na rzecz dzieci należy zaliczyć:

- praca psychologiczno- pedagogiczna z dziećmi wymagającymi pomocy z uwagi na sytuację kryzysową w rodzinie,
- tworzenie „ Niebieskich Pokoi” w OIK,
- półkolonie dla dzieci, paczki okolicznościowe, pomoc w odrabianiu lekcji, zajęcia w świetlicy środowiskowej i terapeutycznej,
- zapewnienie dzieciom pobytu w przedszkolach,
- jeśli zachodzi potrzeba umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo wychowawczej,
- wspólne patrole policji z pracownikami socjalnymi z MOPS lub CIK w godzinach wieczornych i nocnych co daje realną szansę zareagowania kiedy krzywdzone jest dziecko i natychmiastowego odseparowania go od istniejącego niebezpieczeństwa,
- stworzenie skrzynki pocztowej na anonimowe zgłoszenia dotyczące krzywdzenia dzieci,

- funkcjonowanie telefonu zaufania , pod numer którego można zgłosić anonimowo konieczność pomocy dzieciom, które są krzywdzone
- dożywanie dzieci,
- wykonywanie postanowień o umieszczeniu w rodzinie zastępczej lub całodobowej placówce opiekuńczo - wychowawczej,
- prowadzenie przez pracowników socjalnych pracy socjalnej z rodzinami
- kierowanie do sądu wniosków o wgląd w sytuację rodzinną małoletniego dziecka w rodzinach, w których występuje problem alkoholowy,
- wyjazdy rekreacyjne dla kobiet z dziećmi – ofiar przemocy w rodzinie.

Współpraca ramach zespołów interdyscyplinarnych

W ramach zespołów interdyscyplinarnych prowadzone jest poradnictwo prawne, pedagogiczne, psychologiczne dla osób i rodzin dotkniętych przemocą, problemami opiekuńczo – wychowawczymi oraz alkoholowymi. W skład zespołów wchodzi pracownicy socjalni , pedagodzy, terapeuci, policjanci, pracownicy ośrodków interwencji kryzysowej. Zespoły spotykają się średnio raz w miesiącu a kiedy zachodzi potrzeba częściej.

Nie we wszystkich gminach i powiatach funkcjonują zespoły, tam gdzie nie zostały formalnie powołane, współpraca odbywa się poprzez nieformalne kontakty i profesjonalne współdziałanie różnych służb. W Wielkopolsce zespoły interdyscyplinarne przyjmują następującą formułę:

- Zespół interdyscyplinarny pracy z dzieckiem i rodziną,
- powiatowa koalicja „Powstrzymać przemoc wobec dzieci” skupia 26 instytucji,
- Zespół do spraw budowania lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie,
- Zespół rozpoznawania i wczesnego diagnozowania zgłaszanego faktu przemocy,
- Powiatowy zespół wsparcia rodziny,
- Zespół do spraw funkcjonowania świetlic środowiskowo – terapeutycznych, w skład którego wchodzi przedstawiciele gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz opiekunowie ze świetlic,
- Forum bezpieczeństwa – w jego ramach omawiane są działania podejmowane wobec dzieci i ich rodzin.

Działalność instytucji pomocowych, świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

Na terenie Województwa Wielkopolskiego wiele instytucji realizuje działania pomocowe i świadczy usługi na rzecz dzieci krzywdzonych. Należą do nich:

- ośrodki pomocy społecznej w odniesieniu do dzieci najczęściej opłacają posiłki, pomagają w zakupie podręczników, opłacają pobyt na półkoloniach w okresie wakacji
- policja,
- sądy,
- prokuratura,
- szkoły,
- poradnie psychologiczno- pedagogiczne,
- służba zdrowia,
- gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- ośrodek poradnictwa rodzinnego i interwencji kryzysowej,
- ośrodki interwencji kryzysowej,
- kuratorzy zawodowi i społeczni
- świetlice socjoterapeutyczne, w których działania pomocowe polegają na indywidualnych rozmowach z dzieckiem, terapii, pracy socjalnej w środowisku zamieszkania dziecka, dożywianiu, organizacji czasu wolnego i rekreacji, zajęciach korekcyjno kompensacyjnych,
- mieszkanie chronione – hostel, do którego kierowane są osoby w przypadku zagrożenia zdrowia i życia,
- punkty konsultacyjne wspierają poprzez poradnictwo, pomoc psychologiczną, w niektórych prowadzone są treningi dla rodziców, wspierające rodziców w kontaktach z dziećmi.

Szczególnie w gminach, wiodącą rolę w zakresie pomocy ofiarom przemocy w tym także dzieciom odgrywają gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych

III.16. Województwo Zachodniopomorskie

Realizacja działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie Województwa Zachodniopomorskiego

- Rok 2006 - utworzenie 2 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych w 8 powiatach
 - powołanie Wojewódzkiego Interdyscyplinarnego Zespołu przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego.
- Rok 2007 - funkcjonowanie 2 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych w 11 powiatach,

- powołanie wojewódzkiego koordynatora realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
 - przeprowadzenie przez Urząd Wojewódzki diagnozy dotyczącej pracy z rodzinami biologicznymi na poziomie gmin oraz działań podejmowanych przez jednostki gminne służących powrotowi dzieci do domów rodzinnych z placówek całodobowych,
 - włączenie koordynatora wojewódzkiego do Wojewódzkiego Zespołu Interdyscyplinarnego,
 - powołanie przez starostów, na prośbę wojewody, koordynatorów powiatowych,
 - włączenie koordynatorów powiatowych do Wojewódzkiego Zespołu Interdyscyplinarnego,
 - przeprowadzenie diagnozy dotyczącej występowania przemocy na terenie poszczególnych powiatów przez koordynatorów oraz uaktualnienie informatora o instytucjach "pomocowych" wydawanego przez Urząd Marszałkowski,
 - zorganizowanie przez Stowarzyszenie Pomoc i Rozwój oraz Urząd Marszałkowski wojewódzkiej konferencji Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie,
 - opracowanie przez Wojewódzki Zespół Interdyscyplinarny Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Zachodniopomorskim,
 - przeprowadzenie szkoleń we wszystkich powiatach organizowanych przez Urząd Marszałkowski wspólnie z koordynatorami powiatowymi. Szkoleniami objęto ok. 2500 osób, które prowadzili członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego,
 - opracowanie procedur postępowania interwencyjnego.
- Rok 2008
- wdrożenie procedur postępowania interwencyjnego,
 - budowanie zespołów interdyscyplinarnych w powiatach i gminach,
 - szkolenia na prośbę samorządów lokalnych przeprowadzane przez członków Wojewódzkiego Zespołu Interdyscyplinarnego,
 - zorganizowanie wojewódzkiej konferencji "Stop przemocy w rodzinie" dla ok. 120 osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz pracujących w instytucjach zajmujących się rodziną min. pracowników socjalnych, kuratorów sądowych, pielęgniarek, lekarzy, przez Wojewodę Zachodniopomorskiego i Zachodniopomorskie Centrum Organizacji i Promocji Zdrowia,
 - funkcjonowanie 2 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
 - realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych w 19 powiatach,

- przeprowadzenie przez Urząd Wojewódzki diagnozy dotyczącej pracy z rodzinami biologicznymi na poziomie gmin oraz działań podejmowanych przez jednostki gminne służących powrotowi dzieci do domów rodzinnych z placówek całodobowych - przesłanie raportu do prezydentów, burmistrzów i wójtów,
- zorganizowanie wojewódzkiej, specjalistycznej konferencji „Pomoc dzieciom krzywdzonym - nowe wyzwania” przez Stowarzyszenie SOS dla Rodziny, Gminę Kołbaskowo, Urząd Marszałkowski dla ok. 250 osób pomagających zawodowo dzieciom i rodzinom,
- wspieranie budowania zespołów interdyscyplinarnych na poziomie gmin i powiatów przez członków Zespołu Wojewódzkiego.

IV. Opis wybranych działań samorządów lokalnych jako przykłady „dobrych praktyk”

IV.1. Województwo Dolnośląskie

Gmina Wrocław

Działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec dzieci, na terenie Wrocławia podejmowane są w sposób kompleksowy i obejmują zarówno działania profilaktyczne jak i skierowane na udzielanie pomocy krzywdzonym dzieciom.

dzięki działaniom zintegrowanym opartym o:

Działania profilaktyczne to przede wszystkim:

- realizacja programów profilaktycznych w szkołach,
- utworzenie strony internetowej dla młodzieży o treści informacyjno-edukacyjnej,
- rozpowszechnienie broszury dla młodzieży o przemocy i formach pomocy.

Działania pomocowe realizowane są poprzez:

- udzielanie pomocy psychologicznej dla dzieci w wieku 6 – 12 lat - ofiar przemocy bądź też zagrożonych przemocą,
- udzielanie pomocy terapeutycznej w ramach prac Zespołu Terapii Rodzin,
- realizację programu opieki psychologicznej i psychiatrycznej dla krzywdzonych dzieci i młodzieży,

Na terenie Wrocławia działa zespół interdyscyplinarny, do zadań którego należy:

- koordynacja działań na rzecz pomocy dziecku krzywdzonemu,
- opracowanie systemu i procedur pomocy dziecku krzywdzonemu,
- wsparcie dla osób zawodowo zajmujących się problemami przemocy wobec dzieci.

Gmina Głogów

Na terenie Gminy Głogów instytucje zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci ściśle ze sobą współpracują na rzecz zmniejszenia skali zjawiska.

Na uwagę zasługuje działalność Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży „Szansa”, które:

- od dziewięciu lat realizuje program pomocy dzieciom krzywdzonym a w nim:
 - prowadzi Ośrodek Pomocy Psychologicznej i Prawnej,
 - diagnozuje i monitoruje zjawisko przemocy wobec dzieci,
 - prowadzi zajęcia profilaktyczne,
 - prowadzi grupy wsparcia.

Na terenie Głogowa działa również Młodzieżowy Klub Środowiskowy, który świadczy pomoc terapeutyczną dla rodziców i dzieci krzywdzonych.

W celu podniesienia świadomości społeczności lokalnej przeprowadzane są kampanie społeczne dla mieszkańców regionu. Działalność Gminy skierowana jest również na podniesienie kompetencji osób zajmujących się zjawiskiem przemocy poprzez organizowanie szkoleń dla grup zawodowych zajmujących się tą problematyką.

IV. 2. Województwo Kujawsko – Pomorskie

Miasto Grudziądz

Na terenie Miasta Grudziądza działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci oraz pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci, podejmuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

Realizuje on projekt socjalnego pn. „Zespoły interwencyjne”. Celem projektu jest ograniczenie zjawiska patologii społecznej poprzez monitorowanie, interwencję oraz udzielanie wsparcia rodzinom z dziećmi znajdującym się w kryzysie. W szczególności nadzór dotyczy rodzin niewydolnych wychowawczo, zaniedbujących swoje obowiązki wobec małoletnich dzieci, rodzin, w których niejednokrotnie dochodzi do aktów przemocy, dotkniętych alkoholizmem, a także innymi patologiami, które stanowią realne zagrożenie dla dzieci, ich zdrowia fizycznego, psychicznego, a często nawet życia. Projekt jest realizowany w partnerstwie z Komendą Miejską Policji. Wspólne patrole pracowników socjalnych oraz funkcjonariuszy policji odbywają się w godzinach popołudniowych i wieczornych kilka razy w miesiącu.

W 2005 roku został powołany Zespół d/s profilaktyki i interwencji w sprawach dzieci i patologii w rodzinie. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele organizacji i instytucji zajmujących się problemami rodziny (m.in. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, MOPR, Wydział Edukacji oraz Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego, Centrum Profilaktyki i Terapii, Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, kuratorzy sądowi, Policja, Straż Miejska, Ośrodek Profilaktyki Uzależnień i Interwencji Kryzysowej, pedagodzy szkolni, organizacje pozarządowe). Zespół ten podejmuje wszelkie istotne decyzje związane z realizacją działań wynikających ze Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Grudziądza na lata 2004-2015.

W pierwszym kwartale bieżącego roku z inicjatywy pracowników socjalnych MOPR został opracowany projekt socjalny pn. „Zespoły interdyscyplinarne”. Inicjatywa powstania Zespołów zrodziła się z chęci niesienia wszechstronnej pomocy przy współdziałaniu specjalistów różnych dziedzin. Dotychczasowe - podejmowane w pojedynkę - działania pracowników socjalnych, pedagogów, kuratorów, terapeutów, psychologów nie zawsze pozwalały na właściwe

reagowanie i rozwiązanie różnorodnych problemów z jakimi borykała się rodzina. MOPR zaprosił do współpracy przedstawicieli podmiotów, które zajmują się pomocą rodzinie i mogą mieć wpływ na poprawę jej sytuacji. Funkcjonowanie zespołów rozpocznie się z chwilą podjęcia decyzji przez podmioty zaproszone do współpracy.

Na terenie Grudziądz funkcjonuje Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego, które jest placówką wielofunkcyjną. Centrum świadczy wszechstronną pomoc na rzecz dzieci krzywdzonych:

- Placówka Socjalizacyjna przyjmuje dzieci kierowane przez MOPR na podstawie postanowień Sądu ze względu na rażące zaniedbania rodziców/opiekunów. Po wnikliwej diagnozie psychologicznej, pedagogicznej i socjalnej tworzony jest Indywidualny Plan Pracy z dzieckiem uwzględniający jego potrzeby. W przypadku stwierdzenia krzywdzenia dziecka objęte jest ono indywidualnymi oddziaływaniami terapeutycznymi. Tworzy się również plan pracy z rodziną, którego celem jest powrót dziecka do domu rodzinnego. W placówce rodzice mają możliwość skorzystania z poradnictwa rodzinnego.
- Placówka Interwencyjna przyjmuje dzieci, które wymagają natychmiastowego zapewnienia im opieki i bezpieczeństwa.
- Poradnia Rodzinna podejmuje działania w zakresie doradztwa i poradnictwa rodzinnego, wsparcia i pomocy terapeutycznej rodzinom będącym w kryzysie.
- Dzienna Grupa Wsparcia – przyjmowane są dzieci, wobec których sąd orzekł konieczność uczestniczenia w zajęciach popołudniowych. Na podstawie diagnozy dziecka i rodziny Centrum oferuje możliwość uczestniczenia w różnorodnych zajęciach, pomoc w nauce, oddziaływania wychowawcze i w razie potrzeby terapeutyczne.
- Hostel to miejsce, z którego mogą korzystać pełnoletni wychowankowie placówki, którzy z różnych względów nie mogą się jeszcze usamodzielnąć. Są wówczas wspierani przez wychowawców i terapeutów i przygotowani do opuszczenia placówki.
- Przyjazny pokój przesłuchań - przyjazne i bezpieczne miejsce, w którym odbywają się przesłuchania prokuratorskie, policyjne i rozprawy sądowe. Pokój przesłuchań jest zespołem pomieszczeń przystosowanych zarówno do potrzeb psychofizycznych dziecka, jak również do formalnych wymogów procesowych przesłuchań małoletnich pokrzywdzonych i świadków w sprawach karnych. Wyposażony jest w nowoczesny sprzęt audiowizualny, kamerę, mikrofon, lustro weneckie. Pokój funkcjonuje od 2006 roku. Wykorzystywany jest przez Sąd, Prokuraturę i środowisko lokalne.

- Program „Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa”. Od 2005r. placówka współpracuje z Fundacją „Dzieci Niczyje” w Warszawie. Dzięki temu Grudziądz, jako jedno z trzech miast w Polsce, został wybrany do realizowania programu „Opiekun dziecka - ofiary przestępstwa”. W 2007 r. w ramach programu w CPDiPR dyżury pełnili przeszkoleni przez specjalistów z wyżej wymienionej Fundacji tzw. „opiekunowie”. Program adresowany był do rodziców i opiekunów-ofiar przestępstw. Celem programu było wsparcie psychologiczne i prawne dziecka i jego opiekunów przed i w trakcie toczącej się procedury karnej oraz przygotowanie ich do uczestniczenia w rozprawie sądowej czy przesłuchaniu. Od marca 2008 r. w CPDiPR raz w tygodniu przez trzy godziny są pełnione dyżury pedagoga oraz psychologa oferujących pomoc ofiarom przestępstw i przemocy.
- Diagnoza i terapia dziecka krzywdzonego. Profesjonalnie przygotowana kadra psychologiczno – pedagogiczna prowadzi diagnozę i terapię dzieci krzywdzonych, w tym również dzieci wykorzystywanych seksualnie.
- Ponadto Centrum ściśle współpracuje z różnymi instytucjami: Sądem, Prokuraturą, Policją, szkołami, Poradnią Leczenia Uzależnień od Alkoholu i Innych Uzależnień, Ośrodkiem Profilaktyki Uzależnień i Interwencji Kryzysowej, Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną oraz MOPR w celu zdiagnozowania środowiska rodzinnego dziecka i zapewnienia wszechstronnych oddziaływań, których celem jest poprawa sytuacji rodziny i zapobieganie krzywdzeniu dziecka.

Kolejną instytucją pomocową, której działalność skierowana jest bezpośrednio do dzieci, w tym również do dzieci krzywdzonych jest Centrum Profilaktyki i Terapii. Centrum jest placówką opiekuńczo-wychowawczą wsparcia dziennego działającą na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Główną działalnością placówki jest:

- Prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci. Aktualnie w strukturach Centrum funkcjonuje 10 świetlic, do których uczęszczają dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, dotkniętych patologiami społecznymi.
- Młodzieżowy Klub Socjoterapeutyczny realizuje zadania przede wszystkim poprzez funkcjonowanie grupy rozwojowej dla młodzieży powyżej 16 roku życia. Prowadzi wiele atrakcyjnych zajęć stanowiących alternatywę wobec sięgania przez młodych ludzi po środki odurzające, przejawy agresji, kradzieże itp.
- Ośrodek Terapii Uzależnień Dzieci i Młodzieży, który prowadzi grupy edukacyjne dla dzieci i młodzieży eksperymentującej z narkotykami, grupy wsparcia dla rodzin osób uzależnionych. Ośrodek udziela również porad indywidualnych dla rodziców i dzieci.

Instytucją pomocową świadczącą usługi m.in. na rzecz dzieci krzywdzonych będących ofiarami lub świadkami przemocy jest również Ośrodek Profilaktyki Uzależnień i Interwencji Kryzysowej.

W strukturach Ośrodka funkcjonuje m.in. Hostel - Interwencja Kryzysowa przeznaczony dla osób, które doznały przemocy fizycznej i psychicznej oraz wszystkich innych osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Trafiają tu osoby dorosłe (najczęściej kobiety) wraz z dziećmi. Osoby te mogą przebywać w hostelu do 2 tygodni. W wyjątkowych sytuacjach możliwe jest przedłużenie pobytu, jeśli miałyby to przyczynić się do rozwiązania sytuacji kryzysowej. Hostel czynny jest przez całą dobę. Do dyspozycji mieszkańców hostelu pozostają: 4 pokoje 4-osobowe, kuchnia (w pełni wyposażona), łazienki, 2 świetlice: telewizyjna i zabaw dla dzieci. Po zapoznaniu się z sytuacją osoby zgłaszającej się po pomoc, zdiagnozowaniu problemu podejmowana jest interwencja obejmująca działania psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne. Działania te podejmowane są zarówno wobec osób dorosłych jak i dzieci. Hostel stale współpracuje z innymi instytucjami świadczącymi pomoc, między innymi: MOPR, Grudziądzkim Centrum "Caritas", Policją, Sądem, szkołami, Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego itp.

Na terenie miasta Grudziądzka współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań pomocy społecznej jest bardzo dobrze rozwinięta. Zadania zlecane są organizacjom w drodze otwartych konkursów ofert w oparciu o przepisy ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie oraz ustawy o pomocy społecznej. Na rzecz dzieci, w tym dzieci krzywdzonych wychowujących się w rodzinach patologicznych, niewydolnych wychowawczo znaczące działania podejmuje Grudziądzkie Centrum „Caritas”. Podmiot ten od kilku lat prowadzi dwie świetlice środowiskowe dla 100 dzieci. W ramach tej działalności dzieci objęte są opieką specjalistów, uzyskują pomoc w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, problemów szkolnych, ponadto są dożywiane.

GC „Caritas” organizuje również wypoczynek letni dla dzieci. Adresatami tej formy pomocy są dzieci pochodzące z rodzin objętych pomocą społeczną, które są zagrożone wykluczeniem społecznym lub dotknięte patologiami społecznymi. Udział w koloniach letnich daje dzieciom nie tylko możliwość spędzenia w sposób właściwy czasu wolnego, ale uczy również prawidłowych zasad współżycia społecznego.

IV.3. Województwo Lubelskie

Miasto Zamość

Podjmując działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci Miejskie Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu buduje i rozwija miejski system przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Służą temu m.in. programy warsztatowe wspierające rodziców w prawidłowym pełnieniu roli rodzicielskiej np. „Prawidłowa komunikacja w rodzinie”, „Doskonalenie metod wychowawczych”. W Ośrodku Interwencji Kryzysowej prowadzona jest edukacja rodziców w kwestii wzajemnej komunikacji, radzenia sobie z sytuacjami konfliktowymi, przemocą, walką ze stresem. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna prowadzi „Szkołę dla Rodziców” – trening umiejętności wychowawczych oraz upowszechnia programy profilaktyczne: np. „Lepiej żyć”, „Przeciw agresji i przemocy”. W placówkach oświatowych realizowane są szkolne programy profilaktyczne, prowadzone lekcje wychowawcze przy udziale zaproszonych gości (komendant Straży Miejskiej, prokurator, psycholog, pedagog) oraz pedagogizacja rodziców indywidualna i grupowa. Redagowane są szkolne gazetki informacyjne na temat zjawiska agresji i przemocy np. „Agresja i przemoc a prawo karne”. W celu podniesienia kompetencji i umiejętności w pracy z dziećmi doznającymi przemocy domowej i rówieśniczej nauczyciele i wychowawcy uczestniczą w szkoleniach.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci doznających przemocy podejmowane są przez: *Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w Zamościu* – prowadzenie Punktu Konsultacyjnego w ramach Programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”, Młodzieżowego Telefonu Zaufania, terapii indywidualnej oraz rodzinnej dzieci będących świadkami i ofiarami przemocy zarówno domowej jak i rówieśniczej, *Młodzieżowy Dom Kultury im. K. Makuszyńskiego w Zamościu* – wspieranie programów edukacyjnych i profilaktycznych realizowanych przez placówki wychowania pozaszkolnego („Zero tolerancji dla przemocy w szkole”), organizacja Międzyszkolnego Konkursu Plastycznego „Przemocy mówię NIE – Zamość 2007”. Ponadto *placówki oświatowe* prowadziły warsztaty kształcące umiejętności interpersonalne, udzielały indywidualnego wsparcia (przez psychologa, pedagoga szkolnego, wychowawcę lub dyrektora szkoły) dzieciom doznającym przemocy, organizowały młodzieżowe grupy wsparcia, wyjazdy integracyjne oraz udostępniały ulotki, broszury i inne informacje na temat dostępnych form pomocy. *Ośrodek Interwencji Kryzysowej* prowadzi z dziećmi, będącymi ofiarami przemocy domowej, terapię indywidualną oraz udziela wsparcia psychologicznego. W Ośrodku od kilku lat funkcjonuje bezpłatny telefon umożliwiający uzyskanie pomocy psychologicznej osobom czy dzieciom chcącym zachować anonimowość.

W styczniu 2007 r. Zarządzeniem Prezydenta Miasta Zamość został powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania i rozwiązywania problemów osób i rodzin dotkniętych przemocą oraz ochrony dziecka – małoletniej ofiary i świadka przestępstwa. Oprócz tego w każdej placówce oświatowej powstają doraźne zespoły interdyscyplinarne do ustalenia planu działania odnośnie konkretnego przypadku wystąpienia przemocy wobec dziecka. Do współpracy zapraszani są przedstawiciele odpowiednich instytucji.

Wśród podmiotów udzielających pomocy krzywdzonym dzieciom należy wymienić także Miejskie Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu, obejmujące wsparciem dzieci ze środowisk zagrożonych nieprawidłowościami wychowawczymi, w tym przemocą, w postaci dożywiania, umożliwienia uczestnictwa w zabawach choinkowych oraz koloniach letnich. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach procedury zobowiązania do leczenia odwykowego prowadzi postępowanie w celu stwierdzenia czy w związku z uzależnieniem dochodzi do krzywdzenia dzieci przebywających w rodzinie, oraz współpracuje w innych służbach na terenie miasta w celu objęcia tych dzieci specjalistyczną pomocą. Na terenie Komendy Miejskiej Policji w Zamościu został przygotowany tzw. niebieski pokój do rozmów czy przesłuchań dzieci, w tym będących ofiarami przestępstw.

Na terenie miasta Towarzystwo Przyjaciół Dzieci od wielu lat prowadzi działania na rzecz ochrony dziecka mające wymiar zarówno materialny jak i na płaszczyźnie psychologiczno- pedagogicznej. Prowadzone są świetlice osiedlowe, organizowane kolonie i półkolonie z programem profilaktyczno- edukacyjnym oraz zespołowe bądź indywidualne spotkania z rodzicami dla korekty ich oddziaływań wychowawczych i wyjaśnienia mechanizmów zagrażających funkcjonowaniu rodziny. Towarzystwo udziela także wsparcia i pomocy w redagowaniu wniosków bądź pozwów do Sądu lub Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla poprawy sytuacji dziecka w rodzinie, jak również prowadzi Telefonu Zaufania służący wspieraniu i rozwiązywaniu kryzysowych sytuacji osobistych lub rodzinnych. Podobne działania realizuje Stowarzyszenie „Otwarte Serca”, prowadzące placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych.

Miasto Lublin

Systemowe działania na rzecz dziecka i rodziny w mieście Lublin stanowią integralną część programów przyjętych przez Radę Miasta Lublin :

- „Program wsparcia dzieci i rodzin na terenie Lublina w latach 2003 – 2006” (realizacja Programu została przedłużona na rok 2007 uchwałą nr 134/X/2007 Rady Miasta Lublin z dnia 28 czerwca 2007 r.),
- „Program wsparcia dzieci i rodzin na terenie Lublina w latach 2008 – 2013”,
- „Strategia rozwiązywania problemów społecznych Lublina na lata 2006 – 2013”,

– „Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych”. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie, będący koordynatorem tych działań współpracuje z instytucjami takimi jak Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy, sądy opiekuńcze, kuratorzy, poradnie psychologiczno – pedagogiczne, placówki opiekuńczo – wychowawcze, organizacje pozarządowe działające na rzecz rodziny. Szczególnie istotne znaczenie w profilaktyce społecznej mają placówki wsparcia dziennego funkcjonujące w najbliższym środowisku rodziny i dziecka. W mieście Lublinie w 2007 roku funkcjonowało 30 niepublicznych placówek wsparcia dziennego, dysponujących łącznie 1044 miejscami. Placówki realizują szereg działań mających na celu wsparcie dzieci i młodzieży w różnych aspektach ich rozwoju, m.in. przez realizację programów wychowawczych i profilaktycznych: „Piękna młodość”, „Wchodzę w dorosłość, marzę o szczęśliwej rodzinie”, „Starszy brat - starsza siostra”, „Moja rodzina bez alkoholu”, „Jak żyć z ludźmi”, „Spójrz inaczej” itp.

Bardzo istotnym elementem systemu wspierania dzieci i rodzin będących w trudnej sytuacji bytowej i rodzinnej jest praca Specjalistycznej Poradni dla Rodzin, wchodzącej w skład Zespołu Placówek Wsparcia Dziecka i Rodziny w Lublinie.

W kręgu jej oddziaływań znajdują się rodziny naturalne (w tym rodziny wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych), rodziny zastępcze i adopcyjne. Specjalistyczna Poradnia dla Rodzin realizuje swoje zadania poprzez poradnictwo rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, socjalne i prawne oraz poprzez terapię rodzinną, świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Terapia rodzinna realizowana jest poprzez działania psychologiczne i pedagogiczne mające na celu odzyskanie przez rodzinę zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie wypełniając odpowiednie role społeczne. Obejmuje ona terapię relacji rodzinnych, terapię ofiar i sprawców przemocy, treningi umiejętności społecznych, terapię uzależnień oraz działania mediacyjne. Do Poradni najczęściej zgłaszają się osoby z problemami przemocy w rodzinie, problemami wychowawczymi i szkolnymi, konfliktami małżeńskimi. Praca specjalistów każdorazowo zmierza do objęcia pomocą całej rodziny. Pracownicy Poradni często działają w środowisku (spotkania w miejscu zamieszkania, w szkole, przedszkolu), co pozwala na pogłębioną diagnozę sytuacji i zwiększenie efektywności oddziaływań terapeutycznych.

W ramach działań profilaktycznych w 2007 roku została podjęta próba budowania lokalnej koalicji na rzecz rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i przemocą domową pod hasłem "Niebieska Koalicja". Efektem tych działań było wzmocnienie współpracy między Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie a Policją, służbą zdrowia, służbą kuratorską oraz organizacjami pozarządowymi – Stowarzyszenie „Kuźnia”. Wobec uściślonej

współpracy stale i płynnie wymieniane są informacje w zakresie niepokojących zjawisk występujących w rodzinach. Wszelkie znamiona przemocy, zwłaszcza wobec dzieci, stanowią bowiem podstawę do natychmiastowych i skoordynowanych działań wszystkich służb.

W strukturze Ośrodka działają Punkty Konsultacyjne dla Osób i Rodzin z Problemem Alkoholowym oraz Doświadczających Przemocy. Zadania realizowane w Punktach swoim zakresem obejmują nie tylko osoby i rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, ale znacznie szerszy krąg zainteresowanych – uzależnione od alkoholu, współuzależnione, dotknięte przemocą oraz bezradne w sprawach opiekuńczo - wychowawczych. Punkty Konsultacyjne udzielają informacji w zakresie poradnictwa i procedur prawnych, możliwości korzystania ze środków społecznych oraz oferty organizacji pozarządowych, pomocy instytucjonalnej, a także możliwości otrzymania wsparcia specjalistycznego. Udzielają pomocy w redagowaniu pism urzędowych i procesowych, podejmują interwencje, jak również stosują procedurę Niebieskiej Karty oraz kierowania osób do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Konieczność oraz celowość działań interdyscyplinarnych potwierdzili przedstawiciele pomocy społecznej, służby zdrowia, Policji, służby kuratorskiej, którzy w 2007 roku przystąpili do współpracy w ramach lokalnej koalicji na rzecz rodzin z problemem alkoholowym i dotkniętych przemocą.

Ponadto w 2007 r. w siedzibie Punktu Konsultacyjnego przy ul. Startowej 11 odbyła się konferencja „*Stop przemocy*” zorganizowana przez specjalistów pracujących w Punkcie oraz pracowników socjalnych Ośrodka. Miała ona charakter roboczego spotkania osób z różnych grup zawodowych, spotykających się w swojej pracy zawodowej z problematyką przemocy i uzależnień. W Konferencji uczestniczyli pracownicy socjalni, psychologowie, pedagodzy, kuratorzy sądowi, policjanci, wolontariusze, przedstawiciele służby zdrowia oraz Rady Osiedla. Uczestnicy wymienili się doświadczeniami z pracy zawodowej w przeciwdziałaniu zjawisku przemocy. Podjęto też próby poprawy skuteczności swoich działań w środowisku lokalnym. Rezultatem zorganizowanego spotkania było utworzenie Zespołu Interdyscyplinarnego, którego zadaniem jest koordynowanie działań na rzecz osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy.

Przedstawiciele Ośrodka uczestniczą w pracach zespołu interdyscyplinarnego powołanego przy siedzibie Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie. W bieżącym roku planowane są 4 konferencje o charakterze edukacyjnym, skierowane do służb społecznych i organów Policji z terenu województwa lubelskiego.

Centrum Interwencji Kryzysowej, funkcjonujące w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie, świadczy kompleksową pomoc osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, w tym także pomoc interwencyjną. Wsparciem objęte są osoby krzywdzone: dorosłe i dzieci.

W 2007 roku udzielono ponad 400 porad i konsultacji w sprawach krzywdzonych dzieci. Część osób, których dalsze pozostawanie w środowisku domowym stanowi zagrożenie dla ich zdrowia i życia korzysta z pobytu w mieszkaniu interwencyjnym. Wszyscy mieszkańcy objęci byli pomocą specjalistyczną i wsparciem terapeutycznym. W sytuacjach skomplikowanych wymagających współpracy instytucji, w tym w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka powoływane są zespoły interdyscyplinarne, których skład uzależniony jest od indywidualnego przypadku: najczęściej uczestnikami są przedstawiciele CIK, kuratorzy, terenowi pracownicy socjalni, wychowawcy, pedagodzy szkolni, dzielnicowi, przedstawiciele organizacji pozarządowych o charakterze pomocowym. Zespół zbiera informacje i określa zadania poszczególnych instytucji zaangażowanych w sprawę, nakreśla plan interwencyjno - pomocowy. Pracownicy CIK uczestniczą też w zespołach powoływanych przez inne instytucje. Z inicjatywy CIK powołano w 2007 roku 14 zespołów interdyscyplinarnych.

Centrum prowadzi również działalność profilaktyczną związaną z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci poprzez zajęcia dla rodziców i wychowawców, podczas których mają możliwość nabywać i doskonalić umiejętności wychowawcze, interpersonalne, rozwiązywania konfliktów, uzyskują wiedzę z zakresu prawidłowości rozwojowych dzieci. W roku 2007 przeprowadzono łącznie 3 cykle warsztatów, w których uczestniczyło 45 osób. Ponadto w ramach programu „Bezpieczeństwo w miejscu publicznym i w miejscu zamieszkania”, przeprowadzono szkolenia dla personelu medycznego z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie - ze szczególnym uwzględnieniem dziecka doświadczającego przemocy. W szkoleniu udział wzięli lekarze, pielęgniarki z poradni, przychodni i szpitali, w tym szpitala dziecięcego.

CIK prowadzi także bazę danych instytucji, służb i organizacji działających w obszarze pomocy dziecku i rodzinie, w celu wykorzystania do budowania efektywnego systemu współdziałania na rzecz udzielania pomocy osobom znajdującym się z różnych przyczyn w kryzysowych sytuacjach życiowych.

Zadania realizowane przez Centrum Interwencji Kryzysowej obejmują także uczestnictwo w kampaniach prewencyjno - edukacyjnych, dystrybucję materiałów edukacyjnych i informacyjnych skierowanych do kobiet, dzieci i młodzieży z różnych grup ryzyka.

Przedstawiciele CIK uczestniczyli w roku ubiegłym w kampanii "Małe jest kruche", "Dzieciństwo pod ochroną", "Zobacz-usłysz-powiedz" oraz w konferencjach i spotkaniach dotyczących problematyki przemocy. Współpracują również z placówkami pomocowymi, oświatowymi i opiekuńczymi oraz organizacjami o zasięgu ogólnopolskim: Fundacją *Dzieci Niczyje*, Pogotowiem *Niebieska Linia*, Polskim Komitetem Ochrony Praw Dziecka.

IV.4. Województwo Lubuskie

Miasto Gorzów Wielkopolski

Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej w Gorzowie Wlkp. – w przypadku zgłoszenia faktu krzywdzenia lub zaniedbywania dziecka, podejmuje działania pomocowe mające na celu poprawę sytuacji dziecka bez konieczności pozbawiania go naturalnego środowiska rodzinnego. Sytuację rodziny monitorują specjaliści pracy z rodziną; rodzina obejmowana jest wsparciem materialnym, do dzieci kierowana jest oferta uczestnictwa w placówkach wsparcia dziennego, dożywianie, wypoczynek letni, organizacja czasu wolnego.

W przypadku interwencji zakończonej odebraniem dziecka z domu rodzinnego, Centrum podejmuje szereg działań, mających na celu trwałą poprawę sytuacji życiowej tego dziecka i jego rodziny. W pierwszej kolejności dziecko zabezpieczane jest przed dalszym krzywdzeniem poprzez umieszczenie w rodzinnej lub instytucjonalnej opiece zastępczej. Wszystkie dzieci zostają następnie zdiagnozowane i uzyskują niezbędną pomoc medyczną, psychologiczną i pedagogiczną. Następnie powołuje się interdyscyplinarny zespół, w skład którego wchodzi pracownik Działu Opieki nad Dzieckiem GCPRiPS, pracownik socjalny rejonu opiekuńczego, na którego terenie mieszka rodzina biologiczna, psycholog pedagog Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego, Pogotowia Opiekuńczego, Ośrodka Wsparcia Rodziny, kurator sądowy i inne osoby w zależności od potrzeb. Głównym zadaniem zespołu jest opracowanie wstępnej diagnozy problemów, występujących w rodzinie, wymagającej wsparcia oraz opracowanie planu pracy socjalnej w celu umożliwienia dziecku powrotu do rodziny biologicznej. Działania prowadzone są wielotorowo. W zależności od potrzeb, podejmowana jest praca socjalna z rodziną naturalną dziecka, polegająca najczęściej na monitorowaniu rodziny, motywowaniu do podejmowania zmian, kierowaniu uzależnionego członka rodziny na terapię uzależnień, do grup wsparcia dla współuzależnionych, na terapię rodzin do Poradni Rodzinnej, na indywidualne spotkania z psychologiem, pedagogiem. W przypadku pogłębienia się dysfunkcji rodziny kierowane są sprawy do Sądu o ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej, objęcie kuratelą. Dziecku umieszczonemu w placówce opiekuńczo-wychowawczej i jego rodzinie umożliwia się kontakt, zarówno na terenie placówki, jak i poza nią.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzowie Wlkp. – udziela pomocy osobom doświadczającym przemocy, która obejmuje zbiór oddziaływań, mających na celu wsparcie ofiary i skuteczne zatrzymanie przemocy. Klienci obejmowani są kompleksową ofertą, a szczególne oddziaływania kierowane do przebywających w nim dzieci. W porozumieniu z psychologiem i pedagogiem, przy udziale dziecka opracowywany jest

indywidualny plan pracy z dzieckiem, którego sporządzenie poprzedza diagnoza. Zakładana jest i uzupełniana na bieżąco karta pobytu dziecka. W ośrodku działa stały zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Do zadań zespołu należy analiza karty pobytu dziecka, okresowa ocena sytuacji dziecka i jego rodziny, analiza stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną, modyfikowanie ipp. Dzieci uczestniczą w zajęciach grupowych prowadzonych specjalnie dla nich. Zajęcia mają na celu poprawę społecznego funkcjonowania dzieci, kształtowanie korzystnych postaw osobowościowych, uzupełnianie deficytów rozwojowych w zakresie percepcyjno-motorycznym.

Ośrodek współpracuje z organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się pomocą dzieciom krzywdzonym: Stowarzyszenie Przyjaciół Ofiar Przemocy w Rodzinie, „Niebieska Linia”, Lubuskie stowarzyszenie rozwoju Regionalnego „Rozwój”, Fundacją „Dzieci Niczyje” (udział w Programie Dobry Rodzic-Dobry Start).

Ośrodek zorganizował na swoim terenie m.in. Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, którego celem jest podniesienie umiejętności pracy z dzieckiem krzywdzonym.

Ośrodek pełni ważną funkcję w środowisku lokalnym, propagując wiedzę o zjawisku i sposobach jego przeciwdziałania, uczestniczy w kampaniach medialnych.

IV.5. Województwo Łódzkie

MOPS Łódź

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie jest realizowane w Łodzi w ramach programu „Gminny System Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, przyjmowanego corocznie uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi. Jednym z jego głównych celów jest zwalczanie przemocy wobec dzieci.

Program jakim jest Gminny System zawiera w sobie także zadania i działania wynikające z Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, jako że zgodnie z badaniami naukowymi w ok. 80% rodzin z problemem alkoholowym występuje przemoc domowa.

Realizatorami Systemu są jednostki Miasta oraz organizacje pozarządowe i kościelne prowadzące działania w tym obszarze na zlecenie Miasta, przy współpracy z wydziałami Urzędu Miasta Łodzi i Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej.

Działania profilaktyczne realizowane są na terenie Miasta Łodzi w oparciu o Zintegrowany Program Zapobiegający Porzucaniu Dzieci „Mamo! Nie porzucaj mnie”. Program został opracowany w celu przeciwdziałania porzucaniu noworodków. Koniecznym było podjęcie działań, mających na celu edukację i doinformowanie społeczeństwa o możliwościach rozwiązania problemu niechcianych dzieci. Program zakłada, że kobiety, które z różnych

przyczyn nie chcą bądź nie mogą zajmować się własnym potomstwem uzyskują wiedzę o możliwości zrzeczenia się dziecka bądź pozostawienia go w warunkach nie zagrażających jego zdrowiu i życiu.

W ramach Programu realizowane były następujące działania:

- utworzono w II Szpitalu Miejskim im. L. Rydygiera w Łodzi ul. Sterlinga 13 specjalne miejsce nazwane „OKNEM NADZIEI”, w którym można pozostawić noworodka. W 2007 roku w „Oknie Nadziei” zostało pozostawione jedno dziecko, być może właśnie to miejsce uratowało dziecku życie poprzez udzielenie mu natychmiastowej, właściwej opieki.
- uruchomiono bezpłatną infolinię pod nazwą „TELEFON NADZIEI”,
- utworzono stronę internetową, dającą możliwość uzyskania porad drogą e-mailową w sytuacji kryzysowej z powodu ciąży, narodzin dziecka lub spraw rodzinnych,
- przeprowadzono kampanię społeczną poprzez emisję programów informacyjno- edukacyjnych w telewizji regionalnej, dystrybuowano plakaty, foldery, ulotki w szkołach ponadgimnazjalnych, przychodniach służby zdrowia, parafiach, ośrodkach pomocy społecznej, organizacjach pozarządowych, środkach komunikacji publicznej.

W Łodzi powstał pierwszy w Polsce hostel dla sprawców przemocy w rodzinie. Dysponuje on 25 miejscami. Znajduje się w strukturach Miejskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień im. Bł. R. Chylińskiego w Łodzi przy ul. Niciarniana 41. Jest to miejsce, do którego można odizolować sprawcę przemocy domowej poddając go jednocześnie zajęciom korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy. W zajęciach uczestniczą także sprawcy przemocy domowej biorący udział w terapii odwykowej od alkoholu w systemie ambulatoryjnym. Celem zajęć jest zmiana postaw i zachowań u osób stosujących przemoc wobec członków rodziny. Mają one nauczyć sprawców radzić sobie ze stresem i agresją, kontrolować swoje zachowania bez krzywdzenia innych. Mają także wyposażyć sprawców w umiejętności rozwiązywania konfliktów rodzinnych oraz włączyć ich w proces mediacji rodzinnych. W 2007 roku Program ukończyły 53 osoby.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci realizowane są poprzez:

1. Odizolowywanie dzieci w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie (fizycznej, psychicznej, zaniedbywania, głodzenia) w trybie natychmiastowej interwencji.

W 2007 roku w tym trybie zabrano 90 dzieci. Zostały one umieszczone:

- ośmioro w Pogotowiacz Opiekuńczych,
- dwadzieścia dwoje w Domu Dziecka dla Małych Dzieci,
- sześćdziesięcioro w Pogotowiacz Rodzinnych.

2. Program pilotażowy pn. „Punkt wsparcia „Przystanek 13” dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych z dzielnicy Łódź-Bałuty”.

Program ten realizowany jest przez dwie organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Ewangelizacyjno-Charytatywne „Mocni w Duchu” z siedzibą w Łodzi przy ul. Sienkiewicza 60,
- Caritas Archidiecezji Łódzkiej z siedzibą w Łodzi przy ul. Gdańskiej 111.

Stowarzyszenie „Mocni w Duchu” w ramach programu prowadzi pedagogikę ulicy w rejonie ulicy Helskiej. Program ma na celu nawiązanie kontaktu z dziećmi, prowadzenie zajęć edukacyjnych, pracę z rodziną, włączenie dzieci w działalność społeczną, powierzanie im zadań organizacyjnych wymagających współpracy i współdziałania oraz wspólne organizowanie czasu wolnego.

Caritas Archidiecezji Łódzkiej realizuje zadanie przy ul. Rybnej 13. Obejmuje swoim zasięgiem dzieci z rejonu ulic: Rybnej, Limanowskiego, Zachodniej, Bazarowej. Dzieci uczestniczą w różnych formach spędzania czasu wolnego, w tym w wycieczkach do palmiarni czy na basen. Uczestniczą także w zajęciach profilaktycznych, zajęciach z zakresu kreacji samego siebie i asertywności. Opiekunowie odbywają również spotkania z rodzicami / opiekunami dzieci.

3. Program przeciwdziałania marginalizacji dzieci i młodzieży z dzielnicy Łódź-Widzew „Kontra” realizowany przez Stowarzyszenie Oratorium im. św. Dominika Savio z siedzibą w Łodzi przy ul. Wodnej 36.

W ramach Programu prowadzone są: zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień (zajęcia z elementami socjoterapii, cykl zajęć w formie konkursowej, kontakty indywidualne z pedagogiem), zajęcia rozwijające zainteresowania edukacyjne, warsztaty dziennikarstwa internetowego, zajęcia z zakresu ekologii i ochrony środowiska, zajęcia z udzielania pierwszej pomocy we współpracy z centrum ratownictwa medycznego, zajęcia z poradnictwa zawodowego, zajęcia rozwijające zainteresowania kulturalne („Poznaj Łódź”, „Poznaj Polskę”, „Poznaj Europę”, „Poznaj Świat”), zajęcia rozwijające zainteresowania sportowo-kulturalne (wycieczki do klubów oraz na zawody sportowe, zajęcia sportowe, nauka zabaw rekreacyjnych oraz rozwijanie wyobraźni rekreacyjnych, weekendowe wycieczki rekreacyjne). Dzieci otrzymują także pomoc w uzupełnieniu braków edukacyjnych oraz pomoc w bieżącej nauce.

4. Program profilaktyczny dla dzieci i młodzieży zagrożonej patologią społeczną

w dzielnicy Łódź-Śródmieście realizowany przez Oratorium im. św. Jana Bosko z siedzibą w Łodzi przy ul. Kopcińskiego 1/3.

W ramach Programu prowadzone są: zajęcia integracyjne, usprawniające socjalizację, zajęcia z zakresu profilaktyki alkoholowej i narkotykowej oraz przeciwdziałania przemocy, zajęcia rozwijające zainteresowania i umiejętności dzieci i młodzieży poprzez zajęcia plastyczne, teatralne, muzyczne, taneczne,

sportowe i kondycyjne, zajęcia uzupełniające braki w nauce. Ponadto, organizowane są spotkania z rodzicami i opiekunami dzieci i młodzieży.

5. Fundacja Pomocy Rodzinie „OPOKA”.

Wśród wielu form pomocy rodzinie jakie oferuje Fundacja jest również możliwość bezpłatnego wykonywania przez lekarzy biegłych sądowych obdukcji nie tylko dorosłym, ale także krzywdzonym dzieciom. W 2007 roku lekarze przeprowadzili obdukcję u 11 dzieci. Ponadto, na terenie Fundacji została utworzona „Niebieski Pokój” umożliwiający przesłuchania krzywdzonych dzieci z zapewnieniem wszelkich sprzyjających warunków.

6. Prowadzenie przez organizacje pozarządowe i kościelne:

- 5 świetlic socjoterapeutycznych realizujących obok działań opiekuńczych, zajęcia socjoterapeutyczne, niosące pomoc psychologiczną i pedagogiczną dzieciom. Opiekunowie dzieci na stałe współpracują z rodziną dziecka, szkołą, kuratorami sądowymi, Policją. W 2007 roku opieką objętych było 314 dzieci.
- 35 świetlic środowiskowych, w których prowadzone są działania opiekuńcze. Dzieciom udzielana jest także pomoc w nauce. Ponadto, dzieci w świetlicach otrzymują posiłek. Podopiecznymi świetlic są dzieci i młodzież z rodzin z problemem alkoholowym. Z tej formy pomocy skorzystało w 2007 roku ok. 4.800 dzieci.

7. Zajęcia dodatkowe dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym.

Realizatorami są organizacje pozarządowe i kościelne. Wśród prowadzonych zajęć są między innymi: zajęcia plastyczne, teatralne, muzyczne, taneczne jak i sportowe. Uczestnikami zajęć są dzieci z rodzin patologicznych, choć część zajęć zwłaszcza sportowych ma charakter integracyjny. Z tej formy pomocy skorzystało ponad 10 000 dzieci i młodzieży.

Na terenie Miasta działa Gminny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie powołany Zarządzeniem Nr 940/V/07 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 23 lipca 2007 r. oraz 6 dzielnicowych interdyscyplinarnych zespołów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które są umiejscowione w filiach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W skład zespołów wchodzi przedstawiciele: administracji publicznej, pomocy społecznej, miejskich ośrodków terapii uzależnień, Straży Miejskiej, Policji, wymiaru sprawiedliwości, organizacji pozarządowych i kościelnych. Rolą Gminnego Zespołu jest wypracowywanie procedur i monitorowanie działań prowadzonych w ramach GSPPwR oraz koordynowanie prac dzielnicowych zespołów. Zespół wypracował procedury postępowania wobec niepełnoletnich uczniów w szkole w sytuacjach problemowych. Opracowane w formie plakatu procedury pomogą wielu nauczycielom i pedagogom w sytuacjach trudnych, jakie zdarzają się niejednokrotnie w szkołach. Efekt pracy łódzkich ekspertów dzięki otrzymanej

rekomendacji Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno - Pedagogicznej MEN może służyć pomocą również szkołom w innych gminach kraju (plakat w załączeniu).

Zadaniem interdyscyplinarnych zespołów dzielnicowych jest poprawa skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy oraz monitorowanie występowania tego zjawiska w środowisku lokalnym. Zespoły przyjmują i rozpoznają sygnały ze środowiska (od sąsiadów, dalszej rodziny, ze szkoły itp.) o podejrzeniu stosowania przemocy wobec dzieci.

W celu stwierdzenia ewentualnych faktów przemocy w rodzinie przeprowadzane są wywiady w środowiskach szczególnie zagrożonych przemocą, jak również realizowany jest Program „Niebieskiej karty”. Formą pracy zespołów dzielnicowych jest studium przypadku. Skład zespołu jest ruchomy. Każdorazowo w posiedzeniu uczestniczą przedstawiciele współpracujących instytucji i podmiotów działających w danym środowisku lokalnym, w którym zamieszkuje konkretna rodzina.

W 2007 r. dzielnicowe zespoły spotkały się 12 razy w 25 sprawach. Ponadto, przeprowadzono 805 wywiadów środowiskowych w 306 rodzinach zagrożonych przemocą.

IV.6. Województwo Małopolskie

Powiat Tarnowski

Przeciwdziałanie przemocy wobec dziecka w Powiecie Tarnowskim realizowane jest na wielu płaszczyznach:

Poradnictwo specjalistyczne i interwencja kryzysowa prowadzona w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie obejmuje problemy w funkcjonowaniu rodzin naturalnych i zastępczych dotkniętych przemocą.

Pomoc dla rodziny i jej członków realizowana jest poprzez organizowanie i prowadzenie poradnictwa, terapii rodzinnej oraz interwencji kryzysowej.

Rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań lub wykazującej oznaki przemocy oraz potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych bez względu na posiadany dochód udzielana jest pomoc w formie:

- poradnictwa rodzinnego
- terapii rodzinnej
- pracy socjalnej
- interwencji kryzysowej.

Dzieciom i rodzinom udziela się pomocy w postaci pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego, a w szczególności psychologicznego. Poradnictwo psychologiczne realizowane jest poprzez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Świadczona pomoc jest udzielana w postaci kontaktu telefonicznego,

bezpośredniego kontaktu oraz interwencji w miejscu zamieszkania osób w kryzysie.

Interwencja kryzysowa zazwyczaj jest podejmowana wobec uzależnionych od alkoholu, ich rodzin, wobec ofiar przemocy domowej, oraz sytuacji trudnych. Zadania interwencyjne realizowane są przez psychologa, pracowników socjalnych oraz pedagoga poprzez: poradnictwo psychologiczne, terapię krótkoterminową indywidualną, terapię rodzinną, kontakt podtrzymujący, interwencję w środowisku, kierowanie do wyspecjalizowanych placówek mogących udzielić pomocy, zapewnienie czasowego pobytu w hostelu (z jednoczesnym udzielaniem wsparcia).

Na terenie Powiatu Tarnowskiego od 2006r. funkcjonuje również Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jadownikach Mokrych. Ośrodek działa od poniedziałku do piątku w godzinach od 8 do 20 w tych też godzinach czynny jest telefon zaufania. Ośrodek prowadzi hostel na 6 osób dostępny przez całą dobę przez 7 dni w tygodniu.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jadownikach Mokrych udziela szeroko pojętej pomocy osobom doznającym przemocy, szczególną wagę przywiązując do ochrony i pomocy dzieciom doznającym przemocy. Zatrudnia specjalistów (psychologów, pedagogów, pracownika socjalnego, prawnika), którzy udzielają pomocy, również za pośrednictwem telefonu zaufania.

Psycholog prowadzi terapię psychologiczną, pomagając dzieciom będącym ofiarami lub świadkami przemocy w odzyskaniu poczucia bezpieczeństwa i równowagi psychicznej po doznanych urazach. W przypadku trudności komunikacyjnych pomiędzy rodzicami a dziećmi organizowane są w Ośrodku Interwencji Kryzysowej spotkania mediacyjne prowadzone przez psychologa. Psycholog uczestniczy w interwencjach Policji, kiedy dzieci zabierane są z domu, ponieważ ich bezpieczeństwo jest zagrożone.

Terapia pedagogiczna, prowadzona przez pedagogów ma na celu umożliwienie dzieciom odreagowania negatywnych emocji, pomoc w radzeniu sobie z poczuciem wyobcowania (biblioterapia, arterapia, zajęcia sportowe). Dzieci, przebywające czasowo w Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej biorą udział w zabawach integracyjnych z dziećmi niepełnosprawnymi, które są elementami terapii pedagogicznej.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej zapewnia dzieciom doznającym przemocy bezpieczeństwo i ochronę przed dalszym krzywdzeniem poprzez zapewnienie im schronienia w Hostelu czynnym całą dobę przez siedem dni w tygodniu. Ponadto poprzez pracę z matką dzieci (najczęściej) która uczy się w jaki sposób powinna chronić dzieci (plan bezpieczeństwa).

W ramach pomocy krzywdzonym dzieciom podejmowane są działania interdyscyplinarne, które polegają na współpracy pracowników Ośrodka Interwencji Kryzysowej, PCPR w Tarnowie, GOPS, kuratorów sądowych, nauczycieli, które mają na celu wypracowanie najlepszego planu pomocy

dziecku/rodzinie doznającej przemocy a także np. pomoc rodzinie w uzyskaniu dofinansowania do przedszkola, w umieszczeniu tam dziecka, monitorowane wywiązywania się rodziców/a z kontraktów zawieranych pomiędzy pracownikami Ośrodka Interwencji Kryzysowej a rodzicem/ami. W przypadku bardzo dużych deficytów umiejętności wychowawczych prowadzone jest modelowanie pożądanych zachowań.

W ramach działalności profilaktycznej Ośrodek Interwencji Kryzysowej upowszechnia i popularyzuje wiedzę na temat przemocy, kryzysu oraz przedstawia swoją ofertę pomocy w lokalnej prasie – zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat skutków stosowania przemocy wobec dzieci i jej występowania w rodzinie. Artykuły ukazały się w „Ziemi Wietrzychowskiej” oraz kwartalniku Informacyjnym Ziemi Radłowskiej „Radło”.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej planuje przeprowadzenie cyklu zajęć w ramach realizacji programu profilaktycznego „Veto wobec przemocy” opracowanego przez Świętokrzyskie Centrum Profilaktyki i Edukacji.

Mając na celu przede wszystkim opiekę nad dzieckiem Starostwo Powiatowe w Tarnowie systematycznie tworzy sieć placówek Wsparcia Dziennego na swoim terenie zlecając to zadanie innym podmiotom. Łączna liczba miejsc w tych placówkach wynosi 161.

Placówki Wsparcia Dziennego otaczają opieką głównie dzieci szkół podstawowych i gimnazjalnych, mających trudności w nauce, trudności wychowawcze z środowisk niekorzystnych dla ich rozwoju lub pochodzące z rodzin niewydolnych wychowawczo, dotkniętych przemocą. Wychowankami placówek są również dzieci młodsze uczęszczające do przedszkola. Głównym celem i zadaniem placówek Wsparcia Dziennego jest wspieranie rodzin w sprawowaniu jej podstawowych funkcji oraz pomoc rodzinie i dzieciom dotkniętych przemocą we współpracy ze szkołami, Ośrodkami Pomocy Społecznej i innymi instytucjami poprzez zapewnienie dzieciom opieki wychowawczej, pomocy w nauce i wyrównywanie braków edukacyjnych, rozwijanie zainteresowań i umiejętności efektywnego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu, łagodzenie niedostatków wychowawczych poprzez odpowiednio dobierane gry i zajęcia, okazywanie dzieciom indywidualnego zainteresowania i akceptacji, stawianie jasnych wymagań i nagradzanie pożądanych zachowań, eliminowanie zachowań negatywnych, niezgodnych z powszechnie obowiązującymi normami. Zadania te realizowane są w placówkach poprzez oferowaną pomoc psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną oraz m.in. prowadzenie szeregu urozmaiconych zajęć i wycieczek, a nawet wielodniowych wakacyjnych wczasów.

Najważniejszym celem realizowanym przez Ośrodki jest równoległe oddziaływanie na dziecko i jego rodzinę, przestrzeganie zasad respektowania

dobra dziecka i poszanowanie jego praw, a także prowadzenie działalności środowiskowej na rzecz dziecka i rodziny a także:

- pomoc dydaktyczna,
- rozwój zainteresowań, uzdolnień i umiejętności praktycznych,
- zajęcia socjoterapeutyczne,
- pomoc indywidualna, w tym specjalistyczna
- programy profilaktyczne i terapeutyczne,
- pomoc specjalistyczna (pedagogiczna , logopedyczna)
- współpraca z rodzicami i instytucjami społecznymi,
- zajęcia sportowe i rekreacyjne,
- dożywianie
- organizowanie wypoczynku letniego,

Współpraca z rodziną naturalną opiera się przede wszystkim na częstych kontaktach, indywidualnych rozmowach z wychowawcą, psychologiem, terapii rodzinnej, odwiedzinach w domu.

W Ośrodkach Wsparcia Dziennego prowadzone są działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci. Działania te obejmują: współpracę z rodzicami, szkołą, pomocą społeczną, policją, kuratorami zawodowymi, poradniami specjalistycznymi. Ponadto w Ośrodkach prowadzone są programy profilaktyczne i socjoterapeutyczne takie jak:

1. Trening Zastępowania Agresji „ART.”
2. „Veto wobec przemocy, alkoholu i narkomanii”
3. Program profilaktyczno – wychowawczy o tematyce
 - bezpieczeństwo,
 - zdrowy tryb życia,
 - higiena osobista i otoczenia,
 - przeciwdziałanie przemocy
4. „Spójrz Inaczej”
5. Programy edukacji antytytoniowej dla klasy I –III
6. „Nie pal przy mnie proszę”, a w klasach IV – VI
7. „Znajdź właściwe rozwiązanie” oraz „Jak żyć z ludźmi”.

W/w programy prowadzone są przez pracowników placówek.

IV.7. Województwo Mazowieckie

Powiat Sochaczewski

Działania/ programy profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy.

- Poradnictwo rodzinne: konsultacje pedagogów, psychologów, prawników i pracowników socjalnych PCPR i POIK w Sochaczewie,
- Grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej
 - przemocy wobec dzieci

- dzieci- świadków przemocy domowej
- trudności wychowawczych,
- Spotkania informacyjne dla rodziców i pedagogów w szkołach,
- Warsztaty asertywnych zachowań dla kobiet, prowadzone przez psychologa-pracownika ośrodka, na których podejmowane były tematy prawidłowych relacji matka-dziecko,
- Udział POiK w Targach Rolnych w Sochaczewie gdzie konsultanci na swoim stanowisku udostępniali bezpłatne materiały informacyjne oraz udzielali informacji na temat form pomocy.

Działania/programy pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci.

- Warsztaty cykliczne dla dzieci i młodzieży,
- Konkurs plastyczny (logo Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej) ogłoszony we wszystkich szkołach podstawowych powiatu, dzieci biorące udział zapoznały się z trudnymi zagadnieniami przemocy i pomocy dla osób będących w sytuacji kryzysowej,
- Wizyty uczniów szkół powiatu sochaczewskiego w ramach zajęć psychoedukacyjnych (w pierwszym takim spotkaniu uczestniczyli uczniowie z Zespołu Szkół Specjalnych w Sochaczewie),
- Indywidualne konsultacje pedagogiczne i psychologiczne do przesłuchań dzieci- świadków lub ofiar przemocy.

Współpraca zespołów interdyscyplinarnych

Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie są partnerami projektu działania zespołu interdyscyplinarnego powołanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sochaczewie

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych

- Współpraca POiK z Centrum Praw Kobiet (fundacja zajmująca się przemocą domową i wszelką dyskryminacją, podejmująca również problem przemocy wobec dzieci).

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych

- Współpraca z Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii (materiały informacyjne, ulotki, poradniki, plakaty skierowane do rodziców dzieci zagrożonych uzależnieniem,
- Udostępnianie informacji dotyczących działania Rzecznika Praw Dziecka, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Środowiskowego Ogniska Wychowawczego.

Działania podejmowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sochaczewie:

- Działania profilaktyczne:
 - Punkt konsultacyjny- konsultacje psychologa, konsultanta ds. przemocy, konsultanta ds. uzależnień, prawnika, specjalistów pracy socjalnej
 - Grupy samopomocowe dla rodziców (dla matek samotnie wychowujących dzieci, grupa edukacyjna dla ofiar przemocy, grupa samopomocowa dla opiekunów dzieci niepełnosprawnych),
- Działania pomocowe skierowane dla dzieci:
 - klub Wolontariatu
 - pogotowie lekcyjne
 - indywidualne konsultacje z psychologiem
 - półkolonie (spotkania edukacyjne z zakresu rozpoznawania i radzenia sobie w sytuacji zagrożenia, doznawania krzywdy oraz sposobów reagowania na krzywdzenie innych, spotkania edukacyjne z zakresu szkodliwości środków psychoaktywnych),
- Powołanie w styczniu 2008 r. z inicjatywy Ośrodka Sochaczewskiej Koalicji na Rzecz Pomocy Osobom Krzywdzonym (partnerami Koalicji są Miejska Komisja ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Sąd Rejonowy w Sochaczewie, POIK w Sochaczewie, Parafia św. Wawrzyńca w Sochaczewie, Komenda Powiatowa Policji w Sochaczewie) w ramach Koalicji działa Zespół Interwencyjny tzw. Problemowy, powołany do indywidualnego przypadku wymagającego wielostronnej interwencji.

2. Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Sochaczewskiego

- Organizowanie i prowadzenie pomocy doradczej, informacyjnej i socjalnej dla dzieci będących ofiarami przemocy poprzez prowadzenie Punktu Informacyjno-konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz ofiar przemocy w rodzinie,
- Prowadzenie działań interencyjno-mediacyjnych,
- Organizowanie i prowadzenie zajęć terapeutycznych dla ofiar i sprawców przemocy,
- Edukacja społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania przemocy ze szczególnym uwzględnieniem powstrzymania przemocy wobec dzieci,
- Edukacja pracowników szkół, ośrodków pomocy społecznej i placówek ochrony zdrowia w zakresie rozpoznawania przemocy i udzielanie pomocy krzywdzonemu dziecku,
- Współpraca z instytucjami i organizacjami podejmującymi działania na rzecz powstrzymania przemocy,
- Ścisła współpraca z gminnymi Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prowadzą doradztwo i organizują interwencje na rzecz

ofiar przemocy w ramach działania punktu konsultacyjnego dla osób i rodzin z problemem alkoholowym, poprzez rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy,

- Działania bezpośrednie skierowane do dzieci to zapewnienie im posiłków w szkole, rozmowy terapeutyczne, objęcie ich pomocą pedagoga szkolnego a także w miarę możliwości zapewnienie wypoczynku letniego w postaci kolonii.

IV.8. Województwo Opolskie

Powiat Kędzierzyńsko-Kozielski

Na terenie powiatu działa Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, w ramach którego funkcjonuje grupa wsparcia dla dzieci dotkniętych przemocą w rodzinie. Rodziców tych dzieci zobowiązuje się i motywuje do uczestnictwa w zajęciach edukacyjno-korekcyjnych realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu.

Ośrodek Wsparcia realizuje grupową i indywidualną terapię, wsparcie i konsultacje pedagogiczne, psychologiczne, socjalne i prawne dla osób doznających przemocy. W Ośrodku przygotowanych jest 10 miejsc noclegowych.

W Ośrodku Wsparcia odbywają się spotkania zespołów interdyscyplinarnych. Są one zwoływane w miarę potrzeb w sprawach dotyczących konkretnego dziecka i rodziny.

Pracownicy Ośrodka prowadzą szkolenia dla pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, policjantów i nauczycieli przedszkoli z zakresu tematyki przemocy w rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem problemu krzywdzenia dzieci.

Równocześnie Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kędzierzynie-Koźlu realizuje spotkania terapeutyczne dla dzieci krzywdzonych.

W ramach współpracy ze szkołami z terenu powiatu prowadzone są pogadanki i pedagogizacja rodziców z zakresu przemocy domowej. W szkołach w ramach programów wychowawczych i profilaktycznych prowadzone są zajęcia w zakresie profilaktyki krzywdzenia dzieci.

W placówkach służby zdrowia, szkołach oraz innych miejscach publicznych dostępne są ulotki Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia o formach udzielania pomocy i świadczonych usługach na rzecz dzieci krzywdzonych.

W ramach realizacji Powiatowego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, którego koordynatorem jest PCPR zostały wypracowane

procedury współpracy z organizacjami prowadzącymi m.in. świetlice socjoterapeutyczne, zajęcia sportowe w zakresie przemocy domowej.

Miasto Opole

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizuje na bieżąco Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Wśród działań profilaktycznych skierowanych na przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci należy wymienić:

- prowadzenie grupy korekcyjno-edukacyjnej dla matek zaniedbujących swoje dzieci (kandydatki są wyłaniane przez pracowników socjalnych, kuratorów sądowych, pedagogów szkolnych oraz specjalistów SOW);
- stałe propagowanie informacji na temat przemocy i form pomocy oferowanych przez Ośrodek Wsparcia poprzez ulotki umieszczane w całym mieście;
- cykliczne działania informacyjne w mediach dotyczące przemocy w rodzinie i ich zapobieganiu.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie realizuje zadania w zakresie terapeutyczno-wspomagającym skierowane bezpośrednio do dzieci poprzez:

- konsultacje medyczne;
- zajęcia socjoterapeutyczne (prowadzone są grupy dla dzieci i matek pod nazwą „Gry i zabawy terapeutyczne”);
- program „Matki – ofiary przemocy a zarazem sprawcy przemocy wobec dzieci”;
- program terapeutyczny dla rodziców i dzieci pod nazwą „Poprawa relacji rodzic-dziecko”;
- indywidualne oddziaływania korekcyjno-terapeutyczne wobec ofiar i świadków przemocy;
- konsultacje wychowawcze, logopedyczne;
- zajęcia arteterapeutyczne dla matek i dzieci.

W trakcie organizacji jest także grupa korekcyjno-edukacyjna dla dzieci nie radzących sobie z agresją.

Ośrodek Wsparcia współpracuje z różnymi instytucjami pomocowymi np. Wojewódzkim Ośrodkiem Lecznictwa Odwykowego, Poradnią Rodzinną i Przedmałżeńską TRR, Lokalnym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przystępstw, szkołami, Rodzinnym Ośrodkiem Diagnostyczno-Konsultacyjnym, ośrodkami pomocy społecznej z województwa opolskiego, kuratorami sądowymi, policją.

Specjaliści z tych instytucji są zapraszani do udziału w posiedzeniach Zespołów Interdyscyplinarnych.

IV.9. Województwo Podkarpackie

Miasto Stalowa Wola

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Stalowej Woli od czerwca 1999 r. prowadzi ośrodek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży o charakterze profilaktyczno-terapeutycznym i wychowawczym – świetlica „TECZA”. Placówka swoim działaniem obejmuje dzieci i młodzież w wieku od 6 do 18 lat. Celem świetlicy jest zapewnienie opieki wychowawczej dzieciom wychowującym się w warunkach niekorzystnych dla ich rozwoju, tworzenie im warunków do nauki i pomoc w nauce, pomoc w wyrównywaniu braków i zaległości szkolnych, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków poprzez prowadzone koła i zespoły zainteresowań a przede wszystkim łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie i eliminowanie zaburzeń zachowania.

Obok działań o charakterze opiekuńczo - socjalnym, edukacyjno - rozwojowym i profilaktyczno -wychowawczym w świetlicy prowadzone są działania o charakterze terapeutycznym (praca metodą psychodramy, treningi zastępowania agresji). Organizowane są Zespoły Interdyscyplinarne w sprawie wypracowania ustaleń dotyczących dalszego postępowania z wychowankami placówki z udziałem pedagogów i psychologów szkolnych, kuratorów pełniących nadzór nad rodziną.

Od stycznia 2006 roku w Ośrodku funkcjonuje Zespół ds. Rozwiązywania Problemów Rodzin. Podejmowane przez Zespół działania mają na celu: wzmocnienie rodziny, wspomaganie jej wszystkich funkcji i zadań, przeciwdziałanie jej rozpadowi, diagnozowanie potrzeb rodziny w zakresie potrzeb emocjonalnych, prawidłowości więzi rodzinnych, poczucia bezpieczeństwa jej członków, łagodzenie niedostatków materialnych i psychosocjalnych.

W ramach pracy socjalnej w zakresie funkcjonowania rodziny prowadzona jest pomoc:

- w rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie,
- w rozwiązywaniu problemów przemocy,
- w dotarciu do Ośrodka Interwencji Kryzysowej,
- w uzyskaniu poradnictwa specjalistycznego: rodzinnego, prawnego, psychologicznego,
- w udostępnieniu uczestnictwa w grupowych formach terapii, a także edukacja i poradnictwo w zakresie doskonalenia umiejętności społecznych.

W zakresie zapewnienia właściwego rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży:

- prowadzimy poradnictwo i edukację w obszarze opiekowania się i wychowywania dzieci,

- podejmujemy działania interwencyjne w sytuacji stwierdzenia naruszenia praw dziecka,
- występujemy do Sądu o wydanie zarządzeń opiekuńczo-wychowawczych,
- współpracujemy z kuratorami nad poprawą funkcjonowania rodziny.

Prowadzi również poradnictwo prawne i psychologiczne.

W zakresie pomocy prawnej udzielane są porady prawne i pomoc w sporządzaniu pism urzędowych do Sądu i innych instytucji pomocowych.

W ramach oddziaływań psychologicznych:

- diagnozujemy problemy występujące w rodzinach dysfunkcyjnych (uzależnienia, niepełnosprawność, brak opieki nad dziećmi, rozpad więzi rodzinnej).

Oferowana jest:

- pomoc psychologiczna w podnoszeniu umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów i kształtowania więzi emocjonalnych,
- wsparcie i poradnictwo psychologiczne dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych i starszych w sytuacjach trudnych, konfliktowych, kryzysowych,
- pomoc psychologiczną w pokonywaniu trudności wychowawczych i zapewnieniu właściwej opieki dzieciom.

MOPS podejmuje również współpracę z wieloma instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi, Kościołami i związkami wyznaniowymi ukierunkowaną na podejmowanie działań na rzecz dzieci krzywdzonych. Współpraca ta polega na wymianie informacji i doświadczeń w zakresie pracy z rodzinami problemowymi, diagnozowaniu sytuacji rodzinnej oraz korzystaniu z form wsparcia ze strony tych instytucji i organizacji. Szczególnie ścisła współpraca prowadzona jest:

- z Policją, Sądem Rejonowym w Stalowej Woli - Wydział Rodzinny i Nietletnich oraz z Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej (kierowanie spraw dotyczących zaniedbywania dzieci przez opiekunów, naruszenia praw dziecka)
- z placówkami oświatowymi (szkoły, przedszkola, internaty - współpraca z pedagogami, wychowawcami w diagnozowaniu i wymianie informacji na temat funkcjonowania dzieci zarówno w środowisku rodzinnym jak i szkolnym/przedszkolnym),
- z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Miejską Poradnią Odwykową (kierowanie spraw dotyczących problemu alkoholowego w rodzinach objętych pomocą MOPS),
- z Powiatowym Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Stalowej Woli, w tym Placówką Interwencyjną dla dzieci i młodzieży (systematyczne cotygodniowe uczestnictwo oddelegowanego pracownika MOPS w zespole interdyscyplinarnym, zapewnienie bezpiecznego schronienia

osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i dalsza wieloaspektowa pomoc rodzinom opuszczającym POIK).

Jedną z form współpracy jest także powoływanie Zespołów Interdyscyplinarnych między innymi w sprawach dzieci krzywdzonych i zaniebawianych, pozwalających na wymianę informacji oraz opracowanie planu wspólnych działań instytucji pomocowych na rzecz dziecka (w 2007 roku odbyły się 3 zespoły w sprawie 2 rodzin).

Współpraca z organizacjami pozarządowymi, Kościołami i związkami wyznaniowymi polega między innymi na kierowaniu dzieci pozbawionych częściowo opieki rodzicielskiej, zaniebawianych wychowawczo, zagrożonych demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami do uczestnictwa w prowadzonych przez te organizacje klubach i świetlicach, organizowanym wypoczynku letnim czy zimowym i ewentualnym pokrywaniu kosztów związanych z tymi działaniami. Na terenie miasta Stalowa Wola w roku 2007 prowadzonych było 11 klubów i świetlic dla dzieci i młodzieży prowadzących działalność profilaktyczną i pomocową skierowaną do dzieci i młodzieży.

Szczególnie ścisła współpraca prowadzona jest z Zespołem Placówek Katolickiego Ośrodka Opiekuńczo - Wychowawczego prowadzonego przez Stowarzyszenie Opieki nad Dziećmi „ORATORIUM” im. Ks. Bronisława Markiewicza.

Stowarzyszenie Rozwoju Rodziny „Ama Vera” w 2007 roku przeprowadziło dla podopiecznych MOPS 2 edycje warsztatów umiejętności wychowawczych tzw. „SZKOŁY DLA RODZICÓW” (działanie w całości sfinansowane przez Ośrodek). Celem warsztatów było wspieranie rodziców w radzeniu sobie w codziennych kontaktach z dziećmi, nauka nawiązywania głębszych i cieplejszych relacji z dziećmi lub wychowankami.

W roku bieżącym realizowane są kolejne edycje również finansowane przez MOPS.

IV.10. Województwo Podlaskie

Gmina Mońki

W celu skoordynowania oraz udoskonalenia działań na rzecz pomocy dziecku i rodzinie Zarządzeniem Nr 1/2005 z dn. 14 stycznia 2005 r. Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mońkach został powołany Zespół do spraw Pomocy Dziecku i Rodzinie przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Mońkach. W skład Zespołu weszły następujące osoby: Kurator Zawodowy Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Nr 3, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mońkach, Koordynator Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Mońkach, przedstawiciele placówek oświatowych, policji, Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej.

Do zadań Zespołu należy w szczególności podejmowanie wspólnych, skoordynowanych działań w zakresie pomocy świadczonej rodzinom pozostającym pod wspólną opieką placówek tworzących Zespół.

Potrzeba utworzenia Zespołu podyktowana była w szczególności „faktem”, iż bardzo często te same rodziny i ich problemy znane są Ośrodkowi Pomocy Społecznej, ale także policji, kuratorom, pedagogom szkolnym, psychologom, pedagogom w Poradni Pedagogiczno - Psychologicznej oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Skoordynowanie działań w/w instytucji pozwala na pomoc rodzinie w sposób kompleksowy, wzmacniając funkcje rodziny.

Zespół do spraw Pomocy Dziecku i Rodzinie spotyka się co dwa miesiące, a w sytuacji kryzysowej powoływany jest w trybie pilnym. Z każdego posiedzenia sporządzany jest protokół, w którym znajdują się wnioski oraz plan pomocy dotyczący danej rodziny. Dotychczasowa współpraca instytucji tworzących zespół układa się dobrze, przynosi wymierne rezultaty w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

Wspólne działania przyczyniły się do zwiększenia rangi pomocy społecznej. Obecnie jesteśmy bardziej wiarygodni w możliwościach niesienia pomocy, poprzez szeroko rozumianą pracę socjalną na rzecz dziecka i rodziny. Współdziałanie, współpraca, koordynacja działań jednostek i instytucji skierowana jest na rzecz rozwoju prawidłowego funkcjonowania rodzin poprzez pracę Zespołu zwiększona jest dostępność pomocy rodzinie w postaci pomocy specjalistów takich jak kurator zawodowy oraz społeczny, pedagog, psycholog, pracownik socjalny, funkcjonariusz policji. Członkowie Zespołu stawiają sobie za cel rozszerzenie działalności, która z kolei przyczyni się do przeciwdziałania degradacji społecznej, bezradności społecznej oraz przeciwdziałanie kryzysowi życia rodzinnego.

IV.11. Województwo Pomorskie

Miasto Gdańsk

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej poradnictwo specjalistyczne jest realizowane przez pedagogów, psychologów oraz prawników. W ramach poradnictwa udziela się porad specjalistycznych, w tym również w zakresie właściwych oddziaływań wychowawczych, negatywnych skutków emocjonalnych w przypadku przejawiania różnych form przemocy wobec dziecka. Udziela się wsparcia oraz edukuje się rodziny, w których z różnych względów występują trudności opiekuńcze i wychowawcze.

Liczba osób, które w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej skorzystały ze wsparcia w postaci poradnictwa specjalistycznego w roku 2007:

Rodzaj Poradnictwa	Liczba osób	Liczba rodzin/środowisk
Poradnictwo pedagogiczne	1.138	658
Poradnictwo psychologiczne	1.090	657
Poradnictwo prawne	1.324	682
Poradnictwo rodzinne	2.374	1.075

W ramach struktury Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonują: Referat Integracji Społecznej i Poradnictwa Specjalistycznego realizujący zadania z zakresu poradnictwa pedagogicznego, psychologicznego, prawnego i rodzinnego. Analogicznych informacji udzielają rodzinom zastępczym oraz usamodzielniającym się wychowankom specjaliści Referatu Zastępczej Opieki Rodzinnej. Ponadto w Wydziale Pomocy Dziecku i Rodzinie funkcjonuje stanowisko ds. interwencji kryzysowej, którego działania skierowane są do dzieci i młodzieży przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych.

Na terenie Gdańska działa 6 Punktów Informacyjno – Konsultacyjnych, które udzielają informacji na temat miejsc i form pomocy, w tym również skierowanej do krzywdzonych dzieci.

W roku 2007 została w MOPS w Gdańsku opracowana ulotka informacyjna na temat przemocy domowej. Rozpowszechniono 8 800 sztuk ulotek.

W roku bieżącym opracowano broszurę „Informator poradnictwa specjalistycznego w Mieście Gdańsku”, która zawiera informacje teleadresowe na temat placówek, instytucji i organizacji pozarządowych udzielających poradnictwa specjalistycznego w ramach takich zagadnień jak przemoc, trudności wychowawcze, niepełnosprawność, uzależnienia, bezdomność i inne.

Pracownicy MOPS w Gdańsku opracowywali i realizowali projekty skierowane do klientów Ośrodka, których podstawą była edukacja między innymi w zakresie prawidłowych postaw rodzicielskich, zaburzeń u dzieci wynikających z przeżywanych sytuacji kryzysowych (rodzina z problemem alkoholowym, przemoc, rozwód rodziców, żałoba).

Opracowany został projekt „Asystent rodziny” skierowany do rodzin, klientów MOPS wykazujących niezaradność w opiece i wychowaniu dzieci oraz prowadzeniu gospodarstwa domowego. Celem tego programu jest wzmacnianie

kompetencji rodzicielskich. Rozpoczęcie realizacji tego projektu zaplanowano na lipiec 2008r.

Analogiczny projekt pod nazwą „Przyjaciel rodziny” opracowany został dla spokrewnionych rodzin zastępczych w celu podniesienia ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej współuczestniczył w Kampanii Informacyjnej: „Małe jest kruche”, rozpowszechniając materiały: plakaty i ulotki informacyjne, w Wydziałach i Filiach MOPS, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w Wydziałach UM Gdańsk, w Policji, w Sądzie.

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych publiczne placówki opiekuńczo –wychowawcze (wielofunkcyjna, socjalizacyjne, rodzinne oraz wsparcia dziennego) realizują projekty m.in. ukierunkowane na zmniejszenie rozmiarów problemów spowodowanych nadużywaniem alkoholu, a w szczególności minimalizowaniem skutków powodujących zaburzenia życia rodzinnego, szkody zdrowotne oraz rozwojowe, a w tym spowodowane przemocą domową. Aktualnie 11 placówek realizuje 16 projektów mających na celu rozwój i realizację programów profilaktycznych i socjoterapeutycznych oraz podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności rodziców, opiekunów dzieci i młodzieży. Działania te mają na celu wprowadzenie m.in. alternatywnych form spędzania czasu wolnego różnych od form związanych ze spożywaniem alkoholu oraz środków psychoaktywnych jako sposobu eliminacji zachowań ryzykownych (w tym przemocy). W czasie ferii zimowych oraz wakacji letnich w w/w placówkach realizowane są dodatkowo projekty promujące aktywny wypoczynek oraz zdrowy styl życia. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonuje poradnictwo i „Szkoły dla Rodziców” dofinansowywane ze środków GPPRPA.

Co roku z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego (30 maja) oraz rocznicy uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka (20 listopada) organizowane są festyny profilaktyczne dla wychowanków rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz ich opiekunów. W ramach festynów dofinansowywanych m.in. ze środków GPPRPA wychowankowie i ich opiekunowie mają możliwość uczestniczenia w różnorodnych działaniach edukacyjno-informacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy oraz zapoznają się z negatywnymi skutkami związanymi ze spożywaniem alkoholu i środków psychoaktywnych. Celem tych imprez jest modelowanie właściwych zachowań, relacji pomiędzy rówieśnikami jak również wychowankami i ich opiekunami oraz przedstawienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego. Festyn „Planeta Marzeń” organizowany z okazji rocznic uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka jest w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zawsze poprzedzany cyklem atrakcyjnych zajęć dot. praw dziecka. Uczestnikami „Planety Marzeń” oraz zajęć ją poprzedzających są co roku wychowankowie zarówno publicznych jak

i niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, oraz wychowankowie rodzin zastępczych i ich opiekunowie.

Zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdańska zostanie powołany zespół do opracowania Gdańskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, którego celem będzie stworzenie spójnego systemu pomocy osobom, również dzieciom uwikłanym w przemoc domową.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdańsku wspólnie z Policją realizuje Procedurę Niebieskiej Karty. Pracownicy MOPS w ramach Procedury Niebieska Karta podejmują działania zmierzające do nawiązania kontaktu z osobami i rodzinami bezpośrednio po otrzymaniu zgłoszenia o występowaniu przemocy w rodzinie, a następnie po zdiagnozowaniu sytuacji na bieżąco udzielają adekwatnej pomocy w ramach swoich kompetencji.

Poniżej przedstawiamy informację dotyczącą realizacji Procedury „Niebieska Karta” przez pracowników MOPS w roku 2007.

Działania	Dane liczbowe
Liczba niebieskich kart	89
Ilość podjętych interwencji w środowisku	242
Liczba spraw wszczętych z kodeksu karnego/ skierowania do prokuratury/	40
Liczba spraw skierowanych do sądu	2
Skierowania do innych instytucji świadczących pomoc ofiarom przemocy	146
Liczba skierowań do komisji alkoholowej	1
Drastyczne zaniechanie dziecka	12
Dziecko świadkiem przemocy	98

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w przypadku stwierdzenia przemocy wobec dziecka podejmuje się działania interwencyjne zgodnie z Procedurą Pomocy Dziecku Krzywdzonemu obowiązującą od 2005r.

Ponadto w ramach pomocy udzielanej dzieciom krzywdzonym i zaniechanym pracownicy MOPS kierują informacje do Sądu Rodzinnego, a w razie konieczności również do Prokuratury. W roku 2007 skierowanych było 48 zawiadomień do Sądu Rodzinnego w sprawach dzieci. Istnieje też ścisła współpraca pomiędzy pracownikami Ośrodka a kuratorami Sądu. Powoływane są zespoły interdyscyplinarne, z udziałem kuratorów, pracowników MOPS,

Policji, przedstawicieli organizacji pozarządowych, których celem jest omówienie sytuacji dziecka oraz zaplanowanie działań pomocowych.

W ramach funkcjonującego w MOPS w Gdańsku Systemu Jakości ISO istnieje i jest realizowana procedura interwencji kryzysowej dot. sytuacji dzieci i młodzieży przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych. Analogiczne procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych funkcjonują w każdej publicznej i niepublicznej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Co roku ze środków GPPRPA jest aktualizowana, wydawana i rozpowszechniana „Procedura Pomocy Dziecku Krzywdzonemu”, która zawiera kompetencje poszczególnych służb (Policji, Straży Miejskiej) oraz grup pracowników pomocy społecznej, edukacji, służby zdrowia oraz kuratorów, podstawy prawne podejmowania działań w sytuacji krzywdzenia dziecka oraz przykłady postępowania w konkretnych sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Ponadto w ramach współpracy MOPS w Gdańsku i Komendy Miejskiej Policji w Gdańsku funkcjonuje baza informacyjna o wolnych miejscach w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych gdzie w sytuacji kryzysowej (zwłaszcza przemocy domowej) dzieci są niezwłocznie umieszczane w trybie interwencyjnym.

Pracownicy MOPS zaangażowani są w budowanie i podtrzymywanie współpracy z przedstawicielami różnych służb i organizacji, których zadaniem jest także przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Do działań w tym zakresie zaliczyć należy powoływanie zespołów interdyscyplinarnych, podczas których wspólnie omawiana jest sytuacja poszczególnych rodzin oraz możliwości udzielenia im skutecznej pomocy.

W 2007 roku podczas **80 spotkań interdyscyplinarnych** przeanalizowano problemy występujące w **173 rodzinach**. Uczestnikami tych spotkań, oprócz pracowników socjalnych, byli funkcjonariusze Policji i Straży Miejskiej, pedagodzy szkolni, przedstawiciele świetlicy socjoterapeutycznej Caritas, służby zdrowia, kuratorzy sądu rejonowego, konsultanci MOPS (pedagodzy, psychologowie). Efektem pracy pracowników MOPS i ich współdziałania z innymi podmiotami jest budzenie motywacji i aktywności osób poszkodowanych do zmiany swojej niekorzystnej sytuacji.

W ramach realizacji procedury ISO dot. interwencji kryzysowej obejmującej działaniami dzieci i młodzież przebywającą w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych pracownicy Wydziału Pomocy Dziecku i Rodzinie uczestniczą na terenie placówek opiekuńczo-wychowawczych w specjalnych posiedzeniach Stałych Zespołów ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, gdzie podejmowane są ustalenia dot. zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w przypadkach zaniedbywania i krzywdzenia dziecka współpracuje z takimi instytucjami pomocowymi jak:

- Ośrodek Terapii dla Dzieci i Młodzieży z Rodzin Alkoholowych,
 - Gdańskim Centrum Profilaktyki Uzależnień od Alkohol,
 - Wojewódzkim Ośrodkiem Terapii Uzależnienia od Alkohol i Współuzależnienia,
 - Miejską Poradnią Terapii Uzależnień i Współuzależnienia,
- a także
- Policją, Sądem, Strażą Miejską, ze szkołami, Ośrodkami Zdrowia.

W przypadkach, gdy pracownicy MOPS posiadają podejrzenia w zakresie molestowania lub przemocy seksualnej wobec dziecka podejmują wówczas ścisłą współpracę z wykwalifikowanymi w tym zakresie terapeutami Ośrodka Terapii dla Dzieci i Młodzieży w celu pełnego zdiagnozowania problemu oraz objęcia krzywdzonego dziecka fachową pomocą psychologiczną.

W ramach systemu pomocy społecznej w Gdańsku funkcjonuje 14 publicznych i niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych (wielofunkcyjna, interwencyjna, socjalizacyjne, rodzinne) gdzie dzieci doświadczające m.in. przemocy domowej mogą otrzymać opiekę całodobową i wsparcie specjalistyczne.

W ramach działalności publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, poprzez działania projektów profilaktycznych i socjoterapeutycznych oraz prowadzenie poradnictwa i „Szkół dla Rodziców” realizowana jest profilaktyka wykluczenia społecznego dzieci i ich rodzin zagrożonych różnego rodzaju dysfunkcjami, a w tym również przemocą domową.

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej współpracują z takimi Organizacjami Pozarządowymi jak:

- Centrum Interwencji Kryzysowej PCK, które w ramach umowy zawartej na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje następujące działania: całodobowe poradnictwo specjalistyczne oraz całodobową usługę hostelową dla 12 osób. Ponadto CIK PCK w ramach realizacji powierzonego zadania prowadzi bezpłatne szkolenia dla przedstawicieli systemu pomocy społecznej, systemu edukacji oraz służb zaangażowanych m.in. w działania dot. sytuacji krzywdzenia dzieci oraz jest odpowiedzialny za realizację programów edukacyjno-korekcyjnych dla sprawców przemocy i prowadzenie witryny dot. działalności systemu pomocy w sytuacji doświadczania przemocy,
- Stowarzyszeniem Samopomocy „Krag” – udziela porad psychologicznych, pedagogicznych i prawnych. Ponadto udziela pomocy rzeczowej (żywność, odzież),
- Caritas Archidiecezji Gdańskiej – organizuje czas wolny dla dzieci i młodzieży, prowadzą bezpłatną opiekę dla dzieci w wieku przedszkolnym,

- w ramach działalności niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, poprzez realizację działań profilaktycznych i socjoterapeutycznych oraz poradnictwa dla rodziców, prowadzona jest profilaktyka wykluczenia społecznego dzieci i ich rodzin zagrożonych różnego rodzaju dysfunkcjami, a w tym również przemocą w rodzinie.

IV.12. Województwo Śląskie

Miasto Ruda Śląska

Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizują miejskie służby, instytucje i podmioty zajmujące się zjawiskiem przemocy domowej oraz szeroko rozumianą profilaktyką, w tym:

- 1) Miejski Zespół Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – skupiający reprezentantów instytucji i podmiotów zajmujących się problematyką przeciwdziałania przemocy na terenie Rudy Śląskiej w zakresie koordynowania i monitorowania realizowanych działań oraz inicjowania nowatorskich rozwiązań,
- 2) Ośrodek Interwencji Kryzysowej – jednostka organizacyjna pomocy społecznej w zakresie interdyscyplinarnych działań na rzecz osób i rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie, w tym udzielanie ofiarom schronienia na okres do trzech miesięcy w całodobowym hostelu, a także prowadzenie programów edukacyjno-korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc domową. Do zadań OIK należą:
 - a) działania interdyscyplinarne na rzecz osoby/rodziny w stanie kryzysu (zespół interdyscyplinarny) celem optymalnego wsparcia i przywrócenia równowagi psychicznej ofiarom przemocy,
 - b) zabezpieczenie schronienia dla ofiar przemocy,
 - c) zawiadamianie o popełnieniu przestępstwa na Policji lub w Prokuraturze,
 - d) udzielanie wsparcia psychologicznego i towarzyszenie osobom doświadczającym przemocy podczas składania zeznań na Policji, w Sądzie i Prokuraturze,
 - e) motywowanie ofiary do zgłoszenia przestępstwa na Policji lub w Prokuraturze oraz przeprowadzenia obdukcji lub konsultacji z lekarzem pierwszego kontaktu, celem udzielenia pomocy medycznej i ewidencji odniesionych obrażeń ciała w dokumentacji medycznej,
 - f) prowadzenie grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz indywidualnych terapii,
 - g) możliwość skorzystania przez ofiary przemocy z porady prawnej,
 - h) prowadzenie grupy profilaktyczno-edukacyjnej dla dzieci i młodzieży, ofiar i świadków przemocy w rodzinie,
 - i) udzielanie wsparcia rodzinom osób dotkniętych problemem alkoholowym, w tym pomoc w przygotowaniu wniosków o leczenie bez zgody

- uzależnionego do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- j) realizacja programów pomocy osobom stosującym przemoc, prowadzenie telefonu zaufania i udzielanie informacji,
 - k) dokumentowanie pracy socjalnej.
- 3) Ośrodek Pomocy Dzieciom i Rodzinie – w zakresie udzielania pomocy psychologicznej w formie konsultacji, poradnictwa, terapii w Punktach Konsultacyjnych dla Rodzin, udostępniania „Niebieskiego Pokoju” do przesłuchań dzieci będących ofiarami i świadkami przemocy, zapewniania całodobowej opieki dzieciom w Placówce Interwencyjno – Socjalizacyjnej, realizowania w Świetlicach Socjoterapeutycznych i Placówce Interwencyjno – Socjalizacyjnej programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy,
 - 4) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, w tym:
 - a) pracownicy socjalni – w zakresie udzielania pomocy ofiarom przemocy w zakresie zgodnym z ustawą o pomocy społecznej oraz ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
 - b) Dział Opieki nad Dzieckiem – w zakresie koordynowania działań zapewniających tymczasową opiekę dziecku w sytuacji kryzysowej w rodzinie,
 - c) pracownicy, trenerzy lub psycholodzy świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych – zakresie powiadamiania odpowiednich służb o zaistniałej sytuacji kryzysowej dotyczącej małoletnich podopiecznych,
 - 5) Urząd Miasta Ruda Śląska - w zakresie:
 - a) Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych - w zakresie postępowania w sytuacji przemocy dla służby zdrowia w mieście,
 - b) Wydział Zarządzania Kryzysowego / Centrum Zarządzania Kryzysowego - w zakresie zgłoszonej sytuacji kryzysowej,
 - c) Pełnomocnik ds. organizacji pozarządowych - w zakresie bieżącego współdziałania z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się statutowo niesieniem pomocy ofiarom przemocy domowej,
 - 6) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – w zakresie informowania interesariuszy o możliwościach uzyskania specjalistycznej pomocy w stosownych instytucjach miejskich,
 - 7) Miejski Ośrodek Profilaktyki i Integracji Społecznej – w zakresie prowadzenia szkoleń, spotkań z rodzicami oraz warsztatów dla dzieci i młodzieży dotyczących przeciwdziałania agresji i przemocy,
 - 8) Policja – w zakresie realizowania procedury „Niebieskie Karty”,
 - 9) Prokuratura Rejonowa w Rudzie Śląskiej – w zakresie postępowania przewidzianego prawem wobec sprawców przemocy,
 - 10) Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej/Wydział Rodzinny i Karny – w zakresie prowadzenia postępowania sądowego w sprawach z użyciem przemocy,

- 11) Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna – w zakresie wszechstronnej pomocy psychologicznej,
- 12) Straż Miejska – w zakresie udzielania ofiarom przemocy w rodzinie niezbędnej pomocy poprzez zapewnienie im bezpieczeństwa, niezbędnej pomocy przedmedycznej oraz powiadamiania odpowiednich instytucji o fakcie podjęcia interwencji,
- 13) Organizacje pozarządowe, w tym realizujące zadania zlecone Miasta Ruda Śląska - w zakresie świadczenia porad i udzielania informacji ofiarom lub świadkom przemocy domowej:
 - a) Rudzkie Stowarzyszenie Pomocy Ofiarom Przestępstw,
 - b) Stowarzyszenie św. Filipa Nereusza,
 - c) Biuro Porad Obywatelskich – Rudzkie Konto Pomocy.

Procedura postępowania w przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie, krzywdzenia lub zaniedbywania dziecka.

W przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie, krzywdzenia lub zaniedbywania dziecka powołany jest zespół interdyscyplinarny w składzie: pracownicy Ośrodka Pomocy Dzieciom i Rodzinie, w tym wychowawca i psycholog, pracownik socjalny MOPS, kurator sądowy, dzielnicowy. Omówiona zostaje sytuacja rodzinna ze szczególnym uwzględnieniem czynników ryzyka występowania przemocy w rodzinie oraz opracowany zostaje plan pomocy rodzinie (podział zadań wykonywanych przez poszczególne służby). Dzięki regularnym zebraniom zespołu (minimum raz w miesiącu) sytuacja rodzinna jest monitorowana. Zespół interdyscyplinarny może podjąć decyzję o powiadomieniu Sądu Rodzinnego i/lub Prokuratury (sformułowanie pisemnego wniosku / zawiadomienia).

Procedura postępowania z dzieckiem, które ujawnia problem przemocy w rodzinie

- 1) Rozmowa z dzieckiem (zebranie informacji o okolicznościach zdarzenia dotyczące czasu, miejsca, sprawcy, częstotliwości przemocy, ofiary przemocy; zebranie informacji o stanie zdrowotnym dziecka; sporządzenie zapisu z przebiegu rozmowy z włączeniem cytatów wypowiedzi dziecka).
- 2) W przypadku urazów fizycznych wezwanie Pogotowia Ratunkowego lub zorganizowanie wizyty w przychodni rejonowej.
- 3) Powiadomienie rodziców lub opiekunów:
 - a) wezwanie nie krzywdzącego rodzica lub opiekuna, przeprowadzenie wywiadu na temat sytuacji rodzinnej ze szczególnym uwzględnieniem aktów przemocy oraz możliwości ochrony dziecka przed sprawcą,
 - b) pouczenie o konsekwencjach prawnych,

- c) poinformowanie o możliwościach uzyskania pomocy psychologicznej, prawnej,
- 4) Podjęcie interwencji w celu zabezpieczenia dziecka, jeśli rodzic lub opiekun nie jest w stanie zapewnić mu ochrony:
 - a) powiadomienie Działu Opieki nad Dzieckiem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Policji,
 - b) umieszczenie w Placówce Interwencyjnej przy udziale Policji, Straży Miejskiej lub pracownika socjalnego.
- 5) Sformułowanie wniosku do Sądu Rodzinnego o wydanie zarządzeń opiekuńczych, wgląd w sytuację dziecka i/lub powiadomienie prokuratury o przestępstwie.
- 6) Objęcie dziecka/rodziny pomocą psychologiczną na terenie Punktu Konsultacyjnego OPD i R lub Placówki Interwencyjno – Socjalizacyjnej.

Procedura interwencji kryzysowej wobec małoletnich dzieci dla pracowników socjalnych MOPS.

- 1) W sytuacji, gdy pracownik socjalny stwierdzi bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia małoletnich dzieci, zobowiązany jest wejść do mieszkania i podjąć interwencję kryzysową, mimo nieobecności opiekunów; jeżeli wejście do mieszkania nie jest możliwe, powiadamia Policję lub Straż Miejską.
- 2) Pracownik socjalny z najbliższego telefonu informuje Dział Opieki nad Dzieckiem o zaistniałej sytuacji i dbając o bezpieczeństwo dzieci oczekuje w miejscu interwencji na przyjazd karetki z pracownikiem DOD-u; w razie konieczności opuszczenia miejsca interwencji pracownik socjalny próbuje zorganizować pomoc sąsiedzką.
- 3) Po przyjęciu informacji od pracownika socjalnego pracownik Działu Opieki nad Dzieckiem podejmuje następujące działania:
 - a) wzywa karetkę transportu sanitarnego,
 - b) wzywa Policję; w przypadku gdy Policja nie podejmie interwencji, powiadamia Centrum Zarządzania Kryzysowego,
 - c) załatwia zaświadczenie o stanie zdrowia dziecka w przychodni rejonowej, w której leczy się dziecko lub w Szpitalu Miejskim - Oddział Dziecięcy,
 - d) zawiadamia Sąd Rodzinny o interwencji,
 - e) poszukuje placówki opiekuńczej dla dziecka, a następnie zawozi tam dziecko,
 - f) ustala z pracownikiem socjalnym, czy wszystkie dzieci z tej rodziny w tym również nieobecne podczas interwencji zostały zabezpieczone, jeśli tak się nie stało - zabezpiecza je,
 - g) po otrzymaniu szczegółowej notatki od pracownika socjalnego sporządza pismo do Sądu Rodzinnego,
- 4) W czasie trwania interwencji pracownik socjalny podejmuje odpowiednie do sytuacji działania w stosunku do pozostałych członków rodziny; w uzasadnionych przypadkach pracownik socjalny pomaga pracownikowi

DOD-u w transporcie dzieci do miejsca pobytu i/lub uczestniczy podczas badania dziecka w przychodni.

5) W przypadku przewozu dzieci do 12 miesiąca życia wraz z transportem wzywa się do pomocy także pielęgniarkę.

6) W przypadku odstąpienia przez pracownika socjalnego od przeprowadzenia interwencji zobowiązuje się go do dostarczenia podpisanej przez siebie notatki.

Procedura interwencji kryzysowej dla świetlic środowiskowych oraz trenerek i psychologów uczestniczących w socjalizacji rodzin w sytuacji zagrożenia małoletnich dzieci.

1) W sytuacji, gdy po godzinach pracy MOPS pracownik świetlicy, trenerka lub psycholog stwierdzą bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia małoletnich dzieci zobowiązani są podjąć interwencję kryzysową:

a) wezwanie Policji, celem zabezpieczenia dzieci w odpowiedniej placówce, w tym przewóz dzieci do rodziny zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego lub do placówki interwencyjnej,

b) w przypadku gdy Policja nie podejmie interwencji, zawiadamia się Ośrodek Interwencji Kryzysowej, który zobowiązany jest do ponownego wezwania Policji, wezwania karetki transportu sanitarnego do przewozu dzieci, wskazania odpowiedniej placówki; zabezpiecza się również dzieci, które w momencie interwencji przebywają poza miejscem interwencji,

c) w przewozie do placówki dzieciom towarzyszy pracownik świetlicy lub trenerka, czyli osoba, która rozpoczęła interwencję.

2) Pracownik świetlicy/trenerka/psycholog sporządza szczegółową notatkę o przebiegu interwencji i dostarcza ją w dniu następnym do Sądu Rodzinnego. Kopia notatki przekazywana jest do Działu Opieki nad Dzieckiem MOPS, który zawiadamia odpowiedniego kierownika sekcji pracowników socjalnych celem ustalenia planu pracy z rodziną na bazie zespołu interdyscyplinarnego.

3) W przypadku odstąpienia przez pracownika świetlicy, trenerkę lub psychologa od przeprowadzania interwencji są oni zobowiązani do dostarczenia notatki wyjaśniającej do Działu Opieki nad Dzieckiem w MOPS.

Procedura postępowania z osobą doświadczającą przemocy - Ośrodek Interwencji Kryzysowej

1) osoby doświadczające przemocy mogą zgłaszać się do Ośrodka osobiście, mogą być zgłaszane przez pracownika socjalnego poprzez kartę zgłoszenia, przedstawiciela innej instytucji, bądź trafiać do Ośrodka w wyniku interwencji Policji lub Straży Miejskiej,

2) wszystkim osobom trafiającym do Ośrodka w wyniku interwencji, w razie konieczności zabezpiecza się schronienie;

- 3) pracownicy Ośrodka przeprowadzają interwencję kryzysową po zgłoszeniu zagrożenia małoletnich przez pracownika świetlicy środowiskowej, psychologa MOPS lub trenerkę prowadzącą usługi treningowe w przypadku, gdy Policja nie podjęła wymaganych działań poprzez ponowienie wezwania Policji, wezwanie karetki transportu sanitarnego do przewozu dzieci, wskazanie odpowiedniej placówki,
- 4) w sytuacji, gdy ofiarami przemocy są osoby nieletnie, w podeszłym wieku, upośledzone umysłowo, bądź zaburzone psychicznie, czyli tzw. osoby zależne, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przekazywane jest Policji/Prokuraturze nawet wbrew woli ofiary,
- 5) osoby korzystające ze schronienia w Ośrodku zobowiązane są do przestrzegania Regulaminu; Osoby naruszające Regulamin, szczególnie w przypadkach nadużywania alkoholu lub środków odurzających, przekroczenia ustalonej liczby przepustek, stwarzania zagrożenia dla zdrowia i życia swojego czy innych mieszkańców Ośrodka będą zmuszone do jego opuszczenia; w sytuacji, gdy osoby takie posiadają małoletnie dzieci, Ośrodek zabezpiecza je poprzez umieszczenie w odpowiedniej placówce współpracując w tym zakresie z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej i informuje sąd o zaniedbaniach opiekuńczych,
- 6) okres korzystania ze schronienia w Ośrodku Interwencji Kryzysowej trwa do trzech miesięcy; w wypadku, gdy po upływie trzech miesięcy osoba doświadczająca przemocy nadal wymaga zabezpieczenia schronienia, to może skorzystać z mieszkania readaptacyjnego lub Domu PCK,
- 7) warunkiem korzystania ze schronienia w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w mieszkaniu readaptacyjnym lub Domu PCK po upływie trzech miesięcy od zgłoszenia się osoby do Ośrodka, jest podjęcie udokumentowanej współpracy w celu normalizacji jej sytuacji życiowej i/lub zdrowotnej.

Standard postępowania upoważnionych pracowników oświaty w sytuacji powzięcia podejrzenia przemocy w rodzinie.

- 1) W sytuacji stwierdzenia lub powzięcia podejrzenia istnienia przemocy w rodzinie pracownik oświaty winien:
 - a) przyjąć zgłoszenie problemu od dziecka lub członka rodziny dziecka,
 - b) w razie przyjęcia zgłoszenia problemu lub powzięcia podejrzenia przez samego pracownika lub osoby trzecie mające z dzieckiem kontakt służbowy winien zawiadomić osobę upoważnioną do prowadzenia dalszego postępowania.
- 2) Postępowanie osób upoważnionych, tym dyrektora placówki, pedagoga/psychologa szkolnego, wychowawcy klasy:
 - a) sporządzenie notatki służbowej, którą wykonuje się w obecności higienistki szkolnej,
 - b) zawiadomienie dyrektora placówki,

- c) zawiadomienie telefoniczne lub osobiste rejonowego pracownika socjalnego w celu uzupełnienia danych i sprawdzenia czy rodzina pozostaje pod opieką MOPS-u,
- d) nawiązanie kontaktu z kuratorem sądowym jeżeli takowy jest ustanowiony,
- e) zawiadomienie rodziców w sposób najbardziej dogodny,
- f) sporządzenie i przesłanie faksem notatki do Sądu, kopia notatki trafia również do Działu Opieki nad Dzieckiem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- g) telefoniczne zawiadomienie Działu Opieki nad Dzieckiem w MOPS w celu ustalenia ewentualnego miejsca pobytu dziecka,
- h) telefoniczne powiadomienie komisariatu policji,
- i) wykonanie niezbędnych czynności koniecznych do zapewnienia bezpieczeństwa dziecka:
 - uczestniczenie wraz z dzieckiem w oględzinach lekarskich (szpital, pogotowie lub przychodnia prywatna za pobraniem rachunku),
 - udział pedagoga, psychologa lub wychowawcy podczas transportu dzieci i młodzieży organizowanego przez MOPS,
 - dowóz dziecka do placówki docelowej, w tym Hoteliku, Pogotowia Rodzinnego,
 - dokonanie w zależności od potrzeb diagnozy psychologiczno-pedagogicznej w Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej za zgodą rodziców lub prawnych opiekunów dziecka.

IV.13. Województwo Świętokrzyskie

Powiat Konecki

W ramach działań profilaktycznych organizowane były przez PCPR w Końskich szkolenia dla kadr pomocy społecznej związane ze zjawiskiem przemocy wobec dzieci, w których udział biorą przedstawiciele takich instytucji, jak: ośrodki pomocy społecznej, sąd, poradnia psychologiczno-pedagogiczna, szkoły, ośrodki zdrowia. W 2007 roku przeprowadzone zostały przez specjalistów tej dziedziny następujące szkolenia:

- „Podsumowanie pracy ze sprawcami przemocy i omówienie aspektów prawnopsychologicznych pracy z trudnym klientem”
- „Praca z ofiarami i sprawcami przemocy-tworzenie zespołów interdyscyplinarnych”
- „Molestowanie seksualne dzieci-orzecznictwo, terapia, diagnoza”
- „Przemoc wobec małych dzieci. Formy, symptomy, interwencja”
- „Wspieranie rodziny w środowisku lokalnym – aspekt prawny i socjalny”
- „Rodzina w systemie pomocy społecznej”

Działania profilaktyczne były prowadzone również w ramach II Powiatowych Koneckich Dni Profilaktyki. Na terenie powiatu koneckiego

w roku 2007 odbyło się wiele form oddziaływania, pracy i kontaktu ze społecznością lokalną, przede wszystkim z młodzieżą oraz kadrami pedagogicznymi. Działania te miały na celu:

- przedstawienie oferty instytucji pomocowych na terenie powiatu, które na co dzień wspomagają rodziny w rozwiązywaniu różnorodnych problemów;
- oddziaływania profilaktyczne, skierowane na główne problemy społeczności, tj. alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie.

W trakcie uroczystości odbyły się spektakle dla młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na temat narkomanii, nietolerancji i przemocy (np. spektakl „Nowy”, „Tak, wiem”, „Nie daj się zabić-życie jest bezcenne”, „Profilaktyka a Teatr”).

W 2008 r. w ramach III Powiatowych Koneckich Dni Profilaktyki prowadzone były zajęcia warsztatowe dot. przemocy i jej aspektów prawnych dla uczniów i nauczycieli gimnazjów. Odbyła się także debata młodzieży z przedstawicielami samorządu powiatowego i gminnego na temat „Wizja młodzieży na szeroko pojętą profilaktykę ze szczególnym uwzględnieniem przemocy w rodzinie oraz zapobieganie uzależnieniom”.

W roku 2008 PCPR w Końskich w ramach Rządowego Programu Ograniczania Przeszpeczości i Aspołecznych Zachowań „Razem Bezpieczniej” pozyskał środki finansowe w wys. 87 000 zł. na realizację projektu „Szczęśliwa Rodzina – Wolna od Przemocy”. Głównym celem w/w projektu jest zapobieganie przemocy w rodzinie oraz minimalizacja skutków społecznych tego zjawiska. Edukacja dzieci, młodzieży i rodzin poprzez prowadzenie zajęć informacyjno-edukacyjnych oraz promowanie programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy, to – obok pomocy i wsparcia udzielonego ofiarom przemocy – najistotniejsze założenia projektu. Znaczące miejsce w projekcie zajmują także działania informacyjne i szkoleniowe.

W roku 2007 w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich realizowany był program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie i członków ich rodzin, w tym małoletnich dzieci. Program obejmował między innymi poradnictwo prawne dla sprawców przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie oraz członków ich rodzin. Program realizowany był w formie poradnictwa indywidualnego i grupowego. W okresie od 01.06.2007r. do dnia dzisiejszego w siedzibie OIK w Końskich przeprowadzane są zajęcia edukacyjno- terapeutyczne z osobami stosującymi zachowania przemocowe, w tym wobec małoletnich dzieci. Zajęcia te mają charakter indywidualnych sesji, których celem jest wyeliminowanie zachowań przemocowych poprzez:

- dostarczanie podstawowej wiedzy z zakresu zagadnień prawnych i psychospołecznych,

- rozpoznawanie zjawiska przemocy w rodzinie pierwotnej klienta i aktualnej,
- rozpoznawanie i wyrażanie trudnych uczuć (złość/frustracja),
- wydobywanie i wzmacnianie mocnych stron klienta,
- wskazywanie zasobów i możliwości konstruktywnego rozwiązywania sytuacji konfliktowych,
- motywowanie do zmian

W okresie od 01.09.2007r. do 31.12.2007r. utworzone były następujące grupy wsparcia, prowadzone przez psychologa i pedagogów:

- dla rodziców i opiekunów z rodzin dysfunkcyjnych;
- dla kobiet współzależnionych, żon alkoholików i ofiar przemocy;
- dla dzieci z rodzin współzależnionych.

W grudniu 2007r. w OIK w Końskich odbywały się raz w tygodniu warsztaty dla ofiar przemocy.

Głównym celem w/w spotkań było:

- Uzyskanie wiedzy przez uczestników spotkań nt. przemocy,
- Odkłamanie mitów i stereotypów nt. przemocy,
- Uzyskanie informacji nt. pomocy prawnej w zakresie przeciwdziałania przemocy,
- Budowanie poczucia własnej wartości wraz z przekonaniem, że to nie ofiara lecz sprawca odpowiedzialny jest za stosowanie przemocy,
- Uwolnienie ofiary od poczucia winy,
- Zatrzymanie przemocy – korzystanie z pomocy prawnej i socjalnej.

Na spotkaniach poruszane były także tematy dotyczące radzenia sobie z przemocą i agresją ze strony bliskich, omawiane i wyrażane uczucia, które tym aktom towarzyszą. Poruszane problemy dotyczyły przemocy fizycznej, słownej, psychicznej a także seksualnej. Zgłosiły się także osoby z problemem alkoholowym i współzależnione, jednocześnie uwikłane w przemoc. W okresie od września do grudnia 2007 r. raz w tygodniu odbywały się warsztaty edukacyjno-wzmacniające dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, szczególnie z problemem przemocy w rodzinie.

W roku 2008 na terenie powiatu koneckiego powstało dziesięć Zespołów Interdyscyplinarnych, działających pod Patronatem Starosty Koneckiego. Koordynatorem działań oraz jednostką nadzorującą pracę powołanych Zespołów jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich. Podczas spotkań w/w zespołów, które odbywają się raz w miesiącu (w przypadku sytuacji interwencyjnych, zwoływane w trybie natychmiastowym), omawiane są sytuacje problemowe rodzin, które znalazły się w sytuacji kryzysowej oraz podejmowane są próby znalezienia rozwiązań, a także sposobów pomocy ze strony obecnych na zespole pracowników różnych

instytucji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie w kryzysie. W skład Zespołów Interdyscyplinarnych wchodzi pracownicy różnych instytucji zajmujących się problematyką w/w rodzin oraz wszechstronną pomocą dziecku i rodzinie. W skład Zespołów wchodzi: kuratorzy zawodowi i społeczni, pracownicy socjalni, pedagodzy, psychologowie, dzielnicowi.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich na bieżąco podejmuje współpracę z organizacjami pozarządowymi, Kościołami, związkami wyznaniowymi w miarę bieżących możliwości podejmowania wspólnych działań.

W ramach wspomnianego projektu „Szczęśliwa rodzina wolna od przemocy” realizowana jest współpraca z Kościołem Parafii pod wezwaniem Chrystusa Odkupiciela w Końskich.

Miasto Kielce

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci:

a) bezpośredni realizator: Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie MOPR Kielce :

- treningi psychologiczne adresowane do ofiar i sprawców przemocy/ rodziców nt. radzenia sobie ze stresem i relaksacja;
- trening zastępowania agresji ART – trening psychologiczny dot. radzenia sobie ze złością;
- trening asertywności;
- systemowa terapia rodzin – z udziałem dzieci i młodzieży;
- realizacja programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie/ ojców zawierający blok tematyczny dot. zwiększenia umiejętności wychowawczych wobec własnych dzieci, przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, konsekwencji prawnych krzywdzenia dzieci;
- prowadzenie grupy edukacyjno - motywacyjnej dla osób doznających przemocy w rodzinie/ matek zawierający blok tematyczny dot. potrzeb dziecka oraz jego ochrony przed krzywdzeniem;
- prowadzenie grupy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu/ mężczyźni i kobiety, w ramach której omawiana jest także kwestia przemocy w rodzinie i bezpieczeństwa dziecka w rodzinie alkoholowej;
- porady i konsultacje prawne - edukacja prawna dla rodziców nt. przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, poznanie konsekwencji prawnych dot. krzywdzenia dzieci;
- przygotowanie projektu Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na terenie miasta Kielce na lata 2008 – 2013 (GPPPwR), w ramach którego będą realizowane następujące zadania:
 - promowanie zachowań nieagresywnych i społecznie pożądanych wśród dzieci i młodzieży,

- edukacja osób dorosłych - rodziców,
- udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy, pozostającym w rodzinie
- udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy przebywającym w placówkach
- działania interwencyjne
- wspieranie osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i zwiększenie profesjonalizmu kadr
- zwiększenia efektywności współpracy służb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

b) bezpośredni realizator - Placówka Opieki Doraźnej „Azyl” - Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego

- zajęcia edukacyjno-profilaktyczne dotyczące przemocy wobec dzieci,
- zajęcia dotyczące zwiększenia umiejętności radzenia sobie z agresją u dzieci,
- realizacja profilaktyki drugorzędowej : terapia indywidualna rodziców i dzieci,
- systemowa terapia rodzinna.

c) bezpośredni realizator Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Kielcach

- terapia indywidualna rodziców i dzieci zagrożonych umieszczeniem poza rodziną,
- systemowa terapia rodzinna.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci:

a) bezpośredni realizator: Dział Opieki i Wychowania MOPR

- wprowadzenie i realizacja od 2006 r. procedury postępowania w przypadku dzieci krzywdzonych,
- kierowanie dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo do placówek wsparcia dziennego celem zapewnienia opieki pozalekcyjnej,
- działania interwencyjne: zapewnienie opieki zastępczej w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia dziecka poprzez umieszczenie w pogotowiu rodzinnym lub placówce interwencyjnej,

b) bezpośredni realizator: Dział Usług MOPR

- zapewnienie wypoczynku letniego dzieciom zaniedbanym wychowawczo i dotkniętym przemocą,
- zapewnienie posiłków w szkole i placówkach wsparcia dziennego oraz pomocy rzeczowej dzieciom i młodzieży zaniedbanym wychowawczo i dotkniętym przemocą,

c) bezpośredni realizator: Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie MOPR Kielce

- pomoc psychologiczna i pedagogiczna dla dzieci i młodzieży (relaksacja, trening zastępowania agresji ART, elementy terapii pedagogicznej, terapia skoncentrowana na rozwiązaniach),

- oddziaływania pedagogiczne i psychologiczne w stosunku do dzieci przebywających w hotelu,
- Systemowa Terapia Rodzin - z udziałem całej rodziny, w tym dzieci i młodzieży;
- realizacja procedury „Niebieskie Karty” – w trakcie realizacji procedury badanie sytuacji dzieci w rodzinie, w której podjęto działania interwencyjne,
- prowadzenie szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie szkół dla dzieci i młodzieży,
- edukacja w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie - pełnienie dyżurów w szkole średniej dla młodzieży w ramach Świętokrzyskich Dni Profilaktyki,

d) bezpośredni realizator Placówka Opieki Doraźnej „Azyl”, w tym Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego

- zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży,
- pomoc psychologiczna i pedagogiczna dla dzieci i młodzieży,
- treningi zastępowania agresji ART, komunikacja interpersonalna, program „Veto” przeciw przemocy,

e) bezpośredni realizator: publiczne placówki op-wych. wsparcia dziennego

- zajęcia edukacyjne dot. przemocy rówieśniczej, komunikacja interpersonalna, program „Veto” przeciw przemocy, „Parpusiaki”.

Współpraca zespołów interdyscyplinarnych:

a) bezpośredni realizator: Dział Opieki i Wychowania MOPR

- Zespół Profilaktyki Rodzinnej powołany we IX 2005 r., jego celem jest pomoc rodzinom w pokonywaniu trudności życiowych, a przede wszystkim kłopotów opiekuńczo-wychowawczych z dziećmi. Wszelkie działania zmierzają do tego, by nie doszło do zabrania dziecka z rodziny naturalnej, a końcowym efektem pracy Zespołu jest spowodowanie, by rodzina samodzielnie radziła sobie z rozwiązywaniem trudności, by dostrzegała potrzeby wychowywanych dzieci oraz, by nie dopuszczała się zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych wobec nich. Stały skład Zespołu to koordynator z Działu Opieki i Wychowania, pracownik socjalny, specjaliści SOW (psycholog, pedagog) oraz w zależności od sytuacji: pedagog szkolny, pielęgniarka środowiskową, kurator sądowy, dzielnicowy, wychowawcy placówek wsparcia dziennego itp.

b) Bezpośredni realizator: Zespół Usług Interwencji Kryzysowej MOPR

- ZUIK powołany został w sierpniu 2005 roku, W skład Zespołu wchodzi Dział MOPR i Placówki współpracujące z MOPR, podejmujące w swojej działalności zadania z obszaru interwencji kryzysowej:

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie MOPR , Kielce, ul. 1 – go Maja 196;
- Dział ds. Bezdomności MOPR Kielce ul. Urzędnicza 3;
- „Przystań” Świetlica, Łaźnia i Pralnia dla Osób Bezdomnych, Kielce ul. Ogrodowa 3;

- Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży , Kielce ul. Słoneczna 9;
- Mieszkanie Chronione dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi MOPR , Kielce ul. Zimna 11;
- Mieszkanie Chronione – Interwencyjne MOPR , Kielce Jagiellońska 76 a;
- Placówka Opieki Doraźnej „AZYL” , Kielce ul. Kołłątaja 4.

Podstawowe zadania ZUIK to zapewnienie rodzinie (najczęściej kobiecie z dziećmi) znajdującej się w sytuacji kryzysowej: schronienia, podstawowej pomocy specjalistycznej w postaci poradnictwa prawnego, psychologicznego, psychiatrycznego i różnych form terapii.

Działalność instytucji pomocowych świadczących usługi na rzecz dzieci krzywdzonych:

a) MOPR Kielce - Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

- w sytuacji kryzysowej spowodowanej przemocą w rodzinie zapewnienie matce z miejsca w hostelu SOW, gdzie mają zagwarantowany całodobowy pobyt, wyżywienie i specjalistyczną pomoc.
- realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (GPPPwR).

b) Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Kielcach

- diagnoza dzieci przebywających w placówkach całodobowych, celem umieszczenia ich w rodzinnych formach opieki,
- terapia indywidualna rodzin zagrożonych zabraniem dziecka ze środowiska,
- systemowa terapia rodzinna.

c) Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego

- pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w opiece nad dziećmi,
- praca z rodzinami dzieci uczęszczających do placówek nad podwyższeniem kompetencji opiekuńczo-wychowawczych,
- przeciwdziałanie demoralizacji dzieci i młodzieży pochodzących ze środowisk zaniedbanych wychowawczo poprzez organizację czasu wolnego.

d) Placówka Opieki Doraźnej „Azyl”

- zapewnienie całodobowej opieki dziecku w kryzysie, którego zdrowie lub życie zostało zagrożone ze względu na postępowanie jego rodziców,
- diagnoza psychologiczno-pedagogiczna dziecka,
- diagnoza socjalna rodziny, celem określenia możliwości powrotu do środowiska.

e) Świętokrzyskie Centrum Profilaktyki i Edukacji (ŚCPiE)

- prowadzenie grupy dla dzieci i młodzieży – DDA,
- prowadzenie grupy socjoterapeutycznej z programem Parpusiaki,
- pomoc psychologiczna, pedagogiczna i terapeutyczna.
- prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej.
- realizacja GPPPwR.

- f) Miejski Zespół Poradni Psychologiczno Pedagogicznych (MZPPP)
- diagnoza i pomoc psychologiczno – pedagogiczna, w tym także pod kątem występowania przemocy w rodzinie,
 - prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej,
 - prowadzenie w szkołach zajęć profilaktycznych, treningów psychologicznych i szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
 - realizacja GPPPwR.
- g) Komenda Miejskiej Policji – pomoc dziecku krzywdzonemu realizowana w ramach ustawy o policji,
- interwencje w środowisku związane z procedurą „Niebieskiej Karty”, ścisła współpraca w tym zakresie z MOPR
 - prowadzenie programów profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży nt. przemocy w rodzinie.
 - realizacja GPPPwR

Działalność organizacji pozarządowych, Kościołów, związków wyznaniowych na rzecz dzieci krzywdzonych:

- a) Konferencja Stowarzyszenia Św. Wincentego a'Paulo
- prowadzi Dzienny Ośrodek Socjoterapii „Rafael” dla dzieci i młodzieży z rodzin zaniedbanych wychowawczo i z problemem alkoholowym (baza oraz 2 filie) – placówka o charakterze specjalistycznym realizująca programy socjoterapeutyczne.
- b) „Caritas” Diecezji Kieleckiej prowadzi:
- 2 świetlice środowiskowe dla dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo
 - Centrum Interwencji Kryzysowej – placówka o charakterze całodobowym.
 - organizuje kolonie i obozy profilaktyczne dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym
 - prowadzi dożywianie dzieci w szkołach,
- c) Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”:
- prowadzi sieć świetlic środowiskowych i klubów młodzieżowych (6 placówek)
 - prowadzi „Zakład Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia” gdzie udziela m.in. pomocy dziecku krzywdzonemu w rodzinie alkoholowej, z problemem uzależnienia od narkotyków.
 - oferuje pomoc psychologiczną, pedagogiczną, terapeutyczną.
 - realizuje programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży.
 - prowadzi systemową terapię rodzin.
- d) Stowarzyszenie Przyjaciół Międzynarodowego Ruchu ATD Czwarty Świat
- udziela pomocy dzieciom krzywdzonym poprzez organizowanie czasu wolnego, pomoc wolontarystyczną.
 - jest realizatorem projektu „Biblioteka podwórkowa”.
- e) Salezjanie prowadzą

- Oratorium Świątokrzeskie Św. Jana Bosko dla dzieci i młodzieży
- f) Polski Czerwony Krzyż prowadzi:
- Schronisko dla Kobiet Ofiar Przemocy, gdzie znajdują schronienie matki z dziećmi w kryzysie.

IV.14. Województwo Warmińsko – Mazurskie

Gmina Wielbark

Pedagog szkolny pracujący w Gimnazjum Wielbark prowadził programy profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci. Jednym z nich był program „Redukcja strachu”, który miał na celu przedstawienie problemu przemocy i uzależnień, uwrażliwienie na krzywdę innych a także sposobów rozwiązywania problemów z przemocą i uzależnieniami.

Program „Bezpieczna szkoła” obejmował spotkania uczniów szkół w Wielbarku z dzielnicowym Posterunkiem Policji w Wielbarku, z terapeutami uzależnień prowadzącymi pogadanki na temat uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych środków odurzających a głównie przemocy w rodzinie i przemocy w szkole. Młodzież uzyskała wiele informacji na powyższe tematy oraz gdzie może szukać pomocy.

„Marsz przemocy” odbył się ulicami Wielbarka. Brało w nim udział 90 uczniów Gimnazjum w Wielbarku . Miał na celu zwrócenie uwagi przechodniów (rodziców i innych) na to aby nie przechodzili obojętnie wobec przemocy domowej, przemocy na ulicach, w szkołach i innych miejscach publicznych. Nawoływał do reagowania i zgłaszania odpowiednim instytucjom wszystkich przypadków przemocy.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci:

Warsztaty: W zajęciach warsztatowych brało udział 60 uczniów Gimnazjum w Wielbarku. Przeprowadziła je pedagog – certyfikowany specjalista psychoterapii uzależnień. Miały one na celu zintegrowanie uczestników i uwrażliwienie na siebie. Jednym z celów warsztatów było również zdobycie wiedzy dotyczącej przemocy oraz uzależnień. Uczestnicy mogli poszerzyć swoją wiedzę dotyczącą pomocy osobom uzależnionym. Odbyły się dwa spotkania po 1,5 godziny każde. Zajęcia zostały przeprowadzone na hali sportowej. Młodzież brała aktywny udział w warsztatach. Planowana jest kontynuacja warsztatów.

Pogadanki: Zajęcia prowadzono z uczniami Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Wielbarku. Brało w nich udział 120 dzieci. Zostały one przeprowadzone w ramach realizowanego przez pedagoga szkolnego projektu pt. „Redukcja strachu”. Miały na celu przedstawienie problemu przemocy i uzależnień,

uwrażliwienie na krzywdę innych a także sposobów rozwiązywania problemów z przemocą i uzależnieniami.

W roku 2007 na terenie gminy powstał zespół interdyscyplinarny, w którego skład wchodzi : pedagog szkolny, kuratorzy społeczni, dzielnicowy, pracownicy socjalni, członek Komisji. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Spotkania zespołu odbywały się w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wielbarku, w każdą pierwszą środę miesiąca lub częściej według potrzeb. Na spotkaniach omawiano aktualne problemy społeczności gminnej, głównie dzieci z rodzin, w których występuje przemoc i alkoholizm. Diagnozowano problemy dzieci i szukano rozwiązań przy współpracy różnych instytucji. Rodziny były zgłaszane przeważnie przez GOPS Wielbark, dzielnicowego oraz kuratorów społecznych i zawodowych.

Działania podjęte przez zespół interdyscyplinarny:

- wzmocniono kontrole kuratorów, dzielnicowego i pracowników socjalnych w środowiskach patologicznych,
- zgłaszano osoby uzależnione i współuzależnione do terapeutów i prawnika, przyjmujących w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w Wielbarku ,
- składano wnioski o przymusowe leczenie odwykowe osób nadużywających alkoholu w omawianych rodzinach.

IV.15. Województwo Wielkopolskie

Miasto Kalisz

System działań podejmowanych na terenie Kalisza obejmuje:

- edukację społeczną, upowszechnienie informacji dotyczących konieczności informowania specjalistycznych służb o zjawiskach przemocy w rodzinach (ulotki, plakaty, broszury informatory)
- organizowanie i prowadzenie warsztatów dla dzieci i młodzieży szkolnej „Przemocy-Nie”
- uruchomienie skrzynki pocztowej na anonimowe zgłoszenia dotyczące krzywdzenia dzieci
- prowadzenie telefonu zaufania – pod numerem którego , każdy może zgłosić anonimowo konieczność pomocy dzieciom , które są krzywdzone,
- wspólne patrole policji z pracownikami socjalnymi MOPS Kalisz lub CIK - patrole odbywają się z w godzinach wieczornych i nocnych. Działania takie dają możliwość natychmiastowej interwencji w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia dziecka. (2 razy w tygodniu).

Podstawowym zadaniem pracowników służb pomocowych jest nawiązanie kontaktu z osobami dotkniętymi przemocą (w tym również dziećmi).

-interwencje domowe patroli policyjnych- natychmiastowa pomoc w sytuacji zagrożenia, gdy dziecko jest ofiarą przemocy.

Niebieskie karty - w wielu przypadkach , gdy podczas interwencji kryzysowej została założona „NIEBIESKA KARTA” – ofiary przemocy domowej podejmują kroki zmierzające do ukarania sprawcy przemocy.

- „Niebieski Pokój” znajdujący się na terenie Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu gdzie dzieci ofiary przestępstw na potrzeby sądu , prokuratury lub innych instytucji mogą być bezpiecznie przesłuchiwane

Praca z rodzinami uwikłanymi w przemoc:

-szeroko rozumiana terapia w tym terapia rodzinna, terapia dla dzieci dotkniętych różnymi formami przemocy; w tym przemocą seksualną

- poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prowadzenie grup terapeutycznych.

Organizowanie warsztatów artystycznych, komunikacyjnych, korekcyjno-edukacyjnych dla dzieci dysfunkcyjnych oraz dotkniętych przemocą Pt” Sukces, nauka i zabawa jako sposób wyrażania i radzenia sobie z uczuciami”. Organizowanie wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych dotkniętych problemem alkoholowym w zakresie profilaktyczno- terapeutycznym

Prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych. Aktualnie na terenie Miasta Kalisza funkcjonuje 7 takich świetlic. W każdej świetlicy realizowany jest program profilaktyczny.

Grupa Socjoterapeutyczna – przy poradni Leczenia Uzależnień w Kaliszu dla dorastającej młodzieży- działająca przy wsparciu finansowym UM w Kaliszu, Wydziału Spraw społecznych i Mieszkaniowych.

Na szczególne zwrócenie uwagi w zakresie omawianej tematyki zasługują wspólne patrole interwencyjne Policji z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu lub Centrum Interwencji Kryzysowej w Kaliszu. Forma takiej pomocy daje realną szansę w porę zareagowania na zjawisko krzywdy dziecka i natychmiastowego odseparowania go od istniejącego niebezpieczeństwa ze strony innych osób. Ta praktyka stosowana jest z pozytywnymi efektami na terenie Miasta Kalisza już od siedmiu lat.

IV.16. Województwo Zachodniopomorskie

Miasto Koszalin:

Działania profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci:

- profilaktyka uzależnień - warsztaty tematyczne wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodziców - „Jak bezpiecznie powiedzieć NIE” (w szkołach podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych)
- łącznie dla około 760. dzieci,

- profilaktyka zachowań agresywnych i zagrożonych agresją - „Praca ze złością” - zajęcia warsztatowe jako jeden z modułów programu profilaktyki uzależnień prowadzone w szkołach równolegle,
- organizowanie pracy w ramach działalności placówek wsparcia dziennego (światlice), tak aby dzieci miały zapewnione odpowiednie warunki rozwoju psychospołecznego (pomoc w uzupełnianiu braków edukacyjnych, stymulowanie rozwoju dziecka z wykorzystaniem jego potencjału rozwojowego, organizowanie czasu wolnego, korygowanie wad rozwojowych i środowiskowych dziecka),
- działania edukacyjno-informacyjne na rzecz poszerzenia wiedzy i świadomości społecznej (opracowywanie pakietów informacyjnych, informatorów z obszaru wiedzy o zagadnieniach przemocy domowej, przygotowywanie mini-wykładów, zajęć warsztatowych i prelekcji na temat przemocy i jej przeciwdziałania),
- działania promujące właściwe postawy rodzicielskie, zdrowy tryb życia, zapobieganie nałogom – mini - wykłady dla rodziców oraz konsultacje indywidualne.

Działania pomocowe skierowane bezpośrednio do dzieci:

- a. tworzenie i realizowanie programów i projektów celowych
 - „Systemowa pomoc dla osób dotkniętych przemocą domową-grupa terapeutyczna dla dzieci – ofiar przemocy” - przeprowadzono 18 grupowych spotkań terapeutycznych dla 19 dzieci pochodzących z rodzin dotkniętych przemocą domową – łącznie odbyło się około 400 konsultacji grupowych,
 - program „Starszy Brat Starsza Siostra” - objęcie wsparciem rodzin (w nich szczególnie dzieci) zagrożonych patologią oraz tych znajdujących się w takich rodzinach,
 - program skierowany do dzieci – uczestników zajęć w świetlicach środowiskowych oraz w świetlicy MOPS - „Parasol”
- b. praca indywidualna z dziećmi (konsultacje i terapia długo i krótkoterminowa),
- c. prowadzenie świetlic środowiskowych dla dzieci.

Na terenie Miasta Koszalina funkcjonuje 6 placówek wsparcia dziennego – świetlic środowiskowych dla dzieci:

- Placówka opiekuńczo-wychowawcza – świetlica środowiskowa prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.
- Świetlica profilaktyczno-wychowawcza Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej.
- Trzy środowiskowe ogniska wychowawcze Towarzystwa Przyjaciół Dzieci.
- Świetlica środowiskowa Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi.

Placówki te obejmują opieką ok. 252 dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.

Działania Zespołu Interdyscyplinarnego

Zespół Interdyscyplinarny d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie został powołany Zarządzeniem Nr 48/02 Prezydenta Miasta Koszalina z dnia 17 kwietnia 2002 roku. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele różnych instytucji pracujących na rzecz osób dotkniętych przemocą i zagrożonych zachowaniami agresywnymi (przedstawiciele szkół, sądownictwa, policji, poradni psychologiczno-pedagogicznej, Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego, Straży Miejskiej).

W ramach pracy Zespołu wyodrębniono w 2005 roku cztery Zespoły Interwencyjne, które swym zasięgiem obejmują działania Rejonów Pracy Socjalnej. W skład tych Zespołów wchodzi : policjant, strażnik miejski i pracownik socjalny. Zespoły reagują na każde (nawet anonimowe) zgłoszenie osoby, którą zaniepokoi los jakiegokolwiek dziecka.

-udzielono pomocy 118 dzieciom w ramach działań Lokalnych Zespołów Interwencyjnych, w tym w wyniku działań zespołów 6 dzieci umieszczono w rodzinach zastępczych, a w stosunku do rodziców prowadzono realizację indywidualnego planu pracy w rodzinie.

-udzielono pomocy specjalistycznej (psychologicznej i pedagogicznej) grupie 90 dzieci w ramach programu „Systemowa pomoc terapeutyczna dla ofiar przemocy domowej” ,

- przeprowadzono szkolenia dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego - „Syndrom dziecka maltretowanego – rozpoznawanie i przeciwdziałanie” - szkolenie przeprowadzone zostało 17-18 listopada 2007 roku,

- szkolenie członków Zespołu Interdyscyplinarnego ds Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania przemocy w rodzinie- 23.03.2007 roku

- podpisano „Umowę Partnerską” pomiędzy sześcioma partnerami podmiotów publicznych i niepublicznych zaangażowanych w pracę na rzecz osób dotkniętych przemocą domową – umowa zawarta została 14 listopada 2007 roku, a poprzedzona debatą społeczną na temat pracy nad systemem wsparcia dla osób dotkniętych przemocą i ich rodzin

- zaopatrzone społeczeństwo lokalne w pakiety informacyjne na temat przemocy domowej (ulotki, informator, wizytówki tematyczne), pozostawiane w placówkach służby zdrowia, szkołach, w komisariatach policji, komendzie straży miejskiej, placówkach pomocy społecznej, organizacjach pozarządowych itp.,

- rozpoczęto rozmowy z kierującymi placówkami bezpośrednio zinstytucjonalizowanej opieki nad dzieckiem (żłobki, przedszkola – inicjatywa tychże placówek) na temat przeprowadzania szkoleń dotyczących przemocy wobec dzieci – rozpoznawania i przeciwdziałania.

W ramach wymienionych działań, a także na zasadach określonych w Umowie Lokalnej na rzecz osób dotkniętych oraz zagrożonych zachowaniami agresywnymi oraz przemocą domową współpracują następujące instytucje i organizacje pozarządowe:

- Instytucje oświatowe,
- Instytucje służby zdrowia,
- Instytucje wymiaru sprawiedliwości
- Miejska Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Caritas – Centrum Kryzysowe dla Kobiet i Kobiet z Dziećmi „Nadzieja”,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- Instytucje Pomocy Społecznej.

Działania podejmowane na rzecz zwalczania przemocy w rodzinie wobec dzieci przez organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe.

a) Działania Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w ramach funkcjonowania Centrum Kryzysowego dla Kobiet i Kobiet z Dziećmi w Koszalinie

- Możliwość bezpłatnego pobytu dziecka ze swoją matką lub osobą sprawującą nad nim opiekę w placówce całodobowej do 9 miesięcy.
- Możliwość kontynuacji nauki szkolnej (dzieci w wieku szkolnym).
- W sytuacji braku środków pieniężnych matki, udzielenie stosownej pomocy materialnej np. w postaci odzieży, żywności, środków higienicznych, przyborów szkolnych.
- Spotkania dzieci z psychologiem na terenie placówki.
- Rozmowy personelu placówki, psychologa, terapeuty z matką dziecka dotyczące konieczności chronienia przez nią jej dzieci przed przemocą w jej rodzinie.
- Motywowanie matek do udziału w spotkaniach indywidualnych i grupowych dla ofiar przemocy w rodzinie oraz do umożliwienia dzieciom udziału w spotkaniach grupowych dla dzieci, które są ofiarami przemocy w rodzinie.

W ramach współpracy z innymi instytucjami:

1. Informowanie MOPS o istnieniu sytuacji przemocy w rodzinie wobec tych dzieci, które zamieszkały w Centrum Kryzysowym. Współpraca z pracownikami socjalnymi.
2. Informowanie Sądu Rodzinnego o istnieniu przemocy wobec dzieci w rodzinie.
3. Współpraca z wychowawcą i pedagogiem szkolnym ze szkoły, do której uczęszcza dziecko mieszkające w placówce.

b) Prowadzenie świetlicy profilaktyczno-wychowawczej

Działania programowe:

1. pomoc rodzinom wielodzietnym, dzieciom zagrożonych przemocą, ubóstwem, niedożywieniem, brakiem stabilności w rodzinie i brakiem poczucia bezpieczeństwa,
2. współpraca z Policją, Sądem, Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Stały kontakt z pedagogami i wychowawcami podopiecznych,
3. wspieranie dzieci i młodzieży oraz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
4. pomoc w każdym możliwym zakresie odpowiednia, dostosowana do indywidualnych problemów dzieci i rodzin.

Działania edukacyjno-informacyjne w bezpośredniej pracy z dzieckiem i rodzicem:

1. prelekcje, mini-wykłady, zajęcia warsztatowe, badania ankietowe w celu postawienia diagnozy,
2. promowanie zdrowego stylu życia, zdrowe odżywianie, organizowanie zajęć na świeżym powietrzu, zapobieganie nałogom poprzez rozszerzanie profilaktyki, organizowanie konkursów, wykonywanie ulotek, broszur, promujących aktywny, zdrowy styl życia,
3. wzmacnianie własnego „ja” poprzez zabawy integracyjne, grupowe.

Działania profilaktyczne i resocjalizujące:

1. pomoc dzieciom i młodzieży zagrożonym wykluczeniem społecznym, demoralizacją, uzależnieniem od alkoholu i innych środków uzależniających,
2. organizowanie czasu wolnego w okresie letnim i zimowym,
 - praca z rodzicami biologicznymi i rodzinami zastępczymi, prawnymi opiekunami

IV.17. Działania podejmowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

Na szczególną uwagę zasługuje działalność Zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego jako jednego z nielicznych podejmującego

zintegrowane działania na rzecz zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie.

Działalność Urzędu Marszałkowskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie została rozpoczęta poprzez powołanie Uchwałą Nr 890/06 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 4 października 2006 r. Wojewódzkiego Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zespół składa się z osób o dużej wiedzy merytorycznej, mających wieloletnie doświadczenie w pracy na rzecz przeciwdziałania problemowi przemocy, a także zajmujących odpowiednio wysokie stanowiska, a tym samym, mających możliwości wprowadzania w życie podjętych zobowiązań. Funkcję Koordynatora Zespołu pełni kierownik Biura ds. Zwalczania Uzależnień Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Dotychczas odbyło się 12 spotkań Zespołu.

Kilkumiesięczna praca Zespołu zaowocowała powstaniem diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie w regionie. Aby w pełni oddać skalę problemu, diagnoza została podzielona na cztery obszary: edukacji, pomocy społecznej, ochrony zdrowia i wymiaru sprawiedliwości. Opracowanie diagnozy miało na celu określenie słabych i silnych stron, szans i zagrożeń, czyli poznanie skali problemu, by następnie wyznaczyć cele oraz działania. Oprócz tego Zespół pokusił się o przygotowanie algorytmów postępowania do niektórych celów i działań, przedstawiając swoje propozycje przyszłym realizatorom. Opracowana przez Zespół diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w regionie stała się punktem wyjścia do przeprowadzenia analizy zjawiska, a następnie określenia celów i działań, których realizacja powinna doprowadzić do zmniejszenia skali problemu.

Jednym z wdrożonych już działań było zorganizowanie w 2007 roku szkoleń pod nazwą „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie - interdyscyplinarna formuła pracy lokalnych służb” we wszystkich powiatach województwa zachodniopomorskiego. Szkolenia te kierowane były do przedstawicieli: samorządów gminnych i powiatowych, kadr pomocy społecznej, ochrony zdrowia, oświaty, wymiaru sprawiedliwości, policji, organizacji pozarządowych, członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz wszystkich osób odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Celem cyklu szkoleń we wszystkich powiatach regionu było przygotowanie zespołów (powiatowych/gminnych) do podejmowania celowych, zamierzonych oraz jednolitych działań na rzecz zapobiegania i ograniczania skali zjawiska przemocy w rodzinie, takich jak: analiza zjawiska przemocy (w powiecie, gminie), identyfikacja problemów (w skali powiatu/gminy), inicjowanie działań: profilaktycznych, informacyjnych, edukacyjnych, interwencyjnych, terapeutycznych oraz monitorowania podjętych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 2008 roku przeprowadzona zostanie ewaluacja wspomnianych powyżej szkoleń.

Na bieżąco aktualizowany i wydawany jest informator o instytucjach działających na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Województwie Zachodniopomorskim.

W ramach następnej edycji partnerskiego programu wspólnie z Komendą Wojewódzką Policji w Szczecinie ponownie zakupione zostaną maskotki, które zostaną przekazywane dzieciom – ofiarom bądź świadkom przemocy domowej, uczestniczącym w czynnościach podejmowanych przez Policję. Miśki pełniąc rolę przyjaciela – pocieszyciela minimalizują poziom napięcia i lęku.

Jak co roku ogłoszone zostały konkursy ofert dla organizacji pozarządowych na realizację projektów: dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także finansowane jest specjalistyczne szkolenie pod nazwą: Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – kurs podstawowy. W szkoleniu uczestniczą osoby aktywnie zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie m.in. pracownicy socjalni, pedagodzy, policjanci, pracownicy ośrodków wsparcia czy hoteli ale także pracownicy administracji samorządowej i rządowej.

IV.18 Działania podejmowane przez Fundację Dzieci Niczyje

Fundacja Dzieci Niczyje jest organizacją pozarządową o charakterze non-profit, której celem jest ochrona dzieci przed krzywdzeniem oraz pomoc dzieciom krzywdzonym, ich rodzinom i opiekunom. W placówkach prowadzonych przez Fundację udzielamy pomocy psychologicznej, medycznej i prawnej ofiarom krzywdzenia i ich opiekunom. Działamy na rzecz poprawy sytuacji dzieci uczestniczących w procedurach prawnych w charakterze świadków. Prowadzimy profilaktykę zagrożeń dzieci w Internecie. Organizujemy specjalistyczne szkolenia z zakresu problematyki dziecka krzywdzonego dla różnych grup profesjonalnych oraz zespołów interdyscyplinarnych. Prowadzimy badania i analizy poszerzające wiedzę o problemie oraz stanowiące podstawę projektowanych działań.

Kalendarium wybranych działań Fundacji Dzieci Niczyje

1991

Z inicjatywy Aliny Margolis-Edelman, realizującej w Polsce misję Medecins du Monde (Lekarze Świata), zarejestrowana zostaje w Warszawie Fundacja Dzieci Niczyje.

1992 – 1993

Fundacja realizuje na terenie Warszawy programy badawcze diagnozujące skalę i charakter problemu krzywdzenia dzieci. Wnioski z badań, wskazujące na brak kompetencji profesjonalistów w diagnozowaniu krzywdzenia dzieci oraz pomocy dziecku i rodzinie, są podstawą strategii działań Fundacji w kolejnych

latach.

1993

Powstają pierwsze wydawnictwa edukacyjne Fundacji na temat praw dziecka i problemu krzywdzenia dzieci. W kolejnych latach działalności Fundacja rozwija program wydawniczy. Wydawane są ulotki, broszury, plakaty oraz książki adresowane do dzieci, rodziców i profesjonalistów.

Rozpoczyna się pierwszy program szkoleniowy dla pedagogów szkolnych z warszawskich szkół. W następnych latach uczestnikami szkoleń organizowanych przez Fundację jest kilkadziesiąt tysięcy profesjonalistów z różnych grup zawodowych - policjantów, sędziów, prokuratorów, psychologów, pracowników socjalnych, nauczycieli, lekarzy, pielęgniarek i innych.

1996

Fundacja, we współpracy z Medecins du Monde, powołuje w Warszawie dwie specjalistyczne placówki dla dzieci krzywdzonych i ich rodzin - Centrum Dziecka i Rodziny oraz Ośrodek "Pociecha". Oferują one pomoc psychologiczną i prawną dla dzieci, rodziców, opiekunów dziecka oraz dla profesjonalistów interweniujących w sprawach krzywdzenia dzieci.

W nowo otwartym ośrodku Centrum Dziecka i Rodziny został udostępniony pierwszy w Polsce przyjazny pokój przesłuchań dla dzieci.

Nakładem Fundacji ukazuje się pierwsza w Polsce książka na temat problemu krzywdzenia dzieci pt. Dziecko krzywdzone. Próba opisu zjawiska.

1997 – 2001

Fundacja przystępuje do programu Dziecko krzywdzone, realizowanego w krajach Europy Wschodniej przez Open Society Institute. W ramach programu przedstawiciele zespołu Fundacji poszerzają swoje kompetencje na szkoleniach prowadzonych przez ekspertów amerykańskich i europejskich. W Polsce Fundacja organizuje dwie międzynarodowe konferencje dla ginekologów dziecięcych (1999) i pracowników socjalnych (2000) z krajów uczestniczących w projekcie.

2001

W ramach programu badawczego Fundacji zostają zaprojektowane i zrealizowane, we współpracy z OBOP, pierwsze ogólnopolskie badania skali problemu krzywdzenia dzieci.

2001 - 2002

Fundacja, we współpracy z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia", prowadzi kampanię społeczną Dzieciństwo bez przemocy.

2002

Ukazuje się pierwszy numer kwartalnika "Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka".

2002-2003

Fundacja realizuje program Dziecko pod parasolem prawa, którego głównym celem jest promowanie idei przyjaznych pokoi przesłuchań dla dzieci oraz ochrona dzieci świadków.

2003

W Warszawie inauguruje działalność Centrum Pomocy Dzieciom "Mazowiecka" - placówka oferująca dzieciom - ofiarom przestępstw przyjazne warunki przesłuchań prokuratorskich i sądowych oraz opiekę terapeutyczną i prawną. Kończy działalność ośrodek "Pociecha".

Fundacja organizuje w Warszawie IX Europejską Konferencję International Society for Prevention of Child Abuse & Neglect (ISPCAN) na temat Interdyscyplinarna pomoc dzieciom krzywdzonym dla 700 profesjonalistów z 70 krajów, w tym 200 z Polski.

Zrealizowane zostają pierwsze w Polsce badania na temat ryzykownych zachowań dzieci w Internecie. Diagnoza zagrożeń dzieci w Sieci staje się podstawą uruchomienia i rozwoju fundacyjnego programu Bezpieczeństwo dzieci w Internecie.

2004

Rozpoczynają się dwie kampanie społeczne:

- Dziecko w sieci - kampania adresowana do dorosłych i dzieci w celu uwrażliwienia na zagrożenia związane z działaniami pedofilów za pośrednictwem Internetu,
- Dziecko - świadek szczególnej troski - kampania adresowana do prokuratorów, sędziów, policjantów, biegłych psychologów i polityków.

Fundacja zostaje polskim centrum kompetencyjnym w zakresie problemu krzywdzenia dzieci oraz zaczyna pełnić funkcję narodowego Punktu konsultacyjnego ds. dzieci cudzoziemskich bez opieki i dzieci - ofiar handlu w ramach programu Grupy Państw Regionu Morza Bałtyckiego.

Odbywa się I Ogólnopolska Konferencja Pomoc dzieciom - ofiarom przestępstw, organizowana przez Fundację wraz z Urzędem m.st. Warszawy i Ministerstwem Sprawiedliwości, w której uczestniczy 600 profesjonalistów

z całego kraju.

2005

Fundacja rozpoczyna w siedmiu krajach Europy Wschodniej realizację pięcioletniego programu Dzieciństwo bez krzywdzenia - ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Środkowo-Wschodniej (Childhood without abuse), którego celem jest rozwijanie systemu pomocy dzieciom krzywdzonym.

Rozpoczyna się kampania informacyjna Dzieci nie są na sprzedaż, adresowana do pracowników straży granicznej, policji i instytucji pomocy społecznej.

W ramach europejskiego programu Safer Internet Action Plan w Polsce rozpoczyna się realizacja projektu Awareness, którego celem jest przeciwdziałanie zagrożeniom dzieci w Internecie. Fundacja zostaje jego narodowym koordynatorem.

Odbywa się II Ogólnopolska Konferencja Pomoc dzieciom - ofiarom przestępstw.

2006

Rozpoczyna się realizacja projektu Opiekun dziecka - ofiary przestępstwa, skierowanego do rodziców i opiekunów dzieci.

W okresie wakacyjnym w różnych regionach Polski trwa akcja Sieciaki na wakacjach.

Odbywa się drugi etap kampanii edukacyjnej i medialnej Dziecko w Sieci, poświęconej problemowi bezpieczeństwa dzieci w Internecie.

W ramach programu Dzieciństwo bez krzywdzenia - ku lepszemu ochronie dzieci IV krajach Europy Środkowo - Wschodniej na Litwie, Łotwie, Ukrainie, w Bułgarii, Macedonii i Mołdawii zostaje przeprowadzona kampania społeczna Dzieciństwo bez przemocy.

Odbywa się III Ogólnopolska Konferencja Pomoc dzieciom - ofiarom przestępstw.

2007

Odbywa się drugi etap kampanii medialnej i edukacyjnej Dziecko - świadek szczególnej troski, poświęconej dzieciom uczestniczącym w procedurach prawnych. W krajach Europy Środkowo-Wschodniej zostaje przeprowadzony pierwszy etap tej kampanii.

Powstaje Koalicja na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwania Dzieci.

W ramach akcji Sieciaki na wakacjach organizowane są pikniki edukacyjne dla dzieci w Warszawie i regionach nadmorskich.

Rozpoczyna się kampania medialna Zobacz - Usłysz - Powiedz, poświęcona problemowi krzywdzenia dzieci.

Odbywa się IV Ogólnopolska Konferencja Pomoc dzieciom - ofiarom przestępstw.

Odbywa się I Międzynarodowa Konferencja Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie.

V. Podsumowanie, postulaty i wnioski

Wnikliwa analiza Raportu pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. **Spoleczeństwo polskie niewystarczająco reaguje na problem krzywdzenia dzieci, uznając, że karanie jest często jedyną metodą wychowawczą.**

Niewystarczająca edukacja w tym zakresie powoduje, że zgłaszanie każdego przypadku, gdy zagrożone jest zdrowie lub życie dziecka traktowane jest jako forma donosu, a moralny obowiązek.

2. **W samorządach gminnych nie jest wystarczająco rozwinięty system profilaktyki.**

Z przeprowadzonych badań wynika, że często dochodzi do krzywdzenia dzieci przez rodziców/opiekunów, którzy nie radzą sobie ze swoimi problemami, przeżywają kryzys, nie potrafią stosować właściwych metod wychowawczych, opierając się na negatywnych wzorcach, które zaczerpnęli ze swoich rodzinnych domów.

3. **Działania na rzecz zmniejszenia zjawiska krzywdzenia dzieci w większości są prowadzone bez zachowania zasad współpracy pomiędzy przedstawicielami służb, które zajmują się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.**

Analiza Raportu wskazuje na to, iż w wielu gminach utworzone zostały zespoły interdyscyplinarne, których praca przynosi wymierne efekty. Jednak, należy zwrócić uwagę, że nie jest to praktyka powszechna – służby często działają indywidualnie, bez należytej współpracy, co niejednokrotnie powoduje brak właściwej komunikacji i podjęcia systemowych działań.

4. **Przedstawiciele instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy nie są należycie przygotowani do pracy z dziećmi – ofiarami przemocy.**

Z treści Raportu wynika, że policjanci, pracownicy socjalni, członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych często uczestniczą w szkoleniach, natomiast pozostałe służby zgłaszają potrzebę profesjonalizacji. Ponadto, z uwagi na konieczność działań interdyscyplinarnych wskazane jest organizowanie szkoleń w tym zakresie.

5. **Na terenie kraju istnieje niewystarczająca liczba miejsc wypełniających standardy do przesłuchań dzieci.**

Nie wszystkie gminy posiadają Niebieskie Pokoje, które stanowią właściwe miejsca do przesłuchań dzieci i przeciwdziałają wtórnej wiktymizacji.

6. Niewystarczająca liczba służb zaangażowanych w realizację procedury Niebieskiej Karty.

W chwili obecnej Niebieska Karta, jako narzędzie, jest stosowane przez przedstawicieli Policji oraz pomocy społecznej. Dla skutecznej ochrony dzieci przed krzywdzeniem Niebieska Karta powinna być rozszerzona – w działania te powinni być zaangażowani przedstawiciele służby zdrowia oraz edukacji. Narzędzie to powinno stanowić podstawę do podjęcia kompleksowych działań realizowanych na wszystkich płaszczyznach na rzecz ochrony ofiar przed przemocą.

7. Zbyt mała liczba miejsc, w których dzieci – ofiary przemocy mogą uzyskać profesjonalne wsparcie.

Z opracowanego materiału wynika, że dzieci, które doświadczają przemocy nie uzyskują profesjonalnej pomocy w ich najbliższym środowisku – przyczyna tkwi w niewystarczającym rozwoju specjalistycznego poradnictwa rodzinnego.

Ponadto system instytucjonalnej pomocy, w których rodzice – ofiary przemocy wraz z dziećmi uzyskują profesjonalne wsparcie nie rozwija się w zadowalającym tempie.

Na terenie kraju w 2007 r. funkcjonowało 33 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Analiza Raportu daje podstawy by sądzić, że liczba ta jest niewystarczająca dla skutecznej pomocy ofiarom przemocy.

Funkcjonujące w ramach zadań własnych gminnych i powiatowych ośrodki wsparcia są dla ofiar przemocy w rodzinie często tylko i wyłącznie miejscem schronienia, natomiast w większości nie udzielają profesjonalnej pomocy.

8. Niewystarczająca dostępność i wiedza na temat możliwości uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych prowadzonych dla sprawców przemocy w rodzinie.

9. Niezadawalający system monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie wobec dziecka

Na podstawie powyższych wniosków należy podjąć działania w celu zmniejszenia zjawiska krzywdzenia dzieci.

Działania te powinny mieć charakter wieloaspektowy, wielokierunkowy i interdyscyplinarny.

Konieczne jest przede wszystkim:

1. Zmiana postaw społeczeństwa polskiego – uwrażliwić je na problem krzywdzenia dzieci i wyraźnie wskazać sposób postępowania w przypadkach stosowania przemocy.

Działanie: ogólnopolskie kampanie społeczne organizowane na szczeblu centralnym, a także prowadzone przez samorządy lokalne.

2. Rozwój profilaktyki zapobiegającej krzywdzeniu dzieci

Działanie: wzmocnienie samorządów gminnych w realizacji programów profilaktycznych prowadzących do nabycia umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych i wdrażania właściwych postaw rodzicielskich (w tym zakresie zmiana Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie).

3. Profesjonalizacja służb pomocowych

Działanie: - rozwój systemu szkoleń i przygotowanie przedstawicieli wszystkich instytucji do szybkiego i skutecznego reagowania w sytuacjach przemocy.

- stworzenia bogatej oferty zajęć kierowanych bezpośrednio do dzieci. Zajęcia dotyczące przeciwdziałania przemocy powinny być prowadzone w ramach odbywających się godzin wychowawczych w szkole, bądź też jako zajęcia pozaszkolne socjoterapeutyczne prowadzone przez placówki opiekuńczo – wychowawcze wsparcia dziennego lub organizacje pozarządowe.

4. Stworzenie odpowiednich „narzędzi” do udzielania skutecznej pomocy krzywdzonym dzieciom

Działanie: - rozszerzenie stosowania procedury Niebieskiej Karty przez przedstawicieli służby zdrowia oraz edukacji (obecnie Policja i pomoc społeczna);

- rozwój Niebieskich Pokoi, które stanowią właściwe miejsca do przesłuchań dzieci i przeciwdziałają wtórnej wiktyimizacji.

5. Udzielanie specjalistycznej pomocy dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie

Działanie: dalszy rozwój specjalistycznej infrastruktury pomocowej – środowiskowej i instytucjonalnej (w szczególności: specjalistyczna

pomoc w środowisku, placówki wsparcia dziennego, specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie).

6. Skuteczne działania skierowane na sprawców przemocy w rodzinie na rzecz przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci

Działanie: dalszy rozwój realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych ukierunkowanych na zmianę postaw i zachowań sprawców

5. Stworzenie warunków prawnych do skutecznej walki ze zjawiskiem krzywdzenia dzieci w Polsce

Działanie: - wprowadzenie kodeksowego zakazu stosowania kar cielesnych, zadawania cierpień psychicznych i innych form poniżania dziecka (zmiana Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego);

- wprowadzenie ustawowego obowiązku zgłaszania każdego przypadku, gdy zagrożone jest zdrowie lub życie dziecka – obowiązek obywatelski;
- wprowadzenie konieczności zabierania dziecka przez pracownika socjalnego w asyście policji w przypadkach gdy zagrożone jest życie lub zdrowie dziecka;
- wprowadzenie ustawowego obowiązku działań w ramach zespołów interdyscyplinarnych tworzonych w samorządach gminnych.

6. Spowodowanie bardziej sprawnego monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie wobec dziecka

Działanie: doprowadzenie do powołania we wszystkich województwach Wojewódzkich Koordynatorów Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w ramach którego realizowane są również działania ukierunkowane na zmniejszenie zjawiska krzywdzenia dzieci.

Opisane propozycje zmian wynikają z analizy Raportu i są odpowiedzią na postulaty zgłoszone przez organizacje pozarządowe, a także jednostki samorządu terytorialnego, które bezpośrednio pomagają dzieciom – ofiarom przemocy.

Wprowadzenie w życie propozycji rozwiązań ma na celu doprowadzenie do skutecznej ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Spis Treści

Wstęp	4
I. Diagnoza zjawiska krzywdzenia dzieci w Polsce w oparciu o badania przeprowadzone przez TNS OBOP	5
I.1. Krzywdzenie dzieci według opinii ofiar, sprawców, świadków przemocy	5
I.2. . Krzywdzenie dzieci według opinii profesjonalistów	40
II. Działania Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci	82
II.1. Ustawodawstwo	82
II.1.1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	82
II.1.2. Zasady udzielania pomocy dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie w ramach obowiązującego prawa w Polsce	84
II.1.3. Ochrona praw dziecka w ratyfikowanych przez Polskę umowach międzynarodowych	94
II.2. Podejmowane działania na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci na szczeblu centralnym	96
II.2.1. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	96
II.2.2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji i Komenda Główna Policji	99
II.2.3. Ministerstwo Sprawiedliwości	110
II.2.4. Ministerstwo Zdrowia	117
II.2.5. Ministerstwo Edukacji Narodowej	119
II.2.6. Rzecznik Praw Obywatelskich	133
II.2.7. Rzecznik Praw Dziecka	135
II.3. Programy	138
II.3.1. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	138
II.3.2. Rządowy Program Ograniczania Przemocy i Aspołecznych Zachowań „Razem Bezpieczniej”	142
II.3.3. Program szczegółowy UE na lata 2007 – 2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – DAPHNE III”	143

III. Podejmowane działania na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci na szczeblu wojewódzkim	144
III.1. Województwo Dolnośląskie	144
III.2. Województwo Kujawsko – Pomorskie	146
III.3. Województwo Lubelskie	151
III.4. Województwo Lubuskie	152
III.5. Województwo Łódzkie	156
III.6. Województwo Małopolskie	159
III.7. Województwo Mazowieckie	160
III.8. Województwo Opolskie	163
III.9. Województwo Podkarpackie	165
III.10. Województwo Podlaskie	166
III.11. Województwo Pomorskie	170
III.12. Województwo Śląskie	172
III.13. Województwo Świętokrzyskie	173
III.14. Województwo Warmińsko – Mazurskie	175
III.15. Województwo Wielkopolskie	178
III.16. Województwo Zachodniopomorskie	181
IV. Opis wybranych działań samorządów lokalnych oraz organizacji pozarządowych jako przykłady „Dobrych Praktyk”	184
IV.1. Województwo Dolnośląskie	184
IV.2. Województwo Kujawsko – Pomorskie	185
IV.3. Województwo Lubelskie	189
IV.4. Województwo Lubuskie	194
IV.5. Województwo Łódzkie	195
IV.6. Województwo Małopolskie	199
IV.7. Województwo Mazowieckie	202
IV.8. Województwo Opolskie	205
IV.9. Województwo Podkarpackie	207
IV.10. Województwo Podlaskie	209
IV.11. Województwo Pomorskie	210
IV.12. Województwo Śląskie	216
IV.13. Województwo Świętokrzyskie	222
IV.14. Województwo Warmińsko – Mazurskie	230
IV.15. Województwo Wielkopolskie	231
IV.16. Województwo Zachodniopomorskie	232
IV.17. Urząd Marszałkowski Woj. Zachodniopomorskiego	236
IV.18. Fundacja Dzieci Niczyje	238
V. Podsumowanie, postulaty i wnioski	243

